

การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของมูลนิธิอิสรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ของ “ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ”

นางสาวรวิไพพรรณ บุญพงษ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์

คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Issarachon Foundation's Communication Via Facebook to Negotiate Identity for the
Homeless

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Communication Arts) Program in Communication
Arts

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2014

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของมูลนิธิอิสรชนเพื่อต่อรองอัต
ลักษณ์ของ “ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ”

โดย

นางสาวร่ำไพพรรณ บุญพงษ์

สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ดร. พรรษาสิริ กุหลาบ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทฉบับนี้

.....คณบดีคณะนิเทศศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ชาติประเสริฐ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ดร. จิรยุทธ์ สิ้นธุพันธุ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ดร. พรรษาสิริ กุหลาบ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา แก้วเทพ)

รำไพพรรณ บุญพงษ์ : การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของมูลนิธิอิสรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ของ “ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ” (Issarachon Foundation’s Communication Via Facebook to Negotiate Identity for the Homeless) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ดร. พรรษาสิริ กุหลาบ, 145 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาในเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับ “ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ” หรือคนไร้บ้าน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชนและทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชน การสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิและผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจและสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อศึกษาการทำงานของมูลนิธิ

ผลการวิจัยพบว่า มูลนิธิอิสรชนสื่อสารเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยอธิบายสาเหตุการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ การดำเนินชีวิตของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะและแนวทางการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาการใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ผ่านการตั้งสถานะ (status) ที่เป็นข้อความ ภาพถ่ายและคลิปวิดีโอ รวมทั้งการเขียนบันทึก (note) และการแบ่งปัน (share) ข้อความ ภาพถ่ายและคลิปวิดีโอ ทั้งนี้ ในแต่ละสถานะ บันทึกและการแบ่งปัน มูลนิธิอิสรชนจะเล่าเรื่องผ่านตัวละครผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ 4 ลักษณะ และใช้แฮชแท็ก (hashtag) ระบุแก่นความคิดของเรื่องที่น่าเสนอ เพื่อให้สังคมเข้าใจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่มักไม่ถูกนำเสนอทางสื่อมวลชนและยอมรับว่าพวกเขาเท่าเทียมกับคนอื่นในสังคม ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ ได้แก่ ภูมิหลังและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร ทักษะการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร และสถานะทางเศรษฐกิจของมูลนิธิ

ผลการศึกษายังพบว่า ทัศนคติต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ติดตามเฟซบุ๊ก โดยผู้ที่มีความสงสาร เห็นใจ (sympathy) ต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมักไม่บริจาคเงินหรือสิ่งของและไม่เป็นอาสาสมัครของมูลนิธิอิสรชน หรือไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะโดยตรง แต่ผู้ที่มีความเข้าใจ เอาใจใส่ (empathy) ต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะจะแสดงออกเพื่อช่วยงานของมูลนิธิอิสรชน หรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะโดยตรง โดยปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมีทัศนคติเข้าใจ เอาใจใส่ คือการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสรชน

สาขาวิชา นิเทศศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาหลัก

5684686328 : MAJOR COMMUNICATION ARTS

KEYWORDS: IDENTITY NEGOTIATION / THE HOMELESS / FACEBOOK / EMPATHY

RUMPAIPUN BOONPONG: Issarachon Foundation's Communication Via Facebook to Negotiate Identity for the Homeless. ADVISOR: PHANSASIRI KULARB, Ph.D., 145 pp.

This research aims to study Issarachon Foundation's communication via Facebook fan page to negotiate identity for "people living in public places" or the homeless, factors affecting Issarachon Foundation's communication, and attitudes and behavior of Issarachon's fan page followers. Qualitative research methods were used: content analysis of Issarachon's Facebook fan page, in-depth interviews of Issarachon's staff and fan page followers, and non-participant observation of Issarachon's activities. The results show the foundation negotiates identity for the homeless by explaining the causes of homelessness, the homeless' ways of living, and solutions for homelessness. These messages are told via Facebook statuses, notes, and sharing in forms of texts, photographs, and video clips. In each status, note, and shared message, the foundation tells stories of the homeless through fourtypes of characteristics, and conceptualize the stories' main idea using hashtags, in hopes that society understands underreported facts about homelessness and accepts that the homeless is equal to others in society. Moreover, factors influencing Issarachon's communication via Facebook are the staff and volunteers' backgrounds and experiences, their media skills, and the foundation's economic status. The findings also show that the attitudes of Issarachon's fan page followers influence their behavioral changes. Those who feel sympathy for the homeless tend not to donate money or items to the foundation, participate the foundation's volunteering programs, or interact with the homeless directly. However, those who feel empathy for the homeless tend to help the foundation or interact with the homeless directly. One factor that enables Facebook fan page followers to empathize with the homeless is to become a volunteer.

Field of Study: Communication Arts

Student's Signature

Academic Year: 2014

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก ดร.พรรษาสิริ กุหลาบ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาและตรวจแก้เนื้อหาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง กราบขอบพระคุณ ดร.จिरยุทธ์ สินธุพันธุ์ ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำชี้แนะที่มีประโยชน์ต่องานวิจัย และกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ ที่กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัยในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอบพระคุณ คุณนที สรวารี คุณอัจฉรา สรวารี เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครมูลนิธิอิสรชนทุกท่าน ที่กรุณาเอื้อเฟื้อข้อมูลแก่ผู้วิจัยและชักชวนให้ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของมูลนิธิ ขอบพระคุณผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนที่กรุณาให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ และขอบพระคุณผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะทุกท่านสำหรับน้ำใจ มิตรภาพและประสบการณ์ชีวิตบทใหม่ที่มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งแก่ผู้วิจัย

ขอบพระคุณคุณอาจารย์ในภาควารสารสนเทศสำหรับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์ใหม่ด้านวารสาร ขอบคุณลดาพรรณ สำหรับน้ำใจ คำปรึกษาและการอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกันตลอด 2 ปี กราบขอบพระคุณพ่อกับแม่ที่สนับสนุนผู้วิจัยทุกๆ ด้านและเป็นกำลังใจที่ดีที่สุด ขอบคุณบุคคลที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวถึงสำหรับพลังใจและความห่วงใยที่มีให้เสมอ

สุดท้ายนี้ การพึ่งตัวเองให้ได้คือสิ่งที่ดีและควรทำที่สุดในการเรียนปริญญาโท

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1	1
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
คำถามนำวิจัย.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
บทที่ 2	11
แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
1. แนวคิดการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ (Identity Politics) กับการสื่อสารผ่านสื่อใหม่.....	11
2. แนวคิดความตื่นกลัวทางศีลธรรม (Moral Panic) กับการสื่อสารผ่านสื่อใหม่	16
3. แนวคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางอินเทอร์เน็ต (Cyberactivism).....	19
4. แนวคิดเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Online social network).....	21
5. แนวคิดทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสาร.....	25
กรอบแนวคิดของงานวิจัย.....	29

บทที่ 3	30
ระเบียบวิธีวิจัย	30
1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis).....	30
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	30
วิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	30
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	31
ผู้ให้ข้อมูลและการเลือกผู้ให้ข้อมูล	31
วิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	33
การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล	35
3. การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation).....	37
วิธีการเก็บข้อมูล	37
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	37
การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล	38
บทที่ 4	39
ผลการวิจัย	39
ส่วนที่ 1 การทำงานของมูลนิธิอิสรชน	39
ส่วนที่ 2 การสื่อสารเพื่อตอรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ มูลนิธิอิสรชน	41
2.1 การคัดเลือกเนื้อหาเพื่อนำเสนอในเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน	41
2.2 วิธีการและแนวปฏิบัติในการเล่าเรื่องผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	42
2.3 เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาเพื่อตอรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่ สาธารณะ	54
ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน.....	87
3.1 ปัจจัยด้านภูมิหลังและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครมูลนิธิอิสรชน.....	87

3.2 ปัจจัยด้านการใช้สื่อ	95
3.3 ปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจของมูลนิธิต่อผู้บริจาค	99
ส่วนที่ 4 ทศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจของมูลนิธิต่อผู้บริจาคที่มีต่อผู้ใช้ชีวิต ในที่สาธารณะ.....	102
4.1 แรงจูงใจของการติดตามแฟนเพจมูลนิธิต่อผู้บริจาค.....	102
4.2 ทศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิต่อผู้บริจาคในที่สาธารณะ..	106
บทที่ 5	117
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	117
สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	117
ส่วนที่ 1 จาก “จรรยา” สู่ “เพื่อน” : การต่อรองอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	117
ส่วนที่ 2 การถกเถียงเรื่องความสงสาร เห็นใจ (Sympathy) และความเข้าใจ เอาใจใส่ (Empathy): ทศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิต่อผู้บริจาคที่มีต่อผู้ใช้ ชีวิตในที่สาธารณะ.....	125
ส่วนที่ 3 เวทีแห่งการถกเถียงหรือระบบคัดกรอง: แฟนเพจในฐานะสื่อเพื่อต่อรองอัตลักษณ์	127
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	130
ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต	130
รายการอ้างอิง	132
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	145

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ตารางลงรหัสในการศึกษาการสื่อสารของมูลนิธิอิสรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ของ “ผู้ใช้ชีวิตสาธารณะ” ผ่านเฟซบุ๊ก.....	31
ตารางที่ 2 ตารางแสดงรายชื่อผู้ติดตามแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน” ที่มีปฏิสัมพันธ์กับแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนบ่อยๆ	32
ตารางที่ 3 ตารางแสดงรายชื่อผู้ติดตามแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน” ที่ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน.....	33
ตารางที่ 4 ตารางแสดงรายชื่อผู้ติดตามแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน” ที่เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสรชน.....	33
ตารางที่ 5 ตารางแสดงพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจและปฏิสัมพันธ์กับมูลนิธิอิสรชนของผู้ติดตามแฟนเพจ	36
ตารางที่ 6 ตารางแสดงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	36
ตารางที่ 7 ตารางแสดงความคิดเห็นของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนต่อแนวทางการช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ.....	37
ตารางที่ 8 ตารางแสดงวิธีการและแนวปฏิบัติในการเล่าเรื่องผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะผ่านทาง เฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน.....	43
ตารางที่ 9 ตารางแสดงรูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาในเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน เพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ.....	55
ตารางที่ 10 แสดงปัจจัยด้านภูมิหลังและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน	88
ตารางที่ 11 ตารางแสดงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	113
ตารางที่ 12 ตารางแสดงความคิดเห็นของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนต่อแนวทางการช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ.....	115

ตารางที่ 13 ตารางแสดงการสื่อสารของมูลนิธิศิษรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ของ “ผู้ใช้ชีวิตในที่
 สาธารณะ” 118

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก.	45
ภาพที่ 2 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก.	46
ภาพที่ 3 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก.	46
ภาพที่ 4 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก.	47
ภาพที่ 5 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก.	47
ภาพที่ 6 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก.	48
ภาพที่ 7 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก.	48
ภาพที่ 8 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ข.	50
ภาพที่ 9 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ข.	50
ภาพที่ 10 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ข.	51
ภาพที่ 11 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ค.	52
ภาพที่ 12 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ค.	52
ภาพที่ 13 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ค.	53
ภาพที่ 14 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ง.	54
ภาพที่ 15 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ง.	54
ภาพที่ 16 ภาพการนำเสนอเนื้อหาในช่วงชุมนุมทางการเมือง.....	58
ภาพที่ 17 ภาพวิถีชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะจากคลิป “คุย ลุย เต๋ยว”	60
ภาพที่ 18 ภาพการดำเนินชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะจากรายการ “เข้านี้ที่หมอชิต”	61
ภาพที่ 19 ภาพการดำเนินชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	61
ภาพที่ 20 ภาพการดำเนินชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	62
ภาพที่ 21 ภาพการดำเนินชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	63
ภาพที่ 22 ภาพการดำเนินชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	63

ภาพที่ 23 ภาพการดำเนินชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	64
ภาพที่ 24 ภาพที่มูลนิธิอิสรชนรวบรวมมาจากแหล่งอื่น.....	64
ภาพที่ 25 ภาพที่มูลนิธิอิสรชนรวบรวมมาจากแหล่งอื่น.....	65
ภาพที่ 26 ภาพการสนทนากันระหว่างเจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชนและ.....	65
ภาพที่ 27 ภาพการสนทนากันระหว่างเจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชนและ.....	66
ภาพที่ 28 ภาพการสนทนากันระหว่างเจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชนและ.....	66
ภาพที่ 29 ภาพการสนทนากันระหว่างเจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชนและ.....	67
ภาพที่ 30 โปสต์ที่แสดงให้เห็นแนวคิด “การแบ่งปัน”	68
ภาพที่ 31 ภาพที่แสดงให้เห็นแนวคิด “การแบ่งปัน” ในโปสต์ระดมทุน	68
ภาพที่ 32 ภาพที่แสดงให้เห็นแนวคิด “การแบ่งปัน” ในโปสต์ระดมทุน	69
ภาพที่ 33 ภาพที่แสดงให้เห็นแนวคิด “การแบ่งปัน” ในโปสต์ระดมทุน	69
ภาพที่ 34 โปสต์ที่มีคำว่า “ทำบุญ” และ “แบ่งปัน”	70
ภาพที่ 35 โปสต์ที่มีคำว่า “ทำบุญ” และ “แบ่งปัน”	70
ภาพที่ 36 โปสต์ที่ใช้คำว่า “อุ้มเยี่ยมเพื่อน”	71
ภาพที่ 37 โปสต์ที่ใช้คำว่า “เลี้ยงอาหาร”	71
ภาพที่ 38 การนำเสนอเนื้อหาเพื่อถอดรื้อฉลากเกี่ยวกับการงานอาชีพของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ... 74	74
ภาพที่ 39 การนำเสนอเนื้อหาเพื่อถอดรื้อฉลากเกี่ยวกับการงานอาชีพของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ... 74	74
ภาพที่ 40 โปสต์ที่เรียกผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะว่า “ซานตาคลอส”	75
ภาพที่ 41 โปสต์ที่เรียกผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะว่า “ซานตาคลอส”	75
ภาพที่ 42 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของ “เวศ”	81
ภาพที่ 43 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของ “เวศ”	81
ภาพที่ 44 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของ “ก๊วก”	82
ภาพที่ 45 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของ “ก๊วก”	83
ภาพที่ 46 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของ “ก๊วก”	83

ภาพที่ 47 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของ “กูก”	84
ภาพที่ 48 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของ “กูก”	85
ภาพที่ 49 การนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นด้านจิตใจ อารมณ์.....	85
ภาพที่ 50 การนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นด้านจิตใจ อารมณ์.....	86
ภาพที่ 51 การนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นด้านจิตใจ อารมณ์.....	86
ภาพที่ 52 การนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นด้านจิตใจ อารมณ์.....	86
ภาพที่ 53 ภาพตัวอย่างโปสต์ของคุณที่ สรวารี เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน	89
ภาพที่ 54 ภาพตัวอย่างโปสต์ของคุณที่ สรวารี เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน	90
ภาพที่ 55 ภาพตัวอย่างโปสต์ของคุณที่ สรวารี เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน	90
ภาพที่ 56 ภาพตัวอย่างโปสต์ของคุณอัจฉรา สรวารี เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน.....	91
ภาพที่ 57 ภาพตัวอย่างโปสต์ของคุณอัจฉรา สรวารี เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน.....	91
ภาพที่ 58 ภาพตัวอย่างโปสต์ของคุณอัจฉรา สรวารี เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน.....	91
ภาพที่ 59 ภาพตัวอย่างโปสต์ของคุณชนาทิพย์ ชื่นชมน์ อาสาสมัครมูลนิธิอิสรชน.....	93
ภาพที่ 60 ภาพตัวอย่างโปสต์ของคุณชนาทิพย์ ชื่นชมน์ อาสาสมัครมูลนิธิอิสรชน.....	93
ภาพที่ 61 ภาพตัวอย่างโปสต์ของคุณกรกฎ อินทักษ์ อาสาสมัครและนักศึกษาฝึกงานมูลนิธิ อิสรชน	95
ภาพที่ 62 ภาพตัวอย่างโปสต์ระดมทุนซื้อผ้าอ้อมให้ผู้ป่วย.....	101
ภาพที่ 63 ภาพตัวอย่างโปสต์ระดมทุนซื้อผ้าอ้อมให้ผู้ป่วย.....	101
ภาพที่ 64 ภาพตัวอย่างโปสต์ระดมทุนซื้อผ้าอ้อมให้ผู้ป่วย.....	102

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คนไร้บ้าน (Homeless) หรือคนเร่ร่อน ในทางสังคมวิทยา หมายถึง ผู้ที่ไม่มีช่องทางปกติที่จะเข้าถึงที่อยู่อาศัยตามแบบแผน (Conventional dwelling) (Rossi 1989) ส่วนบุญเลิศ วิเศษปรีชา (2546) นิยามคนไร้บ้านว่า หมายถึง ผู้ที่หลบหนีตามสถานที่สาธารณะ ไม่มีสิ่งปลูกสร้างที่เรียกว่าบ้าน หรือเพิงกระต๊อบใดๆ อาจจะมีแหล่งที่นอนประจำ กึ่งประจำ หรือไม่ประจำก็ได้ อาจจะมีเร่ร่อนถาวร หรือเร่ร่อนตามฤดูกาลก็ได้ อย่างไรก็ตามมูลนิธิอิสรชนซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนเลือกใช้คำว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะแทนคำว่าคนไร้บ้านหรือคนเร่ร่อน เมื่อปี พ.ศ. 2548 โดยอธิบายว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะคือคนจำนวนหนึ่งที่เลือกออกมาจากบ้านเกิดมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะในเมืองหลวงอย่างกรุงเทพมหานคร เราจะพบเห็นผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะได้มากตามบริเวณสนามหลวง จตุจักร หัวลำโพง เป็นต้น บางคนก็มีอาการเสียสติ สร้างความหวาดกลัวและรังเกียจให้แก่ผู้พบเห็น (สุดาวรรณ ผาสุก 2550)

จากการสำรวจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในกรุงเทพฯ จำนวน 1,000 คน สมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสรชน (2548) พบว่า สาเหตุที่ทำให้ผู้คนเหล่านี้ออกมาใช้ชีวิตตามท้องถนนเนื่องจากการขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการพื้นฐานที่ควรจะได้รับ พวกเขาจึงอพยพย้ายถิ่นจากชนบทมาเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรมในเขตตัวเมือง เพราะมีความมุ่งหวังจะมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่กลับไม่ประสบผลสำเร็จ มีส่วนหนึ่งล้มเหลวจากชีวิตครอบครัวและส่วนหนึ่งพลัดหลงกับญาติ ทำให้ต้องเร่ร่อนไปตามลำพัง ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2555) ชี้ว่า การอพยพของแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมืองเป็นมาผลจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทยอย่างรวดเร็ว แต่กลับเกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมและความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งปัญหาเหล่านี้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงที่เศรษฐกิจไทยเฟื่องฟู ระหว่างปี พ.ศ.2533-2538 และมีแนวโน้มลดลงเพียงเล็กน้อยหลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เมื่อปี พ.ศ.2540

ผู้ใช้ชีวิตสาธารณะในปัจจุบันมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น มูลนิธิอิสรชนได้จำแนกผู้ใช้ชีวิตสาธารณะออกเป็น 13 กลุ่ม และให้คำนิยามกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1. **คนไร้บ้าน** คือ บุคคลที่ออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะหรืออาศัยท้องถนนเป็นที่พักอาศัย อันเนื่องมาจากการถูกไล่ที่ที่ดินที่เป็นที่พักอาศัย ไม่มีที่ดินทำมาหากิน
2. **คนเร่ร่อน** คือ บุคคลที่ออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะหรืออาศัยท้องถนนเป็นที่พักอาศัย

มักจะอยู่ตามจุดต่างๆ เช่น สนามหลวง สะพานพุทธ หัวลำโพง หมอชิต สวนลุมพินี ใต้ทางด่วน หรือใต้สะพานต่างๆ โดยสถานที่อยู่ของคนเร่ร่อนจะอิงอยู่กับแหล่งหากิน เช่น สถานีรถไฟโดยสาร ตลาด และแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสาเหตุที่คนออกมาเร่ร่อน พบว่า มาจากการตกงาน ปัญหาครอบครัว ความพิการที่ทำให้ไม่สามารถดูแลตนเองได้ เร่ร่อนออกมาตามพ่อแม่ รวมไปถึงขอใช้ชีวิตอิสระ

3. **เด็กเร่ร่อน / ครอบครัวเร่ร่อน** คือ เด็กที่ไม่มีถิ่นที่อยู่อาศัยและเร่ร่อนตามถนนหรือที่สาธารณะ อาจแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น

- 1.1 ตามลักษณะการหาเลี้ยงชีพ ได้แก่ กลุ่มเร่ร่อนขอทาน กลุ่มออกแรงประกอบอาชีพ แก๊ง ก่อกวณสังคม กลุ่มบริการทางเพศ
- 1.2 ตามวิธีการดำรงชีวิต ได้แก่ กลุ่มเร่ร่อนตามวิถีชีพของครอบครัว ซึ่งจะเคลื่อนย้ายตามครอบครัวไปตามแหล่งงาน เช่น กรรมกรก่อสร้าง ชาวเรือ เร่ เป็นต้น และกลุ่มเร่ร่อนตามวิถีชีพของตน ซึ่งมีปัจจัยผลักดันมาจากครอบครัว ความยากจน ครอบครัวแตกแยก รวมไปถึงขาดความอบอุ่น อันได้แก่ เด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง เด็กในชุมชนแออัด เด็กชาวไทยต่างวัฒนธรรม และเด็กชาวเขา เด็กไร้สัญชาติและเด็กต่างชาติ

หมายเหตุ: อีกกรณีหนึ่ง คือเด็กเร่ร่อนที่มีอายุไม่ถึง 15 ปี ซึ่งไม่ได้ทำบัตรประจำตัวประชาชน หากพวกเขาสร้างครอบครัวในที่สาธารณะ ครอบครัวของพวกเขา ก็จะกลายเป็นครอบครัวเร่ร่อน ส่วนลูกที่เกิดมาก็จะกลายเป็นเด็กเร่ร่อนถาวร

4. **ผู้ติดสุรา** คือ ผู้ติดสุราเรื้อรัง จนทำให้เกิดปัญหาต่อหน้าที่การงาน หรือสุขภาพ โดยผู้ป่วยมักไม่ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ว่าเกิดจากการใช้สุรา ซึ่งสาเหตุที่ทำให้บุคคลเหล่านี้ออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เนื่องจากครอบครัวไม่สามารถดูแลได้ หรือบางครอบครัวไม่สามารถรับได้กับการมีพฤติกรรมดื่มสุราเป็นประจำ อีกส่วนหนึ่งคือ บุคคลที่เสพติดสุราหลังจากมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

5. **ผู้ป่วยข้างถนน** คือ ผู้ป่วยโรคสมองเสื่อมที่พลัดหลงออกจากบ้านมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะจนกลายเป็น “คนเร่ร่อน” ทั้งนี้ยังรวมถึง “คนเร่ร่อนไร้บ้าน” ที่มีอาการผิดปกติทางสมองหรือทางจิตด้วย

6. **พนักงานบริการ** คือ บุคคลที่หาเลี้ยงชีพตัวเองด้วยการบริการทางเพศ เนื่องจากครอบครัวยากจน มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ขาดความรักและความอบอุ่นจากพ่อแม่ ไม่เป็นที่รักและยอมรับของสังคม ได้เห็นตัวอย่างในเรื่องเพศสัมพันธ์ที่ไม่ดีมาแต่เยาว์วัย อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี หรือมีความผิดปกติเกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยบุคคลเหล่านี้มักจะยืนอยู่ตามที่สาธารณะ บางคนเป็นทั้งคนเร่ร่อนและพนักงานบริการด้วย

7. **ผู้พันทน** คือ บุคคลที่พันทนออกมาจากเรือนจำแล้วไม่สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้ เนื่องจากสังคมยังไม่ให้ออกาสคนเหล่านี้ ทำให้พวกเขาไม่มีที่อยู่และไม่มีที่ไป จึงต้องออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

8. **คนจนเมือง** คือ คนจนที่อยู่อาศัยในเมือง หรือในชุมชนแออัด ไม่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง อยู่ในสถานที่ที่สวัสดิการของรัฐเข้าไม่ถึง ได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจหรือมีหนี้สินมาก

9. **คนที่ใช้ที่สาธารณะหลบนอนชั่วคราว** คือ บุคคลที่มาทำภารกิจบางอย่าง เช่น มาเฝ้าญาติที่โรงพยาบาล ไม่มีที่พักอาศัย ไม่มีเงินพอเช่าห้องพัก หรือบางกรณี คือ หนุ่มสาวโรงงาน หรือพนักงานรับจ้างทั่วไป ที่ไม่สามารถเช่าห้องพักราคาสูงได้ จึงใช้ที่สาธารณะในการหลบนอนชั่วคราว

10. **คนเร่ร่อนไร้บ้าน** คือ บุคคลที่ออกมาจากที่พักอาศัยเดิมแล้วมาตั้งครอบครัวใหม่ในพื้นที่สาธารณะ โดยอาจย้ายที่พักไปเรื่อยๆ หรือปักหลักอยู่ที่ใดที่หนึ่ง ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อดำรงชีวิตประจำวันในที่สาธารณะนั้นๆ

11. **ผู้มีความหลากหลายทางเพศ** คือ ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ที่ออกมาใช้ชีวิตข้างถนน เนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับในครอบครัว สังคม หรือชุมชน

12. **ครอบครัวแรงงานเพื่อนบ้าน** คือ กลุ่มคนจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยส่วนใหญ่เป็นประชากรในแถบอาเซียน ที่เข้ามาพักอยู่ในประเทศไทย ในฐานะของผู้ยากไร้ไม่ประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง หรือติดตามหัวหน้าครอบครัวมาทำงาน โดยใช้พื้นที่สาธารณะเป็นที่พักอาศัย

13. **ชาวต่างชาติตกยาก** คือ ชาวต่างชาติที่ไม่ใช่พลเมืองในแถบอาเซียน ที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย แล้วมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เนื่องจากถูกครอบครัวคนไทยทอดทิ้ง ทุนส่วนตัวธุรกิจเอาเปรียบ และโดนโจรกรรมทรัพย์สิน (สมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสระชน 2556)

แม้ภาคประชาสังคมจะอธิบายว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีวัตถุประสงค์และลักษณะที่หลากหลาย แต่ภาพตัวแทนของคนเหล่านี้ที่ปรากฏผ่านสื่อมวลชนไทยมักเป็นกลุ่มคนที่เป็นปัญหาสังคม เป็นผู้ที่มั่วสุมกันเพื่อใช้ยาเสพติด ใช้กำลังรุนแรง ปล้น จี๋ ชิงทรัพย์ รวมไปถึงค้าประเวณี ดังตัวอย่างในหนังสือพิมพ์คมชัดลึก (คมชัดลึก 21 กรกฎาคม 2557) นำเสนอข่าวที่มีพาดหัวข่าวว่า “จี๋จัดระเบียบคนเร่ร่อน” ซึ่งมีเนื้อข่าวว่า ประชาชนย่านพาหุรัดเรียกร้องให้มีการจัดระเบียบคนเร่ร่อนในพื้นที่สาธารณะ โดยให้เหตุผลว่าเดือดร้อนรำคาญ และเกรงจะได้รับอันตรายจากการถูกคุกคามความปลอดภัย พร้อมกับนำเสนอภาพคนเร่ร่อนถอดเสื้อ นอนหลับอยู่ที่ป้ายรถโดยสาร หรือในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ (เดลินิวส์ 13 กรกฎาคม 2555) นำเสนอข่าวที่มีพาดหัวข่าวว่า “สธ.แนะประชาชนแจ้ง ตร. หากพบคนเร่ร่อนเป็นอันตราย” โดยมีเนื้อข่าวว่า กระทรวงสาธารณสุขแนะนำให้ประชาชนแจ้งตำรวจทันที หากพบคนเร่ร่อนที่มีท่าทีเป็นอันตรายทั้งต่อตนเองและผู้อื่น พร้อมกับนำเสนอภาพชายเร่ร่อนที่มีปัญหาทางจิต ซึ่งเคยตกเป็นข่าวว่า ผล็กสาวประเภทสองตกถนนพระอาทิตย์จนโดนรถเมล์ทับเสียชีวิต ในหนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์ (โพสต์ทูเดย์ 9 เมษายน 2557) นำเสนอข่าวที่มีพาดหัวข่าวว่า “ดส.ระดมกวาดล้างคนเร่ร่อน” โดยมีเนื้อข่าวว่า ตำรวจเร่งกวาดล้างคนเร่ร่อนเนื่องจากเห็นว่าเป็นปัญหาสังคม พร้อมกับนำเสนอภาพตำรวจจับกุมคนเร่ร่อนและขอทาน 50 คน และในหนังสือพิมพ์แนวหน้า (แนวหน้า 15 เมษายน 2555) นำเสนอบทความเรื่อง “คนจรจัดและขอทาน ปัญหาใหญ่แต่

รัฐบาลไทยแก้ไม่ได้” ที่มีเนื้อหาตอนหนึ่งว่า ปัญหาคนจรจัดคือปัญหาสังคมของไทย แม้จะไม่ใหญ่โต และสาหัสเท่ากับปัญหาการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง แต่ก็ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างมาก อาทิ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้คน ปัญหาความเป็นระเบียบของสังคม ปัญหาความสะอาดเรียบร้อยของชุมชน และปัญหาเศรษฐกิจ เป็นต้น

งานวิจัยหลายชิ้น (ทศพร จันทรี 2539, เบญจวรรณ อุปชฌาย์ 2543, สาธิตา ตรีภูมิลักษณ์ เสถียร 2553) ศึกษาเกี่ยวกับการรายงานเรื่องราวของกลุ่มคนชายขอบและ/หรือกลุ่ม “มนุษย์ปีศาจ” อาทิ โสเภณี ชนกลุ่มน้อย แรงงานต่างด้าว นักเรียนอาชีวศึกษา เพศที่สาม เป็นต้น งานวิจัยเหล่านี้ ล้วนมีข้อสรุปตรงกันว่า สื่อได้รับอิทธิพลมาจากอุดมการณ์หรือความคิดกระแสหลักในสังคม มีกรอบในการมองปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งเช่นเดียวกับกรอบที่สังคมใช้ แล้วตอกย้ำความคิดความเชื่อนั้นซ้ำ โดยจับประเด็นเหตุการณ์บ้านเมืองที่เกิดขึ้นไปขยายต่อในรูปแบบข่าวสารหรือสารคดี พร้อมทั้งหยิบยกค่าทางสถิติหรือดัชนีชี้วัดมาเป็นตัวเสริมให้ชุดความคิดดูสมจริงมากยิ่งขึ้น การรายงานข่าวจึงเป็นไปในลักษณะที่เป็นภาพแบบฉบับตายตัว มีความโน้มเอียงที่จะนำเสนอเรื่องราวของคนระดับสูงในสังคม มีสถานภาพและอำนาจในสังคมไปในทิศทางที่ดี นายก้อยชื่นชม และขณะเดียวกันสื่อก็มีแนวโน้มเบี่ยงเบนไปในอีกทิศทางหนึ่งที่ตรงกันข้ามเมื่อเสนอเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยที่เป็นพวกนอกคอกหรือพวกขอบต่อต้าน ก่อความสังคม อย่างนักเรียนอาชีวศึกษา โสเภณี กลุ่มชาติพันธุ์ก็จะนำเสนอไปในทิศทางลบ เพื่อตอกย้ำความเลวร้าย (ศิริชัย ศิริกายะและกาญจนา แก้วเทพ 2531)

ภาพตัวแทนเหล่านี้สะท้อนว่า กลุ่มผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นกลุ่มที่ถูกสังคมตีตรา (label) ว่าเป็น “มนุษย์ปีศาจ” (folk devils) (Stanley Cohen 1973) ซึ่งหมายถึง คนหรือกลุ่มคนที่ถูกความเชื่อหรือสื่อต่างๆ ตีตราว่า มีความแตกต่างจากคนปกติ ซึ่งมักถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ก่ออาชญากรรมและ/หรือทำให้สังคมเกิดปัญหา ด้าน Jonathan Haidt (2008) อธิบายว่า เมื่อคนในสังคมมาอยู่รวมกันมากๆ ก็มักจะถูกรอบงำโดยศีลธรรมและวัฒนธรรมของกลุ่มตัวเองและเรียกว่า “บรรทัดฐานสังคม” เมื่อใดก็ตามที่มีคนทำสิ่งที่ผิดแปลกไปจากกรอบบรรทัดฐานนี้ สังคมก็จะเกิดความหวาดวิตก แล้วกล่าวโทษคนผู้นั้นว่า ประพฤติตนไปในทางไม่ดี ในกรณีของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ บุญเลิศ วิเศษปรีชา (2546) กล่าวว่า แม้จะเป็นความจริงที่ว่า กลุ่มผู้ใช้ชีวิตสาธารณะเป็นกลุ่มคนที่สามารถสร้างปัญหาให้กับสังคมได้ แต่ก็ย่อมไม่ใช่ทุกคนที่เป็นเช่นนั้น การมองพวกเขาอย่างสรุปเหมารวมไปในเชิงลบจึงเป็นการมองที่ไม่อาจทำความเข้าใจใดๆ ทั้งยังเป็นมุมมองที่ยังผลักดันให้พวกเขาไปสู่กรอบและการไม่ยอมรับ สิ่งที่ตามมาคือการเน้นควบคุมและจำกัด มากกว่าเกื้อหนุนและเปิดโอกาส เช่น การที่รัฐบาลมุ่งเน้นออกกฎหมายควบคุมและกวาดล้างกลุ่มผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ แทนที่จะออกนโยบายส่งเสริมให้คนเหล่านี้ประกอบอาชีพสุจริต เป็นต้น

Gayatri Chakravorty Spivak (1998) กล่าวไว้ในบทความของเธอว่า สถานภาพของกลุ่มคนที่ถูกกดทับ (Subaltern) นั้นมีความเป็นอื่น (Others) โดยเรื่องราวของคนกลุ่มนี้จะถูกพูดถึง เขียนถึง ถูกบันทึก ด้วยกลไกต่างๆ ของสังคม ในขณะที่คนกลุ่มนี้ไม่สามารถพูดได้ เพราะพวกเขาไม่รู้ว่าจะพูดถึงตัวเองเช่นไร ในเมื่อสังคมได้สร้างอัตลักษณ์นี้ให้กับเขา จนทำให้พวกเขาเข้าใจว่า ตัวเองด้อยกว่าผู้คนในสังคมจริง

อย่างไรก็ตาม กันต์ฤทัย แสงศรีจิราภัก (2553) กลับเห็นไปในทิศทางตรงกันข้าม โดยมองว่า กลุ่มคนที่ถูกกดทับมักจะต่อรองอัตลักษณ์ของตัวเองอยู่เสมอ ในงานวิจัย “การต่อรองอัตลักษณ์ของผู้หญิงอ้วนในพื้นที่สาธารณะ: กรณีศึกษา การประกวดราชินีช้าง” กันต์ฤทัยอธิบายว่า อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งตายตัวหยุดนิ่ง หากแต่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แม้ว่าสังคมจะพยายามประกอบสร้างอัตลักษณ์โดยอัตลักษณ์หนึ่งขึ้นมาเพื่อให้เป็นแบบอย่างบรรทัดฐานและใช้โครงสร้างเครือข่ายและเครื่องมือของอำนาจในรูปแบบที่ซับซ้อน แยกย่อย จนกระทั่งอัตลักษณ์นั้นสามารถช่วงชิงความหมายของอัตลักษณ์อื่นๆ ที่แตกต่างได้ แต่เราก็ยังสามารถพบเห็นอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากอัตลักษณ์อันเป็นบรรทัดฐานอยู่มากบนพื้นที่สังคม เหมือนกลุ่มหญิงอ้วนที่มีการต่อรองกับอุดมคติความผอม จึงยังสามารถแสดงตัวตนอยู่ในพื้นที่สังคมอย่างปกติ

แม้การศึกษาการรายงานของสื่อจะทำให้เห็นว่า สื่อมวลชนทำหน้าที่รายงานวิกฤตการณ์ทางสังคมอย่างบกพร่อง แต่ผู้วิจัยเห็นว่า งานวิจัยที่ผ่านมาไม่ได้สะท้อนภาพของสื่ออย่างเป็นพลวัตและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันนัก เนื่องจาก ในปัจจุบัน แม้ว่าสื่อกระแสหลักยังคงนำเสนอภาพตัวแทนเชิงลบ แต่กลุ่มที่มักถูกสื่อตีตราว่าเป็น “มนุษย์ปีศาจ” ก็ไม่ได้อยู่นิ่งเฉยอีกต่อไป อย่างเช่นกลุ่ม “เด็กติดเกม” เยาวชนที่ชอบใช้มอเตอร์ไซค์ประลองความเร็วตามท้องถนนที่สังคมมักเรียกว่า “เด็กแว้น” และ “สก็อย” กลุ่มคนที่ชื่นชมวัฒนธรรมป๊อปเกาหลี หรือที่เรียกกันว่า “ดิ่งเกาหลี” ได้พยายามต่อสู้ทางวาทกรรมและท้าทายความคิดของคนในสังคมอยู่ตลอดเวลา โดยนำเสนอชุดความคิดของพวกเขาให้สังคมรับรู้และเข้าใจอัตลักษณ์ของพวกเขาผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social media)

ตัวอย่างเช่น ทุกครั้งที่มีการนำเสนอข่าวว่าเด็กติดเกมคือปัญหาสังคม เว็บไซต์ Drama-addict. (2555) มักจะนำเสนอข้อมูลโต้กลับและสร้างความเข้าใจใหม่ว่า เกมไม่ใช่ต้นตอของปัญหาสังคมที่แท้จริงและเกมไม่ได้ไร้สาระเสมอไป ด้วยการกล่าวถึงเกมที่สร้างสรรค์และพัฒนาสมอง ส่วนกลุ่มเด็กแว้น ที่มีถูกสังคมพยายามเหยียดว่าเป็นปัญหาสังคมก็ได้ใช้แฟนเพจ “สมาคมนิยมเด็กแว้นแห่งประเทศไทย” ในเฟซบุ๊กเป็นช่องทางบอกกับสังคมว่า พวกเขาไม่ได้เลวร้ายหรือเป็นตัวปัญหา ในทางกลับกันพวกเขามีความสามารถที่สังคมควรให้การยอมรับ เช่น มีทักษะการเต้น ที่ทำให้เด็กแว้นบางคนได้ไปเต้นโชว์ในรายการโทรทัศน์ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มคนนิยมวัฒนธรรมป๊อปเกาหลี ที่มีถูกสังคมมองว่า ทำสิ่งไร้สาระหรือใช้เงินที่พ่อแม่ให้มาโดยไม่สร้างสรรค์ ก็ได้ใช้เว็บไซต์เด็กติดตอทคอม (2556)

เป็นช่องทางในการบอกสังคมว่า พวกเขาไม่ได้ขอเงินผู้ปกครองมาซื้อบัตรคอนเสิร์ต และการตามไปรับส่งดารานักร้องที่สนามบินก็ไม่ทำให้เสียการเรียน แต่กลับกัน ดารานักร้องเหล่านั้นสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้พวกเขาจนประสบความสำเร็จในหลายๆ ด้าน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สำหรับกลุ่มมนุษย์ปีศาจบางกลุ่มที่ไม่มีศักยภาพเพียงพอในการเข้าถึงสื่อใดๆ ก็มีมูลนิธิหรือองค์กรต่างๆ ตั้งตัวอาสาเป็นปากเสียงแทนพวกเขาเหล่านั้นเพื่อให้สังคมมีความเข้าใจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเวทีเพื่อบอกต่อสังคมถึงชุดความจริงที่คนทั่วไปอาจเข้าไม่ถึง ทำให้ชุดความจริงที่ปรากฏในสังคมไม่ได้มีเพียงชุดเดียวอีกต่อไปเหมือนกับที่มูลนิธิอิสรชนกำลังดำเนินงานอยู่

มูลนิธิอิสรชนทำงานในรูปแบบอาสาสมัครมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2539 และดำเนินกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตแก่คนด้อยโอกาสและผู้ยากไร้อย่างต่อเนื่อง โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักคือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ มุ่งให้ความรู้ในเรื่องของทักษะชีวิต ยาเสพติด และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และได้รับความสนใจจากผู้คนทั่วไปเข้าไปทำงานในฐานะอาสาสมัคร นอกจากนี้มูลนิธิอิสรชนยังมีอีกหนึ่งภารกิจสำคัญคือการร้องบอกสังคมว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะล้วนแล้วแต่มีคุณค่าความเป็นคนไม่แตกต่างจากคนทั่วไป (สมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสรชน 2548)

ก่อนหน้านี้ มูลนิธิอิสรชนเคยใช้โบรชัวร์และแผ่นป้ายนิทรรศการ (โรลอัพ) เพื่อประชาสัมพันธ์การทำงานของมูลนิธิ แต่พบว่าสื่อเหล่านั้นเป็น “สื่อตาย” กล่าวคือผลิตครั้งเดียวแล้วต้องใช้ต่อไปในระยะยาวโดยไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเนื้อหาได้ ประกอบกับต้องมีพื้นที่และมีช่วงเวลาสำหรับการนำเสนอโดยเฉพาะ เช่น งานนิทรรศการซึ่งจัดขึ้นไม่กี่ครั้งต่อปี ได้แก่ งานมหกรรมวันผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ (Homeless Day) กิจกรรมสถานีสวัสดิการสัญจร งานแถลงข่าวสถานการณ์ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะประจำปี งานวัดเอดส์โลก และงานอบรมต่างๆ ที่สำคัญผู้คนต้องเดินเข้ามาภายในงานถึงจะเห็นการประชาสัมพันธ์ดังกล่าว เมื่อเห็นว่าสื่อดังกล่าวไม่คุ้มทุน มูลนิธิจึงเริ่มหันมาใช้การสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต

ในช่วงแรก คือราวปี พ.ศ.2550 มูลนิธิอิสรชนได้ทดลองใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ชื่อไฮไฟว์ (www.hi5.com)¹ เพื่อนำเสนอภาพการทำงานของมูลนิธิ ต่อจากนั้นก็ใช้แคมฟร็อก² เพื่อพูดคุยเรื่องความไม่เที่ยมเท่ากันในสังคม แต่เมื่อปี พ.ศ. 2551 สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองเริ่มรุนแรง มูลนิธิจำเป็นต้องเลิกใช้แคมฟร็อกเพราะมีผู้เข้ามาแสดงความคิดเห็นว่าปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางสังคมมีสาเหตุมาจากระบบชนชั้นในสังคมไทย ซึ่งเจ้าหน้าที่มูลนิธิเห็นว่าการแสดงความคิดเห็นดังกล่าวเสี่ยงต่อการผิดกฎหมายอาญามาตรา 112 ว่าด้วยการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ด้วยเหตุนี้มูลนิธิอิสรชนจึง

¹ที่อยู่เว็บไซต์ไฮไฟว์ของมูลนิธิอิสรชน <http://www.hi5.com/nainoname> (อัพเดทถึงพ.ศ.2554)

²แคมฟร็อก (Camfrog) คือซอฟต์แวร์ของบริษัทแคมแชร์ (Camshare) ที่ให้ผู้ใช้สามารถแลกเปลี่ยนภาพจากเว็บแคมและเสียงผ่านทางอินเทอร์เน็ตโดยโปรแกรมนี้สามารถใช้ให้มีการประชุมออนไลน์ได้หลายคนพร้อมกัน

ใช้เพียงเว็บไซต์ไฮไฟร์เรื่อยมา กระทั่งในปีพ.ศ. 2554 ได้เริ่มใช้บล็อก³และเว็บไซต์⁴แต่กลับพบว่าเป็นช่องทางที่ผู้คนเข้าถึงได้ยาก ในปีเดียวกันนั้นเองเฟซบุ๊กเริ่มเป็นที่นิยมในไทย มูลนิธิอิสรชนจึงหันมาใช้เฟซบุ๊ก โดยนอกจากจะใช้เพื่อประชาสัมพันธ์การทำงานแล้ว ยังใช้เพื่อสื่อสารกับสังคมว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะคือ “เพื่อน” ที่มีสิทธิและความเป็นพลเมืองเท่าเทียมกับคนทั่วไปในสังคมอีกด้วย และในปีต่อมาก็ได้เริ่มใช้ทวิตเตอร์⁵ เพื่อประชาสัมพันธ์การทำงาน และสื่อสารกับสังคมเรื่องความเท่าเทียมกันเช่นเดียวกับเฟซบุ๊ก

สาเหตุที่มูลนิธิอิสรชนใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก (Facebook) เพื่อสื่อสารและต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ นที สรวารี เลขาธิการมูลนิธิอิสรชน (สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2558) กล่าวว่า สืบเนื่องจากงานวิจัยของสุดาวรรณ ผาสุข (2550) เรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของอาสาสมัครสมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสรชนในโครงการชูปตัวคืนถิ่นเพื่อชีวิตใหม่กับครอบครัวเร่ร่อน” ทำให้มูลนิธิพบว่า ช่องทางที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการสื่อสารที่เปลี่ยนไปของคนในสังคมและน่าจะช่วยสื่อสารกับสาธารณะและคนที่ทำงานกับมูลนิธิได้ดีที่สุด คือ เฟซบุ๊ก

เมื่อประเมินจากยอดอาสาสมัครและเงินบริจาคที่เพิ่มมากขึ้นแล้ว มูลนิธิอิสรชนพบว่ายอดอาสาสมัครและเงินบริจาคเหล่านั้นได้มาจากผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจเป็นส่วนใหญ่ มูลนิธิอิสรชนจึงเห็นว่าเฟซบุ๊กเป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะนอกจากจะเป็นช่องทางที่เข้าถึงคนได้มากที่สุดแล้ว ยังแทบไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายยกเว้นค่าไฟและค่าอินเทอร์เน็ต เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2554 มูลนิธิอิสรชนจึงเริ่มใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางหลักในการนำเสนอข้อความ บทความ เรื่องเล่า ภาพถ่าย และคลิปวิดีโอ เกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตสาธารณะลงในแฟนเพจ ภายใต้ชื่อ “มูลนิธิอิสรชน” โดยเผยแพร่ให้คนในสังคมรับรู้ถึงสาเหตุ แรงจูงใจ ปัญหา หรือที่มาที่ไปของการออกมาใช้ชีวิตสาธารณะพร้อมกันนี้ยังกระตุ้นให้คนในสังคมได้มองเห็นว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะล้วนแล้วแต่มีคุณค่าความเป็นคนไม่ต่างจากคนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับที่ สุริชัย หวันแก้ว (2550) กล่าวไว้ว่า การยอมรับความเป็นมนุษย์ของกลุ่มคนที่ใช้ชีวิตสาธารณะถือเป็นก้าวสำคัญที่จะทำให้เกิดการรับฟังเสียง เข้าใจ และนำพาให้พวกเขาเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดสรรนโยบายต่างๆ ได้ นอกจากนี้มูลนิธิอิสรชนยังพยายามสร้างความเข้าใจถึงคำว่า “ผู้ใช้ชีวิตสาธารณะ” ซึ่งเป็นคำที่เรายังไม่ค่อยคุ้นชินนัก โดยพยายามทำให้คนในสังคมได้มองข้ามพ้นไปจากกรอบคำว่า “คนเร่ร่อน” “คนไร้บ้าน” หรือแม้กระทั่ง “คนจรจัด” แบบที่เคยเรียกขานกัน ปัจจุบันมีผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนจำนวน 3,573 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 8 มิถุนายน 2558)

³ที่อยู่บล็อกของมูลนิธิอิสรชน <http://issarachon-homeless.blogspot.com/2012/04/blog-post.html> (อัปเดตล่าสุด กุมภาพันธ์ พ.ศ.2558)

⁴ที่อยู่เว็บไซต์ของมูลนิธิอิสรชน <http://issarachon.org/> (อัปเดตล่าสุดจนถึงปัจจุบัน)

⁵ที่อยู่ทวิตเตอร์ของมูลนิธิอิสรชน https://twitter.com/issarachon_org (อัปเดตล่าสุด กรกฎาคม พ.ศ.2557)

เนื่องจากเฟซบุ๊กมีลักษณะเป็นเว็บไซต์เพื่อการสื่อสารแบบเครือข่ายที่ผู้ใช้สามารถสื่อสารได้โดยตรง ทำให้สามารถหาเพื่อนและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนได้อย่างสะดวก ผ่านระบบการให้บริการต่างๆ ที่สนับสนุนทั้งการส่งข้อความสั้น บทความ ภาพ คลิปวิดีโอ เกม ฯลฯ โดยเนื้อหาที่นำมาแบ่งปันอาจเป็นเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างขึ้นเองหรือนำมาจากที่อื่นก็ได้ ด้วยลักษณะเช่นนี้ ทำให้ทุกคนที่เข้ามาสู่โลกออนไลน์มีอำนาจในการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อที่จะโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นได้ เหตุนี้เองเฟซบุ๊กจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทั้งในทางการตลาดและทางการเมือง จนมีการกล่าวว่า การประท้วงของกลุ่มการเมือง “เสื้อหลากสี” ในช่วงเดือนเมษายนและพฤษภาคม พ.ศ.2553 เป็น “ม็อบเฟซบุ๊ก” ที่หาผู้ร่วมชุมนุมได้มากกว่ายุค “ม็อบมือถือ” ในการชุมนุมทางการเมือง เมื่อเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2535 เป็นอย่างมาก (กอบกิจ ประดิษฐ์ผลพานิช 2553)

นอกจากนี้เฟซบุ๊กยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือรณรงค์ทางสังคมเรื่องอื่นๆ เช่น ในปี พ.ศ.2554 เฟซบุ๊กแฟนเพจอาสาสมัครฟื้นฟูประเทศไทย แฟนเพจเครือข่ายจิตอาสา แฟนเพจน้ำขึ้นให้รีบออก และแฟนเพจ รู้สู้! Flood ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือรณรงค์เรื่องจิตอาสาในช่วงวิกฤติอุทกภัย (วรินดา เปลี่ยนศรี 2554) และในปี พ.ศ.2556 เฟซบุ๊กของอาจารย์ศศิน เฉลิมลาภ เลขาธิการมูลนิธิสืบนาคะเสถียร ยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในการเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านการสร้างเขื่อนแม่วงก์อีกด้วย (ศศิน เฉลิมลาภ 2557)

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชนในการต่อสู้กับกรอบอุดมการณ์หลักและความ “วิตกกังวล” ของสังคมที่มีต่อกลุ่มผู้ใช้ชีวิตสาธารณะ โดยต้องการศึกษาว่า มูลนิธิอิสรชนสื่อสารเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะผ่านเฟซบุ๊กอย่างไร และข้อมูลเหล่านั้นส่งผลต่อการธำรงรักษาหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชนอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชน เพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชน
3. เพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

คำถามนำวิจัย

1. มุลินิธิอิสรชนมีรูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจเพื่อตอรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอย่างไร
2. ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจของมุลินิธิอิสรชน
3. ทักษะคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจของมุลินิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะการผลิตสื่อของมุลินิธิอิสรชน ข้อมูลที่นำเสนอผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมุลินิธิอิสรชน และผู้ติดตามแฟนเพจดังกล่าว โดยศึกษาเนื้อหาในช่วงระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่ 1 มีนาคม 2556 - 28 กุมภาพันธ์ 2557

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

1. **รูปแบบ** หมายถึง รูปแบบการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมุลินิธิอิสรชน ได้แก่ การตั้งสถานะ (status) การใช้บันทึก (note) และการแบ่งปัน (share) รวมทั้งรูปแบบการสื่อสาร คือ ข้อความ ภาพนิ่ง คลิปวิดีโอและลิงค์ (Link) เป็นต้น
2. **การนำเสนอเนื้อหา** หมายถึง การเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยพิจารณาจากการคัดเลือกตัวละคร แก่นความคิดในการเล่าเรื่อง สถานที่และบรรยากาศของเรื่อง มุมมองในการเล่าเรื่อง และเสียงในการเล่าเรื่องผ่านทางเฟซบุ๊กแฟนเพจมุลินิธิอิสรชน
3. **ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ** หมายถึง ผู้ที่อยู่อาศัยในสถานที่สาธารณะ ได้แก่ คนเร่ร่อน ผู้ติดสุรา คนที่ใช้ที่สาธารณะในการหลับนอนชั่วคราว ผู้ป่วยข้างถนน คนจนเมือง คนไร้บ้าน เด็กเร่ร่อน และครอบครัวเร่ร่อน คนเร่ร่อนไร้บ้าน พนักงานบริการอิสระ ผู้พ่นโทษ รวมทั้งชาวต่างชาติตกยาก ครอบครัวแรงงานเพื่อนบ้าน และผู้มีความหลากหลายทางเพศ
4. **การตอรองอัตลักษณ์** หมายถึง การสร้างอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ที่มุลินิธิอิสรชนเห็นว่าแตกต่างจากอัตลักษณ์และฉลากที่สังคมกำหนด
5. **ทักษะคติ** หมายถึง ความคิดที่มีข้อมูล ความรู้และอารมณ์ความรู้สึกเป็นส่วนประกอบ ซึ่งทำให้เกิดความพร้อมที่จะมีปฏิริยาโต้ตอบในทางบวกหรือลบต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยวัดจากความสงสาร เห็นใจ (Sympathy) และความเข้าใจ เอาใจใส่ (Empathy) ที่ผู้ติดตามแฟนเพจมีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ และความเข้าใจต่อแนวคิดเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่มุลินิธิอิสรชนนำเสนอทั้งก่อนและหลังการติดตามแฟนเพจมุลินิธิอิสรชน

6. **พฤติกรรม** หมายถึง การกระทำที่บุคคลแสดงออกมาอันเป็นผลมาจากทัศนคติ เช่น พฤติกรรมในการแบ่งปันข้อมูลต่อ (Share) จากแฟนเพจเฟซบุ๊กมูลนิธิอิสรชน บริจาคเงินหรือสิ่งของให้กับมูลนิธิ เข้าไปเป็นอาสาสมัครร่วมกับมูลนิธิอิสรชน เข้าไปพูดคุยกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นการส่วนตัว

7. **ผู้ติดตามเพจ** หมายถึง บุคคลที่สนใจเรื่องราวของมูลนิธิอิสรชน แล้วกด “ถูกใจ” (Like) เพื่อติดตามข่าวสารจากแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนในเฟซบุ๊ก เมื่อมีความเคลื่อนไหวใดๆ ในเพจนั้น เรื่องราวดังกล่าวก็จะไปแสดงในหน้า News Feed ให้ผู้ที่กดถูกใจสามารถติดตามอ่านได้

6. **ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร** หมายถึง ปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการสื่อสารทางเฟซบุ๊กระหว่างมูลนิธิอิสรชนกับผู้ติดตามแฟนเพจโดยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษา 3 ปัจจัยต่อไปนี้ คือ ด้านภูมิหลังและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครของมูลนิธิอิสรชน ปัจจัยด้านการใช้สื่อของมูลนิธิอิสรชน และปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจของมูลนิธิอิสรชน

7. **ประสิทธิผลของการสื่อสาร** หมายถึง ความสำเร็จในการสื่อสารตามแนวทางที่มูลนิธิอิสรชนมุ่งหวัง โดยสามารถธำรงรักษาหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนทั่วไปจากความคิดที่ว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะคือบุคคลน่ารังเกียจ หรือเป็นปีศาจร้ายของสังคม เป็นการมองเห็นคุณค่าในตัวผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยอาจนำมาซึ่งการเข้าไปร่วมเป็นอาสาสมัคร การบริจาคเงินหรือสิ่งของช่วยมูลนิธิ หรือการส่งต่อแนวความคิดเหล่านั้นสู่ที่สาธารณะ (Share)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการนำเสนอเนื้อหาเพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรม ของผู้ติดตามเพจมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
2. ศึกษาโอกาสจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในการสื่อสารเกี่ยวกับวิกฤติการณ์ทางสังคม และต่อร่องอัตลักษณ์ของกลุ่มคนชายขอบ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของมูลนิธิอิสรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ของ “ผู้ใช้ชีวิตสาธารณะ” ผู้วิจัยใช้แนวคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการศึกษาดังนี้

1. แนวคิดการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ (Identity Politics) กับการสื่อสารผ่านสื่อใหม่
2. แนวคิดความตื่นกลัวทางศีลธรรม (Moral Panics) กับการสื่อสารผ่านสื่อใหม่
3. แนวคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางอินเทอร์เน็ต (Cyberactivism)
4. แนวคิดเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Online social network)
5. แนวคิดทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสาร

1. แนวคิดการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ (Identity Politics) กับการสื่อสารผ่านสื่อใหม่

อัตลักษณ์ของคนแต่ละกลุ่มในสังคมมักไม่ได้รับการยอมรับในระดับเดียวกัน เนื่องจากสังคมมีกรอบอุดมการณ์ ค่านิยม วัฒนธรรม ศีลธรรมชุดหลักที่โดดเด่นและบดบังชุดอื่นๆ ทำให้คนในสังคมตีความว่า อัตลักษณ์บางกลุ่มที่สอดคล้องกับความคิดชุดหลักของสังคมเป็นอัตลักษณ์ที่ดีและได้รับการยอมรับหรือเป็นพวกเดียวกันกับคนอื่นๆ ในสังคม ส่วนอัตลักษณ์ของคนบางกลุ่มเป็นอัตลักษณ์ที่ไม่ดี จึงไม่ให้การยอมรับและเบียดขับให้กลายเป็นคนชายขอบ (สุริชัย หวันแก้ว 2546)

ชูศักดิ์ วิทยาภัก (2541) นักสังคมศาสตร์ในยุคหลังสมัยใหม่เสนอว่าความเป็นชายขอบ (marginality) ในทางเศรษฐศาสตร์การเมืองนั้น หมายถึง ผู้คนที่ด้อยอำนาจ (the powerless) คนที่ตกเป็นเบี้ยล่าง (the subordinate) ของคนกลุ่มใหญ่และคนยากไร้ (the have-nots) และเมื่อคนเหล่านั้นเป็นชาติพันธุ์ คนกลุ่มน้อย เพศด้อย และไม่มีตำแหน่งแห่งที่ในสังคม หรือเรียกรวมๆ ว่ามีสถานะเป็น “คนอื่น (the others)” อีกด้วยแล้ว จึงทำให้คนเหล่านี้ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกกีดกัน ออกข้แล้วข้เล่า (multiple exclusions) หรือเป็นคนชายขอบในพหุมิติ (multiple marginalities) จึงแทบจะกล่าวได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนเหล่านี้เท่ากับศูนย์

ในทางสังคมวัฒนธรรม คนชายขอบจึงเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมใหม่ เนื่องจากวัฒนธรรมประจำกลุ่มที่ไม่ได้รับการยอมรับ หรือได้รับการเลือกปฏิบัติจากผู้คนในกระแสวัฒนธรรมหลัก การเรียนรู้ปรับตัวและการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อจะเอาตัวรอดหรือมีชีวิตอยู่ ภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าวจึงเป็นสาระสำคัญของวิถีชีวิตของประชากรที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมชายขอบ (สุริยา สมุทคุปต์และพัฒนา กิติอาษา 2542)

ด้วยนิยามข้างต้นจึงกล่าวได้ว่า กลุ่มผู้ใช้ชีวิตสาธารณะ คือกลุ่มคนชายขอบ ที่ถูกลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ลง และถูกตีตราไปในทิศทางลบ เช่นว่า เป็นคนจรจัด ภัยสังคม อาชญากร หรือแม้แต่ขยะสังคมที่ไร้ค่า (สมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสรชน 2556)

ในขณะเดียวกัน สื่อมักตกอยู่ภายใต้กรอบอุดมการณ์ ค่านิยม วัฒนธรรม ศีลธรรมชุดหลัก เช่นเดียวกันกับสังคมเพราะถูกหล่อหลอมมาด้วยกรอบศีลธรรมและวัฒนธรรมเดียวกัน ดังนั้น สื่อจึงสะท้อนอัตลักษณ์ของคนบางกลุ่มออกไปในแบบฉบับที่สายตาของตนมองเห็น (Media representation) (พรรณพิมล นาคานาวา 2557) โดยนำเสนอข้อมูลเฉพาะหรือภาพตัวแทนของคนชายขอบที่ทำให้สังคมรับรู้ภาพรวมว่า คนชายขอบมีความหมายทางสังคมอย่างไร ตัวอย่างเช่น สื่อสร้างภาพตัวแทนให้กับชาวเขาว่า เป็นกลุ่มคนทำลายป่า เป็นคอมมิวนิสต์ เป็นผู้ค้ายาบ้า สร้างภาพตัวแทนให้ชาวแกมพูชาว่าเป็นพวกหัวรุนแรง ป่าเถื่อน ชาตินิยม (จุฑามณี สมบูรณ์สุทธิ 2547) ขณะที่สร้างภาพตัวแทนให้คนรักเพศเดียวกันว่าเป็นผู้มีจิตใจไม่ปกติ ซึ่งความสัมพันธ์มักลงเอยด้วยความรุนแรง (สุมาลี โตกทอง 2549)

อย่างไรก็ตาม Stuart Hall (อ้างในณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ 2548: 104) ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า อัตลักษณ์ไม่ได้มีลักษณะเป็นเอกภาพ แต่อัตลักษณ์ถูกประกอบขึ้นมาจากวาทกรรมหลากหลายชุดที่อาจขัดแย้งหรือส่งเสริมกัน อัตลักษณ์จึงมีความเลื่อนไหล ยืดหยุ่น คล้ายกับที่ สุลลพร ชลวิไล (2545) เสนอว่า ตัวตนของมนุษย์ในด้านต่างๆ เป็นสิ่งที่ไม่คงที่ แต่กระจัดกระจายเลื่อนไหลไปตามกาลเวลา และสถานการณ์ ตลอดจนผู้คนแวดล้อม ส่วนบุษบรณ จินเจริญ (2544) กล่าวว่า แม้สังคมจะพยายามประกอบสร้างอัตลักษณ์ได้อัตลักษณ์หนึ่งขึ้นมาเพื่อให้เป็นบรรทัดฐาน แต่เราก็ยังพบเห็นอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากอัตลักษณ์ที่เป็นบรรทัดฐานบนพื้นที่ในสังคมเสมอ นั่นเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า อัตลักษณ์มีคุณสมบัติพิเศษที่ไม่ยอมถูกกดทับ ปิดกั้น และพร้อมจะแสวงหาช่องทางแสดงตัวอยู่เสมอ

นอกจากนี้ สุริชัย หวันแก้ว (2550) ยังเสนอไว้ว่า กลุ่มคนชายขอบมักไม่ยอมให้ตนต้องตกเป็นผู้กระทำเพียงฝ่ายเดียวเสมอไป พวกเขาพยายามที่จะตอบโต้ ดิ้นรน ต่อสู้ที่จะกำหนดสถานภาพของตัวเองเพื่อรักษาความเป็นมนุษย์ไว้ ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องเป็นวิธีรุนแรง โหดร้าย แต่คนชายขอบอาจเลือกใช้วิธีต่อสู้ที่หลากหลาย เช่น การสร้างความหมายใหม่ การสร้างตัวตนหรือสร้างพื้นที่ขึ้นมาใหม่ และเลือกที่จะเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์เพื่อที่จะปรับตัว ปรับใจ ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน รวมถึงรักษาและธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของตน

ดังเช่น บทความวิชาการของทิพาพร ทานะมัย เรื่อง “อัตลักษณ์ของปรากฏการณ์เด็กแว้น” (2556) ที่พบว่า แม้เด็กแว้นจะถูกมองว่าเป็น “ตัวปัญหา” เพราะมีพฤติกรรมไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานที่สังคมยอมรับ แต่กลุ่มเด็กแว้นกลับมองว่า การกระทำของพวกเขาแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นชายแท้ ความทันสมัย การมีชนชั้น และการเสริมสร้างอำนาจให้แก่พวกเขา โดยพวกเขาเลือกใช้พื้นที่ “ถนน” เพื่อสร้างตัวตนและการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนฝูง อันจะทำให้พวกเขาหลุดพ้นจากพันธนาการ

แห่งความเป็นชายขอบ ทิพาพรกล่าวว่าการมองอัตลักษณ์ในแนวคิดนี้ จึงแสดงให้เห็นความหลากหลายและเลื่อนไหลของอัตลักษณ์ต่างๆ ของบุคคล

สมสุข หินวิมาน (อ้างในศราณี เวศยาสิรินทร์ 2554:3) อธิบายว่า อัตลักษณ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการสื่อสาร เพราะการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่ปัจเจกและกลุ่มคนใช้ถ่ายทอดอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อให้เรารู้สึกว่าเราเป็นพวกเดียวกับคนอื่น (ascription by others) และให้คนอื่นรู้สึกเช่นเดียวกับเราด้วย เช่นเดียวกับงานวิจัยของ บุษบรรณ จินเจริญ เรื่อง “การต่อสู้ทางวาทกรรมของโสเภณีหญิงไทยจากสื่อกระแสหลักสู่เวปไซด์ ‘ไวด์ เว็บ’” (2544) ที่ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบวาทกรรมของโสเภณีหญิงไทยที่ปรากฏในสื่อกระแสหลักกับสื่อเวปไซด์ ‘ไวด์ เว็บ’ โดยบุษบรรณพบว่า ในสื่อเวปไซด์ ‘ไวด์ เว็บ’ มีการผลิตข้อความหมายของโสเภณีในฐานะวัตถุทางเพศ สินค้า หรือเป็นผู้หญิงเลวที่ “เป็นอื่น” ในสังคม ซึ่งเป็นความหมายที่โสเภณีถูกสร้างขึ้นโดยสังคม โดยมีสื่อกระแสหลักช่วยตอกย้ำและผลิตข้อความหมายนี้ ทำให้โสเภณีที่มีความรู้ได้รวมพลังกันเป็นกลุ่ม โดยใช้สื่อเวปไซด์ ‘ไวด์ เว็บ’ เป็นเวทีสาธารณะเพื่อสร้างอัตลักษณ์และความหมายใหม่ให้แก่ตนเอง ได้แก่ ความหมายของการเป็นผู้หญิงดีและต่อสู้ชีวิต ความหมายของโสเภณีในฐานะผู้ประกอบการอาชีพประเภทหนึ่ง และความหมายของโสเภณีในฐานะผู้มีอำนาจต่อรอง

อรุณทัย วรรณถาวร กล่าวในงานวิจัย “สื่อทางเลือก: สนามแห่งการมีส่วนร่วมเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย” (2557) ว่ากลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มเริ่มรวมตัวกันสื่อสารอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และเรื่องราวของตนเองผ่านสื่อทางเลือก เพื่อลอคอดทิศทางชาติพันธุ์ในสังคมไทย โดยยุคที่สื่อออนไลน์เป็นเพียงเว็บไซต์ 1.0 ที่แสดงผลการสื่อสารเพียงทางเดียว ก็เริ่มมีเว็บไซต์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ปรากฏขึ้น ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีออนไลน์พัฒนาสู่เว็บไซต์ 2.0 ที่สามารถเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กันในชุมชนออนไลน์ได้ กลุ่มชาติพันธุ์ก็แสดงอัตลักษณ์อย่างเข้มข้นมากขึ้น โดยเข้าไปแลกเปลี่ยนข่าวสาร ทั้งเรื่องสัพเพเหระ เรื่องการเมือง และร้องทุกข์ อาทิ เว็บไซต์ www.hmongseo.com ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เว็บไซต์ www.iamakha.com ของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า หรือบนหน้ายูทูป (YouTube) ที่เผยแพร่เพลง “มิตะ” ของจรัล มโนเพชร ก็เต็มไปด้วยข้อความแสดงความคิดเห็นของกลุ่มชาวอาข่าและชาวไทยที่ถกเถียงอภิปรายความจริงเกี่ยวกับเนื้อหาของเพลงอย่างทัดเทียมกัน เป็นต้น อรุณทัย กล่าวอีกว่า ในเมื่อการต่อรองอัตลักษณ์บนสื่อกระแสหลักไม่สามารถทำได้ เพราะวัฒนธรรมหลักที่กำหนดโดยโครงสร้างส่วนบนของสังคมได้ยึดจองพื้นที่ไว้หมดแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์รวมถึงคนชายขอบกลุ่มอื่นๆ จึงต้องต่อสู้ในพื้นที่สื่อทางเลือก และนำกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาใช้สร้างพลังอำนาจในการต่อรองให้กับตนเอง

เช่นเดียวกันกับกลุ่มผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่พยายามปฏิเสธการตีตราจากสังคมอยู่เสมอ พวกเขาบอกกับสังคมว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะบางคนเพียงรู้สึกอึดอัดในการใช้ชีวิตรวมอยู่กับญาติพี่น้อง จึงได้ออกมาใช้ชีวิตสาธารณะ ไม่ใช่เพราะติดยาเสพติด หรือมีชีวิตแหลกเหลว อย่างที่ปรากฏใน

สื่อมวลชน (สุดาวรรณ ผาสุข 2550) หลายคนประกอบอาชีพสุจริตด้วยการรับจ้างทั่วไป บางคนเก็บขวดขาย ไม่ใช่ขอทานข้างถนน (มูลนิธิอิสรชน 2557) จะเห็นได้ว่า อัตลักษณ์ของคนกลุ่มนี้ไม่ได้เป็นเช่นที่สังคมกดทับเสมอไป แต่การจะสร้างความเข้าใจและเปลี่ยนแปลงวาทกรรมนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าคนกลุ่มนั้นจะมีศักยภาพเพียงพอที่จะต่อรองอัตลักษณ์ของตนมากน้อยเพียงใด

การเล่าเรื่องเพื่อต่อรองอัตลักษณ์

Walter R. Fisher (อ้างในกันต์ฤทัย สืบสายเพชร 2556: 20) กล่าวว่า การเล่าเรื่อง หมายถึง การกระทำในเชิงสัญลักษณ์ ทั้งการพูดหรือการกระทำที่มีลำดับเหตุการณ์ต่อเนื่องและมีความหมายสำหรับคนที่สร้างสรรค์เรื่องเล่า คนที่อยู่ในเรื่องเล่า และคนที่ตีความเรื่องเล่า นั้น โดยมนุษย์มีธรรมชาติเป็นนักเล่าเรื่อง (Homo narrans) โดยพื้นฐาน และการสื่อสารทุกรูปแบบของมนุษย์จัดว่าเป็นเรื่องเล่าทั้งสิ้น

Fisher อธิบายว่า องค์ประกอบในเรื่องเล่า ต้องประกอบไปด้วย

1. โครงเรื่อง (emplotment) คือการลำดับเหตุการณ์ ได้แก่ จุดเริ่มต้นเรื่อง กลางเรื่อง และจุดสิ้นสุดของเรื่อง (beginnings, middles and ends)
2. แก่นความคิด (theme) คือความคิดหลักในการดำเนินเรื่อง เป็นความคิดรวบยอดที่เจ้าของเรื่องต้องการนำเสนอ
3. ตัวละคร (character) คือจุดศูนย์กลางของการเล่าเรื่อง ต้องมีความน่าเชื่อถือ คือไม่มีพฤติกรรมที่ผิดแผกไปจากภูมิหลังและบุคลิกภาพ
4. ปมปัญหา (conflict) คือความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ซึ่งตัวละครและเหตุการณ์จะพัฒนาขึ้นท่ามกลางความขัดแย้งนี้ และความขัดแย้งและปมปัญหาจะนำไปสู่หนทางคลี่คลายความขัดแย้งด้วย
5. สถานที่และบรรยากาศของเรื่อง (setting) สถานที่ เวลาและบรรยากาศของเรื่อง ซึ่งสถานที่แต่ละแห่งจะทำให้ผู้รับสารสัมผัสและรับรู้สถานที่ (sense of place) หมายถึง ตระหนักว่าสถานที่แห่งนั้นมีลักษณะทางกายภาพเป็นเอกลักษณ์ มีความพิเศษ โดดเด่น แตกต่างจากที่อื่นๆ และรู้สึกผูกพันกับสถานที่แห่งนั้น
6. มุมมองในการเล่าเรื่อง (point of view) วิธีการเล่าเรื่องที่เล่าผ่านสายตาและความเข้าใจของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง ทำให้ผู้อ่านรับรู้เรื่องราวเล่านี้ผ่านการตีความและการนำเสนอ ซึ่งประกอบด้วยความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครนั้น โดยอาจเล่าจากมุมมองของบุคคลที่ 1 มุมมองของบุคคลที่ 3 มุมมองที่เป็นกลาง หรือการเล่าเรื่องแบบรู้รอบด้าน
7. เสียงในการเล่าเรื่อง (voice) น้ำเสียงของผู้เล่าเรื่อง เช่น หนักแน่น เชื่อมั่น อ่อนโยน

Josefina Casas นิยามการเล่าเรื่องในสังคมออนไลน์ไว้ในบทความเรื่อง “Storytelling: What it is and why all social media managers must use it in 2014” (2014) ว่า คือศิลปะการถ่ายทอดเรื่องราวที่แข็งทื่อและน่าเบื่อไปสู่ผู้รับสาร เพื่อกำหนดทิศทาง (Shape) ความคิดและสร้างความหมายต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปยังผู้รับสาร

Casas ยังกล่าวว่า การเล่าเรื่องในสื่อสังคมออนไลน์ให้ประสบความสำเร็จและทรงพลัง ไม่ใช่แค่แชร์ (share) เนื้อหาออกไปเท่านั้นแต่ต้องเป็นการบอกเล่าเรื่องราว (tell) ที่อาศัยการบรรยายพรรณนาโดยผู้ใช้ต้องคำนึงเสมอว่า ต้องไม่ใช่สื่อสังคมออนไลน์เป็นเพียงแค่สื่ออีกสื่อหนึ่งที่ช่วยกระจายข้อมูล แต่ต้องใช้เป็นสื่อหลักในการพูดคุยกับผู้รับสาร ถ่ายทอดประสบการณ์ อารมณ์ความรู้สึก ค่านิยม คุณค่าความจริง ฯลฯ

Casas อธิบายว่า สาเหตุที่ทำให้การเล่าเรื่องในสังคมออนไลน์ทรงพลังไว้มี 4 ข้อ ดังนี้

1. การเล่าเรื่องที่ใช้โครงสร้าง “เหตุและผล” ด้วยภาษาง่ายๆ นั้นมีความสอดคล้องกับกระบวนการความคิดของผู้รับสารและเป็นสิ่งที่คนทั่วไปใช้อยู่แล้วในชีวิตประจำวัน

2. การนำเสนอภาพหรือข้อความที่มีอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้อง จะช่วยให้ผู้รับสารไม่ต้องใช้เวลาในการไตร่ตรองข้อมูลนานนัก

3. การนำเสนอแนวความคิดและข้อมูลทางสถิติมาผสมผสานกับอารมณ์ความรู้สึกของผู้เล่าเรื่อง เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้รับสารเข้าถึงและจดจำข้อมูลเหล่านั้นได้ง่ายขึ้น

4. การเล่าเรื่องมีส่วนช่วยให้ผู้รับสารหันมาสนใจชุดความคิด หรือสัญลักษณ์ ที่ผู้เล่าเรื่องสื่อออกมา ซึ่งจะทำให้ผู้รับสารที่ไม่ชอบสินค้าหรือบริการนั้นเปลี่ยนใจมาซื้อสินค้าหรือบริการนั้นได้

นอกจากนี้ Casas ยังได้เสนอแนะวิธีการเล่าเรื่องในสื่อสังคมออนไลน์ไว้ ดังนี้

1. บอกเล่าเรื่องราวสั้นๆ ให้ผู้รับสารรู้ว่า ผู้เล่าเรื่องคือใคร องค์กรนี้มีที่มาที่ไปอย่างไรเพื่อสร้างความเชื่อถือและความศรัทธา

2. บอกเล่าเรื่องราวในแต่ละวันให้ผู้รับสารรู้ว่า สมาชิกในองค์กรทำอะไรบ้าง และกำลังวางแผนจะทำอะไรต่อไปในอนาคต

3. บอกเล่าเรื่องราวที่ทำให้ผู้รับสารรับรู้แง่มุมการทำประโยชน์เพื่อสาธารณะ และทัศนคติดีขององค์กร เช่น บอกให้รู้ว่าองค์กรมีวิสัยทัศน์เรื่องการอนุรักษ์พลังงาน ช่วยเหลือสัตว์ ช่วยเหลือคนพิการ นำอาหารไปแจกจ่ายให้กับคนไร้บ้าน หรือส่งเสริมเรื่องสิทธิต่างๆ วิธีการนี้นอกจากจะช่วยเพิ่มเสริมภาพลักษณ์องค์กรแล้ว ยังช่วยให้ผู้รับสารรู้จักดีเอ็นเอขององค์กรได้เป็นอย่างดี

4. นอกจากเล่าเรื่องในมุมมองขององค์กรแล้ว บางครั้งควรต้องนำเนื้อหาที่ได้จากผู้รับสารมานำเสนอด้วย เพื่อบอกเล่าว่า ผู้รับสารมีความรู้สึกนึกคิดอย่างไรต่อองค์กร ต่อแนวความคิดองค์กร หรือต่อผลิตภัณฑ์และบริการ

5. ใช้ภาพถ่ายเป็นตัวช่วยในการเล่าเรื่อง โดยกำหนดคาแรกเตอร์คนในภาพถ่ายให้

ชัดเจนและจดจำง่าย เช่นถ่ายภาพผู้บริหารในอิมชูเปอร์ฮีโร่ ถ่ายภาพฝ่ายขายในอิมแกงค์นางฟ้า ถ่ายภาพฝ่ายยานยนต์ในอิมควาบอยเป็นต้น ไม่เพียงเฉพาะภาพบุคคลากรเท่านั้น ผู้เล่าเรื่องจะต้องนำเสนอภาพอื่นๆ ด้วย เช่น ภาพสถานที่ทำงาน ภาพลูกค้า ภาพเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ แบบก่อนและหลัง (Before and after) เป็นต้นโดยวิธีนี้จะช่วยให้ผู้รับสารรู้จักองค์กรมากขึ้น

ทั้งนี้ Casas อธิบายว่า เฟซบุ๊กมีข้อดีที่แตกต่างจากสื่อออนไลน์ประเภทอื่น ตรงที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวตามลำดับเวลาในไทม์ไลน์ (timeline) ได้ ซึ่งจะทำให้ผู้รับสารเห็นตั้งแต่จุดเริ่มต้นขององค์กรนอกจากนี้ในเฟซบุ๊กยังมีคุณสมบัติ “เกี่ยวกับ” (about) ที่สามารถบรรยายตัวตนและบอกเล่าประวัติองค์กรได้ด้วย ซึ่งเป็นข้อดีที่จะทำให้องค์กรสามารถบอกเล่าได้อย่างเต็มที่ว่า เราคือใครและมีจุดยืนคืออะไร

การเล่าเรื่องสำหรับกลุ่มคนชายขอบ เปิดโอกาสและพื้นที่ให้คนชายขอบได้สร้างองค์ความรู้และความหมายใหม่ที่นิยามจากมุมมองของคนชายขอบ เพื่อปลดปล่อยตัวเองจากการกดทับและปรับเปลี่ยนสิ่งที่สังคมเคยนิยามว่าเป็นแบบแผนหรือความจริงในสังคม (Hooks, 1990 อ้างใน ศรีณย์มหาสุภาพ, 2551: 4) จึงอาจกล่าวได้ว่า การเล่าเรื่องมีความสำคัญในฐานะของการต่อสู้กับอำนาจวาทกรรมหลักในสังคม (Carolyn and Arthur, 2000 อ้างใน วัจนา เบี้ยวบังเกิด, 2551: 67)

ผู้วิจัยจึงเลือกหยิบแนวคิดนี้มาใช้ เพื่อศึกษาว่าในขณะที่กลุ่มผู้ใช้ชีวิตสาธารณะถูกสังคมกดทับด้วยวาทกรรม โดยไม่มีศักยภาพใดๆ ที่จะใช้ต่อรอนั้น เฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชนลดภาพความเป็นอื่นและสื่อสารเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอย่างไร

2. แนวคิดความตื่นกลัวทางศีลธรรม (Moral Panic) กับการสื่อสารผ่านสื่อใหม่

แต่ละสังคมย่อมมีกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมที่ใช้ร่วมกัน หากใครหรือกลุ่มคนใดกระทำสิ่งที่สมาชิกผู้มีอิทธิพลในสังคมมองว่าเป็นการละเมิดกฎ ก็จะทำให้เกิดภาวะตื่นกลัวทางศีลธรรม (Moral Panic) ส่งผลให้ผู้นั้นได้รับการปิดฉลาก (label) ว่าเป็นคนร้าย หรือมนุษย์ปีศาจ (folk devils) และถูกลงโทษพฤติกรรมที่รับไม่ได้นั้น (Watson and Hill 2003: 196 cited in Critcher 2006: 2)

“มนุษย์ปีศาจ” (Cohen. 1973) หมายถึง คนหรือกลุ่มคนที่ถูกความเชื่อหรือสื่อต่างๆ ดิตป้ายว่า มีความแตกต่างจากคนปกติ ซึ่งมักถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ก่ออาชญากรรมและ/หรือทำให้สังคมเกิดปัญหา ตัวอย่างเช่นงานวิจัยของ Cohen (1973) ที่ได้ศึกษาสื่อกับการรายงานเหตุการณ์ปะทะกันของกลุ่มวัยรุ่น Mods กับ Rockers ในปี ค.ศ.1964 โดย Cohen พบว่า สื่อมีส่วนสำคัญในการปิดฉลากกลุ่มวัยรุ่นเหล่านี้ว่าเป็นมนุษย์ปีศาจ โดยการใช้คำตีตรากลุ่มวัยรุ่นไปในทิศทางลบและสร้างความน่ารังเกียจ เช่น เป็นพวกมรยาททรมาม มีพฤติกรรมเหมือนสัตว์ ไปจนถึงตราหน้าว่าเป็นศัตรูต่อประเทศชาติเพื่อแสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมเช่นนี้เบี่ยงเบนไปจากกรอบศีลธรรมของสังคม ควรหลีกเลี่ยงและห้ามเลียนแบบ

เช่นเดียวกับที่ ศิริชัย ศิริกายะ และกาญจนา แก้วเทพ (2531) กล่าวไว้ว่า สื่อมีความโน้มเอียงที่จะนำเสนอเรื่องราวของคนระดับสูง ซึ่งมีสถานภาพและอำนาจในสังคมไปในทิศทางที่ดี นำยกย่องชื่นชม ขณะเดียวกันสื่อมวลชนก็มีแนวโน้มเบี่ยงเบนไปในอีกทิศทางหนึ่งที่ตรงกันข้าม เมื่อเสนอเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยที่เป็นพวกนอกคอกหรือพวกชอบต่อต้าน ก่อวุ่นสังคม โดยนำเสนอไปในทิศทางลบ ปิดฉากเพื่อตอกย้ำความเลวร้าย เนื่องจากสื่อมวลชนเองก็ถูกรอบงำด้วยกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมเดียวกันกับสังคม

ดังเช่นในงานวิจัยของ เบญจวรรณ อุปัทมาย์ เรื่อง การสะท้อนภาพกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมไทยของหนังสือพิมพ์รายวัน (2543) ที่ศึกษาพบว่า เนื้อหาของสื่อมวลชนมักจะทำให้ภาพกลุ่มชาติพันธุ์ที่ดูเป็นภาพพิมพ์เขียว (stereotype) และคับแคบ มีเพียงบางแง่มุม ช้ำชาก และติดจะรังเกียจเดียดฉันท์ เช่น เสนอให้เห็นปัญหาชนกลุ่มน้อยกับความมั่นคงของชาติ การลักลอบค้ายา การก่ออาชญากรรมของแรงงานต่างด้าว ปัญหาการก่อวินาศกรรม การเรียกค่าคุ้มครอง ธุรกิจการค้าประเวณีของหญิงสาวชนกลุ่มน้อย และประเทศเพื่อนบ้านที่มีความรุนแรง อีกทั้งเป็นการย้ำประเด็นที่มีคุณค่าบางอย่าง มุมมองบางด้าน บางส่วนที่ไม่สมบูรณ์ อันนำไปสู่การเสนอข่าวที่เบี่ยงเบนไปจากความจริง

งานวิจัยชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่า สื่อยังคงติดยึดอยู่ในกรอบค่านิยมและความเชื่อกระแสหลักของสังคม แล้วหยิบยกสิ่งเหล่านั้นมาขยายต่อ ด้วยการรายงานพร้อมเสริมด้วยข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เช่น ค่าทางสถิติ ดัชนีชี้วัด เพื่อตอกย้ำภาพความชั่วร้ายของกลุ่มคนชายขอบที่ถูกมองว่าเป็นปีศาจร้ายให้สังคมได้รับรู้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า โดยขาดความพยายามค้นหาข้อมูลหรือชุดคำอธิบายในอีกด้านหนึ่ง

นอกจากนี้งานวิจัย “การวิเคราะห์วาทกรรมในข่าวอาชญากรรมและการถอดรหัสข่าวอาชญากรรมโดยอาชญากร” ของ สาธิตา ตระกูลโชคเสถียร (2553) ที่ศึกษาข่าวการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะ ช่างบุงจับปาร์ตี้สวิงกิ้ง และข่าวการวิสามัญฆาตกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลัทธิลอบขนยาเสพติด พบว่า สื่อมวลชนและอาชญากร อันได้แก่ นักเรียนอาชีวศึกษา ผู้ที่มีพฤติกรรมทางเพศแบบสวิงกิ้ง และผู้ลัทธิลอบขนยาเสพติด มีชุดความคิดเกี่ยวกับการกระทำคนละชุดกัน กล่าวคือ สื่อเสนอว่าเด็กอาชีวะเป็นพวกวัยรุ่นอันธพาล เพราะชอบใช้กำลังทะเลาะวิวาทกัน แต่ในมุมมองของเด็กอาชีวะ การทะเลาะวิวาทกันนั้นถูกหล่อหลอมมาจากกลุ่มวัฒนธรรม เป็นการแสดงออกถึงความรักพวกพ้องและสถาบัน สื่อตราหน้าว่า การสวิงกิ้งผิดศีลธรรม แต่ในมุมมองของคนในแวดวงสวิงกิ้งกลับมองว่า การสวิงกิ้งเป็นรูปแบบหนึ่งของการประคับประคองความสัมพันธ์ ลดปัญหาการแยกทางอันเกิดมาจากความอึดตัวในการใช้ชีวิตคู่ และสื่อเสนอว่า การลักลอบขนยาเสพติดผิดกฎหมาย แต่ในมุมมองของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ลัทธิลอบขนยา มองว่า ยาเสพติดคือธุรกิจครัวเรือนที่มีการอบรมและถ่ายทอดกันแบบรุ่นสู่รุ่น

ผู้วิจัยอธิบายว่า วาทกรรมในข่าวอาชญากรรมได้รับอิทธิพลมาจากอุดมการณ์หลักในสังคมที่มองว่า นักเรียนอาชีวศึกษา ผู้ที่มีพฤติกรรมทางเพศแบบสวิงกิ้ง และผู้ลัทธิลอบขนยาเสพติด เป็นบุคคล

อันตราย นำรังเกียจ และเป็นปัญหาต่อสังคม โดยสื่อมวลชนนำอุดมการณ์หลักนี้มาใช้เป็นกรอบในการถ่ายทอดเหตุการณ์ไปสู่สาธารณะ ซึ่งจะแสดงให้เห็นกรอบการรับรู้ที่สังคมมีต่อปรากฏการณ์นั้นๆ ในลักษณะที่เป็นภาพแบบฉบับตายตัว นอกจากนี้ข่าวอาชญากรรมยังแสดงถึงบรรทัดฐานทางสังคมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อให้บุคคลที่เป็นปกติมีอำนาจเหนือบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ดังนั้น การรายงานข่าวอาชญากรรมโดยสื่อมวลชนจึงเป็นปฏิบัติการทางวาทกรรมเพื่อธำรงรักษาอุดมการณ์หลัก และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม

หากกลุ่มคนที่ถูกปิดฉากไม่ยอมต่อรองอัตลักษณ์ที่ถูกปิดฉากทับ และไม่ยอมตั้งคำถามต่อกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมของสังคมแต่กลับยอมรับว่า ระบบทางสังคมและสภาพโดยทั่วไปที่เป็นอยู่เป็นเรื่องปกติก็จะส่งผลให้กรอบเกณฑ์ทางศีลธรรมกลายเป็นอุดมการณ์กระแสหลักไปในที่สุด ส่วนกลุ่มคนที่ถูกปิดฉากก็จะถูกครอบงำและตกอยู่ภายใต้โครงสร้างทางอำนาจของกลุ่มผู้มีอำนาจเสมอ (มีโชค ราชภูรานูวัต 2544)

ในกรณีของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ สื่อใหม่ได้นำเสนอเรื่องราวของพวกเขาในทิศทางที่ไม่ได้มุ่งปิดทับด้วยอัตลักษณ์เชิงลบ ดังตัวอย่างในเว็บไซต์คิตดู (kiitdoo, 1 เมษายน 2558: ออนไลน์) ได้นำเสนอบทความและคลิปวิดีโอเรื่อง “เขาปลอมเป็น “คนเร่ร่อน” กับ “คนรวย” เพื่อดูว่าท่าทีของร้านอาหารต่างกันหรือไม่?” โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับชายคนหนึ่งปลอมตัวเป็นผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะแล้วเดินเข้าไปในภัตตาคารหรูเพื่อดูปฏิกิริยาของเจ้าของร้าน เปรียบเทียบกับตอนที่เขาแต่งตัวเป็นคนรวย ผู้เขียนบทความชี้ให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันในสังคม โดยระบุว่า “เพียงแค่คุณหน้าตามอมแมม แต่งตัวไม่ดี ไม่ซักรีดซัก คุณค่าของความเป็นคนของคุณก็ตกลงในสายตาคนบางคน” หรือในในเฟซบุ๊กแฟนเพจ Youlike 2 (Youlike2, 29 พฤษภาคม 2558: ออนไลน์) ได้โพสต์คลิปวิดีโอชื่อ “เจ้าของเซเว่น . . #ไล่คนเร่ร่อน” โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับเจ้าของร้านสะดวกซื้อกำลังขับไล่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่นั่งอยู่ด้านหน้าร้าน พร้อมนำเสนอข้อความว่า “สงสารก็สงสาร ซื่อลุงเปี้ยกนอนอยู่หน้าเซเว่น #เจ้าของมาไล่แก ผมนี้ก็ได้แค่มอง...โปรดใช้วิจารณญาณ” หรือในเว็บไซต์ยูทูบ (Youtube, 13 พฤษภาคม 2556: ออนไลน์) ได้โพสต์คลิปวิดีโอชื่อ “จับคนเร่ร่อน มาแปลงโฉมจะดูดีแค่ไหน ไปชมกันเลย” โดยนำเสนอเรื่องราวของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ซึ่งเป็นอดีตทหารผ่านศึกในอเมริกา ที่ได้รับการแปลงโฉมจากทีมงานอาสาสมัครขององค์กรไม่แสวงผลกำไร Degage Ministries โดยตัดผมและโกนหนวด พร้อมกับนำเสื้อสูทไปให้เปลี่ยนให้ ทำให้ผู้ใช้ยูทูบเข้าไปแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดที่ได้จากคลิปวิดีโอดังกล่าว

ผู้วิจัยเลือกหยิบกรอบคิดความตื่นกลัวทางศีลธรรมมาใช้ในงานวิจัยนี้เนื่องจากเห็นว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะถูกสังคมตีตราว่าเป็นมนุษย์ปีศาจที่น่ารังเกียจและถูกปิดทับด้วยอัตลักษณ์ในเชิงลบ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า เพชฌัญญูมูลนิธิสรชนใช้วิธีการอย่างไรในการสร้างอัตลักษณ์ใหม่เพื่อต่อรองกับความเข้าใจเดิมของสังคมที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางอินเทอร์เน็ต (Cyberactivism)

Howard Rheingold (2000) อธิบายว่า เครือข่ายอินเทอร์เน็ตช่วยเชื่อมโยงผู้คนตามลักษณะของชนชาติและลักษณะของปัญหาในการดำรงชีวิต แล้วนำไปสู่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ โดยสื่อที่เข้ามาเกี่ยวข้องได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบไปจากเดิม จากที่เคยเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรศัพท์ ก็พัฒนามาเป็นสื่อขนาดเล็ก (Small media) เช่น แผ่นปลิว การเขียนฝาผนัง โทรศัพท์มือถือ วีซีดี และพัฒนามาอีกครั้งเป็นสื่อใหม่ (New media)

สอดคล้องกับที่ Castells, Ardevol. et al. (2004) กล่าวว่า อินเทอร์เน็ตทำหน้าที่ให้บริการต่อนักกิจกรรมทางการเมืองให้เป็นที่ไปตามยุคของข้อมูลข่าวสาร ส่วน Merlyna Lim (2005) ก็เห็นสอดคล้องกันว่า บทบาทของอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีการสื่อสารมีความสำคัญต่อการเคลื่อนไหวและการปฏิรูป เพราะช่วยผลิตซ้ำข้อมูลข่าวสาร (Reproduction) สร้างพื้นฐานของข้อมูลข่าวสารบนอินเทอร์เน็ต (Internet - based information) และลำเลียงผู้รับข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตสู่การแลกเปลี่ยนในพื้นที่ท้องถิ่น ตลอดจนรายงานต่อไปยังสื่ออื่นๆ

Davis Faris (2010) อธิบายว่าเครือข่ายทางสังคม (Social Media) เป็นเครื่องมือที่สำคัญของขบวนการเคลื่อนไหว เพราะเป็นสื่อสำหรับการทำหน้าที่ระดมกำลังประชาชนเพื่อการปฏิบัติการรวมกลุ่มที่มีต้นทุนต่ำ เป็นสื่อที่ทำหน้าที่แปลความหมายระหว่างผู้นำทางสังคมกับเครือข่าย และทำหน้าที่กระจายข้อมูลข่าวสารไปยังเครือข่ายอื่นๆ โดยเครือข่ายทางสังคมทำให้การเคลื่อนไหวแบบมวลชนในทางการเมืองมีความเป็นไปได้มากขึ้น ทั้งยังช่วยทำให้กลุ่มคนที่ไม่รวมเคลื่อนไหวแต่ร่วมในผลประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้น

สุนทร คุณชัยมง กล่าวในงานวิจัย “โลกไซเบอร์กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม” (2555) ว่า สื่อใหม่มีอิทธิพลต่อสังคมอย่างมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการพัฒนาการสื่อสารจากเว็บไซต์ (เว็บ 1.0) ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว มาเป็นการสื่อสารแบบ 2.0 ที่ทำให้ผู้ใช้งานสามารถตอบโต้กันได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายลักษณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีปฏิสัมพันธ์ตอบโต้กัน (Interactive) แม้ว่าจะเป็นการสื่อสารแบบต้องผ่านตัวกลางไม่ใช่อิทธิพลแบบเผชิญหน้าก็ตาม แต่ก็มีผลสำคัญต่อการสร้างพื้นที่สาธารณะ (Public sphere)

ในต่างประเทศ สื่อใหม่มีบทบาทต่อการปฏิบัติการทางการเมืองและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างเข้มข้นและแนบแน่น โดยเฉพาะช่วงปลายคริสต์ทศวรรษ 2000 เช่น กลางปี ค.ศ. 2009 มีการต่อต้านผลเลือกตั้งประธานาธิบดีของอิหร่าน แม้ทางการอิหร่านจะขัดขวางไม่ให้สื่อทั้งในและนอกประเทศนำเสนอข่าวเหตุการณ์ที่มีผู้ร่วมชุมนุมถูกยิงและเสียชีวิต แต่กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกากลับขอร้องไม่ให้ผู้บริการเว็บไซต์อย่างยูทูบ เฟซบุ๊ก และทวิตเตอร์ปิดปรับปรุงเพราะ

กล่าวว่าการรายงานสถานการณ์จะขาดหายไป สื่อมวลชนจึงได้ขนานนามเหตุการณ์ครั้งนั้นว่า “การปฏิวัติของทวิตเตอร์” (Twitter revolution) (สุนทร คุณชัยมง 2555)

อีกเหตุการณ์หนึ่งที่น่าสนใจคือกรณี “อาหรับ สปริง” (Arab Spring) ซึ่งเป็นการลุกฮือของประชาชนเพื่อล้มล้างรัฐบาลเผด็จการที่เกิดขึ้นในโลกอาหรับ ที่เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 2010 เหตุการณ์นี้เป็นผลมาจากการผนึกรวมของการจัดระเบียบองค์กรเพื่อการเคลื่อนไหวทางสังคม การสื่อสารการสร้างแรงบันดาลใจต่อสาธารณะ การนัดหยุดงาน การชุมนุมแสดงพลังทางการเมือง และโดยเฉพาะการเดินทางขบวนโดยใช้สื่อทางสังคม อย่างเช่น เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ เพื่อช่วยเรียกร้องผล ส่งผลให้รัฐบาลเผด็จการพยายามปราบปรามด้วยวิธีการเซ็นเซอร์อินเทอร์เน็ตและออกกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมทางอินเทอร์เน็ตให้รุนแรงมากยิ่งขึ้น (ไพรัตน์ พงษ์พาณิชย์ 2555)

ส่วนในประเทศไทยก็มีการนำสื่อใหม่มาใช้ในการเคลื่อนไหวทางสังคมเช่นกัน อย่างเช่นในปี พ.ศ.2549 -2551 มีการชุมนุมทางการเมืองของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย โดยที่วีดาวเทียมเอเอสทีวี วิทยุชุมชน รวมทั้งหนังสือพิมพ์ได้ประสานกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อระดมมวลชน กระทั่งกลุ่มชุมนุมในครั้งนั้นได้รับสมญานามว่า “มือบอนไลน์” นอกจากนี้ยังมีการใช้เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ในการรวมตัวพลังเงียบของคนในเมือง เพื่อต่อต้านความรุนแรงและไม่เห็นด้วยกับการเคลื่อนไหวของคนเสื้อแดง ในระหว่างการชุมนุมทางการเมืองปี พ.ศ.2553 (สุกรี แมนชัยนิมิต 2553)

Symon Hill (2013) กล่าวสรุปถึงการเคลื่อนไหวทางอินเทอร์เน็ตว่า อินเทอร์เน็ตช่วยให้ผู้คนเห็นความจริง ช่วยให้เรียนรู้จากผู้คนอีกฟากหนึ่งของโลก ปลุกพลังเสียงผู้คนที่หลบซ่อนอยู่ พร้อมทั้งช่วยประสานงานการเคลื่อนไหวโดยไม่ต้องพึ่งลำดับชั้นของการบังคับบัญชา ใครก็ตามที่ต้องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เขาควรใช้สื่อสังคม (Social Media) ซึ่งเป็นเวทีทางเทคโนโลยีล่าสุดมาช่วยให้การทำงานง่ายขึ้น โดยใช้ขยายและกระจายสารที่เราจะสื่อออกไปและแจ้งให้สื่อมวลชนได้รับรู้

อย่างไรก็ตาม Hill อธิบายเรื่องการรณรงค์คลิกหน้าจอ (clicktivism) เพิ่มเติมว่า หลายคนเข้าใจผิดว่าการคลิกหน้าจอเป็นทางออกที่รวดเร็วของการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น ในการต่อต้านกฎหมายต่อต้านรักร่วมเพศของประเทศอุกันดา มีการลงชื่อในจดหมายเรียกร้องออนไลน์จำนวนมาก แน่แน่นอนว่าการลงชื่อช่วยกดดันรัฐบาลอุกันดาได้จริง แต่การได้มาซึ่งชัยชนะของการต่อสู้ที่แท้จริงมีกระบวนการมากกว่านั้น เพราะต้องมีการทำวิจัยรวบรวมประเด็นความไม่เท่าเทียม การยกร่างนโยบายทางเลือก การสรุปวิเคราะห์ประเด็นให้สื่อมวลชนและนักการเมืองผู้มีอำนาจตัดสินใจ เป็นต้น ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะใช้เวลาเคลื่อนไหวในสังคมออนไลน์อย่างเดียวไม่พอ แต่จำเป็นต้องใช้การปฏิบัติการทางตรง (Direct Action) โดยนำตัวตนจริงๆ ของทั้งผู้นำทางสังคมและกลุ่มเป้าหมายออกไปเคลื่อนไหวในโลกออฟไลน์ด้วย

ผู้วิจัยเลือกหยิบแนวคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางอินเทอร์เน็ต เนื่องจากเห็นว่า มลุนิธิ อิศรชนใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจเพื่อเคลื่อนไหวทางสังคม โดยมุ่งให้คนในสังคมเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมของ มลุนิธิ อิศรชนด้วยการสื่อสารเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจอย่างไร

4. แนวคิดเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Online social network)

Douglas J. Wood และ Reed Smith (2007) ระบุว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ หมายถึง รูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเริ่มต้นจากจุดๆ หนึ่ง ซึ่งจุดในที่นี้อาจหมายถึงบุคคลหนึ่ง หรือองค์กรหนึ่งซึ่งสามารถทำความรู้จัก และเชื่อมโยงกับบุคคลหรือองค์กรอื่นๆ ได้ในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต (อ้างใน จตุพล พงษ์วทยภาณุ, 2554:23)

BrandAge Essential (2554) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมการสื่อสารของผู้คนในสังคมไทยไว้ 3 ประการ ดังนี้

1.เปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัย คนไทยมีลักษณะนิสัยพื้นฐานคือเป็นคนสันโดษ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะ แต่เครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้ทำให้คนไทยกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น โดยเปิดเผยความคิดเห็นผ่านโปรไฟล์ (Profile) ของตัวเอง

2.เปลี่ยนแปลงการเปิดรับสื่อในสมัยก่อนผู้คนมักรับข่าวสารจากสื่อมวลชนเพียงช่องทางเดียวคือโทรทัศน์ แต่ปัจจุบันผู้คนไม่น้อยเปลี่ยนมาเปิดรับข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งในเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ นอกจากนี้ ยังมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารหลายช่องทาง (Multi-touch) คือ เปิดรับข่าวสารผ่านผ่านทางจอคอมพิวเตอร์และสมาร์ตโฟน ไปพร้อมๆ กับเปิดโทรทัศน์ โดยปล่อยให้โทรทัศน์ทำหน้าที่เป็นเพียงฉากหลัง

3.สร้างรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ในหลายระดับ การใช้สื่อสังคมออนไลน์สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ได้ตั้งแต่ระดับบุคคลที่มีความใกล้ชิด ไปจนถึงระดับชาติ

BrandAge Essential กล่าวต่อว่า สื่อสังคมออนไลน์มีคุณลักษณะเหมาะสมในการนำมาใช้ปฏิบัติการทางสังคม เช่น การติดต่อสื่อสารปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การร่วมมือ แบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ภาพ และเสียง ระหว่างผู้ใช้ด้วยกันเอง นอกจากนี้ธรรมชาติของสื่อแบบโซเซียลมีเดียเป็นสื่อของมวลชน คือไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของเหมือนสื่อดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการณรงค์ทางสังคม ไม่เว้นแม้แต่เรื่องการเมือง ดังเช่น งานวิจัยการเมืองบนเฟซบุ๊กวัฒนธรรม-การเมืองบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ไทย: พ.ศ. 2535-2555 (อาทิศย์ สุริยะวงศ์กุล 2555) ที่ชี้ให้เห็นว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ช่วยให้การแสดงออกทางการเมืองเปิดกว้างขึ้น แม้ว่าการสื่อสารเรื่องการเมืองในเฟซบุ๊กอาจกระทบกับความสัมพันธ์ระหว่าง

คนได้ แต่เจ้าของบัญชีก็ยังคงสามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยการกำหนดว่าใครควรจะ ได้รับหรือไม่ได้รับข้อความใด

นอกจากนี้ BrandAge Essential ยังกล่าวอีกว่า หัวใจสำคัญของสื่อสังคมออนไลน์ ก็คือ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้สื่อ ที่ทำให้หลายคนมองว่า สื่อสังคมออนไลน์ คือประชาธิปไตยในการสื่อสาร ซึ่ง ปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมอันดับหนึ่งในประเทศไทยก็คือเฟซบุ๊ก

เฟซบุ๊ก (Facebook)

เฟซบุ๊ก เป็นเว็บไซต์เครือข่ายสังคมสำหรับติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจากข้อมูลเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ.2555 เฟซบุ๊กมีผู้ใช้ประจำกว่าพันล้านบัญชี หรือคิดเป็นอัตราส่วน 1 ใน 7 ของคนทั้ง โลกส่วนในประเทศไทย ณ ปี พ.ศ.2556 มีการโพสต์ต่อวันเฉลี่ย 31,000,000 ครั้ง และมีค่าการ ปฏิสัมพันธ์ (Likes, Comments, Shares) เฉลี่ยอยู่ที่ 624,000 ครั้งต่อวัน (Facebook Statistics, เว็บไซต์)

สาเหตุที่ทำให้เฟซบุ๊กได้รับความนิยม มีชัยชนะเหนือเครือข่ายสังคมออนไลน์อื่นๆ และ ครอบครองเครือข่ายสังคม ทั้งในแง่ขนาดและความสำคัญ เนื่องจากความไว้วางใจและความรู้สึก ผูกพันของผู้ใช้ (วรินดา เปลี่ยนศรี 2554) ด้าน BJ Fogg (2010) นักจิตวิทยาด้านการจูงใจแห่ง มหาวิทยาลัย Stanford กล่าวว่า องค์ประกอบ 3 ประการที่ทำให้เฟซบุ๊กเป็นที่หนึ่งของเทคโนโลยี แห่งการรณรงค์โน้มน้าวใจตลอดกาล คือ

1.มีความเป็นเพื่อน (Friends) ผู้คนที่เรารู้จักในเฟซบุ๊กไม่ใช่คนแปลกหน้าหรือแบรนด์สินค้า เพราะเฟซบุ๊กมีคุณลักษณะที่ต้องส่งคำขอร้องก่อนถึงจะเป็นเพื่อนกันได้ฉะนั้นผู้คนที่เรารู้จักในเฟซบุ๊ก จึงมีสถานะเป็นผู้ขอให้เราทำสิ่งต่างๆ เช่น เข้าร่วมกลุ่ม หรือบริจาค เป็นต้น

2.การสนองตอบอย่างรวดเร็ว เมื่อผู้ใช้เฟซบุ๊กได้รับคำชักชวน จะเกิดการตอบสนองในทันที เราเรียกสิ่งนี้ว่า “คำชักชวนเร้าใจ” (Hot Trigger) ทำให้พฤติกรรมต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในเฟซบุ๊ก การสื่อสารนั้นจึงให้ความรู้สึกทรงพลัง เพราะผู้คนมีปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา

3.มีพลังแห่งการโน้มน้าวใจให้เกิดการยอมรับ เนื่องจากเฟซบุ๊กกลายมาเป็นองค์ประกอบ สำคัญในชีวิตประจำวันของผู้คนส่วนใหญ่ ข้อมูลต่างๆ ที่ผู้คนที่ได้รับจากเฟซบุ๊กจึงสามารถก่อให้เกิด การโน้มน้าวใจและยอมรับได้ดีกว่าสื่ออื่นๆ

ส่วน เกศริน รัตนพรหมทอง (2555) ได้จำแนกประเภทการใช้งานของเฟซบุ๊กขึ้นพื้นฐานไว้ 3 รูปแบบหลักๆ ได้แก่

1. ส่วนตัว (Personal) เป็นการติดต่อสำหรับบุคคลที่เป็นเพื่อน (Friend) กันเท่านั้น จะต้อง มีการรับเป็นเพื่อนก่อน (Add Friend) ถึงจะมีการติดต่อสื่อสารกันได้

2. กลุ่ม (Group) เป็นการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม โดยการที่จะสื่อสารกันได้จะต้องเป็นสมาชิก (Member) ของกลุ่มก่อนแบ่งกลุ่ม (Group)

3. แฟนเพจ (Fan Page) เป็นการสื่อสารเหมือนกับการกระจายข่าวให้คนติดตาม (Fan) ได้ทราบข้อมูลตลอดเวลา หรือแม้แต่คนที่ไม่ได้ติดตามแฟนเพจก็สามารถสื่อสารกันได้ในลักษณะข้อมูลเปิด (Public) นอกจากนี้เฟซบุ๊กแฟนเพจยังสามารถติดเสิร์ชเอนจิน (Search Engine) เพื่อให้สามารถมองเห็นหน้าแฟนเพจได้โดยไม่ต้องเข้าเฟซบุ๊ก เกษม เพ็ญภินันท์ (2552) ยังกล่าวว่า การเป็นสมาชิกแฟนเพจ ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในการนำเสนอหรือแลกเปลี่ยนกันในประเด็นสาธารณะเท่านั้น หากแต่เป็นการขยายขอบเขตเข้าสู่พื้นที่ส่วนตัวได้ด้วย คล้ายกับศิขรา ศิริสาร (2556) ที่กล่าวว่า สมาชิกแฟนเพจต่างสามารถสร้างสานสัมพันธ์ระหว่างกันผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจได้ แม้ไม่รู้จักกันมาก่อน ก็สามารถแบ่งปันเรื่องราวต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัวต่อกันได้ ก่อเกิดเป็นกลุ่มอันมีอัตลักษณ์ร่วมของคนที่มีความชื่นชอบที่คล้ายคลึงกัน

ส่วนสฤณี อาชวานันทกุล (2557) อธิบายไว้ว่า เฟซบุ๊กแฟนเพจคือพื้นที่ปลอดภัยสำหรับถกเถียงในโลกออนไลน์ เพราะเป็นพื้นที่ซึ่งทุกคนทุกชั่วทุกฝายรู้สึกสบายใจที่จะมาแสดงความคิดเห็นของตัวเอง แลกเปลี่ยนและถกเถียงกับคนอื่น โดยไม่ต้องกลัวว่าจะถูกใครประณามหมิ่นเหยียด ถูกกดดันให้คล้อยตามคนอื่น หรือถูกเจ้าของพื้นที่กีดกันไม่ให้แสดงความคิดเห็น โดยพื้นที่ปลอดภัยในโลกออนไลน์สามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการถกเถียงระหว่างผู้ที่เห็นต่าง ซึ่งนำไปสู่ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือได้

นอกจากนี้ เกศริน ยังกล่าวว่า นอกเหนือจากผู้ใช้เฟซบุ๊กจะสามารถแสดงความคิดเห็น (Comment) กดถูกใจ (Like) และแบ่งปัน (Share) แล้ว เฟซบุ๊กยังมีแอปพลิเคชันอื่นๆ อันเป็นคุณลักษณะพิเศษที่ทำให้เฟซบุ๊กแตกต่างจากสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ 8 รูปแบบได้แก่

1. กิจกรรมการนัดหมาย (Events) หมายถึง การเชิญผู้ติดตามให้เข้าร่วมงานหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ได้จัดขึ้น พร้อมทั้งมีการระบุรายละเอียดกิจกรรมนั้นๆ ผู้ติดตามสามารถเลือกตอบรับหรือปฏิเสธคำขอก็ได้

2. ลิงก์ (Links) หมายถึง การเชื่อมต่อไปยังเว็บไซต์อื่นๆ ผ่านทาง URL โดยเป็นการเชื่อมโยงจากตำแหน่งหนึ่งไปยังอีกตำแหน่งหนึ่งของเอกสารเดียวกัน หรือต่างเอกสารบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งภายในลิงก์มีทั้งข้อความ และรูปภาพเป็นส่วนประกอบ

3. การเขียนบันทึก (Notes) หมายถึง การเขียนบันทึกเพื่อแชร์ หรือเล่าเรื่องราวแก่ผู้ติดตามส่วนใหญ่แล้วจะเป็นข้อความขนาดยาวกว่าข้อความในโพสต์

4. รูปภาพ (Photos) หมายถึง รูปภาพต่างๆ ที่อาจมีข้อความกำกับร่วมอยู่ด้วย

5. เหตุการณ์สำคัญ (Milestones) หมายถึง รูปแบบหนึ่งของโพสต์ (Post) ที่แสดงเหตุการณ์หรือกิจกรรมสำคัญ โดยจะมีการระบุวันเวลาไว้ เช่น วันครบรอบการก่อตั้งองค์กร ผู้ใช้สามารถย้อนไปกลับไปแก้ไขหรือเพิ่มเติมโพสต์ได้

6. การถามคำถาม (Questions) หมายถึง การสร้างแบบสอบถามเพื่อขอความคิดเห็นจากผู้ติดตาม โดยจะมีตัวเลือกให้โหวตและแสดงผลลัพธ์ที่มีผู้ใช้งานเลือกมากที่สุด

7. การอัปเดตสถานะ (Status Updates) หมายถึง การโพสต์ (Post) ข้อความต่างๆ ผ่านทางหน้าวอลล์ (Wall)

8. วิดีโอ (Videos) หมายถึง การอัปโหลด (Upload) หรือแบ่งปัน (Share) ไฟล์วิดีโอ และอาจมีข้อความประกอบร่วมด้วย

ด้าน วรินดา เปลี่ยนศรี กล่าวว่า แอปพลิเคชันที่หลากหลายของเฟซบุ๊กแฟนเพจได้ทำลายข้อจำกัดของพลังความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ ส่งผลให้ผู้ใช้งานในเฟซบุ๊กไม่จำเป็นต้องออกจากพื้นที่เฟซบุ๊กเพื่อไปหาข้อมูลที่หน้าเว็บไซต์หรือสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ อีก เหตุนี้เฟซบุ๊กแฟนเพจจึงเหมาะที่จะนำมาใช้เพื่อการรณรงค์ประชาสัมพันธ์

นอกจากนี้ วรินดา ยังกล่าวอีกว่า เฟซบุ๊กแฟนเพจสามารถแทรกซึมเข้าไปอยู่บนหน้า News Feeds ของกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดีโดยที่เจ้าของยินยอม ซึ่งต่างจากเครื่องมือการสื่อสารในรูปแบบอื่น ที่จะเป็นการขัดจังหวะและการยึดเยียดมากกว่า นอกจากนี้ยังสามารถกระจายข้อมูลให้ผู้ใช้เฟซบุ๊กได้อย่างต่อเนื่องและทันเวลา (Real time) ซึ่งข่าวสารต่างๆ จะมีความสดและทันต่อเหตุการณ์มากกว่าสื่อดั้งเดิมชนิดอื่นๆ และยังเร็วกว่าการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบเดิม เพราะส่งตรงสู่กลุ่มเป้าหมายได้ทันทีนอกจากนี้แฟนเพจยังช่วยให้เกิดการสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาพื้นฐานของสื่อสังคมออนไลน์ที่ว่า ผู้ใช้จะต้องมีส่วนร่วมในการสนทนา

ผู้วิจัยเห็นว่า มูลนิธิอิสรชนเลือกใช้แฟนเพจเฟซบุ๊กมาเป็นช่องทางในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจ ดังนั้นจึงหยิบยกแนวคิดนี้มาใช้เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการนำเสนอเนื้อหาเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะผ่านแฟนเพจเฟซบุ๊กของมูลนิธิอิสรชน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการนำเสนอเนื้อหาทางเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน สุดาวรรณ ผาสุข (2550) ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิผลของการสื่อสารระหว่างอาสาสมัครสมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสรชนกับครอบครัวเร่ร่อนเพื่อยุติพฤติกรรมเร่ร่อน เธอพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารจำแนกออกเป็น 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคคล ทั้งที่สังเกตได้และไม่ได้ เช่น ความสามารถในการสื่อสาร ทักษะในการสื่อสาร 2) ปัจจัยด้านสังคมและสภาพแวดล้อม เช่น สถานที่ ความใกล้ชิดทางกายภาพ 3) ปัจจัยด้านองค์กร เช่น บทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบในองค์กร สถานะทางเศรษฐกิจขององค์กร และ 4) ปัจจัยด้านกิจกรรม เช่น ระยะเวลาและความต่อเนื่อง แต่เนื่องจากงานของ สุดาวรรณ เป็นการศึกษาการสื่อสารระหว่างบุคคล

แบบเห็นหน้าค่าตากัน แต่งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการสื่อสารกับสาธารณะบนสื่อสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยจึงตัดทอนปัจจัยด้านสังคมทิ้งไป และเนื่องจากงานของสุดาวรรณ เป็นการศึกษาโครงการที่มีขอบเขตระยะเวลา แต่งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาการต่อรองอัตลักษณ์ที่ไม่มีขอบเขตระยะเวลา ผู้วิจัยจึงตัดทอนปัจจัยด้านกิจกรรมทิ้งไปด้วย

5. แนวคิดทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสาร

คำว่า “ทัศนคติ” เป็นคำที่มีผู้ให้นิยามไว้อย่างหลากหลาย โดยส่วนใหญ่ได้อธิบายว่า ทัศนคติเป็นจุดเริ่มต้นของพฤติกรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่อาจแบ่งแยกการอธิบายระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมได้ Carter V. Good (1973 อ้างใน มธุกร กิตติวัชรพงศ์, 2548: 50) กล่าวว่า ทัศนคติ คือ ความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่จะเป็นการสนับสนุนหรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่าง บุคคลบางคน หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งคล้ายกับที่ Morris Fishbein (1967 อ้างใน มธุกร กิตติวัชรพงศ์, 2548: 50) ให้คำจำกัดความว่า ทัศนคติ คือความโน้มเอียง ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ที่จะแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางสนับสนุนหรือไม่สนับสนุน ทัศนคติเกิดขึ้นก่อนพฤติกรรม และทัศนคติเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของบุคคล

นอกจากนี้ จาระไน แกลโกศล (2529 อ้างใน มธุกร กิตติวัชรพงศ์, 2548:51) ยังกล่าวไว้ว่า ทัศนคติ คือ ความโน้มเอียงในการประเมินลักษณะวัตถุ หรือแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งของโลกในลักษณะที่เราชอบหรือไม่ชอบ ทัศนคติเป็นสิ่งที่ครอบคลุมถึงความรู้และความรู้สึก อารมณ์ ทัศนคติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้ หมายถึง ส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากเหตุผลและความรู้ตามที่เป็นจริง และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการแสดงออก การมีปฏิริยาตอบกลับ ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติต่างๆ ซึ่งทัศนคติอาจสะท้อนให้เห็นในรูปของพฤติกรรม

ดารณี พาลสุข (2532) อธิบายว่า ความเข้มหรือความรุนแรงของทัศนคติ ขึ้นอยู่กับเชื่อและความมั่นคงที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยทัศนคติแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ตามการแสดงออกของบุคคล ได้แก่

1. ทัศนคติในทางบวก (Positive Attitude) เป็นทัศนคติที่ทำให้บุคคลแสดงปฏิริยาในด้านดีต่อบุคคลอื่น เรื่องราว หรือสิ่งต่างๆ ก่อให้เกิดความร่วมมือในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ นับเป็นพื้นฐานที่ดีในการยอมรับความคิดเห็นหรือข้อมูลใหม่ๆ
2. ทัศนคติทางลบ (Negative Attitude) เป็นทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลอื่น เรื่องราวหรือสิ่งต่างๆ มักเกิดขึ้นร่วมกับความรู้สึกไม่พอใจ อันจะนำไปสู่การด่วนสรุปลดสินเรื่องต่างๆ แม้จะยังไม่เข้าใจเรื่องนั้นอย่างถ่องแท้
3. ทัศนคตินิ่งเฉย (Passive Attitude) บางครั้งบุคคลอาจไม่มีความคิดเห็นต่อบุคคลอื่น เรื่องราว หรือสิ่งต่างๆ โดยสิ้นเชิง จนกลายเป็นความรู้สึกนิ่งเฉยต่อเรื่องนั้นๆ

Brené Brown (2010) กล่าวว่า คนเรามีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติสงสารต่อผู้ตกทุกข์ได้ยาก โดยไม่รู้ว่าความสงสารนั้นเป็นบ่อเกิดของปัญหาสังคมโลก เธอกว่าอีกว่า ทัศนคติสองประการที่คนมักสับสนอยู่บ่อยๆ คือความสงสาร เห็นใจ (Sympathy) และความเข้าใจ เอาใจใส่ (Empathy) แม้ทัศนคติทั้งสองมักถูกมองว่ามีความคล้ายคลึงกัน แต่กลับเป็นความคิดที่ก็แตกต่างกันมาก กล่าวคือ ความสงสารเห็นใจ คือการเห็นและรับรู้ว่ามีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร ประสบกับทุกข์และปัญหาอย่างไร แม้จะแสดงออกว่าเห็นอกเห็นใจ แต่ก็ไม่ได้พยายามช่วยแบ่งเบาความทุกข์หรือแก้ปัญหาให้กับอีกฝ่าย ส่วนความเข้าใจเอาใจใส่ คือการเอาใจใส่ต่อความรู้สึกของอีกฝ่าย มีความรู้สึกร่วมว่าเขาทุกข์อย่างไร แล้วพยายามหาทางช่วยแก้ปัญหาและแบ่งเบาความทุกข์นั้น คนในสังคมจึงควรเปลี่ยนแปลงทัศนคติจากสงสารให้กลายเป็นเข้าใจให้ได้

งานวิจัยของกันต์ฤทัย สืบสายเพชร เรื่อง “การสื่อสาร “ปรัชญาการดำรงชีวิตอิสระ” ในเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการ” (2556) ก็เป็นตัวอย่างหนึ่งในเรื่องทัศนคติที่มีต่อผู้ตกทุกข์ได้ยาก เธอศึกษาเรื่องเล่าจากหนังสือของคนพิการและทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิมพ์หนังสือเหล่านั้น เธอพบว่า สังคมมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องต่อผู้พิการ โดยเข้าใจว่าผู้พิการเป็นคนชายขอบที่น่าสงสาร แต่หนังสือคนพิการที่เธอศึกษา มุ่งเน้นนำเสนอทัศนคติเชิงบวก โดยบอกเล่าประสบการณ์การต่อสู้ชีวิตของคนพิการ มุ่งเน้นนำเสนอเรื่องการเอาชนะอุปสรรคและให้กำลังใจในการใช้ชีวิต เพื่อให้ผู้อ่านมีทัศนคติเชิงบวกตามไปด้วย และให้สังคมมองภาพผู้พิการอย่างเท่าเทียม

เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อรทัย อาจอ่ำ (2550) เรื่อง “เด็กชายพวงมาลัย: ชีวิตชายขอบในเมือง” ที่พบว่า ทัศนคติและพฤติกรรมที่คนมีต่อมองเด็กชายพวงมาลัยแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกคือกลุ่มที่ตอบรับในเชิงบวกคือรู้สึกสงสารและเห็นใจเด็ก จึงซื้อพวงมาลัยหรือไม่ก็ให้เงินเด็กโดยไม่ซื้อพวงมาลัย กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มที่มีทัศนคติในทางลบ คือเกลียดชัง สาปแช่ง สมน้ำหน้าเมื่อเด็กเกิดอุบัติเหตุ โดยพวกเขาพยายามเขียนโพสต์ในเว็บไซต์และขอร้องให้คนในสังคมเลิกสนับสนุนอาชีพนี้ และกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มที่นิยมความเป็นไทย โดยมองว่าอาชีพชายพวงมาลัยเป็นอาชีพที่เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นไทยเทียบเคียงกับอาชีพอื่นๆ เช่น ขายข้าวแกง คนถีบสามล้อ ในขณะที่นักวิชาการจำนวนมากกลับมองว่า อาชีพชายพวงมาลัยเป็นสัญลักษณ์ของความยากจนหรือความด้อยโอกาส และจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกับกลุ่มเด็กเร่ร่อนและขอทาน

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะหยิบยกแนวคิดเรื่องทัศนคติมาเป็นเกณฑ์ประกอบในการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิธิดาธรรมที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

Herbert C. Kelman (1967) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน หมายถึง ทัศนคติเดิมของบุคคล ที่เป็นไปในทางบวกก็จะเพิ่มมากขึ้นในทางบวกด้วย แต่ถ้าทัศนคติเป็นไปในทางลบก็จะเพิ่มมากขึ้นในทางลบ
2. การเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง หมายถึง การเปลี่ยนทัศนคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกก็จะเปลี่ยนไปในทางลบ ส่วนทัศนคติที่เป็นไปในทางลบก็จะเปลี่ยนไปในทางบวก

Kelman ยังระบุด้วยว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางเดียวกันจะเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่า มั่นคงกว่าและคงที่กว่าทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปในคนละทาง

ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ กล่าวคือ ถ้ามีความรู้ความเข้าใจอันดี ทัศนคติก็จะเปลี่ยนแปลงได้ และเมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามมา ฉะนั้นในการที่จะให้มีการยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งใด ต้องพยายามเปลี่ยนทัศนคติให้ได้เสียก่อน โดยวิธีการให้ความรู้ (Zimbardo, Ebberson et al. 1977)

มูกร กิตติวัชรพงศ์ (2548) กล่าวว่า ทัศนคติของบุคคลสามารถถูกทำให้เปลี่ยนแปลงได้หลายวิธี อาจโดยวิธีที่บุคคลได้รับข่าวสารต่างๆ ซึ่งข่าวสารนี้อาจจะมาจากบุคคลอื่น หรือมาจากอุปกรณ์ทางสื่อมวลชนต่างๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของทัศนคติด้านความรู้ หรือการรับรู้ (Cognitive component) โดยเชื่อกันว่า ถ้าส่วนประกอบทัศนคติด้านความรู้เปลี่ยนแปลง ก็จะมีแนวโน้มทำให้ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ (Affective component) และส่วนประกอบด้านการปฏิบัติ (Behavioral Component) เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

จุมพล รอดคำดี (2532) อธิบายไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์นั้น มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ 3 ระดับ ได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงความคิด มาจากข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ
2. การเปลี่ยนความรู้สึก มาจากประสบการณ์ ความประทับใจ หรือสิ่งทำให้เกิดความสะเทือนใจ

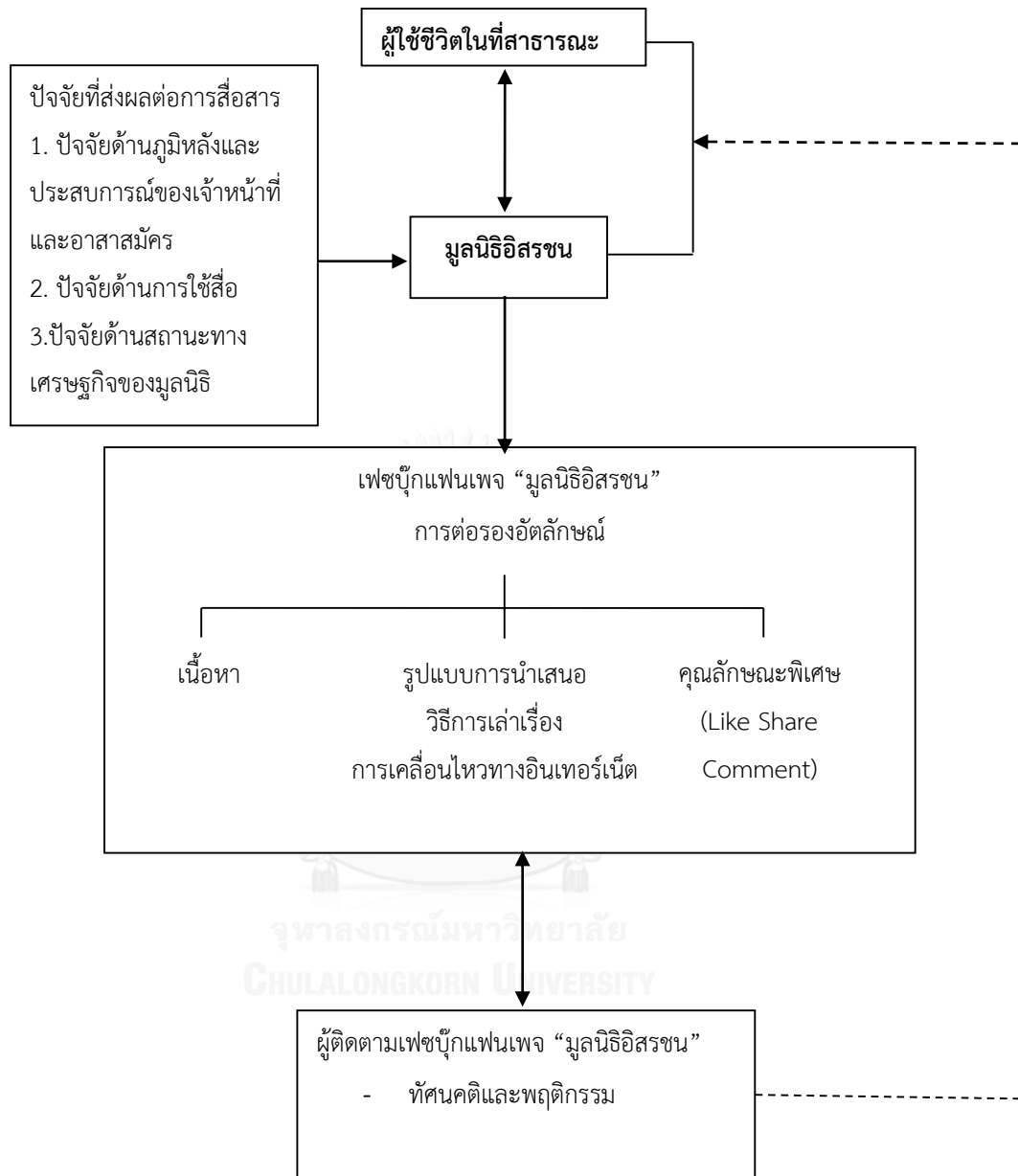
3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินในสังคมซึ่งมีผลต่อบุคคล ทำให้ต้องปรับพฤติกรรมเดิมเสียใหม่ นอกจากนี้องค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการสื่อสาร เช่น คุณสมบัตินของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ลักษณะของข่าวสาร ตลอดจนช่องทางในการสื่อสาร ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทั้งสิ้น

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องทัศนคติและพฤติกรรมผู้รับสารผ่านทางเฟซบุ๊ก เช่น งานวิจัยของสายฤดี พัฒนพวงศานนท์ เรื่อง “การรับรู้วิธีการส่งเสริมการขายบนเฟซบุ๊กแฟนเพจและผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค” (2555) เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมการขายของตราสินค้า อิซิตัน เป็บซี่ จีที

เอช เคเอฟซี และโออีซี บนเฟซบุ๊กแฟนเพจกับพฤติกรรมผู้บริโภคในด้านทัศนคติ การเข้าร่วม และความตั้งใจซื้อ โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเฟซบุ๊กแฟนเพจเหล่านั้นและสำรวจทัศนคติของผู้ใช้เฟซบุ๊ก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกต่อวิธีการส่งเสริมการขายบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ การรับรู้วิธีการส่งเสริมการขายบนเฟซบุ๊กแฟนเพจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้บริโภคในด้านทัศนคติ การเข้าร่วม และความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผู้วิจัยจะนำประเภทของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมาใช้เป็นเกณฑ์ประกอบในการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เพื่อวัดว่า มูลนิธิอิสรชนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการส่งสาร

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของมูลนิธิอิสรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ของ “ผู้ใช้ชีวิตสาธารณะ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาในแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านแฟนเพจเฟซบุ๊กของมูลนิธิอิสรชนและเพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจเฟซบุ๊กของมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ซึ่งแบ่งวิธีการศึกษาเป็น 3 วิธี ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเฟซบุ๊กแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน” เพื่อศึกษาวิธีการนำเสนอเนื้อหาในแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชน เพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยศึกษาการโพสต์สถานะของมูลนิธิอิสรชนจากเฟซบุ๊กแฟนเพจที่มีชื่อว่า “มูลนิธิอิสรชน” (URL: <https://www.facebook.com/issarachonfound>) ซึ่งเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ และมีผู้ติดตามจำนวน 3,573 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2558) โดยผู้วิจัยจะสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) สถานะที่เป็นข้อความ รูปภาพ วิดีโอ และลิงก์ โดยศึกษาจากทั้งข้อความ รูปภาพ คลิปวิดีโอ ลิงก์และแฮชแท็กในโพสต์ รวมทั้งบทความในบันทึก ที่เจ้าของบัญชี หรือผู้ดูแลเพจเป็นผู้โพสต์ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2556 – 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 เพื่อให้เห็นการสื่อสารของมูลนิธิอิสรชนเป็นเวลา 1 ปี

วิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเนื้อหาที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างมาจัดแบ่งเป็นหัวข้อและอภิปราย ตามแนวคิดการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ (Identity Politics) กับการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ แนวคิดความตื่นกลัวทางศีลธรรม (Moral Panics) กับการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ และแนวคิดเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Online Social Network) โดยผู้วิจัยจะพิจารณาจากใช้ภาษา การเลือกใช้รูปภาพ และการ

เลือกตัวละครในการเล่าเรื่อง จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาจัดลงตาราง (Coding Sheet) เพื่อศึกษาว่าการนำเสนอเนื้อหาในแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีลักษณะเป็นอย่างไร ดังตาราง 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางลงรหัสในการศึกษาการสื่อสารของมูลนิธิอิสรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ของ “ผู้ใช้ชีวิตสาธารณะ” ผ่านเฟซบุ๊ก

อัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		วิธีการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน”
หัวข้อ	อัตลักษณ์ที่มูลนิธิอิสรชนสร้าง	
1.สาเหตุของการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		
2.การมีตัวตนของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		
3.อาชีพของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		
4.ลักษณะของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		
5.ระดับชนชั้นของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		
6.คำที่ใช้เรียกผู้ชีวิตในที่สาธารณะ		
7.วิธีแก้ไขปัญหาการออกใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ในมูลนิธิอิสรชนเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน เพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ผู้ให้ข้อมูลและการเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน 2 คน จากทั้งหมด 7 คน ได้แก่ 1) นที สรวารี เลขาธิการและผู้ก่อตั้งมูลนิธิอิสรชน และ 2) อัจฉรา สรวารี ผู้ประสานงานมูลนิธิอิสรชน และผู้ดูแล (แอดมิน) เฟซบุ๊กแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน” เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน

2. ผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ประจำของมูลนิธิ โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย 1) ผู้ที่กดติดตามแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน” ที่กดถูกใจ (Like) แบ่งปัน (Share) และแสดงความคิดเห็น (Comment) บ่อยๆ หรือมีการไลค์ แชร์ หรือแสดงความคิดเห็น อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง 2) ผู้ที่กดติดตามแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน” ที่ไม่ค่อยกดถูกใจ (Like) แบ่งปัน (Share) และแสดงความคิดเห็น (Comment) หรือ มีการไลค์ แชร์ หรือแสดงความคิดเห็นน้อยกว่าเดือนละ 1 ครั้ง 3) ผู้ที่กดติดตามแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน” ที่เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสรชน เพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน โดยผู้วิจัยใช้วิธีนับความถี่ของการไลค์ แชร์ และแสดงความคิดเห็น จากโพสต์ของมูลนิธิอิสรชน ในช่วง 1 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2556 – 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557

ผู้วิจัยแบ่งผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน” ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ติดตามแฟนเพจ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนบ่อยๆ (ตาราง 2) ผู้ติดตามแฟนเพจที่ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน (ตาราง 3) และผู้ติดตามแฟนเพจที่เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสรชน (ตาราง 4) ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงรายชื่อผู้ติดตามแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน” ที่มีปฏิสัมพันธ์กับแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนบ่อยๆ

ชื่อผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน	ลักษณะปฏิสัมพันธ์กับแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน
1.1 คุณอันชลีวงศ์ตระกูลสิริ (ชื่อในเฟซบุ๊ก: Jub Jib Unchalee Unchalee)	ไลค์บ่อย
1.2 คุณนพชนก สุวรรณพิมลกุล (ชื่อในเฟซบุ๊ก: Nopchanok Suwanpimolkul)	แสดงความคิดเห็นบ่อย
1.3 คุณวินัสริน ธงยศ (ชื่อในเฟซบุ๊ก: Destiny Fuengfu)	แชร์บ่อย
1.4 คุณผุสดี อิมเอมทรัพย์ (ชื่อในเฟซบุ๊ก: Phusadee Imemsap)	ไลค์และแชร์บ่อย

ตารางที่ 3 ตารางแสดงรายชื่อผู้ติดตามแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน” ที่ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน

ชื่อผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน	ลักษณะปฏิสัมพันธ์กับแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน
2.1 คุณธนัญธร สิงห์หอม (ชื่อในเฟซบุ๊ก: Tanantorn SingSom)	ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์
2.2 คุณเอกภพ แก้วชูโชติ (ชื่อในเฟซบุ๊ก: ชนบท บุปผาชน)	ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์
2.3 คุณจิราภรณ์ ศรีแจ่ม (ชื่อในเฟซบุ๊ก: Jira Jiraporn Jiraporn)	ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์

ตารางที่ 4 ตารางแสดงรายชื่อผู้ติดตามแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน” ที่เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสรชน

ชื่อผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน	ลักษณะปฏิสัมพันธ์กับมูลนิธิอิสรชน
3.1 คุณชนาทิพย์ ชื่นชมน์ (ชื่อในเฟซบุ๊ก: Chanathip Chuenchom)	อาสาสมัครมูลนิธิอิสรชนและอดีตหัวหน้าโครงการสนามหลวง
3.2 คุณกรกฎ อินทรีย์ (ชื่อในเฟซบุ๊ก: กรกฎ อินทรีย์)	อาสาสมัครและนักศึกษาฝึกงานมูลนิธิอิสรชน
3.3 คุณทรงกลด จันดาเขียว (ชื่อในเฟซบุ๊ก: ทรงกลด ใจเหตุผลี)	อาสาสมัครมูลนิธิอิสรชน

วิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview) โดยใช้คำถามปลายเปิด เพื่อเก็บข้อมูล โดยนัดพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลแบบต่อหน้า พูดคุยทางโทรศัพท์ หรือส่งข้อความทางสื่อออนไลน์ และเก็บข้อมูลด้วยการอัดเสียงบนเทปบันทึกเสียง จากนั้นจึงถอดบทสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผู้วิจัยแบ่งแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน ผู้วิจัยจะตั้งคำถามเป็นคำถามปลายเปิดให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการ โดยมีแนวคำถามดังนี้
 - 1.1 มูลนิธิอิสรชนเลือกรีวิวของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมานำเสนอผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจอย่างไร
 - 1.2 มูลนิธิอิสรชนมีวิธีการถ่ายทอดเรื่องราวของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะและการทำงานของมูลนิธิในเฟซบุ๊กแฟนเพจอย่างไร
 - 1.3 มูลนิธิอิสรชนมีวิธีการกำหนดแก่นความคิด (theme) ในการเล่าเรื่องผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจอย่างไร
 - 1.4 มูลนิธิอิสรชนกำหนดความถี่ในการนำเสนอเนื้อหาผ่านทางเฟซบุ๊กแฟนเพจอย่างไร
 - 1.5 สภาพการณ์ปัจจุบันของมูลนิธิอิสรชน ได้แก่ จำนวนและคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครมูลนิธิ โครงการที่รับผิดชอบ ขอบเขตการทำงานและสถานที่ทำงานของมูลนิธิ สถานะทางเศรษฐกิจ มีผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอย่างไร
2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน ผู้วิจัยจะตั้งคำถามเป็นคำถามปลายเปิดให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการ เพื่อประเมินทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ร่วมสนทนาก่อนการติดตามแฟนเพจ และเมื่อได้ติดตามแฟนเพจแล้ว โดยแบ่งแนวคำถามออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ก่อนได้รับข้อมูลจากมูลนิธิอิสรชน

 - 1.1 ก่อนติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนคุณมีความคิดความรู้สึก และปฏิบัติอย่างไรต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
 - 1.2 ก่อนติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนคุณคิดว่า เหตุใดผู้คนจำนวนมากจึงออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
 - 1.3 ก่อนติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนคุณคิดว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีความแตกต่างจากคุณอย่างไร
 - 1.4 ก่อนติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนคุณคิดว่า ภาคส่วนต่างๆ ในสังคมควรดำเนินการอย่างไรต่อปรากฏการณ์ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ส่วนที่ 2 หลังได้รับข้อมูลจากมูลนิธินิสรชน

- 2.1 หลังติดตามแฟนเพจมูลนิธินิสรชนคุณมีความคิดความรู้สึกและปฏิบัติอย่างไรต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
- 2.2 หลังติดตามแฟนเพจมูลนิธินิสรชนคุณคิดว่า เหตุใดผู้คนจำนวนมากจึงออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
- 2.3 หลังติดตามแฟนเพจมูลนิธินิสรชน คุณคิดว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีความแตกต่างจากคุณอย่างไร
- 2.4 หลังติดตามแฟนเพจมูลนิธินิสรชน คุณคิดว่า ภาคส่วนต่างๆ ในสังคมควรดำเนินการอย่างไรต่อปรากฏการณ์ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่มูลนิธินิสรชน ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่มูลนิธินิสรชนมาเรียบเรียงแล้วจัดแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การทำงานของมูลนิธินิสรชน และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธินิสรชน โดยจะใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive analysis) เพื่ออธิบายว่า ปัจจัยทั้ง 3 ประการ ส่งผลต่อการนำเสนอเนื้อหาในเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธินิสรชนอย่างไร โดยในแต่ละส่วนมีหัวข้อดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การทำงานของมูลนิธินิสรชน

ส่วนที่ 2 การสื่อสารเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธินิสรชน

- 2.1 การคัดเลือกเนื้อหาเพื่อนำเสนอในเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธินิสรชน
- 2.2 วิธีการและแนวปฏิบัติในการเล่าเรื่องผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
- 2.3 รูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธินิสรชน

- 3.1 ปัจจัยด้านภูมิหลังและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร
- 3.2 ปัจจัยด้านการใช้สื่อ
- 3.3 ปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจของมูลนิธินิสรชน

2. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนมาจัดแบ่งเป็น 2 ส่วนตามตารางลงรหัส 5, 6 และ 7 โดยส่วนที่ 1 เป็นพฤติกรรมการใช้แฟนเพจเฟซบุ๊กของผู้ติดตาม (ตาราง 5) ส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ (ตาราง 6) และความคิดเห็นของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนต่อแนวทางการช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ (ตาราง 7) ดังนี้

ตารางที่ 5 ตารางแสดงพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจและปฏิสัมพันธ์กับมูลนิธิอิสรชนของผู้ติดตามแฟนเพจ

ชื่อผู้ติดตามแฟนเพจ มูลนิธิอิสรชน	ลักษณะปฏิสัมพันธ์กับแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน		
	ปฏิสัมพันธ์บ่อยครั้ง (ไลค์ แชร์ หรือ แสดงความคิดเห็น อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง)	ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์ (ไลค์ แชร์ หรือแสดงความคิดเห็น น้อยกว่าเดือนละ 1 ครั้ง)	ผู้ติดตามแฟนเพจที่เข้า ร่วมเป็นอาสาสมัครกับ มูลนิธิอิสรชน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 ตารางแสดงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ทัศนคติของผู้ติดตามแฟนเพจ ที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		พฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจ ที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
ทัศนคติ คงเดิม	ทัศนคติในทางบวก	
	ทัศนคติในทางลบ	
	ทัศนคตินิ่งเฉย	
ทัศนคติ เปลี่ยนแปลง		

ตารางที่ 7 ตารางแสดงความคิดเห็นของผู้ติดตามแผนเพจมูลนิธิอิสรชนต่อแนวทางการช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ทัศนคติต่อ ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	แนวทางช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		
	ปัจเจก	สังคม	ภาครัฐและประชาสังคม

3. การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

ผู้วิจัยสังเกตการณ์เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครประจำของมูลนิธิอิสรชนขณะทำงานภาคสนาม (“ลงพื้นที่”) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากการสังเกตเจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน ได้แก่ นที สรวารี และอัจฉรา สรวารี ขณะทำงานภาคสนาม (“ลงพื้นที่”) ที่รถโมบาย⁶ และสังเกตอาสาสมัครประจำของมูลนิธิอิสรชน ได้แก่ กรกฏ อินทย์ภักซ์และชนาธิพย์ ชื่นชมน์ ขณะทำงานภาคสนามบริเวณสนามหลวง ปิ่นเกล้า ลาดพร้าว และศาลเจ้าพ่อหลักเมืองตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร โดยลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง เป็นเวลา 3 เดือน ตั้งแต่ 1 กุมภาพันธ์ - 30 เมษายน พ.ศ. 2558

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีสังเกตการทำงานของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครมูลนิธิอิสรชน โดยตั้งประเด็นการสังเกตไว้ 2 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครมีขั้นตอนและวิธีการนำสิ่งที่ได้สื่อสารกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ มาเล่าในเฟซบุ๊กแฟนเพจอย่างไร และเพิ่มเติมหรือตัดทอนข้อมูลอย่างไรบ้าง
2. ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของมูลนิธิอิสรชน

⁶รถโมบาย คือรถเคลื่อนที่ของมูลนิธิอิสรชน ทำยรมมีयरักษาโรค ถุงยางอนามัย ขนม และน้ำดื่มไว้สำหรับแจกให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยรถจะจอดประจำจุดที่รูปปั้นพระแม่ธรณีบริเวณคลองหลอดทุกวันศุกร์เวลาประมาณ 17.00-21.00 น.

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสังเกตมาเรียบเรียงแล้วจัดแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การทำงานของมูลนิธิ และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชน โดยจะใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive analysis) เสริมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของมูลนิธิอิสรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ของ “ผู้ใช้ชีวิตสาธารณะ”” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชนในการต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่าน เฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชน และเพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยใช้แนวคิดการเมืองเรื่องอัตลักษณ์กับการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ แนวคิดความตื่นกลัวทางศีลธรรมกับการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ แนวคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางอินเทอร์เน็ต แนวคิดเครือข่ายสังคมออนไลน์ และแนวคิดทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสารด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การทำงานของมูลนิธิอิสรชน

ส่วนที่ 2 การสื่อสารเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน

2.1 การคัดเลือกเนื้อหาเพื่อนำเสนอในเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน

2.2 วิธีการและแนวปฏิบัติในการเล่าเรื่องผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

2.3 รูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน

3.1 ปัจจัยด้านภูมิหลังและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร

3.2 ปัจจัยด้านการใช้สื่อ

3.3 ปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจของมูลนิธิ

ส่วนที่ 4 ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ส่วนที่ 1 การทำงานของมูลนิธิอิสรชน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกคุณนที สรวารี และคุณอัจฉรา สรวารี เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชนและจากการสังเกตการณ์ทำงานภาคสนาม (“ลงพื้นที่”) ของคุณนที คุณอัจฉรา คุณชนาทิพย์ ชื่นชมน์ อาสาสมัครมูลนิธิอิสรชนและอดีตหัวหน้าโครงการสนามหลวง และคุณกรกฎ อินทย์กษ นักศึกษา

ฝึกงานมูลนิธิอิสรชน แสดงให้เห็นการทำงานของมูลนิธิอิสรชนว่ามูลนิธิอิสรชนตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มคนที่อยู่ในภาวะยากลำบากและด้อยโอกาสทางสังคม ปัจจุบันมูลนิธิอิสรชนดำเนินการ 3 โครงการหลัก ได้แก่ โครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ (โครงการสนามหลวง) โครงการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์กับผู้ค้าบริการทางเพศ และโครงการสื่อสารสร้างสุขที่ทำงานกับเด็กในชนบท ในส่วนการทำงานกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะนั้น มูลนิธิอิสรชนเน้นการแสวงหาทางเลือกและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีชีวิตของพวกเขา ผ่านการส่งอาสาสมัครเข้าไปพูดคุยเพื่อค้นหาสาเหตุของการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ แล้วนำมาวางแผนการทำงานเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาชีวิตของพวกเขาต่อไป นอกจากนี้มูลนิธิยังมุ่งปรับทัศนคติคนในสังคมให้มองเห็นความเท่าเทียมกันของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เพื่อพัฒนาไปสู่การจัดสรรสวัสดิการขั้นพื้นฐานสำหรับคนทุกกลุ่มในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน

คุณนที มีตำแหน่งเป็นกรรมการและเลขาธิการของมูลนิธิ มีหน้าที่บริหารงานมูลนิธิอิสรชน และวางแผนงาน ขณะที่คุณอัจฉรา ตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ เป็นหัวหน้าโครงการสนามหลวง โครงการสื่อสารสร้างสุข และโครงการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ ทั้งยังเป็นฝ่ายระดมทุนของมูลนิธิอิสรชนด้วย ในการดำเนินการโครงการสนามหลวงนั้น คุณนทีจะวางแผนการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ส่วนคุณอัจฉราทำหน้าที่พูดคุยให้คำปรึกษาผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

นอกจากนี้ ในโครงการสนามหลวงยังมีอาสาสมัครคอยสับเปลี่ยนกันลงพื้นที่ภาคสนามในกรุงเทพฯ 12 จุด ได้แก่ อนุสาวรีย์ หัวลำโพง วงเวียนใหญ่ สนามหลวง เดอะมอลล์ บางแค ศาลเจ้าพ่อเสือ สวนจตุจักร หมอชิต ลาดพร้าว ปิ่นเกล้า วัดบางแคใหญ่และบางแคน้อย ทุกวันวันศุกร์ในช่วงเช้าเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครจะนั่งรถไฟไปพูดคุยกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะบริเวณศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนวันศุกร์ช่วง 17:00-21:00 น. อาสาสมัครทุกคนจะรวมตัวกันที่รถโมบาย บริเวณคลองหลอด ใกล้กับสนามหลวง เพื่อให้บริการผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยภายใน 1 สัปดาห์ อาสาสมัครแต่ละคนจะต้องลงพื้นที่ไม่ซ้ำกันในแต่ละวัน นอกจากนี้อาสาสมัครและเจ้าหน้าที่ทุกคนจะไม่มีวันหยุดตรงกันและไม่หยุดติดกัน 2 วัน เพื่อไม่ให้มีพื้นที่ใดว่างเว้นจากการลงพื้นที่ กิจกรรมเหล่านี้ปรากฏทางเฟซบุ๊กแฟนเพจและแสดงให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชนทำงานลงพื้นที่ตลอดทุกวัน ไม่เว้นเสาร์ อาทิตย์

ในการลงพื้นที่แต่ละครั้ง อาสาสมัครหรือเจ้าหน้าที่จะเข้าไปสอบถามความเป็นอยู่ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะคล้ายกับการสื่อสารทั่วไปของญาติมิตร เช่น สบายดีไหม วันนี้เป็นอย่างไร หากมีอาการเจ็บป่วยก็จะทำแผลและให้ยารักษา หากเป็นผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะรายใหม่ หรือเป็นผู้ป่วยทางจิต อาสาสมัครก็จะถามคำถามเดิมซ้ำๆ เหมือนกับทุกครั้ง เพื่อให้เขาชินยันตัวตนที่แน่ชัด เช่น ไม่สบายหรือเปล่า ชื่ออะไร ทำไมมานอนบริเวณนี้ หรืออาจขอคู่มือประชาชน โดยทำเช่นนั้นซ้ำๆ

ประมาณ 1-2 เดือน หรือนานที่สุดคือ 1 ปี พร้อมกับขออนุญาตถ่ายภาพหน้าตรงเก็บไว้ แล้วนำไปบันทึกในทะเบียนประวัติผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เพื่อที่ว่าหากเขาเหล่านั้นเจ็บป่วยแล้วต้องส่งตัวเข้ารักษาที่สาธารณสุขหรือโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครจะได้แจ้งประวัติให้กับกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการส่งต่อไปรักษาได้ หรือหากเขาเหล่านั้นเสียชีวิตหรือประสงค์จะกลับบ้าน เจ้าหน้าที่มูลนิธิและอาสาสมัครจะติดต่อแจ้งญาติได้ ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครก็จะนำภาพถ่ายและเรื่องราวที่ได้พบเจอและพูดคุยกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมาโพสต์ลงในแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน เพื่อสื่อสารให้สังคมรู้ว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะต่างก็มีคุณค่าความเป็นคนเท่าเทียมกับคนทั่วไปในสังคม และเพื่อสื่อสารให้สังคมเห็นการทำงานของมูลนิธิ ซึ่งจะนำไปสู่การบริจาคเงินสนับสนุนการทำงานต่อไป

ส่วนที่ 2 การสื่อสารเพื่อตอรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน

2.1 การคัดเลือกเนื้อหาเพื่อนำเสนอในเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน

คุณที กล่าวว่า ในการนำเสนอเรื่องราวของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะทุกครั้ง เจ้าหน้าที่จะพิจารณาก่อนทุกครั้งว่าเรื่องราวที่จะนำเสนอมีความเชื่อมโยงต่อการผลักดันสิทธิสวัสดิการของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมากน้อยเพียงใด หากมีประโยชน์มาก เช่น เมื่อเห็นว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเสียชีวิตอยู่ข้างถนนเพราะโรงพยาบาลปฏิเสธการให้รักษา ก็จะนำมาเขียนเป็นบันทึก (note) ลงในเฟซบุ๊กเพื่อให้สังคมได้รับรู้ว่าสวัสดิการของรัฐไม่ทั่วถึง บางกรณีหากผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีเรื่องราวหลากหลายแง่มุม เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครก็จะปรึกษากับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะก่อนว่าต้องการให้เขาบอกเล่าแง่มุมไหน เพื่อให้เขามีส่วนร่วมในการเตือนสังคมในฐานะเจ้าของเรื่อง

คุณทีเห็นว่า บางเรื่องราวสามารถเล่าจบได้ด้วยภาพเพียงภาพเดียว แต่บางเรื่องอาจต้องขยายความเกี่ยวกับรายละเอียดความเป็นมาเป็นไปของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ และความประทับใจของผู้เล่า บางเรื่องราวที่เจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครไม่สามารถพูดให้เห็นภาพทั้งหมดได้หรือบางเรื่องราวที่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะต้องการจะถ่ายทอดเองก็จะบันทึกเป็นวิดีโอ ส่วนคุณอัจฉราจะถ่ายภาพไว้หลายๆ ภาพ แต่จะไม่โพสต์ลงทุกภาพและทุกเรื่องราว เธอจะนำภาพที่ถ่ายมาเก็บไว้ก่อนเมื่อคิดข้อความได้แล้ว ก็จะคัดเลือกภาพที่สื่อความหมายมากที่สุดมาโพสต์เพียงภาพเดียว พร้อมข้อความที่เล่าว่าออกไปทำงานที่ใด พบเจอสิ่งใด พร้อมกับเน้นเรื่องอารมณ์ความรู้สึก และข้อความที่สื่อความหมายเกี่ยวกับแนวคิด “คนเท่ากัน” ส่วนภาพที่เหลือค่อยรวบรวมมาลงพร้อมกันในอัลบั้มอีกครั้งหนึ่ง

คุณทีกล่าวว่า วิธีการเล่าเรื่องที่สามารถสื่อแนวคิด “คนเท่ากัน” ได้ดีต้องใช้วิธีเล่าแบบผสมผสาน เพราะมูลนิธิไม่สามารถคาดเดาได้ว่า ผู้อ่านแต่ละคนมีประสบการณ์กับเรื่องใดมาก่อน แล้ว

จะ “อิน” หรือประทับใจการเล่าเรื่องประเภทไหนได้ง่าย เช่น ผู้อ่านบางคนอาจอินกับการเล่าเรื่องด้วยน้ำเสียงแนวอ่อนโยนของคุณอัจฉรา จนทำให้คิดได้ว่าตนเองละเอียดเพื่อนข้างถนน ผู้อ่านบางคนอาจประทับใจการเล่าเรื่องด้วยน้ำเสียงดุดันของคุณที หรือผู้อ่านบางคนอาจชอบคุณภาพเหตุการณ์ลงพื้นที่จริงของมูลนิธิตั้งในศิลปะคุยคุยเดียว

“มันอยู่ที่อารมณ์และช่วงเวลาของแต่ละคนที่อ่าน เหมือนคนอกหักฟังเพลงเศร้า ตอนก่อนอกหักฟังเพลงนี้ก็ไม่ได้รู้สึกอะไร แต่พออกหักแล้ว โอ้โฮ เพลงมันแต่งมาเพื่อเรา อารมณ์เดียวกัน ผมว่ามันอยู่ที่สถานการณ์ของคนอ่านว่าเขาไปเจออะไรมา ไปโดนช็อตอะไรมา เพราะฉะนั้นการเป็นนัก

เล่าเรื่อง มันก็เหมือนนักแต่งเพลง นักเขียนนิยาย มันทำงานกับอารมณ์คน”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ในเฟซบุ๊กส่วนตัวของคุณทีจะนำเสนอเรื่องการทำงานถึงร้อยละ 60-70 ที่เหลือเป็นเรื่องการเมืองหรือเรื่องทั่วไป แต่ในเฟซบุ๊กของมูลนิธิตั้งสรชน คุณทีจะไม่นำเสนอประเด็นการเมือง แต่หากเป็นเรื่องนโยบายที่เกี่ยวข้องงานของมูลนิธิตั้ง เมื่อพบเห็นพฤติกรรมของภาครัฐที่ไม่เอื้อกับการทำงานของมูลนิธิตั้ง หรือการละเลยกฎหมายของภาครัฐ เขาเห็นว่าจำเป็นต้องนำเสนอทางแพนเพจเพื่อกระตุ้นเตือนให้ภาครัฐรู้ว่าการกระทำเช่นนั้นเกิดจากการที่มองคนไม่เท่ากัน

2.2 วิธีการและแนวปฏิบัติในการเล่าเรื่องผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ผู้วิจัยจำแนกกลุ่มผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะตามลักษณะตัวละครได้เป็น 4 กลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มมีวิธีการและแนวปฏิบัติในการเล่าเรื่องแตกต่างกัน ดังตารางที่ 8 ต่อไปนี้

ตารางที่ 8 ตารางแสดงวิธีการและแนวปฏิบัติในการเล่าเรื่องผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะผ่านทาง
เฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน

กลุ่ม	ประเภทผู้ใช้ชีวิตในที่ สาธารณะ	ข้อความ	ภาพถ่าย	มุมมอง ในการเล่าเรื่อง
ก.	คนเร่ร่อน คนเร่ร่อนไร้ บ้าน เด็ก/ครอบครัว เร่ร่อน ผู้ติดสุรา ผู้ป่วย ข้างถนน คนจนเมือง คนใช้ที่สาธารณะหลัก นอนชั่วคราว ครอบครัว แรงงานเพื่อนบ้าน และ ผู้มีความหลากหลายทาง เพศ	ชื่อจริงและ/หรือชื่อ เล่น บางครั้งระบุ นามสกุลด้วย อาชีพ การทำงาน ที่พักประจำ สาเหตุของการออกมา ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ความคิดเห็น ความรู้สึกของ เจ้าหน้าที่มูลนิธิต่อตัว ละครนั้นๆ	- ภาพการดำเนิน ชีวิต - ภาพถ่ายหน้า ตรง (เพื่อบันทึก เข้าแฟ้มประวัติ)	- มุมมองของตัว ละคร - มุมมองของ มูลนิธิที่มีต่อตัว ละคร
ข.	พนักงานบริการอิสระ	ที่ทำงานประจำ สาเหตุ ของการขายบริการ ความคิดเห็น ความรู้สึกของ เจ้าหน้าที่มูลนิธิต่อตัว ละครนั้นๆ	ภาพด้านหลังของ พนักงานบริการ อิสระ หรือไม่ถ่าย เพราะพวกเขาไม่ ต้องการเปิดเผย ตัวตน	- มุมมองของตัว ละคร - มุมมองของ เจ้าหน้าที่มูลนิธิที่ มีต่อตัวละคร
ค.	ผู้พันโทษ	สถิติและข้อมูลเกี่ยวกับ ผู้พันโทษในแต่ละปี	ไม่ถ่ายภาพ หรือ ถ่ายภาพโดยไม่ได้ ระบุว่าเป็นผู้พัน โทษ	มุมมองของ เจ้าหน้าที่มูลนิธิที่ มีต่อตัวละคร
ง.	ชาวต่างชาติตกยาก	ชื่อ สถานที่ที่พบ	ภาพการดำเนิน ชีวิต	มุมมองของ เจ้าหน้าที่มูลนิธิที่ มีต่อตัวละคร

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นวิธีการและแนวปฏิบัติในการเล่าเรื่องผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะผ่านทางเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน ดังต่อไปนี้

ก. การเล่าเรื่องคนไร้บ้าน คนเร่ร่อน คนเร่ร่อนไร้บ้าน เด็กและครอบครัวเร่ร่อน ผู้ติดสุรา ผู้ป่วยข้างถนน คนจนเมือง คนใช้ที่สาธารณะหลับนอนชั่วคราว ครอบครัวแรงงานเพื่อนบ้าน และผู้มีความหลากหลายทางเพศ เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครมูลนิธิอิสรชน จะบันทึกภาพบุคคลเหล่านั้น โดยใช้โทรศัพท์มือถือหรือกล้องถ่ายภาพขนาดเล็ก เนื่องจากทำให้ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะไม่ตื่นตกใจ หากเป็นวิดีโอก็จะบันทึกด้วยอุปกรณ์เช่นเดียวกัน แล้วนำมาตัดต่อด้วยโปรแกรมตัดต่อ Ulead Video Studio ซึ่งถือเป็นวิธีการตัดต่ออย่างง่าย โดยคุณนทีกล่าวว่า สาเหตุที่ใช้อุปกรณ์และวิธีการตัดต่อเช่นนั้นเพราะเน้นเพียงการเล่าเรื่อง

จากนั้นเจ้าหน้าที่จะนำรูปภาพและวิดีโอขึ้นไปโพสต์ในเฟซบุ๊กแฟนเพจ พร้อมเขียนข้อความบรรยายว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะคนดังกล่าวชื่ออะไร กำลังทำอะไร และออกมาใช้ชีวิตเช่นนั้นได้อย่างไร โดยการเล่าเรื่องคนกลุ่มนี้ มูลนิธิอิสรชนจะเล่าในมุมมองของตัวละครที่คัดเลือกมา พร้อมทั้งท้ายด้วยมุมมองของมูลนิธิที่มีต่อตัวละคนนั้น

คุณนทีกล่าวว่า เมื่อจะถ่ายภาพหน้าตรงผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครต้องขออนุญาตก่อน โดยการนำเสนอภาพหน้าตรงนั้นมีข้อดีมากกว่าข้อเสีย เพราะเมื่อโพสต์ภาพดังกล่าว แล้วมีคนแชร์ต่อๆ กันไป ก็มีโอกาสมากขึ้นที่ลูกหลานหรือคนรู้จักกับบุคคลในภาพจะติดต่อหรือตามตัวผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลับบ้านได้ ซึ่งในแต่ละปีมีผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่มูลนิธิสามารถส่งกลับบ้านได้เนื่องจากการโพสต์ภาพหน้าตรงหลายราย ส่วนผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะบางคนอนุญาตให้นำเสนอเรื่องและภาพได้ แต่ไม่ให้เสนอชื่อจริง เนื่องจากพวกเขาเกรงว่าลูกหลานจะได้รับผลกระทบและอับอาย

อย่างไรก็ตามหากผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก. ประกอบอาชีพขอทาน มูลนิธิอิสรชนจะไม่นำเสนอเรื่องราวลงในแฟนเพจมูลนิธิ เพราะมูลนิธิไม่สนับสนุนการประกอบอาชีพขอทาน และไม่ถือว่าเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในการดูแลของมูลนิธิ

“เราจะไม่ค่อยเล่าเรื่องแรงงานเพื่อนบ้านชาวกัมพูชา ชาวพม่าที่มาอยู่ในที่สาธารณะ เพราะคนเหล่านั้นเป็นขอทาน ส่วนใหญ่คนกลุ่มนี้จะออกมาแบบชั่วคราว เข้าไปเย็นกลับ ไม่ได้มาอยู่ค้างคืน และส่วนใหญ่เขาออกมาขอทานโดยที่แฟนไม่รู้ การเล่าเรื่องคนกลุ่มนี้จึงมีความอ่อนไหวสูง”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 17 เมษายน 2558)

ส่วนผู้มีความหลากหลายทางเพศนั้น คุณนทีกล่าวว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพก่อสร้าง และรับจ้างทั่วไป โดยอยู่อาศัยในที่สาธารณะเช่นเดียวกับคนไร้บ้าน คนเร่ร่อน และคนเร่ร่อนไร้บ้านคนอื่นๆ การเล่าเรื่องของพวกเขาก็เล่าเหมือนกับการเล่าเรื่องคนอื่นๆ ในกลุ่ม ก. แต่จะไม่กล่าวว่าพวกเขาเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ แต่หากผู้มีความหลากหลายทางเพศประกอบอาชีพพนักงานบริการอิสระ มูลนิธิก็จะไม่เล่าเรื่องพวกเขาลงในเฟซบุ๊ก เพราะพวกเขาไม่ต้องการเปิดเผยตัว

“เราอยากให้มูลนิธิอัญจารีกับสมาคมฟ้าสีรุ้งเข้ามาดูแลกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศโดยตรง เพราะคนกลุ่มนี้ทำงานด้วยได้ยาก การที่เขามาอยู่ในถนนนอกจากจะถูกกดทับจากคนทั่วไปแล้ว เขายังถูกกดทับจากกลุ่มคนประเภทเดียวกันด้วย หรือพูดง่ายๆ ว่ากระเทยไฮโซก็ยังคงถูกกระเทยข้างถนน การเข้าไปคุยกับพวกเขาต้องระมัดระวังในการใช้ภาษามาก และต้องเป็นคนที่มีข้อมูลกับกลุ่มคนประเภทนี้พอสมควรจึงจะสามารถเข้าถึงปัญหาของพวกเขาได้”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 17 เมษายน 2558)

ภาพที่ 1 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก.

ภาพที่ 2 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก.

ภาพที่ 3 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก.

ภาพที่ 4 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก.

ภาพที่ 5 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก.

ภาพที่ 6 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก.

ภาพที่ 7 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ก.

ข. การเล่าเรื่องพนักงานบริการอิสระ เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครมูลนิธิอิสรชนจะไม่นำเสนอเรื่องราวของพวกเขาเช่นเดียวกับกลุ่ม ก. แต่ก็ยังเข้าไปพูดคุยและแจกถุงยางอนามัยให้อย่างสม่ำเสมอ

“งานในพื้นที่เราอ่อนไหว Sex worker เขาไม่ยอมให้อาเรื่องไปลง อย่างบางคนส่งลูกเรียน จุฬาฯ เคยทำงานบัญชีเงินเดือนสี่หมื่น พอปี 2540 เศรษฐกิจไม่ดี ก็ถูกไล่ออก สมัครงานที่ ไหนก็ไม่มีคนรับ เขาเลยต้องมาเป็น Sex worker ทุกวันนี้ลูกเขายังคิดว่าแม่มาทำงานบัญชี อยู่เลย”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 9 กุมภาพันธ์ 2558)

คุณนทีกล่าวว่า หากมีสื่อมวลชนติดต่อไปยังมูลนิธิเพื่อขอสัมภาษณ์พนักงานบริการอิสระ มูลนิธิจะสอบถามพวกเขาก่อนว่าจะยินยอมให้สัมภาษณ์หรือไม่ หากพวกเขาไม่ต้องการเปิดเผย ใบหน้าแต่ยินดีเล่าเรื่องราวให้ฟัง คุณนทีจะให้ช่างภาพถ่ายภาพด้านหลังแทนการเบลอหน้า พร้อมกับ ดัดแปลงเสียงเพื่อให้เพียงพอต่อการยืนยันว่ามีตัวตน แต่ไม่สามารถระบุลักษณะบุคคลได้ คุณนทีเห็นว่า นี่เป็นวิธีการที่ไม่ละเมิดสิทธิพนักงานบริการอิสระ ส่วนมูลนิธิจะหลีกเลี่ยงการนำเสนอภาพถ่าย ของพนักงานบริการอิสระ หากมีเรื่องราวที่ต้องการนำเสนอ ก็จะเล่าเป็นข้อความเท่านั้น หรือ ถ่ายภาพแบบไม่ให้มองเห็นตัว โดยเล่าจากมุมมองของมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อประเด็นการขายบริการและ พนักงานบริการอิสระ เพื่อเป็นการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงานบริการอิสระ ทำให้มูลนิธิยังคง ทำงานกับกลุ่มคนเหล่านี้ได้ โดยยังคงได้รับการไว้วางใจ เพราะมูลนิธิรู้ว่าคนกลุ่มนี้ไม่ต้องการให้เปิดเผย ตัวตน

คุณชนาทิพย์กล่าวว่า พนักงานบริการอิสระเป็นกลุ่มที่เข้าถึงยากที่สุด ทั้งกลุ่มสาววัยรุ่นและ ชายรักชาย เพราะมักไม่ยอมเปิดเผยตัวตน เพราะส่วนมากญาติๆ ไม่มีใครรู้ สำหรับพนักงานบริการ อิสระกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศจะมีสมาคมฟ้าสีรุ้ง และมูลนิธิมูลนิธิอัญจรีเข้ามาดูแลโดยตรง มูลนิธิอิสรชนจึงไม่ได้ไปพูดคุยด้วยมากนัก ส่วนพนักงานบริการอิสระหญิงนั้น หากเป็นอาสาสมัคร ผู้หญิงเข้าไปพูดคุย พวกเธอมักจะไม่ยอมพูดคุยด้วย แต่จากการสังเกตการณ์ลงพื้นที่ภาคสนามของ มูลนิธิพบว่า หากคุณกรกฎซึ่งเป็นอาสาสมัครชายลงพื้นที่จะได้รับการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกว่าจากพนักงาน บริการอิสระหญิงแต่เธอก็ยังไม่ยินยอมให้ถ่ายรูปและนำเสนอเรื่องราว

ภาพที่ 8 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ข.

ภาพที่ 9 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ข.

ภาพที่ 10 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ข.

ค. การเล่าเรื่องกลุ่มผู้พันโทษ จากการสังเกตการณ์ขณะลงพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มผู้พันโทษต่างเป็นมิตรและยินยอมให้ถ่ายรูปเมื่ออาสาสมัครลงพื้นที่ไปแจกของ แต่คุณชนาทิพย์กล่าวว่ากลุ่มผู้พันโทษเข้าถึงได้ยาก เพราะเขาเหล่านั้นมักไม่สูงส่งกับใครและได้รับแรงกดดันจากสังคมสูง เนื่องจากเมื่อพันคุก นอกจากเขาจะถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นคน “ซี้คุก” แล้ว ผู้ว่างจ้างยังไม่ยินดีรับเข้าทำงาน จนผลึกให้เขาเหล่านั้นออกมาใช้ชีวิตข้างถนน

คุณนที อธิบายว่า กว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะจะบอกว่าตัวเองเป็นผู้พันโทษต้องอาศัยระยะเวลา เพราะพวกเขาต่างหนีออกมาจากความรู้สึกต่อต้านของคนในสังคม โดยผู้พันโทษแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ลักษณะแรกคือผู้ที่ถูกกักขังในโรงพักแทนค่าปรับ 15-30 วัน คนกลุ่มนี้มีจำนวนมาก ส่วนใหญ่โดนข้อหาเล่นพนัน ทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย และข้อหา “ช่วยชาติ”

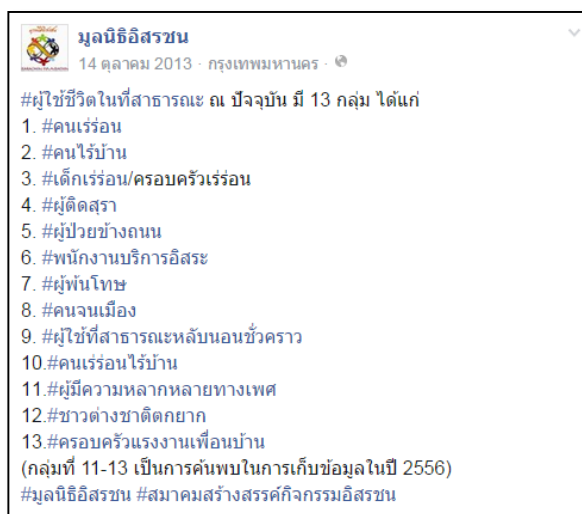
“ช่วยชาติ คือการคอร์ปชั่นในวงการราชการ สมมติโรงพักหนึ่งเขาบังคับประมาณมาให้เลี้ยงผู้ต้องขัง 50 รายต่อเดือน แล้วเดือนนี้เขาเบิกค่าอาหารไปหมดแล้ว แต่ยอดของผู้ต้องขังมีไม่ถึง 50 คน ตำรวจก็ต้องมาเอาคนแถมนี้ไปขัง 3-10 วัน ให้ได้จำนวนเท่าที่เขาเบิกมา เขาก็เรียกกันเล่นๆ ว่าช่วยชาติ ช่วยราชการ”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 11 มีนาคม 2558)

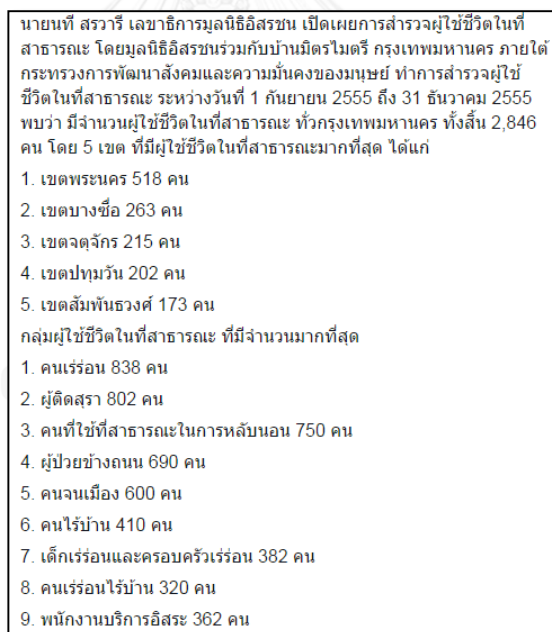
ผู้พันโทษลักษณะที่ 2 คือผู้ที่ถูกจำคุกในเรือนจำเป็นเวลาหลักเดือน ส่วนลักษณะที่ 3 คือผู้ที่ต้องโทษร้ายแรงและถูกจำคุกเป็นหลักปี หากเป็นเด็กและเยาวชนที่เคยอยู่บ้านอุเบกขา หากผู้พันโทษออกมาจะมีใบบริสุทธิ์พกไว้ติดตัวเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันว่าพวกเขาไม่ได้หลบหนี แต่พวกเขาจะแสดงใบบริสุทธิ์ให้อาสาสมัครดูหรือไม่ขึ้นอยู่กับความไว้วางใจ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่ามูลนิธิอิสรชนเล่าเรื่องผู้พันโทษในรูปแบบการเก็บสถิติ โดยไม่ได้ลงรูปภาพประกอบ หรือถ้าลงรูปภาพก็จะไม่เล่าว่าพวกเขาคือผู้พันโทษ ส่วนข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้พันโทษนั้น มูลนิธิจะใช้วิธีแชร์ข้อมูลมาจากแหล่งข่าวอื่นๆ ที่คุณนทีเคยให้สัมภาษณ์ไว้ โดยการเล่าเรื่องคนในกลุ่มนี้ มูลนิธิอิสรชนจะเล่าเฉพาะในมุมมองของมูลนิธิที่มีต่อผู้พันโทษ

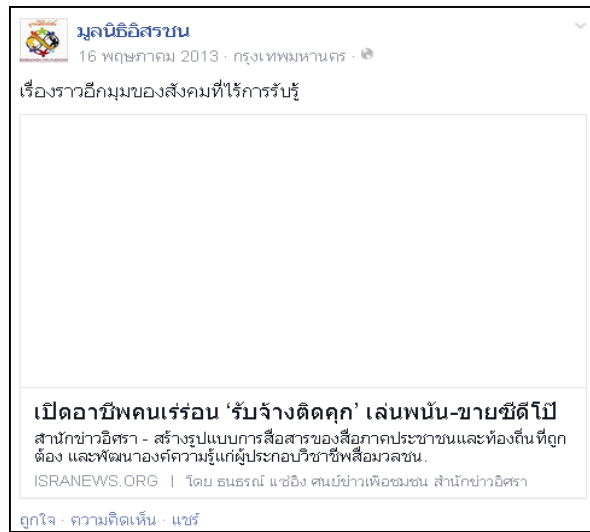
ภาพที่ 11 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ค

ภาพที่ 12 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ค.

ภาพที่ 13 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ค.

นายณัฏฐ์ ธรรมธัง และ **ศาสตราจารย์ ดร.สุจิตต์** ผู้มีประสบการณ์การทำงานกับคนเร่ร่อนมาช้านาน กล่าวไว้ จากประสบการณ์ล่าสุด ปี 2555 โดยมีผู้สมัครขอรับความช่วยเหลือในกรุงเทพฯ อยู่ที่ 2,846 คน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี เหตุที่ผู้คนเร่ร่อนในกรุงเทพฯ เป็นคนต่างจังหวัด เพราะพวกเขาต้องเข้ามาแสวงหาโอกาสในเมืองหลวง เนื่องจากปัญหาพื้นฐานเรื่องความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ และสมมติฐานว่าบ้านเช่าสัก 100 คน จะหางานทำได้จริงๆ แค่ 60-80 คน ที่เหลือคือคนว่างงาน ส่วนที่ได้อ่าน ก็มีแนวโน้มจะลดลง จากหลายปัจจัย ทั้งความไม่เอื้ออำนวยของงาน หรือถูกนายจ้างเอาเปรียบ

เมื่อคนกลุ่มนี้ตกงาน ก็จะไม่กลับบ้าน ส่วนหนึ่งเพราะมีอุปสรรคทางครอบครัว อีกส่วนคือความเชื่อผิดๆ ว่าถ้าไม่ได้ดีก็จะไม่กลับไป คนเหล่านี้ก็มักจะใช้ชีวิตอยู่ในที่สาธารณะ กลายเป็นคนเร่ร่อน ผู้ติดสุรา ผู้ป่วยข้างถนน ผู้ขายมีประกันอาชีพของเก่า รับจ้างทั่วไป จนถึงรับจ้างติดคุก ส่วนผู้หนึ่งที่มักกลายเป็นพนักงานบริการทางเพศ นายหญิงกล่าว

ศาสตราจารย์ ดร.สุจิตต์ กล่าวถึงอาชีพ 'รับจ้างติดคุก' ว่า เป็นหนทางหนึ่งของคนเร่ร่อนในการหาเลี้ยงชีพให้รอด ซึ่งบางคนก็รับจ้างเข้าไปอยู่ในคุก โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน แต่แลกกับการอยู่ในพื้นที่ที่ถือหาหรือเสื่อผ้าให้ กับได้ค่าตอบแทนเป็นเงิน อย่างไรก็ตาม การจ้างงานหรือรับจ้างติดคุก ส่วนมากมักจะมาจากรับจ้างติดคุกแทน หรือกรณีจับขังอาชญากร

เหตุผลที่เลือกคนเร่ร่อนไปรับจ้าง เพราะคนส่วนใหญ่มองว่าคนเหล่านี้ไม่มีโอกาสดีด้วยปากและแขนทางสังคมแล้ว ไม่มีควมน่าเชื่อถือในสังคม ขาดอะไรไปไม่ได้เลยคือ ส่วนสำคัญคือพวกเขาขาดความรู้ ไม่รู้กฎหมาย ไม่รู้ร่างหลังจากประกันตัว คดียังไม่จบ หรือจ่ายค่าประกันตัวก็ยังมีเสียประวัติ พวกเขาจึงถูกเอาเปรียบ' นายหญิงกล่าว

นายหญิงกล่าวทิ้งท้ายว่า การช่วยเหลือจากหลายๆ หน่วยงานที่ผ่านมา อาจทำให้คนเร่ร่อนกลุ่มนี้มีชีวิตที่ดีขึ้น แต่ไม่ได้ป้องกันการเกิดคนเร่ร่อนกลุ่มใหม่ เพราะต้นตอปัญหาคือโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศที่ไม่เท่าเทียม สร้างการกระจุกตัวของแรงงานในพื้นที่ที่ได้ค่าแรงมากกว่า และรัฐยังไม่สามารถจัดการเอาเปรียบแรงงานของนายจ้างบางคนได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ง. การเล่าเรื่องชาวต่างชาติตกยาก คุณณัฏฐ์ กล่าวว่า การเล่าเรื่องคนกลุ่มนี้มีความละเอียดอ่อน เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยเชื่อว่าชาวต่างชาติจะออกมาใช้ชีวิตข้างถนนจริง อีกทั้งเจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสราณมีข้อจำกัดในเรื่องภาษา ทำให้มีปัญหาด้านการสื่อสาร คือไม่ทราบว่ามีใครเป็นคนตกยาก หรือเป็นเพียงนักท่องเที่ยวเท่านั้น มูลนิธิอิสราณจึงเล่าเรื่องชาวต่างชาติตกยากน้อยมาก ซึ่งเรื่องที่เล่าจะเป็นไปในลักษณะที่มูลนิธิจะนำเสนอภาพ พร้อมข้อความว่าได้พบเจอชาวต่างชาติตกยากที่ไหนและชื่ออะไร โดยจะเล่าเฉพาะในมุมมองของมูลนิธิที่มีต่อตัวละครนั้น แต่จะไม่มีการละเอียดเรื่องราวชีวิต นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับชาวต่างชาติตกยากที่นำมาจากแหล่งอื่นด้วย

ภาพที่ 14 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ง.

ภาพที่ 15 ภาพการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่ม ง.

2.3 เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาเพื่อตอรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

จากการศึกษารูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาในแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน ผู้วิจัยพบว่ามูลนิธิอิสรชนสื่อสารอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะใน 3 ประเด็น ได้แก่ การลบภาพความเป็นคนอื่น การถอดรื้อฉลากและการสร้างอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ดังตารางที่ 9 ต่อไปนี้

ตารางที่ 9 ตารางแสดงรูปแบบและการนำเสนอเนื้อหาในเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน เพื่อ
 ต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ประเด็น	รูปแบบ การนำเสนอเนื้อหา			วิธีการเล่าเรื่อง เพื่อต่อรองอัตลักษณ์				
	ข้อความ	รูปภาพ	คลิปวิดีโอ	ตัวละคร	แก่นความคิด	สถานที่และ บรรยากาศของ เรื่อง	เสียง ในการเล่าเรื่อง	
1.การสลับภาพ ความเป็นคน อื่น	ใช้คำว่า “เพื่อน” เรียกผู้ใช้ ชีวิตในที่ สาธารณะ	ตั้งสถานที่ที่มีความ ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ไม่ใช่คนแรวรอน คนจรจัด แต่คือเพื่อน	-	การหยอกล้ออย่าง สนิทสนมระหว่าง เจ้าหน้าที่มูลนิธิ และผู้ใช้ชีวิตในที่ สาธารณะ เหมือน เป็นเพื่อน	ผู้ใช้ชีวิตในที่ สาธารณะที่เดินเข้า ไปยังจุดจอดรถโม บาย	ติดแฮชแท็กคำ ว่าเพื่อน หรือ มิตรภาพต่อท้าย โพสต์	จุดจอดรถโมบาย	1.ในโพสต์เกี่ยวกับ การหยอกล้อกัน อย่างสนิทสนม ระหว่างเจ้าหน้าที่ และตัวละคร เล่า ด้วยน้ำเสียง สนุกสนาน 2.ในข้อความสื่อถึง ความเป็นเพื่อน เล่า ด้วยน้ำเสียงเชื่อมั่น และอ่อนโยน
ชี้ให้เห็นการ มีตัวตนของ “ผู้ใช้ชีวิตใน ที่ สาธารณะ”	1.ตั้งคำถามว่า “คุณเห็น เขาไหม” 2.ออกแถลงการณ์เรื่อง ขอแสดงความห่วงใย ผู้ใช้ชีวิตในที่ สาธารณะ	1.ภาพถ่ายการ ดำเนินชีวิตของ ผู้ใช้ชีวิตในที่ สาธารณะ 2.รูปภาพที่นำมา จากแหล่งอื่น ที่ แฝงนัยยะชวนให้	1.รายการ “คุย ลุย เดี่ยว” บอก เล่าการดำเนินชีวิต ของผู้ใช้ชีวิตในที่ สาธารณะ 2.การบอกเล่า ผลกระทบจากการ	1.ผู้ใช้ชีวิตในที่ สาธารณะทั่วไป (ไม่ได้คัดเลือก) 2.ผู้ใช้ชีวิตในที่ สาธารณะที่ถูกทำ ร้ายจากเหตุการณ์ ชุมนุมทางการเมือง	นำเสนอ ข้อความและติด แฮชแท็กคำว่า คุณเห็นเขาไหม ต่อท้ายรูปภาพ การดำเนินชีวิต	1.ที่สาธารณะที่ ผู้ใช้ชีวิตในที่ สาธารณะอยู่ อาคือ 2.ภาพสนามหลวง เมื่อครั้งอดีต	1. ในข้อความ เกี่ยวกับการดำเนิน ชีวิตในที่สาธารณะ เล่าด้วยน้ำเสียง อ่อนโยน หากเป็น คลิปเล่าด้วยน้ำเสียง หนักแน่น	
ชี้ให้เห็น ความเท่า เทียมกัน ระหว่างผู้ใช้ ชีวิตในที่ สาธารณะ กับคนใน สังคม	ใช้ “ลุงเยี่ยมเพื่อน” “เสียงอาหารเพื่อน” และ “แบ่งปัน” แทน “บริจาค”	โปสเตอร์ระดมทุน ที่มีคำว่า “แบ่งปัน”	-	เจ้าหน้าที่และ อาสาสมัครที่เข้าไป เสียงอาหารผู้ใช้ชีวิต ในที่สาธารณะและ แบ่งปันลุงเยี่ยม เพื่อน	นำเสนอ ข้อความและติด แฮชแท็ก “แบ่งปัน” ทุก ครั้งที่ระดมทุน	สนามหลวง คลอง หลอด	น้ำเสียงเชื่อมั่น	

ประเด็น	รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา			วิธีการเล่าเรื่องเพื่อตอรองอัตลักษณ์				
	ข้อความ	รูปภาพ	คลิปวิดีโอ	ตัวละคร	แก่นความคิด	สถานที่และบรรยากาศของเรื่อง	เสียงในการเล่าเรื่อง	
2.การถอดหรือฉลาก	การทำงานของอาชีพของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	1.ตั้งสถานที่อธิบายว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะไม่ใจจร ใจมย ขอทานหรือคนซีเกียจ แต่เป็นคนมีการงานอาชีพ เช่นรับจ้างทั่วไป นำาเทียวเก็บขวดขาย 2. ใช้ “ซานตาคอลอส” เพื่ออธิบายถึงผู้เก็บขวดขาย	ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่กำลังทำงาน	-	ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่ร่างกายไม่แข็งแรงหรือพิการแต่กำลังเก็บขวดขาย	ดิคแองเท็ก “ซานตาคอลอส” และ “อีก 1 อาชีพของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ”	ที่สาธารณะที่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอยู่อาศัย	น้ำเสียงอ่อนโยนและเชื่อมั่น
	ความน่ารังเกียจของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	ตั้งสถานะหรือเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะว่าไม่ได้เกลียดน่ากลัว แต่เป็น	-	-	ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่ถูกปาดุงปีสสวาะและปะหัด	-	ที่สาธารณะที่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอยู่อาศัย	น้ำเสียงแข็งกร้าวหนักแน่น
	ความน่ารังเกียจของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	ตั้งสถานะหรือเล่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะว่าไม่ได้เกลียดน่ากลัว แต่เป็นผู้ถูกระทำจากสังคม	-	-	ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่ถูกปาดุงปีสสวาะและปะหัด	-	ที่สาธารณะที่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอยู่อาศัย	น้ำเสียงแข็งกร้าวหนักแน่น
	การแก้ไขปัญหการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	ตั้งสถานะที่ระบุว่าการแก้ไขปัญหการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะไม่ควรกวาดล้าง จับเข้าสถานสงเคราะห์ กีดกันออกจากพื้นที่ แต่ควรแก้ไขเป็นกรณีและเน้นการฟื้นฟู	-	-	-	-	-	น้ำเสียงแข็งกร้าวหนักแน่นและเชื่อมั่น
3. การสร้างอัตลักษณ์	ความชอบธรรมในการอยู่อาศัยที่สาธารณะ	ตั้งสถานะที่ระบุว่าการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีสาเหตุที่หลากหลายและไม่ใจเรื่องผิด หากไม่สร้างความสะดวกร้อนให้ใคร	-	-	-	-	-	มีทั้งน้ำเสียงอ่อนโยนและน้ำเสียงแข็งกร้าว
	แนวคิด “คนเท่ากับคน”	1.ระบุว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีสิทธิ คุณค่า และศักดิ์ศรีเท่ากับคนในสังคม 2. ระบุว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีพัฒนาการ มีจิตใจและอารมณ์ ความรู้สึกเช่นเดียวกับคนทั่วไปในสังคม	1.ภาพพัฒนาการของผู้ป่วยทางจิตและผู้ติคสุราที่มูลนิธิช่วยฟื้นฟู 2. ภาพที่สะท้อนจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	พัฒนาการของกูกผู้ป่วยทางจิตที่มูลนิธิช่วยฟื้นฟู	1.กูก ผู้ป่วยทางจิตที่ได้รับการฟื้นฟูจากมูลนิธิ 2. เวศ ผู้ติคสุราที่ได้รับการฟื้นฟูจากมูลนิธิ 3.คูรั๊กในสนามหลวง	ดิคแองเท็กค่าว่า คนเท่ากับคนมองคนเท่ากัน	คลองหลอดสนามหลวง	1.ในโพสต์เกี่ยวกับพัฒนาการเล่าด้วยน้ำเสียงสนุกสนานและเชื่อมั่น 2.ในโพสต์ที่สะท้อนจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

จากตารางข้างต้นแสดงเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิ อีสรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ดังต่อไปนี้

2.3.1 การลบภาพความเป็นคนอื่น มูลนิธิอีสรชนพยายามเปลี่ยนทัศนคติและกรอบ

ความคิดเดิมของสังคมจากที่เคยมองว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นคนชั้นล่าง หรือเป็น “คนอื่น” ที่ไม่เท่าเทียมกับคนทั่วไปในสังคม เป็นการมองว่าเขาเหล่านั้นก็เป็นคนเช่นเดียวกันและมีคุณค่าความเป็นมนุษย์ไม่แตกต่างกัน โดยมูลนิธิอีสรชนใช้คำเรียกแทนผู้ใช้ชีวิตสาธารณะว่า “เพื่อน” และใช้คำว่า “ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ” เรียกแทนคำว่า คนเร่ร่อน หรือคนจรจัด และได้ตอกย้ำเช่นนั้นทุกครั้งที่โพสต์ พร้อมกับติดแฮชแท็ก (hashtag) ต่อท้ายโพสต์นั้นๆ ว่า #เพื่อน หรือ #มิตรภาพ เพื่อเน้นย้ำแก่นความคิดเกี่ยวกับการลบภาพความเป็นคนอื่นของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ สะท้อนแนวคิดที่ว่าคนทุกคนมีค่าเท่าเทียมกัน ดังข้อความต่อไปนี้

- “ทุกวันนี้คนเล็กคนน้อยอุ้มชูเรา ประคับประคองเรามาอย่างต่อเนื่อง เพราะทุกคนที่ช่วยเรา ต่างก็เห็นคุณค่าของคำว่าเพื่อนนั่นเอง” (โพสต์วันที่ 7 มีนาคม 2556)
- “เยี่ยมเพื่อน พุดคุย และให้เขาตัดสินใจเองเมื่อใครอยากกลับบ้าน ใครอยากทำงาน ใครอยากปรึกษาด้านใด เราเพื่อนคนนี้จะช่วยเป็นที่ปรึกษา” (โพสต์วันที่ 26 เมษายน 2556)
- The homeless man in thailand...just see him as friends (โพสต์วันที่ 13 กรกฎาคม 2556)
- “...ส่วนมากยังหลงวนอยู่ในวาทกรรม “คนเร่ร่อน” “คนไร้บ้าน” หรือแม้กระทั่งยังติดบ่วงคำว่า “คนจรจัด” อยู่ด้วยซ้ำไป ทั้งที่ในความเป็นจริงยังมีหลากหลายชีวิตที่อยู่ในที่สาธารณะ ทั้งที่โลดแล่นอยู่ด้วยนิยามความหมายที่ว่า “โดยสมัครใจ” หรือ “รักอิสระ” ทั้งหมดนั้นเป็นเพียงการให้นิยามที่ตัดความรำคาญเมื่อถูกรุกไล่เพื่อซักถามจาก “คนนอก” มากจนเกินความพอดีที่จะอดทนสนทนากอยู่ได้...” (บันทึกของมูลนิธิอีสรชน: “ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ: พัฒนาการการทำงาน” 9 กันยายน 2556)
- เพื่อนใหม่ บอกว่าชื่อ...กำธร...มาจาก..สงขลา...ชอบนั่งรถไฟฟรี...ชอบไปออกสถานีโทรทัศน์...ไปทุกช่อง บางช่องไม่ให้เข้า...ชอบไปกินกาแฟก่อนออกอากาศ...มีกาแฟไหม...วันนี้มีรายการพิเศษ...ยังไปไม่ครบทุกสถานี...ไปบ่อยช่อง 11 ...ไปดูหนังกลางแปลง...คุยไปคุยมาอยู่จุดเริ่มง...#มูลนิธิอีสรชน #เพื่อนใหม่ #ในถนน เพิ่มขึ้นอีกราย (โพสต์วันที่ 10 ธันวาคม 2556)
- พี่เต่าเพื่อนเราที่เป็นเพศที่สาม อดีตเคยเป็นนางโชว์ที่พัทยาและที่พัฒนาฯ #มิตรภาพ #homeless#มูลนิธิอีสรชน (โพสต์วันที่ 12 ธันวาคม 2556)
- ในช่วงที่มีการชุมนุมทางการเมืองบนถนนราชดำเนินเมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน 2556 มูลนิธิอีสรชนได้ออกแถลงการณ์ เรื่อง “ขอแสดงความห่วงใยผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมบนถนนราชดำเนินในกลุ่มผู้ป่วยข้างถนน” ขึ้นมาในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2556 โดยระบุว่า เสี่ยงเป่านกหวีดจาก

การชุมนุมส่งเสียงดังและก่อให้เกิดภาวะความเครียดให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ซึ่งบางคนเป็นผู้ป่วยทางจิต กระทั่งวันที่ 10 พฤศจิกายน 2556 ผู้ป่วยหญิงที่ใช้ชีวิตในที่สาธารณะคนหนึ่ง ก่อเหตุฆ่าเด็กหญิงวัย 8 ขวบ บริเวณใกล้จุดชุมนุมและวันที่ 19 พฤศจิกายน 2556 ผู้ป่วยชายที่ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอีกคนหนึ่ง ก็เกิดอาการคลุ้มคลั่ง ไล่ทำร้ายคนในที่ชุมนุม ทางมูลนิธิจึงแสดงความห่วงใยและเรียกร้องให้ผู้เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการช่วยเหลือกลุ่มคนดังกล่าว

นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอคลิปวิดีโอที่เจ้าหน้าที่พูดคุยกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยมูลนิธิเลือกตัวละครซึ่งเป็นผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมืองมาบอกเล่าเหตุการณ์ โดยวางโครงเรื่องให้ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะตอบคำถามว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ดังภาพที่ 16 แม้แถลงการณ์และคลิปวิดีโอดังกล่าวจะไม่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและแก้ไขที่เป็นรูปธรรม แต่การออกแถลงการณ์นี้ก็แสดงให้เห็นถึงการเป็นปากเสียงแทนผู้ใช้ชีวิตสาธารณะ ที่เรียกร้องให้คนในสังคมมองเห็นการมีอยู่ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะและกระตุ้นเตือนว่าไม่ควรมองข้ามคนเหล่านั้น

ภาพที่ 16 ภาพการนำเสนอเนื้อหาในช่วงชุมนุมทางการเมือง

ข้อความในโพสต์: เสียงจากคนเร่ร่อนในพื้นที่ราชดำเนิน |

Socialcam

ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ: สนามหลวง ราชดำเนินตอนนี้คนเยอะ แต่เข้าไม่ได้

คุณนที: ทำไมเข้าไม่ได้

ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ: บางคนเข้าไปปู้ร้องเพลงเสียดแล้วโดนตี

คุณนที: ใครตี

ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ: มีอบ

คุณนที: ทำไมเขาตี

ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ: การ์ดเสื่อเหลืองเขาตี ผมรอดออกมา

คุณนที: แล้วคนเร่ร่อนโดนทำร้ายไปเยอะหรือยัง

ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ: ที่รู้จักก็มีแค่ 4-5 คน

คุณนที: โดนทำร้ายไป 4-5 คนแล้ว จากการตีเสื่อเหลืองใช่ไหม

ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ: ใช่

นอกจากนี้มูลนิธิอิสรชนยังได้นำเสนอภาพถ่ายการดำเนินชีวิตและการกินอยู่ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เช่น ภาพผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะนั่งนอนอยู่ข้างถนน ตีมน้ำจากขวดน้ำเก่า หรือนั่งพักที่มานั่งในสวนสาธารณะ พร้อมข้อความบรรยายด้วยน้ำเสียงอ่อนโยนแล้วตามด้วยข้อความปิดท้ายว่า “คุณเห็นเขาไหม” ซึ่งเป็นแก่นความคิดหลักเพื่อช่วยกระตุ้นให้สังคมมองเห็นการมีอยู่ของพวกเขา เพื่อให้สังคมสนใจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเหล่านั้นเพิ่มขึ้น

แม้การเล่าเรื่องในเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนจะมีการคัดเลือกตัวละครและนำเสนอแก่นความคิดในการเล่าเรื่อง แต่จากการสังเกตการทำงานขณะลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครมูลนิธิผู้วิจัยพบว่า ตัวละครและแก่นความคิดเหล่านั้นไม่ได้เกิดจากการกำหนดไว้ล่วงหน้าก่อนที่เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครมูลนิธิจะลงพื้นที่เสมอไป เพราะในแต่ละวันเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครไม่ทราบล่วงหน้าว่าจะมีผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะคนใดยังอาศัยอยู่บริเวณนั้น หรือจะมีผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะคนใหม่ๆ เข้ามาหรือไม่ หากเป็นวันที่รถโมบายไปจอดประจำจุด มูลนิธิก็จะนำเสนอเรื่องราวของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่เดินเข้ามาพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ คุณชนที่เรียกการทำงานเช่นนี้ว่าเป็นการทำงานกับชีวิต ต้องปล่อยให้มันเป็นธรรมชาติ คล้ายกับว่าในแต่ละวัน ตื่นขึ้นมาแล้วออกเดินทางไปพบปะพูดคุยกับญาติๆ หากเจอใคร กำลังทำอะไร ก็บันทึกภาพเหล่านั้นเอาไว้ แล้วนำมาเล่า

“ผมว่ามันไม่จำเป็นต้องกำหนดธีมว่าเราจะเล่าอะไร อย่างไร เพราะว่าเราทำงานกับชีวิต แล้วชีวิตมันไม่สามารถคาดเดาได้ว่าอะไรเป็นอะไร เพราะฉะนั้นเรื่องที่มีมันเกิดขึ้นนั้นแหละ มันเป็นเรื่องที่น่าสนใจทุกเรื่อง โดยที่เราไม่ได้มองข้าม แม้กระทั่งการที่เราได้ไปเห็นเพื่อนเรานั่งกินข้าว ผมเชื่อว่าคนกรุงเทพฯ หรือคนเมืองส่วนใหญ่อาจจะไม่เคยเห็นอาหารนั้น แม้ว่าอยู่ตามร้านอาหารข้างถนนในกรุงเทพฯ คุณสามารถถ่ายภาพนั้นเอามาเล่าให้ฟังได้ มันเป็นเรื่องที่ตื่นตาตื่นใจ เป็นประสบการณ์ของสังคมว่า อ้อ มันยังมีอย่างนี้อยู่หรือ เราเลยต้องทำให้เขาเห็นว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกับคนอย่างเราๆ ไม่ได้แตกต่างกัน เผลอๆ บางเรื่องบางราว เรากลายเป็นคนด้อยโอกาสไปด้วยซ้ำ”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

ภาพที่ 17 ภาพวิถีชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะจากคลิป “คุย ลุย เดี่ยว”

มูลนิธิสรชน จัดทำคลิปวิดีโอรายการ “คุย ลุย เดี่ยว”
ลงในเว็บไซต์ Youtube แล้วนำมาแชร์ในแฟนเพจ

ในรายการ “คุยลุยเดี่ยว” ตอนที่ 4 “เปิดโลกของคนไร้บ้านยามค่ำคืน สวรรค์บนดินของคนข้างถนน” (โพสต์วันที่ 9 มีนาคม 2556)

คุณนที พูดถึงสถานการณ์ในขณะนั้นว่า เขามาพบและแจกของใช้จำเป็นแก่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่วังบูรพาและพาหุรัด ซึ่งเป็นพื้นที่ล่าสุดที่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมาอยู่อาศัย โดยเป็นผลสืบเนื่องจากนโยบายในช่วงนั้นของทางกรุงเทพมหานครที่ไม่ให้ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอาศัยตรงบริเวณสนามหลวงและคลองหลอด เขายังกล่าวถึงความไม่ชัดเจนของนโยบายเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะของทางกรุงเทพมหานคร ซึ่งต้องติดตามดูกันต่อไปหลังจากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้บริหารชุดใหม่เข้ามาดำรงตำแหน่ง

นอกจากนี้ คุณนทียังบรรยายถึงวิถีชีวิตของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะแถบนั้นว่า ในช่วงนั้นจะมีงานวัดเฉลิมฉลองหลวงพ่อดำ วัดอินทาราม ซึ่งคนขอทานจะไปทำมาหากินอยู่ที่นั่น และในงานวัดจะมีแผงกลางแปลงซึ่งเป็นที่ยื่นชอบของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ภาพที่ 18 ภาพการดำเนินชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะจากรายการ “เช้านี้ที่หมอซิด”

มูลนิธิอิสรชน แชร่คลิปวิดีโอรายการเช้านี้ที่หมอซิด ช่อง 7 (รายการข่าวนำคลิปและข้อความจากเพจมูลนิธิไปนำเสนอ)

สาระสำคัญของข่าวคือ พบผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเสียชีวิตเป็นรายที่สิบอันเนื่องมาจากโรคลมแดด (Heatstroke) ประกอบกับผู้ตายดื่มสุราเป็นประจำ โดยข้อมูลจากมูลนิธิอิสรชนพบว่า มีผู้เสียชีวิต 49 คนต่อปีและในจำนวนนั้นมีเพียง 5 รายที่สามารถแจ้งตายในฐานะพลเมืองไทยได้อย่างสมบูรณ์

(โพสต์วันที่ 3 เมษายน 2556)

ภาพที่ 19 ภาพการดำเนินชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

“หลายคนถาม #ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ อยู่อย่างไรตอนฝนตก ...นี่คือคำตอบ...ชีวิตที่ไร้คุณภาพชีวิต ชีวิตที่สังคมนมองว่าเป็นขยะ...หันมามองกันบ้าง ...เพราะเขาคือมนุษย์เหมือนคุณ #มูลนิธิอิสรชน”

(โพสต์วันที่ 30 สิงหาคม 2556)

ภาพที่ 20 ภาพการดำเนินชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

“ขอบคุณอาสาสมัครที่มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขอบคุณมิตรภาพของการมองเห็นกันและมองเห็นอย่างลึกซึ้ง ชอบที่คุณเข้าใจบริบทและความเป็นเพื่อนในพื้นที่ ชอบที่คุณที่มาร่วมเป็นเพื่อนกับเราชาวอิสรชน #มูลนิธิอิสรชน ใครสนใจมาร่วมเป็นเพื่อนกับเพื่อนในที่สาธารณะ คุณไม่ต้องตั้งเป้าหมายใดมา ทุกอย่างคือการเรียนรู้ เราให้อะไรเขาไม่ได้มากเพราะเขาดำรงชีวิตอยู่ในที่สาธารณะแบบไม่มีอะไรเลยในชีวิต หากินตามถังขยะ ทักษะชีวิตเขามีมากกว่าเรา แต่ที่เรามาเพียงเพราะเรามาเป็นเพื่อนที่บอกว่าเขามีสิทธิอะไรที่เขาควรได้รับในฐานะความเป็นมนุษย์ และบอกสังคมว่ามีเรื่องราวของคนอีกกลุ่มที่สังคมมองผ่านและเขาถูกรกระทำอยู่เสมอ อย่าละเลยเขาและการเห็นเพื่อนจะก่อให้เกิดความห่วงใย การช่วยเหลือ การแบ่งปันโดยสัญชาตญาณ #มูลนิธิอิสรชน 086-687-0902”

(โพสต์วันที่ 19 ตุลาคม 2556)

ภาพที่ 21 ภาพการดำเนินชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ภาพที่ 22 ภาพการดำเนินชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ชีวิตในถนนที่ไร้การมองเห็น
 หรือใส่ใจจากสังคมรอบข้าง
 ชีวิตวัยชราของชายหนุ่ม #
 ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ#มูลนิธิ
 อีสรชน
 (โพสต์วันที่ 29 พฤศจิกายน
 2556)

ภาพที่ 23 ภาพการดำเนินชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ก็เท่าที่เดินผ่าน น้อยคนที่จะหัน
มาสนใจว่ามีเด็กสาวนอนขอทาน
หรือแม้จะลงไปพูดคุยซักทาย #
มูลนิธิอิสรชน#มิตรภาพของความ
เป็นเพื่อน#มินบุรี #คนเท่ากัน
(โพสต์วันที่ 27 มกราคม 2557)

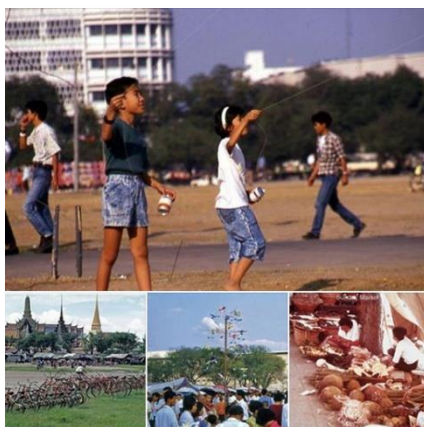
นอกจากภาพที่มูลนิธิอิสรชนถ่ายเองแล้ว มูลนิธิยังได้รวบรวมรูปภาพจากแหล่งอื่นแล้วนำมา
โพสต์ด้วย ซึ่งแม้ไม่ใช่รูปภาพของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ และไม่มีข้อความบรรยายเกี่ยวกับพวกเขา
เหล่านั้น แต่รูปภาพดังกล่าวก็แฝงนัยยะที่ชี้ชวนให้สังคมได้คิดและตั้งคำถามกับปัญหาสังคมที่อาจทำ
ให้คนออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ดังเช่นภาพที่ 24 ชุด “อย่าปล่อยให้คนชราเดียวดาย” ที่กระตุ้น
เตือนสังคมว่า หากละเลยคนชราและไม่ยอมเปิดโอกาสให้พวกเขาได้ทำในสิ่งที่ปรารถนาตามศักยภาพ
ก็อาจเป็นสาเหตุให้พวกเขาออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ หรือภาพที่ 25 ชุด “สนามหลวง+กรุงเทพฯ
เมื่อวันวาน” เป็นการนำเสนอภาพสถานที่และบรรยากาศการใช้ชีวิตของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ที่
ชวนให้สังคมตั้งคำถามกลับว่าเพราะเหตุใดสนามหลวงและกรุงเทพฯ ในวันนี้จึงเต็มไปด้วยผู้ใช้ชีวิตใน
ที่สาธารณะแตกต่างจากอดีต

ภาพที่ 24 ภาพที่มูลนิธิอิสรชนรวบรวมมาจากแหล่งอื่น

ความสุขกับอดีตของคนชรา คือการได้ใช้ ศักยภาพและประสบการณ์
ในอดีตถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ (เพิ่มรูปภาพในอัลบั้ม อย่าปล่อยให้คนชรา
เดียวดาย วันที่ 30 สิงหาคม 2556)

ภาพที่ 25 ภาพที่มูลนิธิอิสรชนรวบรวมมาจากแหล่งอื่น

ภาพในอดีต สนามหลวงและกรุงเทพมหานคร
เมื่อกว่า 40 ปีที่แล้ว (เพิ่มรูปภาพในอัลบั้ม
สนามหลวง+กรุงเทพเมื่อวันวาน วันที่ 19
ตุลาคม 2556)

นอกจากนี้มูลนิธิอิสรชนยังได้นำเสนอคลิปวิดีโอการสนทนากันระหว่างเจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชนและผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะแบบสนิทสนม มีการหยอกล้อเล่นกัน เหมือนกับเป็น “เพื่อน” ด้วยน้ำเสียงสนุกสนาน โดยนำเสนอเรื่องราวของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่เดินเข้าไปพูดคุยกับเจ้าหน้าที่มูลนิธิที่จุดจอดรถโมบาย ตัวอย่างเช่น

ภาพที่ 26 ภาพการสนทนากันระหว่างเจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชนและ
ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะแบบสนิทสนม

ข้อความในโพสต์: ทำแผล

คุณนที บรรยาย: “คุณหมอเรามาลูคใหม่ครับ แต่ยังทำงานเดิม มาถึงก็ทำแผลเหมือนเดิมครับ นื่องสัมผัสหลายคนจะจำมันไม่ได้ครับ นี่ยังเป็นนื่องสัมผัสอยู่ นื่องก็บอกพี่สัมผัสอจ้งเลย รายงานจากคลองหลอดสนามหลวงครับ”

(โพสต์วันที่ 19กรกฎาคม 2556)

ภาพที่ 27 ภาพการสนทนากันระหว่างเจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชนและ
ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะแบบสนิทสนม

เจ้าหน้าที่: มีคนบอกเห็นก๊วกใส่
กระโปรงด้วย ใส่ทำไม มัน
เหมือน Avril Lavigne หรือ
ก๊วก: ใช่ เหมือนเอวีลาวี (ยิ้ม)
เจ้าหน้าที่: ร้องยังงัยละ
ก๊วก: (ร้องเพลง)
(โพสต์วันที่ 6 กันยายน 2556)

ภาพที่ 28 ภาพการสนทนากันระหว่างเจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชนและ
ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะแบบสนิทสนม

ข้อความในโพสต์: พี่นที่ “ยูแองค์
บ่” homeless “yes”
ช่วยกันอย่างฮา เมาแบบสุดๆ ของ
นาย แล้วตกคลองไหลต คนช่วยก็
นึกคำพูดอังกฤษไม่ออก พูดอีสาน
เลย

คุณอัจฉราบรรยาย: “กำลัง
ช่วยชีวิตฝรั่งเร่ร่อน ที่เมาตกน้ำ”
(โพสต์วันที่ 29 กันยายน 2556)

ภาพที่ 29 ภาพการสนทนากันระหว่างเจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชนและ
ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะแบบสนิทสนม

เจ้าหน้าที่: ลุงภาษาอังกฤษน้ำเปล่าพูดว่า
ยังไง

ลุง: "เป-ล่า"

เจ้าหน้าที่: (หัวเราะ)

ลุง: ทำไมล่ะ เป-ล่า ก็น้ำเปล่า...พอแล้ว ไป

ถ้ายายอ้วนโน้นไป

เจ้าหน้าที่: (หัวเราะ) ลุงนิสัยไม่ดีเลย

ลุง: พอๆ แก่จะเข้าโลงแล้ว

(โพสต์วันที่ 31 ธันวาคม 2556)

นอกจากนี้มูลนิธิอิสรชนยังนำเสนอแนวคิด “แบ่งปัน” แทนการ “ให้” ในการโพสต์ระดม
ทุน ทั้งข้อความในโพสต์และภาพโปสเตอร์ ด้วยน้ำเสียงเชื่อมั่น คุณณที อธิบายว่า การแบ่งปันแสดงถึง
ความเท่าเทียมกัน เหมือนเพื่อนมีอาหารแล้วแบ่งให้เพื่อนอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากการให้ที่แสดงถึง
ว่าผู้ให้มีฐานะดีกว่า มีมากกว่า

“การแบ่งปันคือ มีอยู่หนึ่ง ก็แบ่งครึ่ง กินคนละครึ่ง แต่การให้มันคือมีสิบ แล้วแบ่งออกมา
สอง การให้มันต้องรอมีก่อนแล้วค่อยให้ แต่การแบ่งมันไม่ต้องรอ แบ่งเท่าที่มี กินไปพร้อมกัน
แล้วการแบ่งปันมันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงที่คนรับนะ แต่ผู้ให้การ
แบ่งปันนั้นแหละที่จะเปลี่ยนแปลง”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 11 มีนาคม 2558)

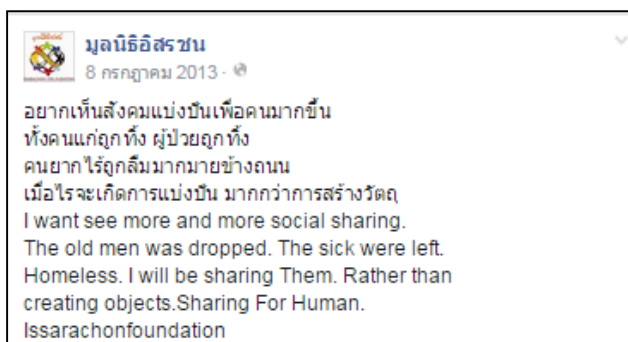
คุณณทียังเชื่อว่าการแบ่งปันไม่เท่ากับการทำบุญในพุทธศาสนา แต่เป็นการแสดงน้ำใจต่อ
เพื่อนมนุษย์ เขาเห็นว่าจุดอ่อนของศาสนาพุทธคือการสอนให้คนทำบุญ ซึ่งการทำบุญเป็นการให้ ไม่ใช่
แบ่งปัน เนื่องจากรากฐานของศาสนาพุทธนั้น ศาสดาอยู่ในวรรณะสูงกว่า การทำบุญจึงเท่ากับเป็น
การยกระดับฐานันดรตัวเอง แล้วกดผู้อื่นให้ต่ำลง ซึ่งเขายอมรับว่าการนำเสนอแนวคิดนี้เป็นเรื่องที่ทำ
ได้ยาก

“การที่คนยังมองไม่พ้นความสงสารไปสู่ความเข้าใจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะคืองานที่ยากที่สุด
ความสงสารมีพลัง เวลาเราได้สงสารคน เราก็จะรู้สึกเหนือกว่า เมื่อคนมาสงสารเรา เราก็รู้สึก

ด้อยต่ำ ฉะนั้นความสงสารมันมีฐานันดรแฝงอยู่ คนที่จะก้าวพ้นเขาต้องลดตัวเองลงมา เราไม่ห้ามให้คนสงสารเขา แต่ถ้าอยากข้ามพ้นเราจะพาคูณมาเห็น”

(ในที่ สรวารี.สัมภาษณ์. 11 มีนาคม 2558)

ภาพที่ 30 โปสต์ที่แสดงให้เห็นแนวคิด “การแบ่งปัน”

ภาพที่ 31 ภาพที่แสดงให้เห็นแนวคิด “การแบ่งปัน” ในโพสต์ระดมทุน

แชร์บอกต่อ เพื่อสร้างโอกาสในการแบ่งปันในสังคมคุณทำได้ไมใช่เรื่องยาก แสดงน้ำใจด้วยการส่งต่อเพื่อให้กันร่วมสนับสนุน

**1 มือ ที่เขาได้กินอิ่ม
1 มือที่เขาได้กินอาหารสะอาด
1 มือที่เขาไม่ได้อด**

อิสรชน มีโครงการตั้งอาหารประจำเดือน
อาหารเดือน 1 ล้าน ร้อยเดือน
ที่สถานธณิษสถานเป็นที่สาธารณะ ตามบทกวี
ลดอาหารลดได้ 300-400 คน
คุณร่วมแบ่งปัน ได้ก็ขอเพื่อนร่วมส่วม
สามตัวแล้วที่คุณมีนะ: อยากแบ่งปัน
มือ 1 มือที่ได้กินอิ่ม

โครงการเลี้ยงอาหารผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ธนาคาร Bank	สาขา Branch	เลขบัญชี Account Number
ชื่อบัญชี Name	สมาคมริ้วรอยวัยเกษียณอิสรชน Voluntary Activity Creation Association (Issarachon)	
ก.ส.ท.บ. Krung Thai Bank	เซ็นทรัลพลาซ่า Central Pin Klao	031-0-03032-9
ก.ส.ท.บ. Bangkok Bank	มิบลูรี่ Miburi	145-5-24762-5
ก.ส.ท.บ. Kasikorn Bank	พินคลอ Pin Klao	706-2-33411-2
ก.ท.พาณิชย์ Siam Commercial Bank	บิ๊กซี สีลมวิท Big C Silom	382-217647-5
ชื่อบัญชี Name	มูลนิธิอิสรชน Issarachon Foundation	
ท.ม. TMB Bank	ทองหล่อ Thonglo	182-2-16241-4

เพียงคุณบอกต่อ หรือแชร์ภาพ ก็ทำให้หลายคนรู้และร่วมสนับสนุนการทำงานได้

(โพสต์วันที่ 14 เมษายน 2556)

ภาพที่ 32 ภาพที่แสดงให้เห็นแนวคิด “การแบ่งปัน” ในโพสต์ระดมทุน

อยากเห็นสังคมแบ่งปันกันมากขึ้น ทั้งคนแก่ถูกทิ้ง คนป่วยถูกทิ้ง คนยากไร้ถูกลืมมากมายข้างถนน เมื่อไหร่จะเกิดการแบ่งปัน ให้คนมากกว่าการสร้างวัตถุหันมาสร้างชีวิตคนกันบ้าง

I want see more and more social sharing. The old men was dropped. The sick were left. Homeless. I will be sharing them.

Rather than creating objects. Sharing for Human

Issarachon foundation

มาร่วมเป็นอาสาสมัครกันเราได้ทุกวันอังคารและศุกร์ เวลา 13:00-18:00 น. การลงมาเป็นเพื่อน รับฟังเรื่องราวชีวิต การเตรียมอาหารให้อิ่ม สัก 1 มื้อ การดูแลสุขภาพ ส่งคอร์สวิชาการคืนความเป็นบุคคล การส่งกลับบ้านทั้งที่มีชีวิตและอาจจาก เบื้องต้นที่อาสาสมัครแห่งการเรียนรู้ และอื่นๆ ที่เพื่อนแบ่งปันสู่เพื่อน คือผู้เพื่อน

1 มื้อให้อิ่มและสะอาด เพียงงานละ 25 บาท ต่อคน ต่อมือ โครงการฝากข้าวให้เพื่อนในอนน ให้เขาได้กินอิ่ม มีแรงสู้ พร้อมเปลี่ยนแปลงตัวเอง กลับมาสู่สังคมอีกครั้ง เรื่องง่ายที่คุณแบ่งปันได้

1.ร. ทหารไทย สาขาทองหล่อ มูลนิธิอิสรชน 182-2-16241-6

2.ร.กรุงไทย สมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสรชน 031-0-03432-9

เราเชื่อการแบ่งปัน ไม่มีที่สิ้นสุด โทร086 687 0902

งานที่สร้างความเท่าเทียมกันในสังคม ร่วมแบ่งปันให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ (โพสต์วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2557)

ภาพที่ 33 ภาพที่แสดงให้เห็นแนวคิด “การแบ่งปัน” ในโพสต์ระดมทุน

เทศกาลแห่งการแบ่งปัน สร้างรอยยิ้ม ทั้งผู้ให้และผู้รับ

ลุงเยี่ยมเพื่อน ชุดละ 99 บาท ในลุงบรรจ ขาสามัญประจำบ้าน อาหารแห้ง บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป สนุ่ ยาดีพื้น เพื่อการดำรงชีวิต เพื่อเข้าสู่การเริ่มต้นของการพัฒนา พื้นฟู ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ลุงเยี่ยมเพื่อนสร้างรอยยิ้ม โลกสมใจร่วมแถมทุน ชุดละ 99 บาท 0870002 หรือร่วมบริจาคได้ที่

1. มูลนิธิอิสรชน ร.ทหารไทย 182-2-16241-6 สาขาทองหล่อ

2. สมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสรชน ร. กรุงไทย สาทรนชิษฐ์ทวิมน์เกล้า เลขที่ 031-0-03432-0

เส้นทางแห่งโอกาส
เส้นทางแห่งมิตรภาพ
เส้นทางแห่งการแบ่งปัน

ทุกการบริจาค 500 บาท ขึ้นไป เราขอแจก “คู่มือการทำงานกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ” 1 เล่ม แจกที่มูลนิธิที่ Facebook:มูลนิธิอิสรชน

เราเชื่อว่าการแบ่งปัน ไม่มีแบ่งแยก ไม่มีที่สิ้นสุด มาส่งสุขให้เพื่อนผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ในเทศกาลมอบของขวัญกันนะคะ (โพสต์วันที่ 23 พฤศจิกายน 2556)

ทั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตว่า โปสต์ระดมทุนบางโปสต์ยังมีการใช้คำว่า “ทำบุญ” อยู่ ซึ่งเป็นโปสต์ของคุณอัจฉรา แต่คุณอัจฉราจะนำคำว่า “แบ่งปัน” มาหน้าหรือต่อท้าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 34 โปสต์ที่มีคำว่า “ทำบุญ” และ “แบ่งปัน”

ฝากมาทำบุญกับเพื่อนร่วมสังคมกันด้วยนะคะ แบ่งปันกันคนละเล็กคนละน้อย เพื่อเพื่อนในที่สาธารณะ ทำบุญกับคนยิ่งใหญ่กับการให้ชีวิตใหม่ (โปสต์วันที่ 1 กันยายน 2556)

ภาพที่ 35 โปสต์ที่มีคำว่า “ทำบุญ” และ “แบ่งปัน”

สาเหตุที่คุณอัจฉราใช้คำว่าทำบุญนั้น คุณอัจฉราอธิบายว่า เป็นเพราะคนไทยหลายคนชอบการทำบุญและยังไม่เข้าใจคำว่า “การแบ่งปัน”

“การทำงานของมูลนิธิกับการระดมทุนมันต่างกันมาก เราพยายามสื่อสารให้คนเท่ากัน ให้คนแบ่งปัน แต่ต้องยอมรับว่างานของเรามันเดินหน้าได้ด้วยเงินบริจาค คนไทยหลายคนถูกสอนเรื่องการให้มากกว่าการแบ่งปัน พอให้เสร็จแล้วก็เกิดเป็นบุญคุณ อย่างในศาสนาพุทธ คนยังติดยึดว่าการทำบุญต้องทำคราวละมากๆ เพื่อจะได้ไปถึงสวรรค์นิพพาน เราพยายามจะบอกสังคมนะคะว่าการแบ่งปันควรเกิดจากจิตสำนึกและไม่จำเป็นต้องแบ่งปันเยอะแยะมากมาย แค่แบ่งเท่าที่กำลังเราพอมี แต่การเลือกใช้คำในการโปสต์ บางครั้งก็ต้องยอมรับสภาพสังคมนะ บางทีเราต้องหาคำที่มันจูงใจให้คนมาบริจาค”

(อัจฉรา สรวารี. สัมภาษณ์. 17 เมษายน 2558)

นอกจากนี้มูลนิธิอิสรอนยังนิยามคำว่า “ถุ่เยี่ยมเพื่อน” ขึ้นมาแทนคำว่า “ของบริจาค” และใช้คำว่า “เลี้ยงอาหาร” แทนคำว่า “บริจาคอาหาร” ซึ่งคุณนที อธิบายว่า เป็นวิธีทำให้สังคมเลิกมอง

ภาพผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นผู้ต่ำต้อย รอรับความเมตตาอย่างเดียว แต่ให้มองว่าเขาเหล่านั้นเหมือนเพื่อน เหมือนญาติ ดั่งข้อความและรูปภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 36 โปสต์ที่ใช้คำว่า “ถุงเยี่ยมเพื่อน”

ถุงเยี่ยมเพื่อนเราข้างถนน
เตรียมออกพื้นที่ ในช่วงหยุด
สงกรานต์ของคนอื่นๆ เขา แต่
เราเข้าพื้นที่อื่นๆ ที่ในยามปกติ
ไม่มีเวลาไปลง
(โปสต์วันที่ 11 เมษายน 2556)

ภาพที่ 37 โปสต์ที่ใช้คำว่า “เลี้ยงอาหาร”

วันที่ 30-04-13 มูลนิธิอิสรชนได้เลี้ยง
อาหารคนในที่สาธารณะ 1 มื้อที่ให้อิ่ม
และสะอาด ขอขอบคุณทุกคนที่มีส่วนร่วม
ในเดือนพฤษภาคมหวังว่าจะได้รับการ
สนับสนุนการแบ่งปันจากท่านอย่าง
ต่อเนื่อง และขอขอบคุณ บ้านมิตรไมตรี
กรุงเทพ กระทรวงพัฒนาสังคมฯ นำ
ไอศกรีมมาร่วมในครั้งนี้ด้วย
(โปสต์วันที่ 30 เมษายน 2556)

2.3.2 การถอดรื้อฉลาก มูลนิธิอิสรชนนำเสนอข้อความที่ทำให้ผู้อ่านทำความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยเล่าเรื่องปมปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ แล้วต่อยอดชุดความคิดใหม่ที่มูลนิธิสร้างขึ้น โดยสามารถแบ่งการถอดรื้อฉลากออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ การถอดรื้อฉลากเกี่ยวกับการงานอาชีพของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ การถอดรื้อฉลากเกี่ยวกับความน่า

รังเกียจของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะและการถอดรองเท้าเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

2.3.2.1 การถอดรองเท้าเกี่ยวกับการงานอาชีพของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

มูลนิธิสรชนนำเสนอข้อความที่สลายการเหมารวมของสังคมที่ว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะคือขอทาน คนขี้เกียจที่เป็นผู้รอรับการช่วยเหลือจากสังคมโดยไม่ดิ้นรนทำอะไร รวมทั้งเป็นโจรขโมยหรือผู้ก่ออาชญากรรม โดยนำเสนอข้อความว่าพวกเขามีการงานอาชีพที่สุจริต ด้วยน้ำเสียงอ่อนโยนและเชื่อมั่น และคัดเลือกรูปภาพตัวละคร ซึ่งเป็นผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่พิการหรืออ่อนแอแต่ยังทำงานไม่แบมือขอเงินใคร

“ขอทาน หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพขอทาน บุคคลเหล่านี้ทำงานเฉลี่ยวันละ 8 ชั่วโมง ได้รับเงินต่อวันหลักพันถึงหมื่น เมื่อเลิกงานแล้วก็นำเหรียญไปแลกเป็นธนบัตรที่ร้านสะดวกซื้อ ก่อนจะนำเงินไปฝากธนาคาร แล้วส่งให้ญาติๆ ใช้ บุคคลเหล่านี้ไม่ได้นอนและใช้ชีวิตอยู่ข้างถนน พวกเขามีบ้านอยู่อาศัย แต่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่ขอเงินนั้น จะขอเป็นเวลา วันละ 1-2 ครั้ง เพื่อเอาเงินไปซื้ออาหารและสุรามาร่วมกัน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะได้เงินวันละไม่เกิน 200 บาท ซึ่งมูลนิธิสรชนก็ได้อธิบายเรื่องนี้ให้ภาครัฐเข้าใจแล้วว่า พวกเขาไม่ใช่คนกลุ่มเดียวกัน ฉะนั้นต้องใช้กฎหมายคนละฉบับ แต่สังคมยังไม่ค่อยเข้าใจ จึงต้องนำเสนอข้อมูลอย่างต่อเนื่อง”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 11 มีนาคม 2558)

การนำเสนอข้อความและรูปภาพเพื่อถอดรองเท้าเกี่ยวกับการงานอาชีพของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ มีลักษณะดังต่อไปนี้

- “ทำงานในพื้นที่ทุกวัน เมื่อเจอเพื่อนในที่สาธารณะที่ต้องการเปลี่ยนตัวเองอย่างทันที การประสานงานก็จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว คุณลุงวัย 62 ปี เดินมาที่รถโมบาย บอกว่าต้องการมีที่อยู่ที่สามารถทำประโยชน์ต่อคนอื่นได้ด้วย เลยมานั่งคุยกัน คุณลุงล้มละลายในปี 40 ทรัพย์สินเซ็นโอนให้ลูกเมีย แล้วก็ไม่มีใครสนใจลุง ทิ้งไปหมดเหลือพี่สาวที่คอยไปขอเงินใช้ได้บ้างแต่ไปอยู่ด้วยไม่ได้เพราะติดที่ไม่อยากเป็นภาระให้พี่สาวทะเลาะกับครอบครัวเลยมาอยู่ในที่สาธารณะ ไม่มีงานทำ ทำงานอะไรก็ไม่ได้เหมือนเก่า แต่เก่งทางด้านภาษา พูดได้หลายภาษาทางอาเซียนเพราะตอนมีบริษัทเป็นของตัวเอง ได้เดินทางไปหลายๆ ประเทศ เราจึงส่งเขาพักชั่วคราวที่บ้านมิตรไมตรี รอหาที่ที่เหมาะสมที่แก่เข้าอยู่และมีความสุขที่จะได้ช่วยเป็นอาสาสมัครด้านอื่นๆ ได้มากกว่าการนอนในที่สาธารณะ แต่พาไปเพราะแก่พร้อมและบอกว่าไปอยู่สถานสงเคราะห์ก็ได้ แต่ขอให้มีอะไรทำ มีที่นอน เพราะเดี่ยวแก่ก็

ตายแล้ว ชีวิตไม่มีอะไรเหลืออีกแล้ว ทำให้เราเห็นชีวิตไม่มีอะไรแน่นอนจริงๆ วันนี้อาจมีกินมากมาย อีกวันไม่เหลืออะไรแม้แต่คนรัก โชคดีที่เจอกันเร็วลงจึงได้เข้าพักที่บ้านมิตรไม่ต้องนอนในที่สาธารณะ การประสานงานการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายส่งผลเสมอ เพราะเพื่อนช่วยเพื่อน ไม่ทิ้งกัน #มูลนิธิอิสรชน #นทท #พัฒนาสังคม #คนเร่ร่อน” (โพสต์วันที่ 16 มีนาคม 2556)

- “...แม้ว่าจะมีการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2545 แต่สภาพปัญหากลับทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น สืบเนื่องมาจากการแข่งขันกันประกอบอาชีพ ทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาให้กับเด็กและเยาวชนในครอบครัว เด็กและเยาวชนจึงมีความรู้สึกขาดความอบอุ่น ขาดที่ปรึกษาพูดคุย หันไปรวมกลุ่มกันเพิ่มมากขึ้นแต่อยู่ในรูปแบบของการเร่ร่อนแอบแฝง

“มีบ้างที่เด็กเร่ร่อนบางคนบางกลุ่มที่พัฒนาตัวเองและก้าวสู่เส้นทางที่ศึกษาว่าวิธีการดังกล่าวข้างต้นในดำรงชีวิต มีการพัฒนาตัวเองในด้านทักษะต่างๆ บางคนเป็นพนักงานขับรถท่องเที่ยว พนักงานท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวระยะไกล จากกรุงเทพมหานครไปจังหวัดภาคใต้ บางคน บางกลุ่มรวมตัวกันฝึกฝนกิจกรรมทางศิลปะ แล้วนำไปจำหน่ายเพื่อหารายได้เลี้ยงตัวเอง” (บันทึกของมูลนิธิอิสรชน: ข้อมูลการสำรวจสถานการณ์ผู้ใช้ชีวิตสาธารณะ '56 วันที่ 27 มีนาคม 2556)

- “สิ่งหนึ่งที่ฉันได้เห็นคือพวกเขารักในศักดิ์ศรีของตนเอง ถึงแม้ไม่มีอะไรตกถึงท้องก็ไม่ยอมที่จะขอใครกินหรือลักขโมยของใคร สิ่งนี้ทำให้ฉันประทับใจมากที่สุด บางคนที่ต้องได้รับการรักษา แต่ก็ยากเพราะไม่มีเงินมากพอสำหรับการรักษา ไม่ค่อยมีหน่วยงานไหนมารองรับให้การดูแล แต่ทุกคนที่นั่นก็พร้อมที่จะดูแลกันเหมือนพี่น้อง ส่วนช่วงที่มีฝนตกเขาก็ต้องตกอยู่ในสภาพที่น้ำลำบาก หาดที่หลบฝนอย่างทุกที่ทุกเล แต่ก็ไม่มีใครเอาเปรียบกัน” (บันทึกจากอาสาสมัคร: “บ้านที่แสนดี” 12 เมษายน 2556)

- ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ สิ่งที่เราเรียนรู้และถอดบทเรียนมากกว่า 10 ปี เราพบว่าเขามีทักษะชีวิตการเอาตัวรอดสูงมาก อย่าบอกว่าคนในที่สาธารณะไม่มีอะไร รอแต่ช่วยเหลือ สิ่งที่เขาต้องการเอาตัวรอด การมีชีวิตอยู่ในถนนกว่า 10 ปี โดยไม่มีเงิน ไม่มีบัตรประชาชน สิ่งต่างๆ ที่เราควรเรียนรู้และนำมาพัฒนา โดยเฉพาะผู้ป่วยทางจิตหรือสมอง #มูลนิธิอิสรชน (โพสต์วันที่ 20 พฤษภาคม 2556)

- “แกสอบครูไม่ได้ จนในที่สุดแกทนไม่ไหว เลยบอกพ่อของแกเองว่าขอออกมาใช้ชีวิตที่กรุงเทพฯ ก็แล้วกัน ช่วงนั้นแกอายุ 28 ปี พ่อแกก็บอกได้ว่า แต่ขอให้แกทำงานที่สุจริตไม่ผิดกฎหมายเป็นพอ หลังจากนั้นแกก็มาใช้ชีวิตที่เมืองหลวง ทำงานทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ อาทิเช่น ทำเครื่องกลึงไม้ ทำรองเท้าหนัง และอีกหลายอย่างตามแต่ที่แกจะทำได้ แต่ในบางครั้งบางงานแกก็ถูกโกง หักหลังบ้าง จากเพื่อนบ้าง คนรักบ้างทำให้แกเสียทั้งเงินเสียทั้งความไวใจต่อใคร ในที่สุดแกก็เริ่มที่จะหันหน้าพึ่งเหล่าและกลายเป็นคนติดเหล้าไปในที่สุด แต่ตอนนี้แกบอกว่าแกมีความฝัน ที่อยากจะเก็บเงินซื้อรถซาเล้งขนของสักคันเพื่อที่จะขนของขนนมมาขายที่คลองหลอด แกจึงเลิกเหล้า” (บันทึกจากอาสาสมัคร: “เริ่มเรียน” 21 พฤศจิกายน 2556)

ภาพที่ 38 การนำเสนอเนื้อหาเพื่อถอดรื้อฉลากเกี่ยวกับการงานอาชีพของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ขายังเดินไม่ถนัด แต่ชีวิตก็ต้องเดินต่อไป วันนี้ พี่ไครเอาของเก่ามาขายที่ร้าน #อาสาสมัครในพื้นที่#เครือข่าย#อิสรชน#เพียงมองเห็นกัน#อย่าตีตรา#อย่าเหมารวม#การแบ่งปันก็จะเริ่มขึ้น #มูลนิธิอิสรชน#เพื่อน#ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ (โพสต์วันที่ 12 กันยายน 2556)

ภาพที่ 39 การนำเสนอเนื้อหาเพื่อถอดรื้อฉลากเกี่ยวกับการงานอาชีพของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ชีวิตที่ถูกกลืน...ร่างกายที่หอมแห้ง นอนพร้อมขามข้าว นอนเฝ้าหน้าบ้านให้คนบ้านนี้ เขาถือว่าให้เฝ้าบ้าน...ตอนเช้าแกพุงร่างกายเดินขายหนังสือพิมพ์ ชีวิตไม่หยุดนิ่ง มีลมหายใจของการสู้ #คนเท่ากัน #คน=คน#มูลนิธิอิสรชน (โพสต์วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2557)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

นอกจากนี้ มูลนิธิอิสรชนยังเลือกใช้ถ้อยคำเรียกแทนอาชีพ “คนเก็บขยะ” หรือ “คนเก็บขวด” ว่า “ซานตาคลอส” ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ไม่เป็นการดูถูกเหยียดหยามผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ทั้งยังใส่คำเหล่านี้ในเครื่องหมายอัญประกาศ เช่น “ซานตาคลอส” และ “อีก 1 อาชีพของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ” และติดแฮชแท็ก (hashtag) เพื่อเน้นย้ำแก่นความคิดเกี่ยวกับการทำงานของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ดังเช่นข้อความต่อไปนี้

ภาพที่ 40 โปสต์ที่เรียกผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะว่า “ซานตาคลอส”

#อีก1อาชีพของผู้ใช้ชีวิตในที่
สาธารณะ#เก็บขวดขายหรือที่
เรียกว่าแซนตาคอส#ราช
ดำเนิน#homeless#มูลนิธิ
อิสรชน
(โปสต์วันที่ 14 ธันวาคม 2556)

ภาพที่ 41 โปสต์ที่เรียกผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะว่า “ซานตาคลอส”

คุณจะพบเห็นทุกที่ในถนน เพียง
คุณมองเห็นกันว่าเท่ากัน #
ซานตาคลอสที่หัวลำโพง
(โปสต์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2557)

2.3.2.2 การถอดรื้อฉลากเกี่ยวกับความน่ารังเกียจของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

มูลนิธิอิสรชนพยายามเปลี่ยนทัศนคติคนในสังคมว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะไม่ใช่บุคคลที่น่าเกลียดน่ากลัว ไม่ใช่บุคคลที่จ้องจะทำร้ายหรือเอารัดเอาเปรียบใคร โดยนำเสนอข้อความที่มีน้ำเสียงแข็งกร้าวและหนักแน่น

“ความจริงคนทุกคนเกิดมาไม่ได้รังเกียจคนจน คนสกปรก คนแต่ละคนมีความเข้าใจคนอื่นอยู่แล้วโดยพื้นฐาน แต่ทัศนะสังคมไปกำหนดว่า คนนี้ไม่ดี คนนี้สกปรก คนนี้ขี้เกียจ สังคมกลุ่มจนเขารังเกียจแล้วจากการรังเกียจก็เป็นการกลัว ทั้งกลัวทั้งรังเกียจผสมกันอยู่อย่างนี้เราก็เลยต้องต่อสู้กับทัศนะสังคม”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

การนำเสนอข้อความเพื่อถอดรื้อฉลากเกี่ยวกับความน่ารังเกียจของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีลักษณะดังต่อไปนี้

- พี่คนหนึ่งเดินเข้ามาคุยด้วย เขาบอกว่า “ดีใจมากที่มานั่งคุยด้วย ผมมันก็คนจน แต่ไม่เข้าใจทำไมตอนดึกๆ นอนๆ อยู่ก็จะมีคนมาปาปะทัด ปาถุงปัสสาวะ แต่โชคดีไม่โดนผม แต่เพื่อนผมบางคนก็โดน ผมแค้นมานานกันเฉยๆ เข้าก็ไปเก็บขวด รับจ้างทำงานกัน” คำตอบของเราอิสรชน คือ เรารับรู้มาโดยตลอด หนัก คือปาถุงขี้ ด้วยความคึกคะนองของวัยรุ่นนักรังซึ่ง ที่ถูกสอนมาว่าให้มองคนเหล่านี้ไม่ใช่คน เขาถึงถูกกระทำอย่างไรไม่ใช่คน” (โพสต์วันที่ 10 มีนาคม 2556)

- “กรณีรายการคาหนังคาเขา เรื่องคลองหลอด ด้วยความเคารพ ผมขออนุญาต ประณามการทำข่าวนี้อย่างไม่รับผิดชอบต่อข้อมูลที่บิดเบือนไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริง ผมในฐานะที่ทำงานในพื้นที่มากกว่า 10 ปี มุณิธิอิสรชนขออนุญาตตั้งข้อสังเกตและแลกเปลี่ยนข้อมูลความเชิงประจักษ์ดังนี้ ประการแรก การถ่ายทำนำเหตุการณ์ในช่วงเวลาที่ต่างกันมาตัดต่อให้ดูคล้ายเกิดเหตุในเวลาไล่เลี่ยกัน ประการที่สอง หลิงที่ตักน้ำจากคลองหลอด เป็นเพียงหญิงชราที่ขายของเก่าและใช้ชีวิตนอนริมคลองหลอด ไม่ใช่แม่ค้าขายอาหารแต่อย่างใด ประการที่สาม ผู้ค้าอาหารริมคลองหลอด “ซื้อ” น้ำประปาใช้ทำความสะอาดภาชนะเป็นถังถัง ละ 100-200 บาทไม่มีใครใช้น้ำจากคลองหลอดล้าง เนื่องจากในช่วงเวลาปกติน้ำในคลองหลอดจะแห้งขอด ยกเว้นเดือนละ 1-2 ครั้งที่จะมีการระบายน้ำเข้ามาเพื่อล้างคลองหลอด ดังนั้นการแสดงอาการและความเห็นของพิธีกรทั้งคู่จึงเป็นการแสดงความไม่รู้จริง ไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริง เล่นข่าว เต้าข่าวเล่นสนุกบนความทุกข์ของคนอื่น” (โพสต์วันที่ 11 มีนาคม 2556)

- “เป็นเรื่องที่เจ็บปวด คนถูกทิ้งยิ่งกว่าหมาข้างถนน ณ วันนี้ ผู้ป่วย HIV ระยะสุดท้าย นอกจากญาติเอาไปทิ้งไว้ที่วัดพระบาทน้ำพุจนสิ้นแล้วไม่พอ บางรายเอามาทิ้งข้างถนนพร้อมห้อยยาเป็นประจำที่สนามหลวง คลองหลอด สวนลุม เราเจอเร็วก็ช่วยได้เร็วประสานงานส่งต่อรักษา แต่ปัญหาก็เกิดเมื่อสถานพักฟื้นต่างๆ เต็ม โรงพยาบาลก็มีข้อจำกัด อาการทรงตัวได้ก็ให้ออก ก็ต้องมานอนพักฟื้นที่ข้างถนน สุดท้ายก็ทรุดและตายในที่สุด คนถึงตายข้างถนนเยอะมากแต่สังคมไม่รู้ เพราะเริ่มจากการสื่อสารที่ตีตราแบบไม่เข้าใจความเป็นจริง” (โพสต์วันที่ 25 มีนาคม 2556)

2.3.2.3 การถอดรื้อฉลากเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาผู้ชีวิตในที่สาธารณะ

มุณิธิอิสรชนยังเสนออีกว่า เนื่องจากผู้ชีวิตในที่สาธารณะไม่ใช่บุคคลน่ารังเกียจหรือเป็นอันตรายแก่สังคม การขับไล่หรือจับผู้ชีวิตในที่สาธารณะส่งเข้าสถานสงเคราะห์จึงไม่ใช่ทางออกของปัญหา แต่สังคมต้องเข้าใจและช่วยกันฟื้นฟู โดยนำเสนอข้อความดังกล่าวด้วยน้ำเสียงแข็งกร้าวและหนักแน่น ดังข้อความต่อไปนี้

- “บางทีการฟื้นฟูในพื้นที่ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นมากกว่า ถ้าเอาเขาออกจากพื้นที่แล้วไม่มีที่รองรับที่เหมาะสม หรือเขาต้องจากที่ที่เขาคุ้นเคยในภาวะที่ยังไม่พร้อม คำถามคือคุณได้ใช้เวลาในการสื่อความจริงกับเขาแค่ไหน อีสรชนจะเอาคนออกจากพื้นที่เมื่อเขาพร้อมและออกด้วยความสมัครใจ และออกด้วยการที่เห็นการพัฒนาและการมีส่วนร่วมกับเขาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” (โพสต์วันที่ 5 มีนาคม 2556)

- “คนส่วนใหญ่มองคนเร่ร่อนว่าตัวสร้างปัญหาของสังคม แต่ไม่มีใครมองว่าสังคมนั้นแหละกระทำเขาจนต้องอยู่ในสาธารณะ การแข่งขันในสังคมทำให้ต้องละทิ้งคนที่บ้าน” (โพสต์วันที่ 1 เมษายน 2556)

- “ไปคุยกับพระวัดหนึ่งที่ชลบุรี อั้งแบบพูดไม่ออก เป็นถึงเจ้าอาวาส พื้นที่ในวัดเยอะมาก เจ้าหน้าที่พม.กับอีสรชนเห็นคนเร่ร่อนไปนอนแถววัดนี้เยอะจึงจะเข้าไปขอความร่วมมือกับวัดขอแบ่งที่สักมุมหนึ่งให้คนอยู่ บ้านมิตรไมตรีชลบุรีจะเข้าไปฟื้นฟู จัดโซนช่วยเหลือพัฒนาให้ แต่ท่านเจ้าอาวาสคัดค้านเร่ร่อนซะไม่ใช่คน “พวกนี้มีรกโลก ไม่สมควรเป็นคน เป็นอะไรก็ไม่รู้ มันพัฒนาไม่ได้ ให้กินให้อยู่เปลืองเปล่านั้นมันเป็นขยะสังคมรกโลก น่าจะจับเข้าทัณฑสถานกักขังไว้” อิมพระนะคะนี่ เลยถามกลับว่า แล้วทำไมศาสนาไม่ช่วย หน้าแดง โกรธ ขึ้นเสียง “ก็มีพวกโยมๆ ingsทำไปสิ” อิม รู้แล้วทำไมคนถึงไปนับถือศาสนาอื่นเยอะ เดินออกมาแบบไม่ไหวด้วยเสียมือ” (โพสต์วันที่ 26 พฤษภาคม 2556)

- เมื่อเขาคิดถึงบ้าน แต่พาเขาไปอยู่สถานสงเคราะห์คุ้มครองผู้ไร้ที่พึ่ง มูลนิธิอีสรชนร่วมกับบ้านมิตรไมตรีแสวงหาต้นตอและครอบครัวของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะและพาเขาให้ได้เจอกับครอบครัวเพื่อเป็นหนึ่งในทางเลือกในชีวิตของเขาและเธอ...” (โพสต์วันที่ 2 กรกฎาคม 2556)

- “บทตำรวจพูดได้ถูก จากฟ้ากระจ่างดาว ตรงที่ว่าจับเข้าประชาสงเคราะห์ก็หนีออกมา มีตัวตายตัวแทน...การจับไม่ใช่การแก้ แต่การแก้คือหาสาเหตุและเข้าไปฟื้นฟู ไม่ใช่ตั้งหน้าแต่จับออกถนนสุดท้ายก็กลับมาเพิ่มกว่าเดิม...” (โพสต์ 10 กรกฎาคม 2556)

- “ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ทั้งผู้ป่วยและคนไม่ป่วย ทางออกไม่ใช่พาเขาออกจากข้างถนนเพียงเท่านั้น ถ้าอยู่ในบ้านหรือในสถานที่ใดที่หนึ่งแล้วเป็นคำตอบที่เบ็ดเสร็จเด็ดขาด คนเหล่านี้คงหมดไปจากถนนนานแล้ว สิทธิในการใช้ชีวิตของเขายังมีอยู่ พื้นที่ต้องแบ่งปัน งานให้บริการต้องพัฒนาไปควบคู่กัน ต้องเพิ่มพื้นที่ให้มากขึ้น ไม่แออัด บริการต้องได้รับการพัฒนาก่อนจะรับตัวเขาเข้าสู่การดูแลแบบสงเคราะห์ บางรายตลอดชีวิต บางรายอาจใช้เวลาไม่นาน อย่าคิดเพียงขึ้นเดียว คิดหลายๆ รอบ เพื่อการสร้างกลไกให้ครบถ้วนและสมบูรณ์แบบให้มากที่สุด” (โพสต์วันที่ 22 กรกฎาคม 2556)

- “เคยมีคนเสนอความเห็นแบบแรงๆ กับการจัดการปัญหาผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะว่าให้สร้างนิคมให้อยู่เหมือนที่เคยสร้างนิคมโรคเรื้อน แล้วจับคนพวกนี้ให้ไปอยู่รวมกัน จากนั้นจับทำหมันเสียให้หมด เพราะคนเหล่านี้คือคนไร้คุณภาพ?? ไม่แปลกที่เขาจะคิดแบบนี้ เพราะการรณรงค์ให้บ้านเมืองสะอาดเป็นระเบียบต้องไม่มีคนพวกนั้นนอนข้างถนน...แต่ผมชวนคนที่เสนอแนวคิดแบบนี้มานั่งคุยกับเพื่อนผมข้างถนนเต็มๆ วัน ครั้งเดียว ความคิดเขาเปลี่ยนไป ทุกวันนี้เขาแวะเวียนมานั่งคุยเป็นเพื่อนคนข้างถนนกับผมอยู่เป็นครั้งคราว” (โพสต์วันที่ 29 กรกฎาคม 2556)

- “ในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 50 เขต มีคนยากไร้ที่นอนข้างถนนในหลากหลายสาเหตุ แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นเลยคือ การทำงานเชิงรุกเข้าไปหาปัญหาดังกล่าว กรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะเกือบ 10 ปีที่ผ่านมา แต่ใช้วิธีเดียวกับข้างเร่ร่อน คือพยายามกันคนยากไร้ให้ออกไปอยู่รอบๆ กรุงเทพมหานคร ไม่ให้เข้ามา??” (โพสต์วันที่ 18 พฤศจิกายน 2556)

2.3.1 **การสร้างอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ** มูลนิธิอิสรชนสร้างอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ แล้วต่อยอดความคิดใหม่ที่มีมูลนิธิสร้างขึ้น โดยผู้วิจัยแบ่งการสร้างอัตลักษณ์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การสร้างความชอบธรรมในการอยู่อาศัยในที่สาธารณะ และการสร้างนิยามความเป็น “คนเท่ากันคน”

2.3.3.1 การสร้างความชอบธรรมในการอยู่อาศัยในที่สาธารณะ

มูลนิธิอิสรชนนำเสนอข้อความที่สื่อว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีเหตุผลในการออกมาใช้ชีวิตในอย่างสาธารณะหลากหลาย ทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสุขภาพทั้งกายและใจ ปัญหาด้านครอบครัว สังคมไม่ให้โอกาสในกรณีที่เป็นผู้พันโทษและเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ หรือแม้กระทั่งรักอิสระ คนในสังคมจึงไม่ควรด่วนสรุปว่าเขาเหล่านั้นเป็นผู้ติดยาเสพติด คนขี้เกียจหรือคนล้มเหลว โดยที่ไม่พยายามสืบเสาะหาสาเหตุ หรือแรงจูงใจของเขาเหล่านั้น พร้อมกันนี้มูลนิธิยังสร้างชุดความรู้ใหม่ให้กับสังคมว่าการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นสิทธิโดยชอบธรรมของพวกเขา ไม่ใช่เรื่องผิดหากไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใคร โดยมีทั้งการเล่าด้วยน้ำเสียงอ่อนโยนและแข็งกร้าว ดังเช่นข้อความต่อไปนี้

- “คุณรู้อะไรมั๊ย ที่ข้างถนนมีสุขภาพสตรีวัยกลางคน สุขภาพสตรีสูงอายุออกมาใช้ชีวิต ออกมาทำงานทั้งขอทาน ทั้งขายบริการ ยาวนานจนนับเวลาและจำนวนไม่ถูก บางคนลูกหลานเอาใจใส่อย่างดี ส่งเสียเงินทองให้กินให้ใช้อย่างเต็มที่ แต่เหตุผลที่มาคืออยากพึ่งตัวเอง ไม่อยากเป็นภาระ ไม่อยากรบกวนลูกและอีกมากมายเหตุผล สังคมไม่ควรรีบด่วนพิพากษาลูกหลานก่อนจะสืบค้นความจริง เพราะในความเป็นจริงอาจจะมีเรื่องอะไรอีกมากที่คุณไม่รู้” (โพสต์วันที่ 12 เมษายน 2556)

- “หากว่าผู้หญิงคนหนึ่งผ่านเรื่องราวน่าสงสาร โดนข่มขืนจนตั้งท้องแล้วพยายามไปทำแท้ง แต่

ไม่สำเร็จโดนจับได้ เป็นข่าวเสียก่อน วินาทีแรกสังคมจะประณามว่า “แม่ใจยักษ์” ทันทิโดยไม่ถามไถ่ ...ในทำนองเดียวกัน ผู้หญิงคนหนึ่งในระหว่างชีวิตไม่เคยเอาใจใส่เลี้ยงดูลูกเลย พอถึงบั้นปลายใช้ชีวิตอย่างยากลำบากเป็นข่าวขึ้นมา สังคมก็จะแสดงความสงสารเห็นใจ พร้อมประณามลูกทันทิว่า “ลูกทรพี” โดยยังไม่หาคำตอบอื่น ก็เพราะสังคมไทยชอบวางตัวเป็นผู้พิพากษานั่นเอง” (โพสต์วันที่ 13 เมษายน 2556)

- “เรื่องของแต่ละครอบครัวมีประเด็นปัญหาชุกชอนอยู่มากเกินกว่าที่คนนอกทั่วไปจะเข้าใจ หลายเรื่องผลักดันให้คนออกมาเดินข้างถนนนานหลายปี แต่เพียงคำง่าย ๆ “ขอโทษนะ” หรือ “คิดถึงมาก เมื่อไหร่จะกลับ” ก็ทำให้เขาหรือเธอกลับบ้านได้ในทันที?? อย่าด่วนสรุปกับเรื่องที่คุณเห็นด้วย ประสบการณ์หรืออารมณ์ส่วนตัว ค้นหาความจริง ค้นหาคำตอบก่อน” (โพสต์วันที่ 14 เมษายน 2556)

- “ตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา หน่วยงานภาครัฐเริ่มปรับตัวในการให้บริการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป หลังจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ที่มีการระบุในรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรก ที่ระบุให้รัฐต้องมีนโยบายในการดูแลกลุ่มคนที่ยากไร้ที่พึ่งไม่มีอาชีพและที่อยู่อาศัยอย่าง เป็นรูปธรรม ดังนั้นในส่วนของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงออกแบบการ ให้บริการพลเมืองในกลุ่มที่ตกหล่นจากการรับสวัสดิการของรัฐในรูปแบบของ “ศูนย์คนไร้บ้าน” ที่ ต่อมาได้มีการปรับรูปแบบการให้บริการ เน้นการทำงานทั้งรุกและรับ อีกทั้งยังมีการพัฒนารูปแบบ การให้บริการที่หลากหลายมีเอกลักษณ์แตกต่างกันออกไปในแต่ละภูมิภาค ภายใต้ชื่อ “บ้านมิตร ไมตรี” (บันทึกโดยคุณนที: “ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ: พัฒนาการการทำงาน” วันที่ 9 กันยายน 2556)

- “คนที่อยู่ในที่สาธารณะไม่เคยทำความเดือดร้อนให้ใคร มีแต่สังคมที่ทำความเดือดร้อนให้เขา แทนที่จะช่วยกัน ทำให้นึกถึงการกวาดล้างของกม. เอาเป็นผลงานของตน เอาคนออกจากพื้นที่ได้ สุดท้ายพื้นที่สวย แต่ไม่มีคน หมายถึงไม่เดินเลย อิม แทนที่จะให้พื้นที่สวยคนอยู่ได้และได้รับการฟื้นฟู พัฒนาไปด้วยกัน ความคิดของกม.แค่นี้หรือ” (โพสต์วันที่ 21 กันยายน 2556)

- “คนเหล่านี้ล้วนหนีจากบางสิ่งบางอย่าง หรืออาจมีปัญหาที่ติดพันทำให้ไม่สามารถที่จะหวน กลับบ้านได้ เขาเหล่านี้จึงต้องเดินทางอยู่ตลอดเวลา และในบางคนการเดินทางสิ้นสุดที่ห้อง สนามหลวง อาจเป็นเพราะที่นี่ไม่มีคนที่เขารู้จักหรือรู้จักเขามาก่อน มันทำให้เขารู้สึกได้ถึงอิสระที่เขา ไม่มีเมื่อครั้งในอดีต

“พี่เฉลิมแกมาจากลำปาง แกบอกว่าแกอยู่ที่บ้านแล้วไม่สบายใจเนื่องจากโดนดูถูกจากแฟนสาวของน้องชาย เพราะแกไม่สามารถช่วยงานที่บ้านได้ แกเลยหนีจากบ้านที่เป็นมรดกตกทอด บ้านที่ แกสมควรที่จะได้อยู่โดยชอบธรรม แกบอกว่าแกมาที่นี้แกสบายใจ อาจจะไม่สบายกายนักที่ต้องตาก

แดดตากฝน กินอ๋มบ้างอดบ้าง แต่มันก็ไม่ได้ทำให้แก่ทุกซี้ใจ” (บันทึกจากอาสาสมัคร: “แรกสบตา” 1 พฤศจิกายน 2556)

- “แกยังบอกอีกว่าแกเคยไปอยู่สถานสงเคราะห์แล้ว แต่มันไม่มีอิสระจะทำอะไรก็ต้องมีกฎ แกลยมายูที่นี้แทนดีกว่า...เขาเหล่านี้ ล้วนต้องการเพียงแค่อิสระ อิสระที่จะได้ทำตามใจตัวเองโดยที่ไม่ต้องถูกใครมาบังคับให้ทำอะไรก็ตามที่ตนเองไม่ชอบ” (บันทึกจากอาสาสมัคร: “ความชัดเจน” 16 พฤศจิกายน 2556)

- “การลงไปเป็นเพื่อน ให้กำลังใจ ให้ข้อมูล เพื่อพาชีวิตก้าวต่อไปในที่สาธารณะ หรือจะกลับบ้าน เป็นสิ่งที่อิสรชนทำมาโดยตลอด เพราะเราบังคับหรือตัดสินใจให้ใคร แทนใครไม่ได้ ที่สำคัญเมื่อใดที่เราร้องขอการเปลี่ยนแปลง เราพร้อมพาเขาไปในที่ที่เราร้องขอทันที” (3 กุมภาพันธ์ 2557)

2.3.3.2 การสร้างนิยามความเป็น “คนเท่ากับคน”

มูลนิธิอิสรชนได้สร้างความหมายและวาทกรรมชุดใหม่ให้กับสังคม โดยนำเสนอแนวคิดที่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีความเสมอภาคเท่าเทียม มีคุณค่ามีศักดิ์ศรีเช่นเดียวกันกับคนในสังคม หรือที่มูลนิธิอิสรชนเรียกว่าแนวคิด “คนเท่ากับคน” ด้วยน้ำเสียงแสดงความเชื่อมั่น ดังเช่นข้อความต่อไปนี้

- “...แต่ที่เรามาเพียงเพราะเรามาเป็นเพื่อนที่บอกว่าเขามีสิทธิอะไรที่เขาควรได้รับในฐานะความเป็นมนุษย์ และบอกสังคมว่ามีเรื่องราวของคนอีกกลุ่มที่สังคมมองผ่านและเขาถูกกระทำอยู่อย่างเสมอ อย่างละเลยเขา และความเป็นเพื่อนจะก่อให้เกิดความห่วงใย การช่วยเหลือ การแบ่งปันโดยสัญชาตญาณ” (โพสต์วันที่ 9 มีนาคม 2556)

- “กลุ่มคนที่สังคมรังเกียจสุดๆ ชี้อาซังถนน คนเสียดิๆ เขาก็มีสิทธิพื้นฐานเท่าๆ กับเราสำคัญไปกว่านั้น เขาก็เป็นคนเหมือนกันกับเรา” (โพสต์วันที่ 20 มีนาคม 2556)

- “เดินทางทุกครั้งทำงานไปด้วยทุกครั้งในทุกที่ ภาพที่เราพบเห็นได้ในเขตเมืองของทุกจังหวัด การสร้างพื้นที่ให้เขาได้ยืนอย่างมีศักดิ์ศรีและตัวตนคือคำตอบที่ดีที่สุด” (โพสต์วันที่ 29 เมษายน 2556)

- “ร่วมรณรงค์ให้สังคมเห็นคนเท่ากัน มาร่วมเป็น 1 พลัง 1 เสียง ในการมองเห็นคนเท่ากัน” (โพสต์วันที่ 16 พฤษภาคม 2556)

- “#ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ แม้พวกเขาจะกินข้าวในถังขยะ ไม่มีที่นอน ป่วยทางจิต บ้า พิการ แต่เขาก็เป็นคนเท่ากันกับเรา มีลมหายใจ และต้องการกินอ๋ม นอนหลับ มียารักษาโรคในยามเจ็บป่วย สิทธิที่มนุษย์คนหนึ่งควรได้รับ เพียงมองเขาว่าเป็นคนเท่ากันกับคุณ #มูลนิธิอิสรชน คุณทำได้เมื่อพบเจอ ยิ้มทักทายเขา เหมือนเขาเป็นคนหนึ่งในสังคม แบ่งปันอาหารให้เขาได้ แค่นี้ก็คืนคนสู่สังคมได้ เพียงรอยยิ้มที่มอบให้แก่กัน” (โพสต์วันที่ 31 สิงหาคม 2556)

- “เมื่อฟังเขาเล่า น้ำเสียงที่ปนความเจ็บลึกที่ไม่มีใครเข้าใจถ้าไม่เป็นเขา และเพราะเขาก็ไม่เป็นเรา เขาถึงคิดไม่เหมือนเรา งั้นอย่าเอาคำว่า “แค่นี้” มาตัดสินคน เพราะเขากับเราคนละความคิด แต่มีความเป็นมนุษย์เหมือนเรา หญิงที่วันนี้มีเพียงเหล่าเป็นเพื่อน คนเดินผ่านไปผ่านมาก็ดูถูกเหยียดหยาม รังเกียจ มองว่าอึ้นี่มา แต่คุณรู้ไหม กว่าเขาจะอยู่ในสภาพนี้ เขาสู้อมาก็ครั้ง ล้มมาก็ครั้ง แต่สุดท้ายไม่มีที่ยืนให้กับเขา” (บันทึกโดย jasmine: “โปรดอย่ามองฉันเป็นร่างที่ไร้วิญญาณ แต่จงมองฉันเป็นคน=คุณ” 11 กุมภาพันธ์ 2557)

นอกจากนี้ มูลนิธิอิสรชนยังนำเสนอว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะต่างก็มีชีวิตจิตใจและมีพัฒนาการได้ไม่ต่างจากคนทั่วไป สังคมจึงควรเปิดใจยอมรับในอัตลักษณ์เหล่านี้ โดยมูลนิธิเลือกรีวิวของ เวศ ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่มักจะเมาสุรา และ กูก ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่เป็นผู้ป่วยทางจิต มาเล่า ดังเช่นข้อความ รูปภาพและวิดีโอต่อไปนี้

ภาพที่ 42 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของ “เวศ”

เวลาเมากับไม่เมาต่างกันมาก และจะจำตัวเองไม่ได้ว่าเมา วันนี้นายมาบอกว่า นายจะปรับปรุงตัว นายจะช่วยงาน #มูลนิธิอิสรชน #ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ 1 การพัฒนาของนาย (โพสต์วันที่ 26 กรกฎาคม 2556)

ภาพที่ 43 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของ “เวศ”

วันนี้พี่เวศไม่เมาถือลูกโป่งมาออกว่าจะเอาไปขายตอนเย็น #1อาชีพของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ#เป่าลูกโป่งขาย#homeless#มูลนิธิอิสรชน (โพสต์วันที่ 13 ธันวาคม 2556)

- ภาพถ่ายและวิดีโอการติดตามพัฒนาการของผู้ป่วยทางจิต โดยเลือกใช้ “กูก” เป็นตัวละครในการเล่าเรื่อง คุณนที กล่าวว่า การเล่าเรื่องกูกมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นว่า กูกเป็นผู้ป่วยทางจิตที่ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ต่อมาเมื่อกูกได้รู้จักกับมูลนิธิอิสรชน แล้วได้รับการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง ทำให้กูกมีพัฒนาการตามลำดับขั้น

“กูกนี้เป็นผู้ป่วย เป็นคนที่มีอาการทางจิต เราเจอกูกมาหลายปีมาก เจอตั้งแต่กูกตาขวางพร้อมจะทำร้ายคนได้ตลอดเวลา จนกระทั่งทุกวันนี้กูกเป็นคนอารมณ์ดี ยิ้ม ชอบถามไถ่ถึงน้องชายเขา ก็คือน้องต้นน้ำ (ลูกชายคุณนทีกับคุณอัจฉรา) อยู่ตลอดเวลา เราดูแลคนในพื้นที่ในรูปแบบญาติ แบบพี่น้อง คือไม่ได้มองว่าเขาเป็นผู้รับบริการ เราจะดูแลแบบถามไถ่พูดคุยตามปกติ ไม่ได้ดูแลเรื่องส่วนตัวทุกอย่าง เพราะเขาก็มีชีวิตในแบบของเขา เราปล่อยให้ตัดสินใจเอง จะมาจะไปตามสบาย อยากรู้ช่วยเมื่อไหร่ คิดถึงกันเมื่อไหร่ ก็มาหากัน มาเจอกัน”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

“ช่วงที่เราเล่าเรื่องกูกบ่อยๆ คือช่วงที่เราถูกมูลนิธิอื่นโจมตีว่าเราเลี้ยงผู้ป่วยทางจิตไว้ในพื้นที่โดยไม่ยอมส่งเข้าสถานสงเคราะห์ เราเลยทำให้เห็นว่าเราสามารถฟื้นฟูเขาในพื้นที่ได้จริง และชุมชนก็ช่วยดูแลเขาด้วย ประกอบกับช่วงนั้นกูกมาอยู่กับเราตลอดช่วงที่เราลงพื้นที่”

(อัจฉรา สรวารี. สัมภาษณ์. 17 เมษายน 2558)

ภาพที่ 44 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของ “กูก”

เริ่มต้นด้วยมิตรภาพ สุขกับการแบ่งปัน เขาอาจจะไม่สื่อสารกับเรา แต่วันนี้เราเห็นพัฒนาการของกูกที่ชวนเพื่อนเขากินข้าว กูกที่เราฟื้นฟู 3 ปี วันนี้ชวนเพื่อนอีกคนที่เดินผ่านมาที่ลักษณะเหมือนเขาเมื่อ 3 ปีที่แล้วกินข้าว ทำได้จริงเพียงมิตรภาพและการใส่ใจ #มูลนิธิอิสรชน#ผู้ป่วยทางจิต#จิตอาสา#ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ#จิตสำนึก#แบ่งปัน

(โพสต์วันที่ 9 กรกฎาคม 2556)

ภาพที่ 45 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของ “ก๊วก”

ข้อความในโพสต์: ก๊วก โจนหนวด

“เด็กชายก๊วกนะครับ หรือที่เขาบอกเราว่า เขาชื่อ โทมุท ชื่อตรง อยู่สนามหลวงมา 3-4 ปีแล้ว แต่อยู่ข้างถนนมาเกือบจะ 10 ปีแล้ว เขาอ้างชื่อคุณสมถ มาล และคุณปราโมท ชื่อตรง ว่าเป็นคุณพ่อคุณแม่ ใครรู้จัก โทสค์ บอกต่อกันไปนะครับ เพื่อเจอคุณพ่อคุณแม่แล้วจะได้กลับบ้าน รายงานจากริมคลองหลอดมูลนิธิอิสรชน” คุณนที บรรยาย

(โพสต์วันที่ 12 กรกฎาคม 2556)

ภาพที่ 46 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของ “ก๊วก”

ข้อความในโพสต์: The homeless man in thailand...just see him as friends
...issarachon foundation วันนี้ก็สอนพี่เอ็กซ์ซ่อมวิทยุพัฒนาการอีกขั้นของชายคนนี้ ก็ก#
มูลนิธิอิสรชน

“การทำงานของมูลนิธิอิสรชนนะคะ วันนี้ก็คุยกับก๊วกนะคะ พัฒนามา 3 ปี วันนี้เขา
สื่อสารได้เยอะมาก เริ่มเรียนรู้สิ่งต่างๆ คือการทำงานที่เราฟื้นฟูในพื้นที่ ด้วยความเป็นเพื่อน
เมื่อเขาพร้อมถึงเข้าสู่กระบวนการอาสา เพื่อลดภาระของเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือหน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง ไม่ต้องไปเพิ่มในสถานพยาบาล เพราะเรารู้ว่าสถานพยาบาลไม่เพียงพอกับคน
เหล่านี้เพราะฉะนั้นการฟื้นฟูในพื้นที่จึงเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเขาพร้อมก็ถึงเข้าสู่กระบวนการรักษา
คนในถนนเป็นหน้าที่ของคนทุกคน คนทุกคนต้องมามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูหรือดูแล แต่ไม่ใช่
เป็นภาระที่โยนให้ภาครัฐ แต่เป็นภาระของพลเมืองทุกคนที่จะมองเห็นคนเท่ากันในสังคมนะคะ
คนเราเริ่มการฟื้นฟูได้ แค่เพียงมองเห็นกัน แล้วยังมองว่า เขาเท่ากับเรา ค่อยๆ พูดคุยสื่อสารกับ
เขาเยอะๆ ก็ก็จะถนัดในเรื่องอิเล็กทรอนิกส์มากดูจากวันนี้เขาเริ่มเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ ได้เยอะ
มาก การสื่อสารต่างๆ เพิ่มมากขึ้น” คุณอัจฉรา บรรยาย

(โพสต์วันที่ 13 กรกฎาคม 2556)

ภาพที่ 47 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของ “ก๊วก”

ข้อความในโพสต์: ฝึกให้ก๊วกระบายสีปูนปลา
สเตอร์

“กำลังฝึกน้องก๊วกของเรา ผู้ป่วยทางจิต
ระบายสี ตั้งใจมากเลย ก๊วกระบายอะไร ไหน
หันมาสิ สีอะไร (ก๊วกตอบ “ระบายสีก๊วก”
พร้อมโชว์ผลงานให้ดู) ระบายให้เสร็จเลย
(ก๊วกระบายสีต่อ) ค่อยฝึกทักษะก๊วกไปเรื่อยๆ
รายงานจากรถโมบายอิสรชน คลองหลอด
ค่ะ” คุณอัจฉรา บรรยาย

(โพสต์วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2557)

ภาพที่ 48 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของ “กูก”

วันนี้ได้เข้าพื้นที่คลองหลอดในช่วงเช้า ไปเจอกับน้องกูกผู้ป่วยทางจิต วันนี้กูก มาชุดสวยเลยเดินมาอวดให้ดู พร้อมกับบอกเราว่า กูกไปอาบน้ำมาแล้ว อีก 1 พัฒนาการของกูก

(โพสต์วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2557)

นอกจากนี้มูลนิธิยังนำเสนอข้อความและรูปภาพที่สะท้อนให้เห็นด้านจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ที่ถือเป็นองค์ประกอบของความเป็นมนุษย์ โดยนำเสนอตัวละคร คู่รักในสนามหลวงและผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะคนอื่นๆ ที่มีการแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก เพื่อสะท้อนว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะไม่แตกต่างจากคนทั่วไป โดยเล่าด้วยน้ำเสียงอ่อนโยน ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

- “บางครั้งก็แซวแกในเรื่องของความรักที่แกออกหัก แกมีวลีเด็ดในเรื่องนี้ที่ชอบพูดประจำ คือ “ฉันรักเขา แต่เขาไม่รักฉัน แต่ฉันไม่สนใจเพราะฉันรักเขา” มันดูเป็นความรักที่ไม่ซับซ้อนอะไร เหมือนคนเมืองผู้ปกติ” (บันทึกจากอาสาสมัคร: “เรื่องราวสองวันของผม” 23 พฤศจิกายน 2556)

ภาพที่ 49 การนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นด้านจิตใจ อารมณ์

ความรู้สึกของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ความรักของคุณี้ทำให้ใครๆ หลายคนที่พบเจอ แม้วันนี้จะไม่กิน แต่เขาก็ไม่ทิ้งกัน อยู่ร่วมกันมาเกินกว่า 10 ปี อิศรชนเจอเขา ตั้งแต่ปี 47-48 เพราะ ทั้ง 2 ขาดกันไม่ได้ ชายที่ชีวิตนี้มีเพียงเธอและหญิงที่ชีวิตนี้มีเพียงเขาเพราะรอบกายหญิงคนนี้ไม่รับรู้ และสื่อสารกับใครนอกจากคำว่า “รักพี่ใจค่ะ” มุมน่ารักที่เราอยากถ่ายทอดให้เห็นว่า ถึงบ้ำเธอก็น่ารัก ชีวิตในถนนมีหลากหลายมุมแห่งการเรียนรู้

(โพสต์วันที่ 16 เมษายน 2556)

ภาพที่ 50 การนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นด้านจิตใจ อารมณ์
ความรู้สึกของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

เพื่อนเราเมื่อยามพักผ่อน สนุกสนาน
และนอนหลับข้างถนน
(โพสต์วันที่ 2 ตุลาคม 2556)

ภาพที่ 51 การนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นด้านจิตใจ อารมณ์
ความรู้สึกของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ของขวัญและน้ำใจเล็กๆ น้อยๆ จาก
ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่หัวลำโพงใน
ความเป็น 'เพื่อน' และมิตรภาพ
(โพสต์วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2557)

ภาพที่ 52 การนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นด้านจิตใจ อารมณ์
ความรู้สึกของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

เรื่องราวความรักของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่
หัวลำโพง คุณลุงสนองกับป้าจ๊ีบ คุณลุงสนอง
เล่าให้ฟังว่าที่มารักกับป้าจ๊ีบนั้นเพราะว่าฉัน
สงสารเค้าเลยอยากดูแลเค้าถ้าต่อฉันก็จะดีนะ
ดูเป็นความรักต่างวัยที่สดใสและน่ารัก
(โพสต์วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2557)

อาจกล่าวได้ว่า มูลนิธิอิสรชนไม่ได้มุ่งเน้นชำระภาพลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะใหม่ทั้งหมด เพื่อให้สังคมมองพวกเขาว่าเป็นคนใหม่ที่ขาวสะอาด แต่ใช้วิธีการตอรองในส่วนที่สังคมอาจยังไม่เข้าใจ หรือเข้าใจผิด โดยมุ่งเน้นให้สังคมเข้าใจความเป็นจริงอีกด้านหนึ่งเกี่ยวกับพวกเขาและยอมรับได้ในที่สุด

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกคุณนที สรวารีและคุณอัจฉรา สรวารีเจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน และจากการสังเกตการณ์ทำงานภาคสนามของคุณนที คุณอัจฉรา คุณชนาทิพย์ ชื่นชมน์ อาสาสมัครมูลนิธิอิสรชนและหัวหน้าโครงการสนามหลวงและคุณกรกฎ อินทรีย์ษ์ นักศึกษาฝึกงานมูลนิธิอิสรชน แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านภูมิหลังและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร ปัจจัยด้านการใช้สื่อ และปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจของมูลนิธิคือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน ดังต่อไปนี้

3.1 ปัจจัยด้านภูมิหลังและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครมูลนิธิอิสรชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์การทำงานของมูลนิธิอิสรชนพบว่า ภูมิหลังและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครส่งผลต่อการสื่อสารเกี่ยวกับงานของมูลนิธิผ่านเฟซบุ๊ก ดังตาราง 10 ต่อไปนี้

ตารางที่ 10 แสดงปัจจัยด้านภูมิหลังและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน

เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครของมูลนิธิ	ภูมิหลังและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร	ประเด็นการร้องเล่าเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	รูปแบบในการเล่าเรื่อง	เสียงในการเล่าเรื่อง
นที สรวารี เลขาธิการมูลนิธิ วัย 45 ปี	ศึกษาด้านพัฒนาชุมชนทำงานภาคประชาสังคมและประเด็นเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกว่า 10 ปี	กฎหมาย สิทธิ สวัสดิการ และวิพากษ์วิจารณ์เรื่องความไม่เท่าเทียมกันของสังคม เช่น เหตุการณ์การกวาดจับ ลิดรอนสิทธิ และถูกเหยียดหยามผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	รูปภาพ ข้อความในโพสต์ ข้อความในบันทึกและคลิปวิดีโอ	น้ำเสียงแข็งกร้าว รุนแรงและเสียดสีสังคม
อัจฉรา สรวารี ผู้ประสานงานมูลนิธิ และฝ่ายระดมทุน วัย 27 ปี	ศึกษาด้านสังคมสงเคราะห์ เคยเป็นนักศึกษาฝึกงานของมูลนิธิอิสรชน ก่อนจะเข้าทำงานที่มูลนิธิอิสรชนตั้งแต่นั้นมา	การช่วยเหลือ การมองเห็นผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะและเรื่องราวด้านจิตใจของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เช่น ความผูกพันของแม่ลูกและสามี ภรรยาที่อาศัยในที่สาธารณะ	รูปภาพ ข้อความในโพสต์ ข้อความในบันทึกและคลิปวิดีโอ	น้ำเสียงอ่อนโยน ตัดพ้อต่อว่าสังคม
ชนาทิพย์ ชื่นชมน์ อาสาสมัครประจำมูลนิธิและอดีตหัวหน้าโครงการสนามหลวง วัย 23 ปี	กำลังศึกษา กศน. ม.ปลาย ควบคู่กับเรียนคณะมนุษยศาสตร์ ปี 1 โดยยังไม่ได้เลือกคณะและสายวิชา จึงไม่มีความรู้เฉพาะทางเกี่ยวกับการทำงาน	สิ่งที่ตาเห็นและอารมณ์สัมผัส โดยเน้นเล่าเฉพาะข้อเท็จจริงที่พบเจอ โดยไม่ได้แต่งเติมคำพูดอื่นๆ เพื่อมุ่งเน้นให้คนอ่านรับรู้ว่าอาสาสมัครทำงานกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอย่างไรในแต่ละวัน	รูปภาพ ข้อความในโพสต์และคลิปวิดีโอ	น้ำเสียงเรียบเฉย
กรกฎ อินทักษณ์ นักศึกษาฝึกงานมูลนิธิอิสรชน วัย 21 ปี	ศึกษาด้านพัฒนาชุมชน	สิ่งที่ได้พบเจอและความรู้สึกที่มีต่อการลงพื้นที่ในแต่ละวัน รวมทั้งเน้นย้ำเรื่องสวัสดิการสำหรับประชาชน	รูปภาพและข้อความในบันทึก	น้ำเสียงตื่นเต้น สนุกสนานและตัดพ้อต่อว่าสังคม

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ประจำมูลนิธิ 2 คน คือ คุณนที สรวารี อายุ 45 ปี ศึกษาด้านพัฒนาชุมชน จากนั้นทำงานภาคประชาสังคมและประเด็นเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมานานกว่า 10 ปี ส่วนคุณอัจฉรา สรวารี อายุ 27 ปี ศึกษาด้านสังคมสงเคราะห์ เคยเป็นนักศึกษาฝึกงานที่มูลนิธิอิสรชน จากนั้นก็เริ่มทำงานตำแหน่งสังคมสงเคราะห์กับมูลนิธิอิสรชนตั้งแต่นั้นมา ทั้ง

สองมีมุมมองต่อการทำงานกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะแตกต่างกัน ดังนั้นวิธีการเล่าเรื่องในเฟซบุ๊กแฟนเพจจึงแตกต่างกันไปด้วย

ประสบการณ์การทำงานกว่า 10 ปีของคุณที่ ทำให้เขามีความรู้เรื่องกฎหมายต่างๆ เกี่ยวกับการปกป้องสิทธิของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ดังนั้นคุณที่จึงเน้นนำเสนอเนื้อหาเรื่องกฎหมาย สิทธิสวัสดิการ และวิพากษ์วิจารณ์เรื่องความไม่เท่าเทียมกันของสังคม เช่น เมื่อพบเหตุการณ์การกวาดจับ ลิดรอนสิทธิ และถูกเหยียดหยามผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ คุณก็จะเข้าไปเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่หรือบุคคลเหล่านั้นเพื่อแก้ไขสถานการณ์และนำมาวิพากษ์วิจารณ์ผ่านเฟซบุ๊ก ส่งผลให้การนำเสนอเนื้อหาแต่ละครั้งมีน้ำเสียง ในการเล่าเรื่องที่ดูรุนแรง เน้นเสียดสีสังคม

ภาพที่ 53 ภาพตัวอย่างโพสต์ของคุณที่ สรวารี เจ้าหน้าที่มูลนิธิสรชน

ภาพที่ 54 ภาพตัวอย่างโพสต์ของคุณที สรวารี เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน

ข้อความในโพสต์: “อืม”

คุณที: มาทำอะไรกันครับเนี่ย

เทศกิจ: มาดูความเรียบร้อยครับ

คุณที: เหรอ ผมเห็นเก็บเสื้อผ้าคนเร่ร่อนไปหมดเลย

เทศกิจ: มันสกปรก

คุณที: เมื่อกี้เขาแสดงตัวขอเอาคืน ทำไมไม่ให้เขาละ

เทศกิจ: ไปเอาที่ผม ไปเอาที่เขต ถ่ายกขึ้นแล้วไม่ให้

คุณที: ยังไม่ได้ยกขึ้นเลย ถือมาแล้วเขาตามมาขอเลย

เทศกิจ: ไม่ได้ เราเตือน 3 รอบแล้ว

คุณที: เสื้อผ้าคนเร่ร่อนเอาไปก็เป็นขยะเปล่าๆ

เทศกิจ: ก็ไปเอาที่ผมไง ผมไม่ให้ไง ไปเอาที่เขตไง ตามไปเอาสิ

(โพสต์วันที่ 23 กรกฎาคม 2556)

ภาพที่ 55 ภาพตัวอย่างโพสต์ของคุณที สรวารี เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน

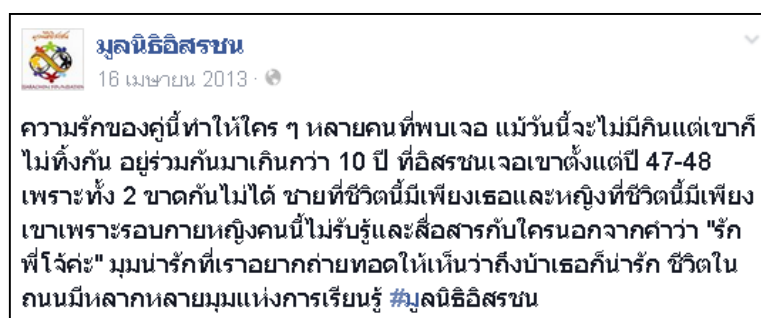
มูลนิธิอิสรชน
18 พฤศจิกายน 2013 · 🌐

ในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 50 เขต มีคนยากไร้ ที่นอนข้างถนนในหลากหลายสาเหตุ แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นเลยคือ การทำงานเชิงรุกเข้าไปหาปัญหาดังกล่าวของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะเกือบ 10 ปีที่ผ่านมา แต่ใช้วิธีเดียวกับข้างเร่ร่อน คือพยายามกันคนยากไร้ให้ออกไปอยู่รอบ ๆ กรุงเทพมหานคร ไม่ให้เข้ามา ??

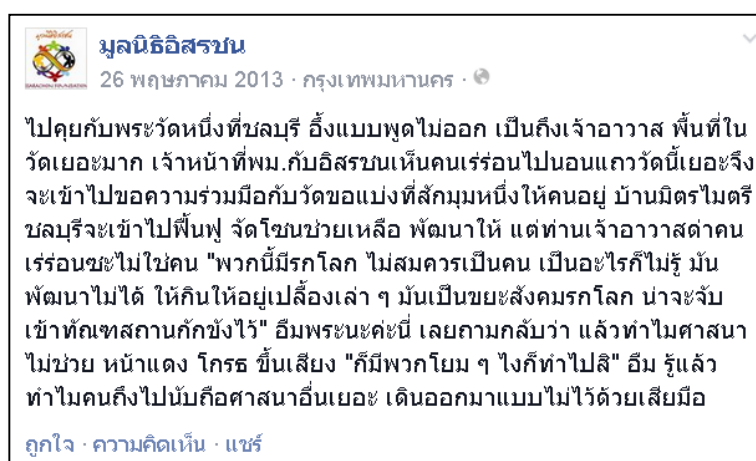
ถูกใจ · ความคิดเห็น · แชร์

ในขณะที่คุณอัจฉราจะมุ่งเน้นนำเสนอประเด็นการมองเห็นผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะด้วยน้ำเสียงที่อ่อนโยน หรือหากพบเห็นความไม่เท่าเทียมกันในสังคมก็จะนำเสนอด้วยน้ำเสียงที่ตัดพ้อต่อว่าสังคม ซึ่งไม่รุนแรงเท่าคุณที

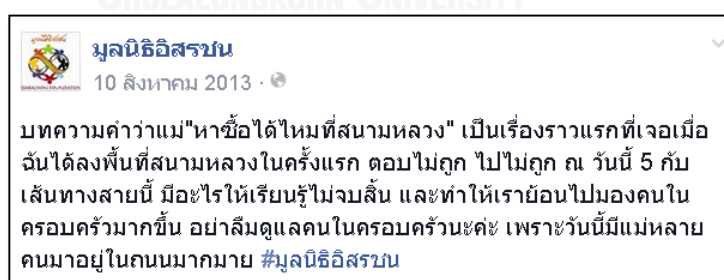
ภาพที่ 56 ภาพตัวอย่างโพสต์ของคุณอัจฉรา สรวารี เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน

ภาพที่ 57 ภาพตัวอย่างโพสต์ของคุณอัจฉรา สรวารี เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน

ภาพที่ 58 ภาพตัวอย่างโพสต์ของคุณอัจฉรา สรวารี เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน

นอกจากนี้ คุณนที กล่าวว่า การที่คุณอัจฉราอายุน้อยกว่าคุณนทีและอยู่ในวัยใกล้เคียงกับผู้ที่คุณเคยกับการใช้อินเทอร์เน็ตทำให้มีมุมมองในการเล่าเรื่องที่สามารถเข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้มากกว่า อย่างไรก็ตาม คุณนทีมองว่า แม้มุมมองการเล่าเรื่องจะแตกต่างกันแต่ทั้งสองมีเจตนาในการสร้างมุมมองอย่างเดียวกัน คือ ให้คนอ่านเข้าใจแนวคิด “คนเท่ากับคน”

“ผมเคยถามหลายคนที่อ่านบทความไม่ว่าจะเป็นของผมหรือของจำ [คุณอัจฉรา] มันจะเหมาะสมกับคนละช่วงเวลา ช่วงอายุ คนที่เป็นวัยรุ่นหน่อย เป็นสายผู้หญิงเขาก็จะชอบสไตล์นั้น จำจะเขียนแนวตัดพ้อต่อว่าไม่เข้าใจสังคม แต่ถ้าเกิดเป็นสไตล์ผมจะเป็นภาคที่แข็งแรง คุๆ น้อย”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

“จำจะดึงอารมณ์ให้คนอ่านรู้สึกที่น่าสงสารก่อน เช่น จะค่อยๆ บอกว่ามีเด็กน้อยตาต้ำๆ นอนอยู่กลางถนนแต่คนผ่านไปผ่านมาไม่เห็น ข้าวสั๊กมือก็ไม่ได้กิน แต่อีกคนกลุ่มหนึ่งเขาก็กินอาหารอยู่ร้านตรงข้าม เขาจะมองออกมาเห็นไหม เราลองมาแบ่งปันให้กัน ความเป็นจริงเราไม่ได้อยากให้คนอ่านสงสารหรอก แต่จำอยู่ฝ่ายระดมทุนก็เลยต้องอ่านใจผู้บริจาคให้ได้ จำอยากให้ผู้บริจาคขจรผู้บริจาคที่ไม่ได้บริจาคเงินให้กับมูลนิธิเป็นประจำ] อ่านแล้วรู้สึกเศร้า หรือว่าอินไปด้วยแล้วก็บริจาคมา แต่ถ้าของพื้นที่จะเป็นผู้บริจาครายประจำ คือศรัทธาในงาน เพราะเห็นประจักษ์ว่าทำมานาน แล้วก็ทำต่อเนื่อง แต่ของจำยังไม่ถึงกับขั้นศรัทธาเพราะว่ามันซ้อนกัน จำเข้ามาทำงานก็จริง แต่ว่าทำควบคู่ไปในฐานะภรรยา พอจำลงภาพน่าสงสารเสร็จ จำก็จะหาภาพรอยยิ้มและความสุขของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมาลงสลับกันไป”

(อัจฉรา สรวารี. สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

ส่วนคุณชนาทิพย์ ชื่นชมน์ อายุ 23 ปี เป็นอาสาสมัครมูลนิธิอิสรชนและอดีตหัวหน้าโครงการสนามหลวง กำลังศึกษา กศน. ม.ปลาย ควบคู่กับเรียนคณะมนุษยศาสตร์ ปี 1 มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยยังไม่ได้เลือกคณะและสายวิชา เธอใช้วิธีการเล่าเรื่องผ่านสิ่งที่ตาเห็นและอารมณ์สัมผัส โดยเน้นเล่าเฉพาะข้อเท็จจริงที่พบเจอ โดยไม่ได้แต่งเติมคำพูดอื่นๆ เพื่อให้คนอ่านรับรู้ว่าอาสาสมัครทำงานกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอย่างไร

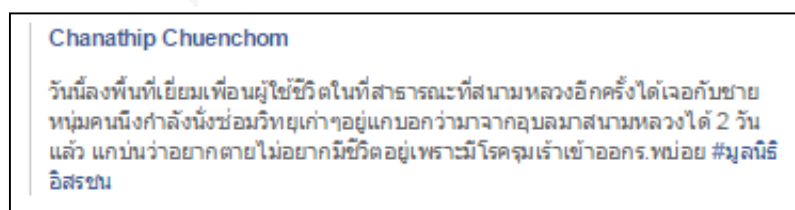
“ที่สัมภาษณ์จะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานภาคสนามส่วนใหญ่ สัมภาษณ์ว่าวันนี้ได้คุย ได้ทำอะไรกับเพื่อนบ้าง ก็ลงเนื้องานดิบๆ ไป เพื่อให้สังคมได้เข้าใจว่าเรามาทำงานกับเขาอย่างไร ดูแลช่วยเหลือเขาอย่างไรคะ”

(ชนาทิพย์ ชื่นชมน์. สัมภาษณ์. 7 กุมภาพันธ์ 2558)

ภาพที่ 59 ภาพตัวอย่างโพสต์ของคุณชนาทิพย์ ชื่นชมน์ อาสาสมัครมูลนิธิอิสรชน
อดีตหัวหน้าโครงการสนามหลวง

ภาพที่ 60 ภาพตัวอย่างโพสต์ของคุณชนาทิพย์ ชื่นชมน์ อาสาสมัครมูลนิธิอิสรชน
อดีตหัวหน้าโครงการสนามหลวง

ทั้งนี้ คุณอัจฉรา มองว่า การนำเสนอข้อความเช่นนี้ของคุณชนาทิพย์ยังเป็นการทำงานในช่วง
เรียนรู้ จึงอาจยังไม่เข้าใจวิธีการเขียนมากนัก จึงต้องคอยปรับปรุงแก้ไขวิธีการเขียนให้เสมอ

“จำพยายามสอนส้มให้เขียนเล่าเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ให้คนอ่านเข้าใจเรื่องราวทั้งหมด เพราะมันมีเสียงสะท้อนจากคนอ่านในเฟซบุ๊กหลังจากอ่านเรื่องของเรา เขาถามว่าแล้วอย่างไรต่อ เช่น เล่าว่าเจอผู้ป่วย แล้วก็จบ จำก็จะสอนน้องว่าให้เล่าต่อไปว่าเราพาเคส [ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ] ส่งโรงพยาบาลแล้ว ตอนนี้กำลังประสานงานส่งต่อ”

(อัจฉรา สรวารี. สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

คุณนทีกล่าวว่า เมื่อมีอาสาสมัครที่เป็นนักศึกษาเข้ามาทำงาน คุณนทีจะให้เขียนบทความในรูปแบบบันทึก (Note) ในเฟซบุ๊ก จากนั้นคุณนทีจะนำไปโพสต์ในแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชน เมื่อคุณกรกฎ นักศึกษาด้านพัฒนาชุมชน อายุ 21 ปี เข้ามาเป็นอาสาสมัครและฝึกงานกับมูลนิธิ เขาได้สะท้อนมุมมองต่อปรากฏการณ์ในด้านงานพัฒนาชุมชนที่ให้ความสำคัญกับสวัสดิการสำหรับประชาชนผ่านเรื่องบันทึก

“ผมว่าถ้าประเทศเรามีสวัสดิการที่ดีพอและทั่วถึงกับประชาชนทุกคน ปัญหาคนเร่ร่อนก็คงไม่เกิดขึ้นหรอกครับ ผมว่าสวัสดิการมันเป็นทั้งตัวช่วยป้องกันไม่ให้มีคนเร่ร่อนเพิ่มขึ้น แล้วก็เป็นตัวดูแลรักษาคนที่กำลังเร่ร่อนอยู่ให้มีชีวิตดีขึ้น...

...บันทึกที่ผมเขียนผมอยากให้คนอ่านได้สะกิดอะไรในใจสักนิดว่าพวกเขาไม่รู้สึกรังเกียจหรือที่เราเห็นคนเร่ร่อนมากขึ้นทุกวันในสังคม”

(กรกฎ อินทย์กษ. สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

“บทความน้องเต๋า [คุณกรกฎ] ผมอ่านแล้วสะท้อนใจ ต้องเปิดโอกาสให้คนอย่างนี้ได้เขียนสะท้อนออกมา เขียนผิดถูกช่างมัน เอาสาระ เอาอารมณ์ที่ต้องการนำเสนอ ให้คนอ่านเห็นอินเนอร์ ให้คนอื่นได้รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น คนจะเกิดอารมณ์ร่วม แล้วเกิดคำถามว่าจริงหรือ”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

ภาพที่ 61 ภาพตัวอย่างโพสต์ของคุณกรกฎ อินทักษณ์ อาสาสมัครและนักศึกษาฝึกงานมูลนิธิอิสรชน

และสุดท้ายที่ผมอยากฝาก ก็เรื่องเดิมๆอีกแหละครับ สวัสดิการ ที่ทุกคนมองว่ามันเป็นเรื่องไร้สาระ ไร้ครับ ตอนนี้มีมันอาจจะไร้สาระ แต่ถ้าวันนึงคุณลำบากขึ้นมา คุณจะนึกถึงมันแน่นอน สวัสดิการ คือสิ่งเดียวที่จะแก้ไข ปัญหาของประชาชนทุกคนทุกชนชั้นทุกอาชีพ ผมขอความช่วยเหลือจากทุกคนหน่อยจะได้ไหมครับ ช่วยผมหน่อย ช่วยกันเรียกร้องสิ่งที่เราควรจะได้รับกันหน่อย ก่อนที่ความลำบากจะมาถึง ครอบครัวของเรา ก่อนที่เราจะไม่เหลืออะไร และก่อนที่เราจะนอนตายกันอยู่ข้างถนน ผมกลัวพูดเลยนะครับว่า ทุกวันนี้ที่ผมลงพื้นที่ ผมเจอผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะหน้าใหม่ๆทุกวัน และดูท่าทีแล้วว่าจะมีลดน้อยลงเลย และคงจะมีเพิ่มขึ้นอีกทุกๆวัน ทรายได้ที่ประเทศไทยยังไม่มีอะไรที่จะตอบโจทย์ความยากลำบากของประชาชนได้ ผมเลยเสนอนี้ไงครับ สวัสดิการ ค่าตอบแทนที่จะช่วยพวกเราทุกคนได้ ผมเนี่ยอยากให้คุณใหญ่คนโตในบ้านเมืองเราอ่านบทความของผมจริงๆ เอาแต่นั่งกันอยู่บนหอคอยงาช้าง ลงมาก็ไล่ประชาชนคนเดินถนนให้หลบหนีหัวซุกหัวซุน พาให้รถติดวนวายกันไปหมด ลองลงมาสัมผัสกันบ้างสิครับ ว่าคนที่อยู่ข้างล่างนี้เขาลำบากกันขนาดไหน ขาวมือหนึ่งทีกว่าจะได้กินนี่เลือดตาแทบกระเด็น น้ำดื่มที่คนธรรมดาซื้อกินกันขวดละ7บาท คนข้างถนนซื้อกินกันราคา10บาท โคตรยุติธรรมเลยครับ เสียตั้งมากกว่า เสียภาษีด้วย กลับถูกปฏิบัติอย่างหม้ออย่างหมา ผมว่ามันไม่ค่อยเวิร์กอะ กราบเถอะครับ ลงมาหน่อยเถอะ เอาแต่ทำอวดเก่งดีแต่ปากอยู่ข้างบนมันไม่ได้ช่วยอะไรหรอกครับ ภาษีของประชาชนทั้งนั้นที่คุณเอาไว้อีกไว้ใช้กันอะ ทำให้มันเกิดประโยชน์น้อย ผมไม่ขออะไรมาก ขอแค่เรื่องบัตรประชาชนเรื่องเดียวเลย ทำให้เขาหน่อยเถอะครับ เขาจะได้เอาไปปรึกษาพยาบาลหรือหางานทำได้ ถ้าให้พวกผมช่วยกันทำให้เขานี้ รายหนึ่งทำที่นี่ค่าราชการระดับซี7นี่แทบกราบเจ้าหน้าที่ทำบัตรเลยครับ ช่วยกันหน่อยครับ มันไม่ยากหรอกหากคุณเอายากช่วยจริงๆ คนอ่านบทความของผมแล้วอาจจะงงๆเพราะบอกว่าฝาก ไม่ได้ฝากหรอกครับ ค่าเลย หากใครที่ได้ลงมาสัมผัสในสิ่งที่ผมกำลังทำอยู่ก็คงเข้าใจเอง ผมขอบคุณทุกท่านที่อ่านนะครับ และต้องขอโทษด้วยที่อาจจะมีคำที่ไม่สุภาพ กราบขออภัยไว้ก่อนนี้ด้วยครับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

3.2 ปัจจัยด้านการใช้สื่อ

ผู้วิจัยสังเกตว่า เมื่อคุณนทีและคุณอัจฉราลงพื้นที่หรือปฏิบัติงานใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับมูลนิธิ ก็จะทำเสนอเรื่องราวที่ได้พบเจอในแต่ละวันทางแฟนเพจ หากทั้งคู่ไปทำงานด้วยกัน ส่วนมากคุณอัจฉราจะเป็นผู้โพสต์ เช่น เมื่อมีผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะบาดเจ็บ แล้วเดินมารับบริการที่รถโมบาย คุณนทีจะเป็นผู้ทำแผล ส่วนคุณอัจฉราจะบันทึกภาพและคัดเลือกภาพเพื่อนำมาโพสต์ แต่ทั้งคู่จะไม่พูดคุยหรือปรึกษากันล่วงหน้าว่าในแต่ละครั้งจะนำเสนอภาพอะไร ถ่ายมุมไหน มีโครงเรื่องอย่างไร และมีแก่นความคิดอะไรบ้าง

“ปรากฏการณ์ของชีวิตทุกชีวิตมันคาดเดาไม่ได้อยู่แล้ว สมมติว่าเราปรึกษากันว่าวันนี้เราจะมาเล่าเรื่องคนตายกัน แล้วมันไม่มีคนตายวันนั้นแล้วคุณจะทำเรื่องอะไร แต่เราสามารถเล่าชีวิตได้ วันนี้คุณเห็นแ่งมุมไหนแล้วอยากจะเล่า แต่ละคนก็จะมีมุมมองที่ต่างกันออกไป

บางครั้งอาจจะเล่าเรื่องคนๆ เดียวกันแต่เล่าคนละมุม อาจจะไปในพื้นที่เดียวกันแต่ถ่ายภาพคนละภาพ พอเล่าประกอบกันก็จะทำให้ผู้ติดตามได้เห็น ว่า อ้อ วันนี้ทั้งวันอิสรชนทำอะไร”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

นอกจากจะใช้เป็นเฟซบุ๊กเป็นช่องทางสื่อสารกับสาธารณะแล้ว มูลนิธิอิสรชนยังใช้เฟซบุ๊กเป็นห้องทำงานด้วยเนื่องจากมูลนิธิมีรูปแบบการทำงานที่เน้นการออกภาคสนามเป็นหลักและมีการแบ่งพื้นที่กันทำงาน ทำให้ในแต่ละสัปดาห์ เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครแต่ละคนจึงไม่ได้พบปะกันบ่อยนัก คุณนทีและคุณอัจฉราจึงใช้การโพสต์เรื่องราวทางเฟซบุ๊กเป็นวิธีตรวจสอบการทำงานของอาสาสมัครด้วย ดังนั้นในแต่ละวัน คุณชนาทิพย์จึงต้องโพสต์กิจกรรมที่ทำลงไปในพื้นที่ นอกจากจะเป็นการแจ้งให้กับคุณนทีและคุณอัจฉราทราบว่าได้ไปลงพื้นที่ต่างๆ มาจริงแล้ว ยังเป็นการเก็บประวัติผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะแต่ละรายไปในตัว เพื่อนำไปบันทึกเป็นประวัติข้อมูล ซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของคุณชนาทิพย์

นอกจากนี้ มูลนิธิอิสรชนยังได้ตั้งกรู๊ปไว้ในแอปพลิเคชันไลน์⁷ เมื่อใดที่อาสาสมัครซึ่งเป็นนักศึกษาฝึกงานลงพื้นที่ก็จะพิมพ์ข้อความและส่งภาพถ่ายเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่ได้พบเจอ ลงไปในกรู๊ปไลน์นั้น จากนั้นคุณอัจฉราก็จะคัดเลือกเรื่องราวและภาพที่สามารถบอกเล่าถึงการมองเห็นผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในฐานะเพื่อน หรือเรื่องราวที่มีประโยชน์ในการบอกสังคมเกี่ยวกับสิทธิสวัสดิการของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ แล้วนำไปโพสต์ลงในเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน โดยจะคัดลอกข้อความของนักศึกษาฝึกงาน พร้อมกับเพิ่มเติมรายละเอียดที่ตกหล่นลงไป เช่นเดียวกับของคุณชนาทิพย์ นอกจากนี้นักศึกษาฝึกงานจะต้องเขียนบทความเกี่ยวกับการทำงานอาสาสมัครในมูลนิธิอิสรชนในรูปแบบบันทึกส่งคุณนทีทุกสัปดาห์ และคุณนทีก็จะนำบันทึกดังกล่าวไปโพสต์ในแฟนเพจของมูลนิธิด้วย

คุณนที คุณอัจฉรา และเจ้าหน้าที่อาสาสมัครในมูลนิธิอิสรชนเห็นตรงกันว่า การจะทำให้มีผู้บริจาคเงินเพื่อสนับสนุนการทำงานของมูลนิธิ และการจะทำให้คนในสังคมเห็นว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็น “คนเท่ากัน” ต้องทำให้โพสต์ของมูลนิธิถูกแชร์ต่อไปยังผู้คนจำนวนมาก

คุณนทีมองว่า ปัจจัยที่จะทำให้มีผู้บริจาคเงินสนับสนุนการทำงานของมูลนิธิคือ การเล่าเรื่อง “ความเป็นจริงแบบดิบๆ” ผ่านเฟซบุ๊ก กล่าวคือการนำเสนออย่างตรงไปตรงมาว่าในละวันเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ไปพบเจอใครบ้าง พูดคุยเรื่องอะไร และช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอย่างไรจะช่วยให้มีผู้บริจาคเงินสนับสนุนการทำงานของมูลนิธิได้เอง โดยไม่ต้องพยายาม “สร้างภาพ” หรือเสริมแต่งเรื่อง

⁷ ไลน์ (LINE) คือโปรแกรมเมสเซนเจอร์ที่สามารถแชท ส่งรูป ไอคอน และสติ๊กเกอร์ ซึ่งใช้งานได้ทั้งในโทรศัพท์มือถือที่มีระบบปฏิบัติการไอโอเอส แอนดรอยด์และวินโดวส์โฟน รวมทั้งบนคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และแมคโอเอส

เกินไปกว่าการทำงานปกติในแต่ละวัน ทั้งนี้ เขาเห็นว่าการแชร์ข้อมูลผ่านเฟซบุ๊กต่อๆ กันไปจะทำให้ผู้ใช้เฟซบุ๊กคนอื่นๆ ที่ไม่ได้ติดตามแฟนเพจมีโอกาสได้เห็นการทำงานของมูลนิธิผ่านเฟซบุ๊กของคนที่เป็นเพื่อนกับพวกเขาด้วย

ส่วนการสื่อสารให้คนในสังคมมองเห็นว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็น “คนเท่ากัน” คุณนึกถึงว่า ต้องอาศัยการแชร์ข้อมูลอย่างต่อเนื่องและต้องอาศัยระยะเวลายาวนาน เพราะการจะทำให้คนมองเห็นคนเท่ากันนั้นเป็นเรื่องยาก คุณนึกถึงจะไม่คาดหวังว่าการมองเห็นคนอย่างเท่าเทียมกันจะเกิดขึ้นได้ภายในเร็ววัน

“งานที่เราทำ ผมว่าค่อนข้างยาก เพราะทัศนคติที่เราต่อสู้อยู่ ไม่ใช่ทัศนคติของบุคคล แต่เป็นทัศนคติของสังคมที่ถูกหลอมเอาไว้แล้ว แล้วเขาก็เอาไปใส่ไว้ให้คน เรื่องนี้ต้องใช้เวลาต่อสู้กันนานมาก”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

คุณนียังกล่าวว่า ตั้งแต่มูลนิธิสรชนหันมาใช้เฟซบุ๊กก็พบว่าคนในสังคมเริ่มหันมาสนใจเรื่องราวของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมากขึ้น สังเกตจากการที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตคนอื่นๆ แชร์เรื่องราวในทำนองเดียวกันกับที่มูลนิธิพยายามสื่อสาร เช่น การนำอาหารไปให้ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะต่างๆ ที่ก่อนหน้านี้แทบไม่มีใครสนใจการทำงานกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ อย่างไรก็ตาม แม้จะเลือกช่องทางที่เห็นว่าน่าจะเหมาะกับพฤติกรรมการใช้สื่อของคนในสังคมปัจจุบันแล้ว แต่มูลนิธิก็ยังมีอุปสรรคในการใช้ช่องทางนี้คือยังมีผู้กดติดตามแฟนเพจและมีผู้ช่วยแชร์ข้อมูลจำนวนน้อย

“เปิดเฟซบุ๊กมาหลายปีแล้ว ตอนนี้มีคนไลค์ 3,000 กว่า ถ้าถามว่าอยากให้เป็นหมื่นเป็นแสนไหม อยาก แต่คำถามคือ แล้วอย่างไร คนที่ไลค์ 3,000 กว่า มีตัวตนชัดเจน เป็นคนที่ช่วยเราสม่ำเสมอ เป็นกระบอกเสียง เป็นเรียวแรง เป็นทุน ผมว่ามากกว่าครึ่งของคนที่มาคลิกไลค์ในเฟซบุ๊กของมูลนิธิเป็นตัวจริง อย่างโพสต์ขอรระดมทุนเข้าไป 5-10% เขาก็ช่วยบริจาค มีสมาชิกสามพัน ช่วยบริจาคอยู่ร้อยคน สมมติสมาชิกหมื่นคน คนบริจาคก็ร้อยคนเดิมนั้นแหละ ผมว่าบางทีจำนวนคนที่เข้ามาคลิกไลค์เยอะ อาจจะทำให้เกิดความอึดอัดของงานในเฟซบุ๊กด้วยซ้ำ เพราะเขาจะตั้งคำถามในการทำงานเราเยอะขึ้น เราก็ต้องมาตอบคำถาม บางคนทีถามเยอะก็แค่ต้องการมาป่วน โอเคคุณไม่คลิกไลค์ไม่เป็นไร แต่ขอสมาชิกช่วยคลิกแชร์ไปหน่อย อาจมีคน 5-10 คนที่เขารู้จักได้ดู แบบนั้นผมว่ามันน่าจะดีกว่า”

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

“การมองเห็นคนเท่ากัน เป็นไปได้ยากมากในสังคมไทย คือทุกวันนี้คนในสังคมอยู่กันแบบ แบ่งแยกพวกใครพวกมัน เราก็ต้องพยายามสื่อสาร ใช้การแชร์บอกต่อไปเรื่อยๆ ก็คิดว่าวัน หนึ่งน่าจะเกิดประโยชน์ แต่ต้องยอมรับว่า ณ วันนี้ดารามีพลังมาก ถ้าเราไม่ใช่ดาราช่วยเราก็ ไม่มีพลังจะบอกสังคมได้ขนาดนั้น จำพยายามโปรโมทงานให้ดาราเห็น แต่ไม่มีดาราคงไหน มองเห็น ดาราจะหันไปสนใจเด็กกับผู้สูงอายุมากกว่า เพราะดูน่าสงสาร เราทำงานกับคนชื้ มาใครจะมาสงสาร”

(อัจฉรา สรวารี. สัมภาษณ์. 17 เมษายน 2558)

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่คุณนทีต่อต้านที่สุดคือการทำให้ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะดูน่าสงสาร เขาจึง ไม่สนับสนุนให้นำเสนอภาพหรือข้อความที่จะทำให้ผู้คนเกิดความเวทนาต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเพื่อ เรียกยอดไลค์ คุณนทีกล่าวว่า เมื่อไหร่ที่คนอ่านรู้สึกเห็นด้วยและเข้าใจในสิ่งที่มูลนิธินำเสนอ เห็นด้วย ว่าคนเท่ากันจริง เมื่อนั้นค่อยกดไลค์หรือแชร์ต่อ ไม่ใช่กดไลค์เพราะสงสารคนในภาพเพราะการสงสาร ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมากๆ ก็ไม่ได้ช่วยให้เขาเหล่านั้นหมดไปอยู่ดี

ในขณะที่คุณอัจฉราต้องการเพิ่มจำนวนผู้ติดตาม (ยอดไลค์) ให้ถึง 5,000 คนไปจนถึงหลัก หมื่น เนื่องจากเธอเชื่อว่าจำนวนผู้ติดตามมากอาจช่วยเพิ่มจำนวนผู้สนับสนุนเงินทุนให้กับมูลนิธิได้ ดังนั้นคุณอัจฉราจึงพยายามแชร์ข้อความซ้ำๆ ให้คนได้เห็นบ่อยๆ ทั้งโพสต์ระดมเงินทุนและของ บริจาค และโพสต์ที่เกี่ยวกับการลงพื้นที่ทำงานในแต่ละวัน แต่ก็พบว่า ส่วนหนึ่งที่ยังไม่เกิดการแชร์ โพสต์ของมูลนิธิมากนักเพราะอาสาสมัครไม่ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกระจาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ตอนทำเฟซบุ๊กแรกๆ ตอนที่เรายังเล่าเรื่องไม่เป็น เราก็พยายามถามจากสาวๆ ที่พอลงเรื่อง ใน เฟซบุ๊กแล้วหนุ่มๆ ตามเยอะ เราพยายามหามวลชนมากดไลค์ เราไปดูของมูลนิธิอื่น ก็ เข้าใจว่าเขาพยายามลงภาพให้มาก แต่เราก็ไม่ใช่องค์กรที่จะต้องมา Fake [เสแสร้ง] เลยลง ไปทั้งสองลักษณะ คือลงเรื่องยาวๆ ด้วย แล้วก็ลงรูปด้วย”

(อัจฉรา อุดมศิลป์. สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตการทำงานของเจ้าหน้าที่มูลนิธิ ผู้วิจัยพบว่า เมื่อมูลนิธิอิสระชน จัดงานกิจกรรมต่างๆ หรือใช้รถโมบายลงพื้นที่ในแต่ละครั้ง มูลนิธิไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนที่ผ่านไป มาทราบว่ามีมูลนิธิมีเฟซบุ๊กแฟนเพจ แต่เพียงนำแผ่นพับประชาสัมพันธ์การทำงานของมูลนิธิไปวางไว้ เท่านั้น ต่อประเด็นนี้ คุณนทีอธิบายว่า เนื่องจากในช่วงแรกที่เริ่มใช้แฟนเพจเฟซบุ๊ก มูลนิธิได้ ประชาสัมพันธ์ว่ามี เฟซบุ๊กแฟนเพจเวลาไปจัดกิจกรรมตามที่ต่างๆ แต่ต่อมาพบว่ามียุคคนเข้า มาในแฟนเพจเพื่อจับผิดและตำหนิการทำงาน เช่น ตั้งคำถามเรื่องการนำเงินไปใช้ อีกทั้งยังกล่าวว่า

ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นกลุ่มคนที่ซึ่เกียจ ดิดเหล้า ไม่สมควรได้รับความช่วยเหลือ เมื่อคุณนทีตอบโต้กลับไปด้วยถ้อยคำแข็งกร้าว จึงทำให้เกิดการทะเลาะกัน ดังนั้นมูลนิธิจึงใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ แพนเพจกับอาสาสมัครที่เข้ามาทำงานหรือกับกลุ่มคนที่มาฟังการบรรยายที่มูลนิธิจัด ทำให้คนเข้ามา กดไลค์ได้ครั้งละไม่มาก

3.3 ปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจของมูลนิธิอิสรชน

เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิมีทั้งหมด 8 คน แต่คุณชนาทิพย์เป็นผู้เดียวที่ได้รับเงินเดือนตามอัตราค่าแรงขั้นต่ำ และค่าตอบแทนการประสานงานอีกเล็กน้อย ส่วนอาสาสมัครอีกคนหนึ่งเป็นผู้ป่วยเอชไอวีที่เข้ามาช่วยทำงานเป็นครั้งเป็นคราว และจะได้รับค่าตอบแทนเฉพาะวันที่มาทำงาน

สาเหตุที่เจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ไม่ได้รับเงินเดือนเพราะมูลนิธิอิสรชนมีแนวคิดที่ ผู้บริจาคต้องการมอบเงินให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ไม่ใช่เป็นเงินเดือนของคนทำงาน ยกเว้นบางกรณีที่ผู้บริจาคตั้งใจมอบให้กับเจ้าหน้าที่มูลนิธิ คุณนทีชี้แจงว่า ร้อยละ 19-22 ของยอดบริจาคทั้งหมด จะถูกจัดสรรไว้เป็นค่าบริหารจัดการ อาทิ ค่าน้ำมันรถในการส่งผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่ต้องการกลับบ้าน ค่าติดต่อประสานงาน ค่าโทรศัพท์ และค่าอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้มูลนิธิยังมีหลักการว่า ไม่ต้องการรับเงินบริจาคก้อนใหญ่จากผู้บริจาคเพียงรายเดียว หรือที่เรียกว่า “เจ้าภาพรายใหญ่” เพราะอาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงานในอนาคต กล่าวคือ หากวันหนึ่งเจ้าของเงินบริจาคก้อนนั้นไม่พอใจในการทำงานของมูลนิธิและไม่สนับสนุนต่อ โครงการต่างๆ อาจล้มลงได้ ด้วยเหตุนี้มูลนิธิจึงใช้วิธีการระดมเงินบริจาคจากผู้บริจาครายย่อยแทน แม้ในแต่ละเดือนจะได้รับจำนวนเงินไม่สม่ำเสมอ แต่มูลนิธิก็ยังคงดำเนินงานต่อไปได้ คุณนที กล่าวว่า เงินดำเนินการของมูลนิธิร้อยละ 80-90 มาจากการบริจาค

ดังนั้นเจ้าหน้าที่จึงต้องหาเงินเลี้ยงดูตนเองในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่การทำงานประจำและไม่ให้เสียงานของมูลนิธิ โดยคุณนทีทำงานเป็นวิทยากรออกบรรยายตามหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับการทำงานภาคประชาสังคม การทำงานกับเด็ก การทำงานกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ และเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เมื่อได้ค่าตอบแทนก็จะแบ่งร้อยละ 80 เข้ามูลนิธิ ส่วนคุณอัจฉราทำอาหารหรือผลิตภัณฑ์อื่นๆ ขาย รายได้ส่วนหนึ่งนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในมูลนิธิ หรือบางครั้งหากมีของบริจาคที่มูลนิธิไม่สามารถนำไปให้ผู้รับบริจาคได้โดยตรง เช่น ไฟฉาย ชุดราตรี ก็จะทำของเหล่านั้นไปแปรรูปเป็นเงินเพื่อนำมาเป็นทุนต่อไป

คุณนทีกล่าวว่า การที่มูลนิธิได้รับเงินไม่มากนักต่อเดือนและไม่ได้มีเงินสำรองจำนวนมาก ทำให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้แบบเฉพาะหน้าหรือเป็นไตรมาส แม้จะมีการวางแผนการทำงานไว้ล่วงหน้าเป็นปีก็ตาม อย่างไรก็ตาม คุณนทีเห็นว่าปัจจัยด้านการเงินไม่ได้กระทบกับการนำเสนอเนื้อหาของมูลนิธิ เพราะมูลนิธิยังคงนำเสนอภาพการทำงาน ลงพื้นที่ และแจกจ่ายถุงเยี่ยมเพื่อน อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้บริจาคและคนทั่วไปยังคงเชื่อมั่นศรัทธาในการทำงานของมูลนิธิ และเห็นว่าเงินบริจาคทุกบาททุก

สตางค์เกิดประโยชน์จริงต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ซึ่งมูลนิธิไม่ใช่แค่ต้องเล่าเรื่องให้คนทั่วไป “เชื่อ” แต่ต้องให้ “เชื่อมั่น” ในการทำงาน คุณอัจฉราภรณ์กล่าวว่า เพราะเหตุนี้เมื่อได้รับเงินบริจาคหรือสิ่งของบริจาคมาแต่ละครั้ง เธอจึงเชิญชวนให้ผู้บริจาคไปให้ลงพื้นที่แจกของเหล่านั้นด้วยตัวเอง

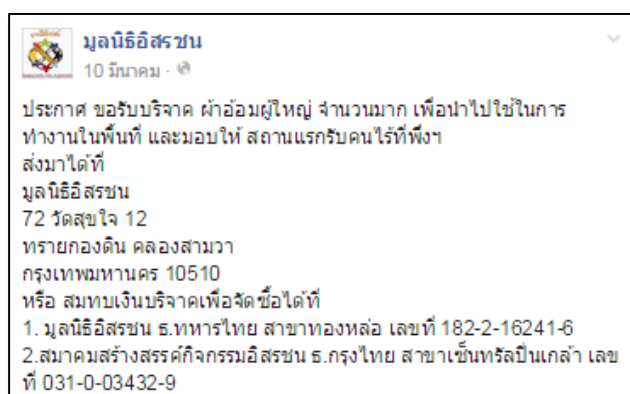
จากการสังเกตการณ์การลงพื้นที่ของมูลนิธิ ผู้วิจัยยังพบว่า เมื่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมาขอรับบริการจากรถโมบาย เช่น ขอเสื้อผ้า ขอยารักษาโรค เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครจะให้ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะลงชื่อไว้ พร้อมกับบันทึกอาการเจ็บป่วย เพื่อเป็นหลักฐานให้กับผู้บริจาคเห็นว่าเงินบริจาคและยารักษาโรคที่ได้รับบริจาคมาส่งถึงมือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะจริง

คุณนทีกกล่าวด้วยว่า ปัจจุบันเศรษฐกิจไม่ดีขึ้นทำให้ปริมาณทุนและเงินบริจาคที่ได้รับน้อยลง มูลนิธิจึงต้องอาศัยการระดมทุนมากขึ้น นอกจากนี้ การทำงานกับหน่วยงานรัฐอื่นๆ เช่น สถานสงเคราะห์ ทำให้เห็นว่าสถานะการเป็นองค์กรไม่แสวงกำไรของมูลนิธิช่วยให้ระดมเงินบริจาคจากสาธารณะได้รวดเร็วและมากกว่าสถานสงเคราะห์ในบางกรณี ดังนั้น มูลนิธิจึงต้องสื่อสารเพื่ออธิบายให้สังคมเข้าใจการทำงานของพวกเขา เช่น เมื่อพบว่าสถานสงเคราะห์ที่มีงบประมาณไม่พอสำหรับซื้อผ้าอ้อมให้ผู้ป่วยติดเตียง มูลนิธิก็ต้องอธิบายให้ผู้ติดตามทางเฟซบุ๊กเข้าใจว่า ผ้าอ้อมมีความจำเป็นอย่างไรต่อผู้ป่วยในสถานสงเคราะห์ จากนั้นเมื่อได้เงินบริจาคมาแล้ว ก็จะนำไปมอบให้กับสถานสงเคราะห์และแจ้งให้กับผู้บริจาคได้ทราบทางเฟซบุ๊ก อย่างไรก็ตาม ทางมูลนิธิจะไม่แต่งเติมข้อความที่จะทำให้การระดมทุนนั้นมีคุณค่าหรือความหมายเกินจริง

“การให้คือการให้ อย่าไปอธิบายเพิ่มเติมอะไรเพื่อให้ตัวเองดูดี การอธิบายการให้มันเป็นเพียงแค่การขยายฐานันดรของคนให้ เราถึงพยายามจะบอกสังคมว่าเปลี่ยนจากการให้เป็น การแบ่งปันดีกว่า” CHULALONGKORN UNIVERSITY

(นที สรวารี. สัมภาษณ์. 11 มีนาคม พ.ศ.2558)

ภาพที่ 62 ภาพตัวอย่างโพสต์ระดมทุนซื้อผ้าอ้อมให้ผู้ป่วย

ภาพที่ 63 ภาพตัวอย่างโพสต์ระดมทุนซื้อผ้าอ้อมให้ผู้ป่วย

ภาพที่ 64 ภาพตัวอย่างโพสต์ระดมทุนซื้อผ้าอ้อมให้ผู้ป่วย

ส่วนที่ 4 ทักษะคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

จากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน (ดูตาราง 2-4) ผู้วิจัยพบข้อสังเกต 2 ประเด็น ได้แก่ แรงจูงใจของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน และทักษะคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ดังนี้

4.1 แรงจูงใจของการติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน

ผู้วิจัยพบว่า แรงจูงใจที่ผู้ติดตามแฟนเพจเหล่านี้ติดตาม (กดไลค์) แฟนเพจมูลนิธิอิสรชนมีหลายประการ และบางคนมีแรงจูงใจในการติดตามมากกว่าหนึ่งประการ ซึ่งผู้วิจัยจำแนกได้ 3 ประการดังนี้

4.1.1 ภูมิหลังและลักษณะทางประชากรของผู้ติดตามแฟนเพจ

ผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งมีพื้นเพเป็นคนต่างจังหวัด ทำให้มีความรู้สึกร่วมกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ซึ่งพวกเขาคิดว่าส่วนใหญ่เป็นคนที่มาจากต่างจังหวัด โดยเฉพาะผู้ติดตามแฟนเพจที่มีถิ่นกำเนิดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากภาพของผู้ใช้ชีวิตในที่

สาธารณชนที่สังคมรู้จักส่วนใหญ่เป็นคนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ ตัวอย่างเช่น คุณวินัสรินที่กล่าวว่า เนื่องจากเธอเป็นคนต่างจังหวัดที่เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพฯ เธอจึงเข้าใจเหตุผลและความรู้สึกของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เมื่อมารู้จักกับแฟนเพลงมูลนิธิอิสรชน จึงเข้ามาติดตาม

“พี่เป็นคนต่างจังหวัดเข้ามาเรียนในกรุงเทพตอนปี 2539 ก็คิดว่าคนพวกนี้คือพี่น้องเราที่มาจากทางภาคอีสานเหมือนกัน พี่ไปต่อรถเมล์ที่สนามหลวงบ่อย พี่ก็เจอประจำ แต่ไม่ได้คิดว่าเขาน่าสงสารเพราะดูแล้วเขาพอใจและดูมีความสุขที่ได้ใช้ชีวิตที่ไม่ได้ทำให้คนอื่นเดือดร้อน และมันเป็นที่สาธารณะด้วย”

(วินัสริน ธงยศ. สัมภาษณ์. 26 กุมภาพันธ์ 2558)

เช่นเดียวกับคุณอันชลีซึ่งเป็นคนจังหวัดนครราชสีมา เธอกล่าวว่า เธอรู้สึกสงสารผู้ชีวิตในที่สาธารณะ และคิดว่าเขาเหล่านั้นคงจะไม่มีที่ไป หรือมีปัญหาอื่นๆ ที่แตกต่างกันออกไปทำให้ต้องมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เธอกล่าวว่า เธออยากทำงานจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือผู้ชีวิตในที่สาธารณะแต่ที่นครราชสีมาไม่มีมูลนิธิที่ดูแลอยู่เธอจึงได้แต่เพียงติดตามทางเฟซบุ๊ก

ผู้วิจัยยังพบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ติดตามก็มีส่วนสำคัญ กล่าวคือผู้ติดตามแฟนเพลงบางส่วนไม่มีรายได้เพียงพอที่จะซื้อบ้านเป็นของตัวเอง จึงเห็นอกเห็นใจผู้ชีวิตในที่สาธารณะซึ่งคิดว่ามีฐานะไม่ต่างกัน ตัวอย่างเช่น คุณผุสดี เธอกล่าวว่า ฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีนักของเธอ ทำให้เข้าใจผู้ชีวิตในที่สาธารณะอย่างดี และมองว่าพวกเขามีความเป็นคนเท่าเทียมกับเธอ

“พี่เป็นเพื่อนในเฟซบุ๊กกับครูนทีก่อน แล้วมาเจอว่าครูนทีช่วยคนไร้บ้าน แนวนคนจน คนเท่ากันก็เลยชอบ...พี่ยังไม่มีบ้านเป็นของตัวเองเลย เลยเข้าใจคนที่เร่ร่อนไม่มีบ้าน ตอนนี้อาศัยพี่สาวอยู่ เคยมี แต่ชีวิตคู่พัง เลยต้องขายไป ตอนนี้ก็ไม่มีปัญญาซื้อแล้ว”

(ผุสดี อิมเอมทรัพย์. สัมภาษณ์. 26 กุมภาพันธ์ 2558)

อีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยพบว่า ผู้ติดตามแฟนเพลงมูลนิธิอิสรชนบางคนเคยมีประสบการณ์ส่วนตัวเกี่ยวกับผู้ชีวิตในที่สาธารณะมาก่อนหน้าที่จะติดตามแฟนเพลง เมื่อได้มารู้จักกับแฟนเพลงของมูลนิธิอิสรชนจึงติดตาม อย่างเช่น คุณชนาทิพย์ที่เคยมีคำถามในใจมาก่อนว่า ทำไมเมื่อเห็นผู้ป่วยทางจิตนอนอยู่แถวบ้าน เธอจึงให้ความช่วยเหลืออะไรไม่ได้

“เมื่อ 3 ปีที่แล้ว อยากทำงานอาสา เลยคลิกเข้าไปในอินเทอร์เน็ตว่ามีงานอาสาอะไรบ้าง แล้วก็เห็นว่าอาสาสมัครทำงานกับคนเร่ร่อน ด้วยความที่เรามีคำถามในใจอยู่แล้ว เป็นความผิดเล็กๆ ในใจ อยากจะช่วยพวกเขาอยู่แล้ว เราก็เลยรู้สึกที่ว่าจะยังมีคนทำงานอย่างนี้อีกหรือ เขาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ทำให้อยากลองสัมผัสดูค่ะ”

(ชนาทิพย์ ชื่นชมน์.สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

4.1.2 สารที่มูลนิธิอาสาสมัครนำเสนอมายังเฟซบุ๊ก

ผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอาสาสมัครส่วนหนึ่งติดตามแฟนเพจมูลนิธิอาสาสมัครเพราะเห็นเพื่อนทางเฟซบุ๊กกดไลค์โพสต์หรือเพจ จึงสนใจในการทำงานของมูลนิธิ อย่างเช่น คุณเอกภพที่กล่าวว่า เขาเคยทำงานอาสาสมัครกับหน่วยงานอื่นๆ เป็นครั้งเป็นคราว เขาได้รู้จักกับแฟนเพจมูลนิธิอาสาสมัครจากการที่เพื่อนใน เฟซบุ๊กของเขากดไลค์ภาพในแฟนเพจ แล้วภาพนั้นไปปรากฏที่หน้า News Feed ของเขา

“ผมจำไม่ได้ครับว่าภาพนั้นเป็นภาพอะไร ส่วนใหญ่ก็เป็นภาพในทำนองเดียวกันที่มีให้เห็นอยู่บ่อยๆ ครับ แรกที่เห็นก็รู้สึกว่ามันทำให้คิดได้ในหลายแง่ซึ่งเราก็เป็นมนุษย์ด้วยกัน มันก็เลยทำให้เป็นสิ่งที่เราต้องสนใจช่วยเหลือสงเคราะห์กันครับ”

(เอกภพ ชูโชติ. สัมภาษณ์. 19 มีนาคม 2558)

เช่นเดียวกับคุณทรงกลดซึ่งสนใจปัญหาสังคมและอยากมีส่วนร่วมในการแก้ไข อีกทั้งยังสนใจงานกิจกรรมอาสาต่างๆ วันหนึ่งเขาเห็นเพื่อนในเฟซบุ๊กกดไลค์แฟนเพจของมูลนิธิอาสาสมัครและเขารู้สึกประทับใจเมื่อเห็นภาพคุณชนาทิพย์ซึ่งเป็นวัยรุ่นทำงานจิตอาสาอย่างจริงจังและทุ่มเท เขาคิดว่าคุณชนาทิพย์คือวัยเดียวกัน น่าจะเข้าหากันได้ง่าย ทำให้เขาอยากมาเป็นอาสาสมัครลงพื้นที่บ้าง

“รู้จักมูลนิธิจากเฟซบุ๊ก เห็นคนกดไลค์เพจแล้วขึ้นหน้า Feed ก็ดูภาพกิจกรรมต่างๆ แล้วเห็นวัยรุ่นที่เป็นแกนนำอยู่ก็คือส้ม [คุณชนาทิพย์] แล้วรู้สึกว่ามันน่าจะเป็นวัยเดียวกัน น่าจะเข้าหากันได้ ก็ติดต่อส้มมาเรื่อยๆ จนได้สมัครเป็นสมาชิกมูลนิธิอาสาสมัคร ก็สนใจคิดว่าถ้าเราว่างแล้วอยากช่วยเหลืองานอะไรก็จะได้มาหาเขาได้”

(ทรงกลด จันดาเขียว.สัมภาษณ์. 17 มีนาคม 2558)

ผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอาสาสมัครส่วนหนึ่งติดตามแฟนเพจมูลนิธิอาสาสมัคร เนื่องจากต้องการข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ และเห็นว่ามูลนิธิอาสาสมัครทำงานกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมา

อย่างต่อเนื่องและยาวนาน อย่างเช่น คุณจิราภรณ์ซึ่งทำงานด้านสื่อสารมวลชน จึงกดติดตามเพจของ มูลนิธิอิสรชนเพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมูลนิธิก่อนติดต่อสัมภาษณ์

4.1.3 ความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ในองค์กร

ผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนส่วนหนึ่งเป็นเพื่อนในเฟซบุ๊กกับคุณนทีมาก่อนเนื่องจากมีทัศนคติทางการเมืองในทิศทางเดียวกัน โดยคุณนทีประกาศตัวชัดเจนว่าสนับสนุนแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ทำให้เขามักโพสต์ความคิดเห็นทางการเมืองสลับกับการทำงานในมูลนิธิอิสรชนทางเฟซบุ๊กส่วนตัวเมื่อเพื่อนทางเฟซบุ๊กของคุณนทีซึ่งมีมุมมองทางการเมืองแบบเดียวกันเห็นว่าคุณนทีทำงานเพื่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ จึงมาติดตามมากดไลค์แฟนเพจมูลนิธิอิสรชน ซึ่งได้แก่ คุณวินัสริน คุณอันชลิ คุณผุสดี และคุณธัญธร

นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนเนื่องจากรู้จักกับคนในองค์กรก่อนที่จะมากดไลค์แฟนเพจมูลนิธิอิสรชน เช่น คุณนพชนก เธอเป็นอาสาสมัครของมูลนิธิหลายแห่ง เธอกล่าวว่า เธอรู้จักกับคุณนทีมาก่อนที่จะรู้จักกับแฟนเพจมูลนิธิ รวมแล้วประมาณ 10 ปี โดยแรกเริ่มคุณนทีได้ใช้ที่อยู่ของแม่คุณนพชนกในการก่อตั้งสำนักงานแห่งแรก

เช่นเดียวกับคุณกรกฎ เขารู้จักมูลนิธิอิสรชนจากการที่คุณนทีไปบรรยายเกี่ยวกับการทำงานกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่มหาวิทยาลัย จากนั้นเขาก็ติดตามเฟซบุ๊กของมูลนิธิมาตลอดซึ่งเมื่อได้ติดตามแล้ว เขาเกิดความรู้สึกอยากรู้ อยากลองว่าตัวเองจะพูดคุยกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะรู้เรื่องหรือไม่ จึงเลือกมาฝึกงานกับมูลนิธิอิสรชน

นอกจากนี้ ผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนอีกส่วนหนึ่งก็มีทัศนคติในเรื่องการบริจาค สอดคล้องกับแนวคิดของมูลนิธิอิสรชน กล่าวคือ แม้ว่าเจ้าหน้าที่ในมูลนิธิอิสรชนจะเป็นชาวพุทธ แต่มักจะนำเสนอเนื้อหาผ่านทางแฟนเพจมูลนิธิว่าต้องการให้สังคมช่วยเหลือแบ่งปันให้กับคนด้วยกันมากกว่านำเงินไปทำนุบำรุงสถาบันทางศาสนา หรือนำไปช่วยสุนัขและแมวที่ไม่มีเจ้าของ ทั้งยังนำเสนอว่า การแบ่งปันไม่เท่ากับการทำบุญ แต่เป็นการแสดงน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์ ผู้วิจัยพบว่าผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งนับถือศาสนาพุทธ แต่ไม่ศรัทธาในการทำบุญกับพระหรือกับวัด ซึ่งแม้จะทำงานจิตอาสาแต่พวกเขาไม่ได้คิดว่ำนั่นคือการทำบุญ อย่างเช่นคุณกรกฎ ที่กล่าวว่า เขาไม่ศรัทธาพระ ไม่ชอบเข้าวัด ทำบุญ และสวดมนต์ เขาชอบทำบุญกับคนมากกว่าทำบุญกับพระ เพราะวัดมีเงินมากแล้ว ทำให้มักถูกเพื่อน ๆ มองว่าเป็นคนบาป เช่นเดียวกันกับคุณผุสดี เธอกล่าวว่า

“พี่พยายามชวนเพื่อนมาบริจาคเงิน แต่ไม่ค่อยมีใครสนใจ เขาบอกว่าทำบุญกับพระกับวัดได้บุญเยอะกว่า เขาคิดว่าคนพวกนี้ขี้เกียจ จะช่วยทำไม พอเราชวนมากๆ เขาก็ว่าเราบ้า พี่ชอบ

ทำบุญกับคนมากกว่ากับพระ ชอบบริจาคเลือดมากกว่าใส่บาตร จริงๆ ไม่ได้หวังบุญอะไรเลย
อยากช่วยสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ พี่ไม่เชื่อเรื่องบุญ เรื่องชาติหน้าอะไร เชื่อว่ามีมือที่
ช่วยดีกว่าปากที่สวดมนต์”

(ผู้สตี อิมเอมพัธพ์. สัมภาษณ์. 26 กุมภาพันธ์ 2558)

4.2 ทักษคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

เมื่อสอบถามผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมต่อผู้ใช้ชีวิตในที่
สาธารณะโดยเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการติดตามแฟนเพจ ผู้วิจัยพบว่า ผู้ติดตามบางกลุ่มมี
ทัศนคติและพฤติกรรมคงเดิม ขณะที่บางกลุ่มมีทัศนคติและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

4.2.1 ทัศนคติและพฤติกรรมคงเดิม

ผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนส่วนหนึ่งมีความคิด ความรู้ อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรม
ที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่ไม่เปลี่ยนไปทั้งก่อนและหลังติดตามแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชน จำแนก
เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

4.2.1.1 ทัศนคติในทางบวก

ก่อนที่ผู้ติดตามแฟนเพจหลายคนจะมาติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน ต่างมีความรู้สึก
สงสาร เห็นใจ เข้าใจ เอาใจใส่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมาอยู่ก่อนแล้ว และหลังจากได้ติดตามแฟนเพจ
มูลนิธิอิสรชน ก็ยังมีความรู้สึกเช่นเดิม โดยแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนได้ช่วยต่อยอดความรู้สึกล่าช้าให้
เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ คุณอันชลี คุณเอกภพ คุณนพชนก คุณธนัญธร คุณวินัสริน คุณกรกฎ และคุณทรง
กลด

- คุณอันชลี รู้สึกสงสารผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะตั้งแต่ก่อนจะติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน เธอ
คิดว่าเขาเหล่านั้นคงจะไม่มีที่ไป หรือมีปัญหาอื่นๆ ที่แตกต่างกันออกไป โดยหลังจากที่คุณอัญชลีกด
ติดตามแฟนเพจของมูลนิธิ เธอมองว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีความเป็นคนที่เท่าเทียมกับคนอื่นๆ เพียงแต่
ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะไม่มีโอกาสอย่างคนอื่นๆ และเธอยังคงรู้สึกสงสารผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
เช่นเดิม

⁸ความรู้สึกสงสาร เห็นใจ (Sympathy) คือการเห็นและรับรู้ว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นอย่างไร แต่ไม่พยายามที่จะช่วยเหลือ
เพื่อแก้ไขปัญหา (Brené Brown, 2010)

⁹ความรู้สึกเข้าใจ เอาใจใส่ (Empathy) คือความเข้าใจและเอาใจใส่ต่อความรู้สึกของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ รู้สึกว่าเขาทุกข์
อย่างไร แล้วพยายามหาทางออก เอาใจช่วย (Brené Brown, 2010)

“พอมารู้จักเพลงก็รู้สึกเห็นว่าคนเราเท่ากัน เพียงแต่โอกาสพวกเขาไม่มีอย่างเรา สงสาร ก็สงสารนะคะ แต่เราบางครั้งให้ตลอดเขาก็จะรอแต่เราหรือเปล่า ลองหาโอกาสสอนหรือให้เขาทำงานที่เราสอนขึ้นมา อนาคตเขาจะสามารถนำไปใช้ในชีวิตในวันข้างหน้าค่ะ ถ้าเจอเขาก็อยากให้กำลังใจเขา นะคะ ให้เขาสู้ อย่าท้อกับชีวิต บางคนเห็นนั่งๆ นอนๆ อยากให้เขาได้ออกกำลังกายหรือเดินแอโรบิกบ้างก็ยิ่งดี ร่างกายจะได้แข็งแรงค่ะ”

(อันชลี ตระกูลสิริ. สัมภาษณ์. 26 กุมภาพันธ์ 2558)

นอกจากนี้ คุณอัญชลียังอยากเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสราชน แต่เธออยู่อาศัยที่จังหวัดนครราชสีมา จึงทำได้เพียงแค่ติดตามผ่านทางเฟซบุ๊กเท่านั้น คุณอัญชลีกล่าวว่า การจะทำให้คนเข้ามาช่วยบริจาคเงินให้กับมูลนิธิจะต้องไม่เกิดจากการเรียกร้อง แต่ให้มูลนิธินำเสนอภาพการทำงานผ่านสื่อไปเรื่อยๆ แสดงให้เห็นว่ามูลนิธิตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะจริงๆ และควรมีผู้มีชื่อเสียงมาช่วยประชาสัมพันธ์

- คุณเอกภพ รู้สึกสงสารเห็นใจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะตั้งแต่ก่อนติดตามแฟนเพลง และเคยคิดว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะส่วนใหญ่ออกมาใช้ชีวิตข้างถนนเพราะความลำบากยากจน เขาจึงรู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมและคิดว่าพวกเขา น่าจะได้รับความช่วยเหลือ

“ถ้ามีโอกาสผมก็พร้อมจะไปเป็นอาสาสมัครครับ ผมว่ามันเป็นงานที่น่าจะทำให้ทั้งผู้ทำและผู้ได้รับได้รับความสุขอย่างแท้จริง ถ้าพูดกับเขาได้ ก็อยากบอกให้พวกเขาอย่าหมดหวังกับชีวิตของเขาครับ เขายังมีลมหายใจก็อยากให้เขามีกำลังใจที่จะสู้ครับ”

(เอกภพ ชูโชติ. สัมภาษณ์. 26 กุมภาพันธ์ 2558)

หลังจากที่คุณเอกภพติดตามแฟนเพลงมูลนิธิอิสราชน เขายังคงรู้สึกสงสารเห็นใจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเช่นเดิม เขาคิดว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะต่างก็มีความเป็นมนุษย์เหมือนกันกับคนอื่นๆ ทุกส่วนของร่างกาย เขารู้สึกยินดีที่ทางมูลนิธิอิสราชนเข้าไปพูดคุยและจัดกิจกรรมให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

- คุณนพชนก มีความรู้สึกสงสารผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะตั้งแต่ยังเด็ก เธออยากให้พวกเขามีความเป็นอยู่ที่ดี เธอเคยคิดว่าพวกเขาน่าจะไปอยู่อาศัยตามวัด ไปบำเพ็ญประโยชน์ด้วยการทำความสะอาดวัด และอยู่วัดรักษาศีล 5 คุณนพชนก ติดตามแฟนเพลงมูลนิธิอิสราชนมาเป็นเวลานาน เธอตามกตโล๊คและแสดงความคิดเห็นอยู่บ่อยครั้ง แต่ยังไม่มีโอกาสได้บริจาคเงินหรือลงพื้นที่ เธออยากชวนสมาชิกจิตอาสาในมูลนิธิที่เธอทำงานอยู่ไปร่วมลงพื้นที่ร่วมกับมูลนิธิอิสราชนด้วย แต่ก็ยังไม่โอกาส

“ป้าอยากไปฟังเขาบรรยายความรู้สึก และจะถามความปรารถนาของเขาด้วยค่ะ จะได้ว่าเรา จะช่วยให้ความปรารถนาเขาสัมฤทธิ์ผลอย่างไร หากมีผู้ที่อยากจะมีอาชีพ ก็จะสามารถสนับสนุนให้ ไปฝึกอาชีพ”

(นพชนก สุวรรณพิมลกุล. สัมภาษณ์. 25 กุมภาพันธ์ 2558)

คุณนพชนกกล่าวอีกว่า ทุกวันนี้เธอรู้สึกชื่นชมการทำงานของมูลนิธิอิสรชนที่มีจิตใจช่วยเหลือ ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะให้โอกาสเขามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพราะบางคนอาจหลงผิด ตีดยาเสพติด หรือ อาจประสบอุบัติเหตุจนจำความไม่ได้ อีกทั้งยังไม่มีโอกาสได้อยู่ใกล้กับบุคคลและปราชญ์ที่มีความคิดดี พุดดี และทำดีซึ่งเป็นเวรเป็นกรรมของพวกเขา

- คุณธนัญธรรู้สึกสงสารผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมาตั้งแต่ก่อนรู้จักมูลนิธิอิสรชน เธอคิดว่า หลายๆ คนอาจจะมีปัญหาทางครอบครัว บางคนอาจจะไม่ได้มีปัญหาอะไร แต่ชอบและพอใจที่ ออกมาใช้ชีวิตข้างถนน เมื่อได้มาติดตามแผนเพจมูลนิธิอิสรชน เธอจึงบริจาคเงินให้กับผู้ชีวิตในที่ สาธารณะผ่านทางมูลนิธิอิสรชน นอกจากนี้หลังจากที่คุณธนัญธรรติดตามแผนเพจมูลนิธิอิสรชน เธอ รู้สึกประทับใจการนำเสนอเนื้อหาในแนวสร้างสรรค์หรือแนวคิดบวก

“ดีใจที่ยังมีคนเข้าใจพวกเขาและให้คำแนะนำช่วยเหลือพวกเขาในแนวทางที่ถูกต้องค่ะ ไม่ว่า เขาจะเป็นใคร ร่ำรวยหรือยากดมีเงิน เขาก็เป็นคนเหมือนกัน ฉะนั้นเราก็ควรปฏิบัติต่อเขา อย่างเท่าเทียมกันค่ะ”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ธนัญธร สิงห์หอม. สัมภาษณ์. 19 มีนาคม 2558)
CHULALONGKORN UNIVERSITY

หลังจากคุณธนัญธรรติดตามแผนเพจมูลนิธิอิสรชนแล้วเธอยังคงรู้สึกสงสารผู้ชีวิตในที่ สาธารณะเช่นเดิม เธอกล่าวว่า ถ้าพวกเขามีครอบครัวเธอก็อยากให้เขาได้กลับไปอยู่กับครอบครัว

- คุณวินัสรินไม่ได้รู้สึกสงสารผู้ชีวิตในที่สาธารณะมาตั้งแต่ก่อนจะติดตามแผนเพจแต่เธอ กล่าวว่าเธอรู้สึกเข้าใจ และอยากให้โอกาสกับเขาเหล่านั้น

“พีคิดว่าบางคนอาจมีปัญหาทางครอบครัวทำให้ไม่อยากอยู่บ้าน ออกมาใช้ชีวิตในที่ สาธารณะมีความสุขกว่า แต่บางคนอาจจะบ้านจนไม่มีที่ทำมาหากินก็เข้ามาอยู่ในเมืองเก็บ ขยะขายได้เป็นโอกาส แต่ไม่ได้คิดว่าเขานำสงสารนะค่ะ เพราะดูแล้วเขาพอใจและดูมีความสุขที่ได้ใช้ชีวิตที่ไม่ได้ทำให้คนอื่นเดือดร้อนและมันเป็นในที่สาธารณะด้วย”

(วินัสริน ธงยศ. สัมภาษณ์. 26 กุมภาพันธ์ 2558)

หลังจากที่คุณวินสตรินติดตามแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชน เธอก็ยังคงมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเช่นเดิม เธอกล่าวว่า เธอคิดตลอดว่าคนเรามีความเท่าเทียมกัน เธอเป็นกำลังใจและพร้อมจะให้โอกาสกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเสมอ นอกจากนี้เธอรู้สึกชื่นชมมูลนิธิอิสรชนที่ให้ความช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เธออยากให้ภาครัฐส่งเสริมและฝึกอาชีพให้กับพวกเขามากกว่านี้ เธอเคยบริจาคเงินช่วยเหลือการทำงานของมูลนิธิไป 2 ครั้ง และเคยคิดอยากลงเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิ แต่ยังไม่มีโอกาส

- คุณกรกฎ มีความคิดว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะล้วนมีคุณค่าความเป็นคนเท่ากับคนทั่วไปตั้งแต่ก่อนติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน เขาเข้าใจพวกเขาเหล่านั้นและคิดว่าพวกเขาเพียงแค่ขาดโอกาสเกิดมาด้วยความไม่พร้อม ไม่มีที่อยู่ จึงต้องอาศัยที่สาธารณะอยู่อาศัย เขาคิดว่าสังคมน่าจะดูแลพวกเขาให้ดีกว่านี้ เพราะพวกเขาก็เป็นประชาชนคนหนึ่งสมควรได้รับสิทธิที่เท่าเทียมกัน

เมื่อคุณกรกฎได้มาเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสรชน เขารู้สึกว่า ทัศนคติเขาไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเขาได้มาสัมผัสเรียนรู้ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะจริงๆ ก็พบว่า ภาพของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเขา กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะแตกต่างจากที่คิดไว้ก่อนหน้านี้ที่คาดว่าพวกเขาอาจไม่ค่อยคุยด้วย แต่ความจริงเขาสามารถสร้างความสนิทสนมกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะได้

“ผมไม่ได้คาดหวังอะไรมาก ขอแค่ให้ทุกคนได้มองเห็นในจุดๆ นี้ จุดที่ผมเห็น คืออยากให้ทุกคนรู้ว่าเขามีตัวตน เขามีอยู่จริง เขาเท่าเทียมกับเรา ผมเป็นพวกไม่ชอบเวลาสายตาคอนมองเพื่อนเราว่าเป็นตัวอะไร ผมจะปริ๊ดแตกมาก อย่างประสบการณ์ตรงผมเจอบนรถเมล์ เขามองเพื่อนเราด้วยสายตา ผมก็เดินเข้าไปคุยเลย ให้รู้ว่าเรารู้จักเขานะ เขาไม่ได้แตกต่างกับเรานะ ถ้าคุณมองมากๆ ผมกับเพื่อนก็แหกปากร้องเพลงกันลั่นเลยครับ”

(กรกฎ อินทย์กษ.สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

- คุณทรงกลด กล่าวว่าเขาเข้าใจและรู้ที่มาที่ไปของการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะอยู่แล้ว ตั้งแต่ก่อนติดตามแฟนเพจ เขามีความคิดต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะสองด้าน ด้านหนึ่งเขามองว่าคนเหล่านี้ไม่รู้จักไขว่คว้าโอกาส ไม่ต่อสู้ ดิ้นรนไม่เพียงพอเหมือนกับคนทั่วไป อีกด้านหนึ่งเขามองว่าโอกาสของคนเหล่านี้ยังไม่ดีเท่ากับคนทั่วไป ส่วนตัวเขาไม่แน่ใจว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะพอใจกับชีวิตแค่นี้หรือไม่ แต่เขาไม่เคยรู้สึกสงสาร

นอกจากนี้ คุณทรงกลดมีความสนใจปัญหาสังคมและอยากมีส่วนร่วมในการแก้ไข ทุกวันนี้เขาบริหารการตำรวจ จึงต้องศึกษาเรื่องผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะให้มากขึ้น เพราะเขายังไม่มีความรู้ว่ คนเหล่านี้มีสิทธิอะไรบ้าง

“ใครจะมาจำกัดสิทธิคนอื่น ผมก็ไม่ชอบ ไม่ยอมเลยแหละ ถ้าคนยากไร้ไม่รู้สิทธิของเขา แล้วเรารู้ บุคคลที่สามอีกคนหนึ่งเขาก็รู้เหมือนกัน คนยากไร้ก็อาจจะโดนเอาเปรียบได้ พอเรารู้ เราก็ต้องช่วยปกป้องเขา ไม่ให้เขาถูกข่มเหง”

(ทรงกลด จันดาเขียว.สัมภาษณ์. 17 มีนาคม 2558)

หลังจากติดตามแฟนเพจและเป็นอาสาสมัครมูลนิธิอิสรชน เขาพยายามช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะด้วยการทำบัตรประชาชนให้ เขากล่าวว่า เขายังคงมีทัศนคติเช่นเดิมต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เขาคิดว่าการส่งผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเข้าไปในสถานสงเคราะห์เป็นวิธีแก้ปัญหาที่ถูกต้อง แต่สถานสงเคราะห์จะต้องมีกระบวนการคัดกรอง ส่งต่อ บำบัด หรือช่วยเหลือฟื้นฟูที่มีมาตรฐานและไม่กักขังจนไร้อิสระ เขากล่าวว่าเขาต้องอาศัยเวลาศึกษาเรียนรู้กับผู้คนเหล่านี้ เพื่อที่อนาคตหากว่าเขามีอำนาจ มีสิทธิกำหนดนโยบายในการแก้ปัญหา เขาจะได้แก้ไขอย่างถูกต้อง และช่วยเหลือคนเหล่านี้ได้จริง อย่างไรก็ตามคุณทรงกลดกล่าวว่า เขาพร้อมรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นใหม่ๆ อยู่เสมอ

4.2.1.2 ทัศนคติหนึ่งเฉย

ผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนบางคน ก่อนที่จะติดตามแฟนเพจนั้นมีความรู้สึกหนึ่งเฉยต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ คือไม่ได้เก็บมาใส่ใจ ไม่ได้รู้สึกสงสาร หวาดกลัว รังเกียจ หรือเห็นใจ แต่มีปัจจัยให้ต้องติดตามแฟนเพจ และยังคงมีทัศนคติเช่นเดิมต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะหลังจากติดตามแฟนเพจ แต่ได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับสาเหตุของการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ซึ่งได้แก่ คุณจิราภรณ์

- ก่อนหน้าที่คุณจิราภรณ์จะรู้จักกับแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน เธอมีความรู้สึกเฉยๆ กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เพราะเธอมีทัศนคติว่า คนทุกคนมีเสรีในพื้นที่ส่วนตัวที่แตกต่างกัน การที่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะพอใจจะใช้ชีวิตอยู่แบบนั้นถือเป็นความต้องการเฉพาะของเขา เธอคิดว่าสาเหตุที่เขาเหล่านั้นต้องออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะก็เพราะไม่ต้องการอยู่บ้านหรือไม่มีบ้านให้กลับ

คุณจิราภรณ์ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนเนื่องจากต้องการทำข่าวเกี่ยวกับประเด็นผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยหลังจากที่คุณจิราภรณ์ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนแล้ว ทัศนคติและพฤติกรรมของเธอไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเท่าใดนัก เธอกกล่าวว่า เธอมองคนเท่ากันอยู่แล้ว เธอจึงมองว่าการนำเสนอแนวความคิด “คนเท่ากับคน” ของมูลนิธิเป็นสิ่งที่ถูกต้องอยู่แล้ว

“เพจนี้ทำให้รู้ถึงเหตุผลของแต่ละคนค่อนข้างดีนะค่ะ ว่าทำไมมาใช้ชีวิตข้างนอก ถ้าเกิดให้พูดกับพวกเขา ก็จะบอกพวกเขาว่า ขอให้เป็นตัวของตัวเองค่ะ คิดว่าเขาควรได้รับสิทธิในการ

รักษาพยาบาลทุกอย่างเหมือนคนทั่วไป และถ้าจะส่งเสริมอาชีพ ควรเป็นสิ่งที่เขาทำได้เมื่อไปอยู่ข้างนอกและเข้ากับวิถีชีวิตเขา ไม่ใช่เอาไปสอนเรียนตัดผม ถักกระเป๋าวาดภาพ ฯลฯ”

(จิราภรณ์ ศรีแจ่ม. สัมภาษณ์. 26 กุมภาพันธ์ 2558)

นอกจากนี้ คุณจิราภรณ์ยังกล่าวว่า เธอไม่ต้องการให้ผู้ดูแลแพนเพจโพสต์เนื้อหาแนวการเมือง เพราะอาจทำให้ผู้ที่มีความเห็นแตกต่างไม่เข้าใจกัน จนไม่ยอมรับสารอันเป็นใจความหลักที่มูลนิธิต้องการนำเสนอ

4.2.2 ทัศนคติและพฤติกรรมเปลี่ยนไป

ผู้ติดตามแพนเพจมูลนิธิอิสรชนส่วนหนึ่งมีความคิด ความรู้ อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหลังจากติดตามแพนเพจของมูลนิธิอิสรชน โดยเริ่มต้นจากทัศนคติทางลบ คือรู้สึกกลัว ไม่กล้าเข้าไปใกล้ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เพราะคิดว่าพวกเขาสกปรกและเป็นอันตราย แม้ว่าจะมองผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีคุณค่าความเป็นคนเท่าเทียมกับพวกเขาแล้วก็ตาม เมื่อติดตามแพนเพจมูลนิธิอิสรชนแล้ว ทำให้มีทัศนคติในเชิงบวก กล่าวคือเลิกหวาดกลัวและรังเกียจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ อีกทั้งยังได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นถึงสาเหตุของการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ซึ่งได้แก่คุณผู้สติ และคุณชานาทิพย์

- คุณผู้สติมีความสนใจเกี่ยวกับคนยากไร้อยู่ก่อนแล้วและเข้าใจพวกเขา เธอมองว่าเธอเหล่านั้นเป็นคนเท่ากับคนทั่วไปในสังคม ก่อนหน้าที่เธอจะติดตามแพนเพจของมูลนิธิอิสรชน เธอมีทั้งทัศนคติที่ดีและไม่ดีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ บางครั้งเธอก็รู้สึกสงสาร บางครั้งก็รู้สึกกลัว แต่จะหวาดกลัวเฉพาะคนที่มีอาการทางประสาทกับคนเมา แต่ไม่รู้สึกรังเกียจ เมื่อไหร่ที่เธอมีอาหารก็จะนำไปให้ หรือถ้าเขาขอเงินเธอก็จะให้

หลังจากที่คุณผู้สติ รู้จักกับแพนเพจมูลนิธิอิสรชน เธอมีความคิดที่เปลี่ยนไปจากเดิมบ้าง คือไม่ได้รู้สึกกลัวพวกเขาแล้ว แต่จะระวังคนที่มีอาการทางประสาท เธอยังคงคิดเช่นเดิมว่า คนเหล่านั้นเป็นคนเท่ากัน เพียงแค่เขาขาดโอกาส

“อยากบอกพวกเขาว่าสู้ต่อไปค่ะ トラาบเท่าที่ยังมีลมหายใจ เราเป็นพลเมืองมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ ต้องรวมตัวกันเรื่องนี้”

(ผู้สติ อิมเอมทรัพย์. สัมภาษณ์. 26 กุมภาพันธ์ 2558)

คุณผู้สติกล่าวว่า เธอช่วยแชร์ข้อมูลทางเฟซบุ๊กบ้าง แต่ไม่ค่อยมีคนสนใจเข้ามาทักไต่ถาม นอกจากนี้ เธอยังบริจาคเงินช่วยเหลือการทำงานของมูลนิธิอิสรชน โดยโอนเข้าบัญชีเกือบทุก 2 เดือน

และพยายามชวนเพื่อนมาบริจาค แต่เธอไม่ยอมแสดงตัวเพราะอยากช่วยด้วยใจ ไม่ได้หวังอะไร นอกจากนั้น เธอมีความสุขถึงจะเป็นเงินเล็กน้อย และเธอกล่าวว่าถ้ามีโอกาสเข้ากรุงเทพฯ เธอจะลงเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสรชน

- คุณชนาทิพย์เคยคิดว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นคนมีปัญหาชีวิต อาจโดนไล่ออกจากครอบครัวหรือไม่ก็รักชีวิตอิสระ ในตอนแรกเธอไม่ได้คิดว่าเขาเหล่านั้นแตกต่างจากคนทั่วไปเท่าไร คิดแค่ว่าเขาไม่มีเงินหรือสกปรก คิดว่าสังคมควรให้สิทธิสวัสดิการกับเขาให้เท่ากับที่คนทั่วไปได้รับ จัดการดูแล หรือพาเขาไปส่งที่บ้าน

คุณชนาทิพย์รู้จักเฟซบุ๊กของมูลนิธิอิสรชนเพราะเธออยากทำงานอาสาสมัครเธอจึงเสาะหาองค์กรที่ทำงานจิตอาสา ด้วยความที่เธอมีคำถามอยู่แล้วในใจเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ จึงติดตามการทำงานในเฟซบุ๊กของมูลนิธิ และรู้สึกประทับใจในการทำงานของมูลนิธิ เป็นเหตุให้เธออยากลองเข้าไป ช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

เมื่อเข้าไปเป็นอาสาสมัครในช่วงแรก เธอยังไม่กล้าเข้าไปใกล้ชิดกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เพราะคิดว่าเขาตัวสกปรก ขณะเดียวกันผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะก็แสดงอาการไม่ไว้ใจเธอ แต่เมื่อเธอได้ใช้เวลาเข้าไปสัมผัสพูดคุย ทำให้ความคิดหลายอย่างเปลี่ยนไป จากที่มองว่าพวกเขามีปัญหาจึงออกจากบ้าน ก็ได้ทราบว่า มีข้อเท็จจริงที่ซับซ้อนกว่าสิ่งที่เธอคิดไว้ เมื่อเป็นอาสาสมัครได้ 6 เดือน คุณชนาทิพย์และคุณอัจฉราจึงชักชวนให้เธอเป็นอาสาสมัครประจำดูแลโครงการสนามหลวง เธอกล่าวว่าทุกวันนี้เธอและผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลายเป็นเพื่อนกันแล้ว

“อยากให้สังคมมองอีกมุมว่าคนเร่ร่อนไม่ได้ต่างจากเราเลย เข้าใจว่าสังคมมองว่าพวกเขาคือตัวแปลกแยกจากสังคม อย่างบางคนพูดว่า จะช่วยทำไม พวกนั้นขี้เกียจ ทำตัวเอง อยากให้มองอีกด้านว่า แล้วอะไรทำให้เขาต้องมาอยู่อย่างนี้ ไม่อยากให้ตีตราว่าเขาน่ารังเกียจ คุณเห็นคนนอนอยู่แถวบ้าน อาจไม่ต้องช่วยอะไรมาก แค่มีกาโรไลนาล้างๆ น้อยๆ เดินเข้าไปทักหน่อยก็ยังดี เป็นการมองเห็น เห็นบาดแผลก็หายาให้หรือซื้อข้าวให้ ชวนเขาพูดชวนคุย มันก็คลี่คลายได้ แล้วก็ป็นน้ำใจเล็กๆ”

(ชนาทิพย์ ชื่นชมน์. สัมภาษณ์. 26 มกราคม 2558)

ผู้วิจัยพบว่าทัศนคติของผู้ติดตามแฟนเพจที่คล้ายคลึงกัน สามารถนำไปสู่พฤติกรรมต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่คล้ายคลึงกันได้ ซึ่งพฤติกรรมในที่นี่หมายถึงรวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมกับมูลนิธิอิสรชนและการแสดงออกต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นการส่วนตัว ดังจำแนกได้ตามตาราง 11 ต่อไปนี้

ตารางที่ 11 ตารางแสดงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ทัศนคติของผู้ติดตามแฟนเพจที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ			พฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
ทัศนคติไม่เปลี่ยนแปลง	ทัศนคติในทางบวก	มีความรู้สึกสงสาร เห็นใจ	<ul style="list-style-type: none"> - คุณอัญชลิ คุณเอกภพ และคุณนพชนก ไม่เคยบริจาคเงิน หรือสิ่งของช่วยมูลนิธิ ไม่ได้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสรชน และไม่ได้ช่วยเหลือหรือเข้าไปพูดคุยกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นการส่วนตัว - คุณธนัญธร เคยบริจาคเงินช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ผ่านทางมูลนิธิอิสรชน หลังจากติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน แต่ไม่เคยเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสรชน และไม่ได้ช่วยเหลือหรือเข้าไปพูดคุยกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นการส่วนตัว
		มีความรู้สึกเข้าใจ เอาใจใส่	<ul style="list-style-type: none"> - คุณวินัสริน เคยบริจาคเงินช่วยเหลือการทำงานของมูลนิธิอิสรชน แต่ไม่เคยเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสรชน และไม่ได้ช่วยเหลือหรือเข้าไปพูดคุยกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นการส่วนตัว - คุณกรกฎ เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครและนักศึกษาฝึกงานกับมูลนิธิอิสรชน และบริจาคสิ่งของให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ - คุณทรงกลด เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครของมูลนิธิอิสรชน และช่วยทำบัตรประชาชนให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
	ทัศนคตินิ่งเฉย	คุณจิราภรณ์ ไม่เคยบริจาคเงิน หรือสิ่งของช่วยมูลนิธิ ไม่ได้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสรชน และไม่ได้ช่วยเหลือหรือเข้าไป	

ทัศนคติของผู้ติดตามแฟนเพจที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		พฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
		พูดคุยกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นการส่วนตัว
ทัศนคติเปลี่ยนแปลง	จากทัศนคติทางลบไปสู่ทัศนคติทางบวก	<ul style="list-style-type: none"> - คุณผุสดี แบ่งปันน้ำและอาหารให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ และเชิญชวนคนรู้จักให้ร่วมกันช่วยเหลือ และกล้าเข้าใกล้ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมากขึ้น - คุณชนาทิพย์เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสรชนและกล้าพูดคุย เข้าใกล้สัมผัสผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ผู้วิจัยจัดจำแนกประเภททัศนคติของผู้ติดตามแฟนเพจที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของความคิดเห็นของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนต่อแนวทางช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ระหว่างผู้ที่รู้สึกสงสาร เห็นใจ ผู้ที่รู้สึกเข้าใจ เอาใจใส่ และผู้ที่นิ่งเฉยต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ดังตาราง 12 ต่อไปนี้

ตารางที่ 12 ตารางแสดงความคิดเห็นของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนต่อแนวทางการช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ทัศนคติต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	แนวทางช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		
	ปัจเจก	สังคม	ภาครัฐและประชาสังคม
สงสารเห็นใจ (Sympathy)	บริจาคเงินช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ นำอาหารและของบริจาคไปให้เข้าไปพูดคุย	โน้มน้าวให้ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเข้าไปอยู่วัดบำเพ็ญประโยชน์	จัดกิจกรรมฝึกอาชีพส่งเข้าสู่สถานสงเคราะห์และสถานบำบัด
เข้าใจเอาใจใส่ (Empathy)	บริจาคเงินช่วยเหลือการทำงานของมูลนิธิ นำอาหารและของบริจาคไปให้ เข้าไปพูดคุยช่วยทำบัตรประชาชน	ทำให้สังคมรับรู้ถึงความมีตัวตนของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ และรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิสวัสดิการจากรัฐ	ให้สิทธิในการรักษาพยาบาล ปกป้องสิทธิในการอยู่อาศัยในที่สาธารณะ พาไปส่งบ้านส่งเข้าสู่สถานสงเคราะห์ที่ให้อิสระและมีมาตรฐาน
นิ่งเฉย	-	-	ให้สิทธิในการรักษาพยาบาล ส่งเสริมอาชีพที่สามารถใช้ได้จริง

โดยสรุป ผู้วิจัยพบว่าส่วนใหญ่พฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจจะเปลี่ยนแปลงไปตามทัศนคติ กล่าวคือ ผู้ที่มีความรู้สึกสงสารและเห็นใจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ มักไม่พยายามหาทางช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ส่วนใหญ่ไม่เคยบริจาคเงินหรือสิ่งของช่วยมูลนิธิ ไม่ได้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสรชน และไม่ได้ช่วยเหลือหรือเข้าไปพูดคุยกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นการส่วนตัว คล้ายคลึงกับผู้ที่มีทัศนคตินิ่งเฉย ส่วนผู้ที่มีความรู้สึกเข้าใจ เอาใจใส่ มักจะบริจาคเงินและ/หรือสิ่งของให้กับทั้งผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะและมูลนิธิอิสรชน พยายามหาทางช่วยเหลือ อีกทั้งยังเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิอิสรชน

ทั้งนี้ผู้วิจัยพบข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่งคือ ผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนทุกคนที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กล่าวว่า หลังจากติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนแล้วก็เข้าใจว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีคุณค่าความเป็นคนเท่ากับคนทั่วไป แต่เมื่อผู้วิจัยสอบถามต่อถึงความรู้สึกที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่

สาธารณชนในปัจจุบัน หลายคนตอบว่ายังรู้สึกสงสารผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เพราะยังเข้าใจว่าพวกเขา ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ด้อยโอกาส หลงผิด และติดยาเสพติด แม้จะเป็นผู้ที่ให้คำตอบเหล่านี้จะมีปฏิสัมพันธ์ กับเฟซบุ๊กบ่อยครั้งก็ตาม หลายคนที่มีความสงสารเป็นทุนเดิมก็จะเน้นแก้ปัญหาด้วยการสงเคราะห์ และสร้างอาชีพให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ มากกว่าการมองว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นผู้มีงานทำ และส่วนหนึ่งเป็นผู้รักอิสระ ที่ควรได้รับการปกป้องสิทธิสวัสดิการและสิทธิการอยู่อาศัยในที่สาธารณะ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่มูลนิธินำเสนอตั้งนั้น ทศนคติเช่นนี้ก็ยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดของมูลนิธิอิสระชนที่ต้องการให้ผู้ติดตามแพนเพจก้าวข้ามความสงสารแล้วเกิดความเข้าใจ “อัตลักษณ์” ของผู้ใช้ชีวิตในที่ สาธารณะและการมีสิทธิที่เท่าเทียมกับคนในสังคมรวมทั้งรู้สึกถึงความเป็น “เพื่อน” กับผู้ใช้ชีวิตในที่ สาธารณะ ไม่ใช่มองเขาว่าเป็น “เคส” ที่ต้องให้การช่วยเหลือเยียวยา ซึ่งผู้วิจัยสังเกตว่า ผู้ติดตามแพน เพจที่เข้าใจแนวคิด “คนเท่ากับคน” ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของมูลนิธิส่วนใหญ่คือผู้ที่ เป็นอาสาสมัครและลงพื้นที่กับมูลนิธิอิสระชน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของมูลนิธิอิสรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ของ “ผู้ใช้ชีวิตสาธารณะ”” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชนในการต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชน รวมทั้งทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยใช้แนวคิดการเมืองเรื่องอัตลักษณ์กับการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ แนวคิดความตื่นกลัวทางศีลธรรมกับการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ แนวคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางอินเทอร์เน็ต แนวคิดเครือข่ายสังคมออนไลน์ และแนวคิดทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสาร ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการสรุปและอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 จาก “จริงจัง” สู่ “เพื่อน” : การต่อรองอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ส่วนที่ 2 การถกเถียงเรื่องความสงสาร เห็นใจ (Sympathy) และความเข้าใจ เอาใจใส่ (Empathy): ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ส่วนที่ 3 เวทีแห่งการถกเถียงหรือระบบคัดกรอง: เฟซบุ๊กในฐานะสื่อเพื่อต่อรองอัตลักษณ์

ส่วนที่ 1 จาก “จริงจัง” สู่ “เพื่อน” : การต่อรองอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

เนื่องจากมูลนิธิอิสรชนพบว่า อัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่สังคมรับรู้มักจะเป็นไปในทิศทางลบ เช่น การสร้างตราประทับว่าพวกเขาเป็นคนสกปรก เป็นผู้ที่มั่วสุมกันเพื่อใช้ยาเสพติด ใช้กำลังรุนแรง ปล้น จี้ ชิงทรัพย์ ค่าประเวณี พร้อมกับเหมารวมว่าพวกเขาคือคนขอทาน และเป็น “ปัญหา” ที่ต้องกำจัดด้วยการจับเข้าสถานสงเคราะห์ โดยมองข้ามมิติการดิ้นรนต่อสู้ หรือความสามารถในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของพวกเขา ด้วยเหตุนี้มูลนิธิอิสรชนจึงใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจในการสื่อสารเพื่อต่อรองฉลากดังกล่าวและสร้างอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะขึ้นมา โดยสลายภาพการเหมารวมของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ให้เห็นว่าพวกเขามีอัตลักษณ์ที่หลากหลายมากกว่าที่สังคมเข้าใจ นอกจากนี้ยังมุ่งปรับทัศนคติให้สังคมเห็นว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกับคนอื่นๆ ในสังคม มูลนิธิอิสรชนเห็นว่ามุมมองเช่นนี้จะสามารถ

พัฒนาให้สาธารณะและผู้กำหนดนโยบายเห็นความสำคัญของการจัดสรรสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่เท่าเทียมสำหรับคนทุกกลุ่มในสังคมได้

มูลนิธิอิสรชนจึงมุ่งสื่อสารเกี่ยวกับการทำงานของเจ้าหน้าที่มูลนิธิและเรื่องราวของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะทางเฟซบุ๊กแฟนเพจ ผ่านการตั้งสถานะ (status) บันทึก (note) และการแบ่งปัน (share) ด้วยเนื้อหาที่มีทั้งข้อความ ภาพถ่าย และคลิปวิดีโอ โดยมีวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้ตัวละคร แก่นความคิด สถานะที่และบรรยากาศของเรื่องและเสียงในการเล่าเรื่องที่หลากหลาย เพื่อให้เห็นการลงพื้นที่ไปพูดคุยกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะของเจ้าหน้าที่ เล่าหาสาเหตุที่พวกเขาออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ รวมทั้งปัญหาที่พวกเขาประสบ ขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นว่ามูลนิธิฟื้นฟูความเป็นอยู่ของพวกเขา โดยเฉพาะในด้านสวัสดิการ รวมทั้งให้เห็นศักยภาพของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในการดำรงชีวิตที่ไม่สร้างปัญหาให้ผู้อื่นในสังคม ขณะเดียวกันผู้วิจัยพบว่า มูลนิธิอิสรชนพยายามนำเสนอแนวคิดและค่านิยมใหม่เกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับพวกเขาผ่านการสื่อสารบนเฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิ ดังตาราง 13 ต่อไปนี้

ตารางที่ 13 ตารางแสดงการสื่อสารของมูลนิธิอิสรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ของ “ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ”

อัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		วิธีการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน”
หัวข้อ	อัตลักษณ์ที่มูลนิธิอิสรชนสร้าง	
1.สาเหตุของการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะด้วยหลากหลายสาเหตุ ซึ่งมีความซับซ้อน ไม่สามารถสรุปเหมารวมได้	1.นำเสนอภาพถ่ายผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะหลากหลายลักษณะ เช่น ภาพหน้าตรงกำลังส่งยิ้มหรือมองกล้อง ภาพถ่ายการดำเนินชีวิตและการกินอยู่ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ภาพขณะอาสาสมัครกำลังเข้าไปพูดคุย พร้อมข้อความบรรยายว่า พวกเขาคือใคร มาจากไหน ออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะเพราะเหตุใด 2.นำเสนอข้อความที่กล่าวว่าการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีเหตุผลหลายประการ ทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาด้านสุขภาพทั้งกายและใจ สังคมไม่ให้โอกาสหรือแม้แต่ความรักอิสระ สังคมจึงไม่ควรด่วน

อัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		วิธีการสื่อสาร ผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน”
หัวข้อ	อัตลักษณ์ที่ มูลนิธิอิสรชนสร้าง	
		พิพากษาพวกเขาเหล่านั้นว่ามีชีวิตล้มเหลว ชี้ แจงและไร้การศึกษา
2.การมีตัวตนของ ผู้ใช้ชีวิตในที่ สาธารณะ	ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะล้วน มีตัวตน มีสิทธิ มีเสียง ไม่ ต่างจากคนทั่วไปในสังคม	1.นำเสนอภาพถ่ายชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ใช้ ชีวิตในที่สาธารณะ บรรยายว่าพวกเขาดำเนิน ชีวิตอย่างไร และตั้งคำถามต่อผู้อ่านว่า “คุณ มองเห็นเขาไหม” 2.นำเสนอภาพที่รวบรวมมาจากแหล่งอื่น พร้อมเขียนข้อความที่แฝงนัยยะที่ชี้ชวนให้ สังคมได้คิดและตั้งคำถามกับปัญหาสังคมที่อาจ ทำให้คนออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ 3.นำเสนอคลิปวิดีโอสนทนาระหว่างเจ้าหน้าที่ มูลนิธิกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ในช่วงชุมนุม ทางการเมือง ถึงผลกระทบที่ผู้ใช้ชีวิตในที่ สาธารณะได้รับจากการชุมนุม โดยนำเรื่องราว ที่ได้ฟังจากผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ มาเล่าใหม่ ในรูปแบบถาม-ตอบ ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน พร้อมก็นำเสนอแถลงการณ์แสดงความห่วงใย ต่อพวกเขา
3.อาชีพของผู้ใช้ ชีวิตในที่ สาธารณะ	ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะไม่ใช่ ขอทาน พวกเขามีงานทำ และไม่ได้นอนรอความ ช่วยเหลือ	1.นำเสนอภาพถ่ายผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ กำลังทำงาน ประกอบข้อความที่บรรยายว่า พวกเขาทำงานอะไร พร้อมก็นำเสนอคำพูด ของพวกเขาที่แสดงให้เห็นว่าพวกเขาขอทำงาน ดีกว่านอนรอความช่วยเหลือ โดยเน้นย้ำแก่น ความคิดด้วยการติดแฮชแท็ก #อีก 1 อาชีพ ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ 2.ในกรณีผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่พิการหรือมี ร่างกายไม่แข็งแรง มูลนิธิจะนำเสนอข้อความได้

อัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		วิธีการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน”
หัวข้อ	อัตลักษณ์ที่มูลนิธิอิสรชนสร้าง	
		ภาพประกอบด้วยว่า แม้พวกเขาไม่มีเรี่ยวแรง แต่ก็ยังทำงานหาเลี้ยงชีพ 3.ในการนำเสนอเรื่องราวของพนักงานบริการอิสระ มูลนิธิจะเล่าสาเหตุของการมาทำอาชีพนี้โดยไม่ตัดสินว่าถูกหรือผิด
4.ลักษณะของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะไม่ได้น่ารังเกียจ น่ากลัว หรือเป็นอันตรายกับผู้อื่น	1. นำเสนอข้อความที่มีเนื้อหาว่า ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะไม่ได้จ้องทำร้ายใคร แต่ในทางกลับกันเขาเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคม มักถูกกล่าวหา ถูกกระทำและทอดทิ้ง 2. นำคำพูดของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่เล่าถึงเหตุการณ์ที่ถูกกระทำจากคนในสังคมมาประกอบข้อความ
5.ระดับขั้นขั้นของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะคือกลุ่มคนที่มีคุณค่าและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับคนทั่วไปในสังคม ตามแนวคิด “คนเท่ากับคน” และไม่ใช่ผู้รับที่นำเสนอแต่เป็นเพื่อนที่สมควรได้รับการแบ่งปัน	1.นำเสนอข้อความเรียกผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะว่า “เพื่อน” เกือบทุกครั้งทีโพสต์ และติดแฮชแท็ก #เพื่อน หรือ #มิตรภาพ เพื่อเน้นย้ำแก่นความคิดนี้ท้ายข้อความ 2.นำเสนอคลิปวิดีโอการสนทนาหยอกล้อกันระหว่างเจ้าหน้าที่มูลนิธิกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ด้วยน้ำเสียงสนุกสนาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงมิตรภาพ 3.นำเสนอภาพและข้อความที่สะท้อนให้เห็นจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ที่ถือเป็นองค์ประกอบของความเป็นมนุษย์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะล้วนเป็นคนเท่ากับคนทั่วไป เช่น ภาพผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกำลังจับมือ พร้อมข้อความ

อัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		วิธีการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน”
หัวข้อ	อัตลักษณ์ที่มูลนิธิอิสรชนสร้าง	
		<p>บรรยายถึงความรักของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่มีต่อกัน ภาพพระเครื่องที่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมอบให้กับอาสาสมัคร พร้อมข้อความบรรยายถึงน้ำใจของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ภาพผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกำลังเล่นสนุก พร้อมข้อความบรรยายถึงการใช้ชีวิตอย่างสนุกสนาน ซึ่งไม่ต่างจากคนทั่วไป</p> <p>4. นำเสนอข้อความที่กล่าวว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีศักดิ์ศรีและคุณค่าเท่าเทียมกับคนทั่วไปในสังคม พร้อมกับกล่าวย้ำ “คนเท่ากับคน” ทั้งในข้อความ บันทึกรูป และแฮชแท็ก</p> <p>5. ใช้คำว่า “การแบ่งปัน” แทนการ “ให้” หรือ “บริจาค” เพื่อแสดงถึงความเท่าเทียมกัน ในโพสตร์ระดมทุน ทั้งในข้อความและรูปภาพประชาสัมพันธ์</p> <p>6. หลีกเลี่ยงการนำเสนอภาพถ่ายที่น่าสงสารของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เช่น ภาพถ่ายผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะนอนป่วย ใบหน้าเศร้า นั่งหมอบขอเงิน แต่เน้นนำเสนอภาพถ่ายรอยยิ้มและความสุขของพวกเขาแทน (แต่บางครั้งก็พบภาพถ่ายและข้อความที่เรียกความสงสารเช่นกัน)</p>
6. คำที่ใช้เรียกผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	สร้างคำว่า “ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ” เพื่อใช้แทนคำว่า “คนไร้บ้าน” “คนเร่ร่อน” หรือ “คนจรจัด”	1. ทุกครั้งที่น่าเสนอข้อความจะใช้ “ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ” และ “เพื่อน” เรียกแทนพวกเขา พร้อมติดแฮชแท็ก #ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ หรือ #เพื่อน เมื่อจบการเล่าเรื่องในแต่ละครั้ง เพื่อเน้นย้ำแก่นความคิด

อัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		วิธีการสื่อสาร
หัวข้อ	อัตลักษณ์ที่ มูลนิธิอิสรชนสร้าง	ผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน”
		<p>2.เมื่อนำเสนอภาพผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่กำลังแบกถุงพลาสติกเก็บขยะ จะใช้คำเรียกพวกเขาว่า “ซานตาคลอส”</p> <p>3.นำเสนอข้อความที่กล่าวว่า “คนเร่ร่อน” และ “คนจรจัด” คือคำที่ใช้เรียกแทนสุนัขและช้าง พร้อมกับชักชวนให้สังคมหันมาใช้คำเรียกแทนพวกเขาว่า “ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ”</p>
7.วิธีแก้ไขปัญหาการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ	<p>หาสาเหตุของการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ จากนั้นจึงหาวิธีแก้ไขเป็นกรณีไป</p> <p>หากเป็นผู้ป่วยทางจิตให้ใช้วิธีฟื้นฟูและพัฒนาาร่วมกับชุมชนรอบข้าง</p>	<p>1.นำเสนอข้อความที่กล่าวว่า การออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นทางเลือกหนึ่ง อันเป็นสิทธิของพวกเขา</p> <p>2.นำเสนอข้อความที่กล่าวว่า การส่งผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเข้าสู่สถานสงเคราะห์ไม่ใช่วิธีแก้ไขปัญหา พร้อมกับนำคำพูดของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่เล่าถึงสาเหตุที่ไม่ต้องการเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์มาประกอบ โดยเล่าด้วยน้ำเสียงแข็งกร้าว</p> <p>3.นำเสนอข้อความเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ด้วยการเชิญชวนทุกภาคส่วนของสังคมร่วมกันสร้างสวัสดิการชุมชนและกระตุ้นให้ภาครัฐจัดรูปแบบสวัสดิการสังคมที่หลากหลาย เพื่อยกระดับให้ความกินดีอยู่ดีของพลเมือง</p> <p>2.นำเสนอคลิปวิดีโอที่เจ้าหน้าที่รัฐแสดงการลิดรอนสิทธิในการอยู่อาศัยในที่สาธารณะ เช่น เก็บของใช้และเสื้อผ้าของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เพื่อขับไล่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะออกจากพื้นที่ พร้อมอธิบายเป็นข้อความ</p>

อัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ		วิธีการสื่อสาร
หัวข้อ	อัตลักษณ์ที่ มูลนิธิอิสรชนสร้าง	ผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน”
		<p>เพิ่มเติมว่าเป็นการกระทำไม่ถูกต้อง เพราะตาม พ.ร.บ.รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมืองปี พ.ศ. 2535 กำหนดว่า บุคคลต้องไม่ขับถ่าย ตีตั่ง ตาก แขนงวัตถุ หรือสร้างความเดือดร้อนรำคาญในที่สาธารณะ หากพวกเขาไม่ได้ทำผิดตาม พ.ร.บ.ก็สามารถอยู่อาศัยในที่สาธารณะได้</p> <p>3. นำเสนอเรื่องราวของผู้ป่วยทางจิต ที่มูลนิธิ ร่วมกับชุมชนรอบข้างช่วยกันฟื้นฟูพัฒนา โดยคัดเลือกผู้ป่วยทางจิตหนึ่งคนเป็นตัวละครหลัก แล้วนำเสนอในรูปแบบภาพถ่าย คลิปวิดีโอ และบรรยายข้อความเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นพัฒนาการของเขา</p> <p>4. นำเสนอภาพและข้อความเกี่ยวกับผู้ติดสุรา ที่ได้รับการฟื้นฟูพัฒนาจากมูลนิธิ จนสามารถทำงานหาเลี้ยงชีพและช่วยงานมูลนิธิได้</p>

กล่าวโดยสรุป มูลนิธิอิสรชนพยายามใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจเพื่อสื่อสารกับสังคมให้เข้าใจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในทุกมิติ ตั้งแต่สาเหตุ การดำเนินชีวิต แนวทางช่วยเหลือและแก้ไข ซึ่งเป็นมุมมองที่เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชนเห็นว่าสังคมมักไม่ได้รับรู้และสื่อมวลชนมักไม่นำเสนอ ทั้งยังมีการสื่อสารในรูปแบบที่หลากหลาย โดยใช้ข้อความ ทั้งข้อความในโพสต์และในบันทึก รูปภาพ ทั้งภาพถ่ายและภาพที่รวบรวมมาจากแหล่งอื่นวิดีโอ ทั้งที่มูลนิธิบันทึกเองและนำมาจากแหล่งอื่นและเน้นย้ำแก่นความคิดในแฮชแท็ก เพื่อช่วยให้การเล่าเรื่องน่าสนใจ ช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพสิ่งที่มูลนิธิต้องการสื่อสารได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และยืนยันว่ามูลนิธินำเสนอข้อเท็จจริง

การเล่าเรื่องดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ (Identity Politics) กับการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ที่สุริชัย หวันแก้ว (2550) กล่าวว่า กลุ่มคนชายขอบมักไม่ยอมให้ตนเองตกเป็นผู้กระทำเพียงฝ่ายเดียวเสมอไป พวกเขาพยายามที่จะตอบโต้ ดันรน ต่อสู้ที่จะกำหนดสถานภาพของ

ตัวเองเพื่อรักษาความเป็นมนุษย์ไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุโณทัย วรรณถาวร (2557) ที่กล่าวว่า ในเมื่อการต่อรองอัตลักษณ์บนสื่อกระแสหลักไม่สามารถทำได้ เพราะวัฒนธรรมหลักที่กำหนดโดยโครงสร้างส่วนบนของสังคมได้ยึดจองพื้นที่ไว้หมดแล้ว พื้นที่สื่อทางเลือกอย่างสื่อใหม่จึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับคนชายขอบในการต่อรองเรื่องอัตลักษณ์ให้กับตนเอง ในกรณีนี้การเลือกใช้เฟซบุ๊กก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของการต่อรองอัตลักษณ์ของคนชายขอบ ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นเพิ่มเติมว่า ในกรณีที่กลุ่มคนชายขอบไม่มีศักยภาพใดๆ ที่จะใช้สื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้ตัวเอง ผู้มีศักยภาพในการเข้าถึงสื่อมากกว่า ก็สามารถนำสื่อใหม่มาช่วยต่อรองให้กับพวกเขาได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้การต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะของมูลนิธิอิสรชนทางเฟซบุ๊กแฟนเพจ ยังช่วยยืนยันว่า สื่อใหม่มีบทบาทในการถอดรื้อฉลากของกลุ่ม “ปีศาจ” และนำเสนอเรื่องราวที่ตั้งคำถามต่อกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมของสังคม ตรงข้ามกับสื่อมวลชนที่มุ่งเน้นปิดฉลากและตอกย้ำความเลวร้ายให้กับกลุ่ม “ปีศาจ” ตามแนวคิดความตึ่นกลัวทางศีลธรรม

อย่างไรก็ตาม มูลนิธิอิสรชนไม่ได้มุ่งเน้นชำระภาพลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะใหม่ทั้งหมด เพื่อให้สังคมมองพวกเขาว่าเป็นคนใหม่ที่ขาวสะอาด แต่ใช้วิธีการต่อรองในส่วนที่สังคมอาจยังไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิด โดยมุ่งเน้นให้สังคมเข้าใจความเป็นจริงอีกด้านหนึ่งเกี่ยวกับพวกเขาและยอมรับได้ในที่สุด

ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า มูลนิธิอิสรชนยังมีจุดอ่อนในการสื่อสารเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ กล่าวคือ แม้มูลนิธิจะสื่อสารว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีตัวตนและไม่ใช่อื่น จึงมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับคนทั่วไปในสังคมตามแนวคิด “คนเท่ากับคน” แต่มูลนิธิกลับไม่ได้สื่อสารถึงจุดร่วมและความเกี่ยวข้องระหว่างผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกับผู้รับสาร เช่น สื่อสารว่าการประกอบอาชีพเก็บขวดขายเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างไร การฟื้นฟูผู้ติดสุราหรือผู้ป่วยทางจิตส่งผลดีต่อสังคม อย่างไร หรือการผลักดันเรื่องสวัสดิการเพื่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะจะส่งผลดีต่อคนในสังคมอย่างไร ซึ่งการสื่อสารประเด็นเหล่านี้อาจช่วยให้ผู้รับสารเห็นความเชื่อมโยงระหว่างตนและผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ จนพัฒนาไปสู่ความความเข้าใจ เอาใจใส่ (empathy) ต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่จะกล่าวถึงในลำดับต่อไป ซึ่งนำไปสู่ความตระหนักในแนวคิด “คนเท่ากับคน” ดังที่มูลนิธิมุ่งหมายได้

ส่วนที่ 2 การถกเถียงเรื่องความสงสาร เห็นใจ (Sympathy) และความเข้าใจ เอาใจใส่ (Empathy): ทักษะและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ผู้วิจัยพบข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนทุกคนที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กล่าวว่า หลังจากติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนแล้วก็เข้าใจว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกับคนทั่วไป แต่เมื่อผู้วิจัยสอบถามต่อถึงความรู้สึกที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในปัจจุบัน หลายคนตอบว่ายังรู้สึกสงสาร เห็นใจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เพราะยังเข้าใจว่าพวกเขาล้วนเป็นผู้ด้อยโอกาส หลงผิดและติดยาเสพติด แม้ผู้ที่ให้คำตอบเหล่านั้นจะมีปฏิสัมพันธ์กับเฟซบุ๊กแฟนเพจบ่อยครั้งก็ตาม หลายคนที่มีความสงสารผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะก็จะเน้นแก้ปัญหาการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะด้วยการสงเคราะห์และสร้างอาชีพให้กับพวกเขา มากกว่ามองว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นผู้มีงานทำและส่วนหนึ่งเป็นผู้รักอิสระ ที่ควรได้รับการปกป้องด้านสิทธิสวัสดิการและสิทธิการอยู่อาศัยในที่สาธารณะ ซึ่งเป็นสารที่มูลนิธินำเสนอ ทักษะเช่นนี้จึงถือว่ายังไม่สอดคล้องกับแนวคิดของมูลนิธิอิสรชนที่ต้องการให้ผู้ติดตามแฟนเพจก้าวข้ามความสงสารแล้วเกิดความเข้าใจ “อัตลักษณ์” ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะและการมีสิทธิที่เท่าเทียมกับคนในสังคม รวมทั้งรู้สึกถึงความ เป็น “เพื่อน” กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ไม่ใช่มองเขาว่าเป็น “เคส” ที่ต้องให้การช่วยเหลือเยียวยา

ผู้วิจัยเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกสงสารและเข้าใจต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเกิดขึ้นเพราะทัศนคติสองประการนี้มีความคล้ายคลึงกันมาก สอดคล้องกับแนวคิด The Power of Vulnerability (Brené Brown, 2010) ที่กล่าวว่า แม้ความสงสาร เห็นใจ (Sympathy) และความเข้าใจ เอาใจใส่ (Empathy) จะดูคล้ายคลึงกัน แต่ก็มีความแตกต่างกันมาก โดยความสงสาร เห็นใจ คือการเห็นและรับรู้ว่ามีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร ประสบกับทุกข์และปัญหาอย่างไร แม้จะแสดงออกว่าเห็นอกเห็นใจ แต่ก็ไม่ได้พยายามช่วยแบ่งเบาความทุกข์หรือแก้ปัญหาให้กับอีกฝ่าย ส่วนความเข้าใจ เอาใจใส่ คือการเอาใจใส่ต่อความรู้สึกของอีกฝ่าย มีความรู้สึกร่วมว่าเขาทุกข์อย่างไร แล้วพยายามหาทางช่วยแก้ปัญหาและแบ่งเบาความทุกข์นั้น

แม้ว่าผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนบางคนรู้สึกสงสาร เห็นใจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะจะพยายามช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะด้วยการบริจาคเงิน แต่การบริจาค่นั้นกลับเป็นไปเพราะความสงสารเวทนา โดยมองว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะต้องการการสงเคราะห์มากกว่าบริจาคด้วยน้ำใจที่มองว่าพวกเขาคือเพื่อนที่สมควรได้รับการแบ่งปัน ผู้วิจัยสังเกตว่า ผู้ติดตามแฟนเพจที่เข้าใจแนวคิด “คนเท่ากับคน” ได้อย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ ส่วนใหญ่คือผู้ที่ เป็นอาสาสมัครและลงพื้นที่กับมูลนิธิ เพราะคนเหล่านั้นได้พูดคุยและสัมผัสกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะด้วยตัวเอง เห็นการดำเนินชีวิต การกินอยู่ สภาพแวดล้อมที่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอยู่อาศัย รับรู้ปัญหา และที่มาที่ไปของการออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะอย่างลึกซึ้งรอบด้าน

จากข้อสังเกตข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าสถานะทางเศรษฐกิจของมูลนิธิเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมีความเข้าใจที่ไม่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของมูลนิธิ เนื่องด้วยมูลนิธิขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินงาน จึงต้องนำเสนอโพสตร์ระดมทุนบ่อยครั้ง ดังนั้นแม้มูลนิธิอิสรชนจะต้องการสื่อสารว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะไม่ใช่คนที่น่าเวทนาสงสาร แต่บางครั้งเจ้าหน้าที่มูลนิธิเองก็ยอมรับว่า การนำเสนอภาพผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะให้ดูน่าสงสารเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้คนสนใจประเด็นนี้และช่วยบริจาคหรือสนับสนุนเงินทุนได้ บ่อยครั้งมูลนิธิอิสรชนจึงนำเสนอภาพและข้อความที่สื่อว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะดูน่าสงสาร โดยเฉพาะข้อความที่บรรยายว่าพวกเขาต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบากและต้องทนทุกข์อยู่บนถนน ทั้งๆ ที่มูลนิธิมองว่าความสงสารคือการการมองคนอื่นว่าต่ำต้อยและไม่เท่าเทียมกับตัวเอง การนำเสนอเนื้อหาลักษณะนี้จึงขัดแย้งกับแนวคิด “คนเท่ากับคน” ที่มูลนิธิเสนอว่า เป็นการมองผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นเพื่อนที่เท่าเทียมกับตัวเอง ผลที่เกิดขึ้นคือการสื่อสารเพื่อตอรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นไปอย่างไม่ชัดเจน ผู้ติดตามแฟนเพจจึงเข้าใจว่าความน่าสงสารและความเข้าใจเพื่อนมนุษย์ตามแนวคิด “คนเท่ากับคน” เป็นสิ่งเดียวกัน ในกรณีนี้ผู้วิจัยจึงสรุปว่า การตอรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในโลกออนไลน์ยังไม่สมบูรณ์นัก หากวัดจากเป้าประสงค์ของมูลนิธิอิสรชน เพราะผู้ติดตามแฟนเพจหลายคนยังรู้สึกสงสารผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยไม่เข้าใจแนวคิดคนเท่ากับคนอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ความรู้สึกสงสาร เห็นใจไม่จำเป็นต้องเป็นชั่วตรงข้ามกับแนวคิด “คนเท่ากับคน” ที่มูลนิธิอิสรชนนำเสนอเสมอไป กล่าวคือความรู้สึกสงสาร เห็นใจที่มีต่อคนชายขอบเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของมนุษย์ ดังเช่นงานวิจัยของกันต์ฤทัย สืบสายเพชร เรื่อง “การสื่อสาร “ปรัชญาการดำรงชีวิตอิสระ” ในเรื่องเล่าประสบการณ์ของคนพิการ” (2556) ที่กล่าวถึงทัศนคติที่สังคมมีต่อผู้พิการว่า สังคมเข้าใจผิดว่าผู้พิการเป็นคนชายขอบที่น่าสงสาร และงานวิจัยของอรทัย อาจอ่ำ (2550) เรื่อง “เด็กชายพวงมาลัย: ชีวิตชายขอบในเมือง” ที่กล่าวว่า สังคมกลุ่มหนึ่งมีความรู้สึกสงสาร เห็นใจเด็กชายพวงมาลัย ซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติของผู้ติดตามแฟนเพจเฟซบุ๊กหลายคนที่มีความรู้สึกสงสาร เห็นใจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอยู่แล้วตั้งแต่ก่อนจะติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสรชน แม้โดยปรกติความรู้สึกสงสาร เห็นใจจะมีความสัมพันธ์อย่างเป็นลำดับขั้นกับความเข้าใจ เอาใจใส่ กล่าวคือ หลังจากที่ถูกกลสามารถก้าวพ้นความรู้สึกสงสาร เห็นใจได้แล้วก็จะพัฒนาเป็นความรู้สึกเข้าใจ เอาใจใส่ต่อไปได้ แต่บุคคลก็อาจมีทัศนคติทั้ง 2 ประการทับซ้อนกันอยู่ก็ได้ กล่าวคือทั้งรู้สึกสงสาร เห็นใจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ พร้อมๆ กับ การหาทางช่วยเหลือพวกเขาไปด้วย ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า แม้ผู้ติดตามแฟนเพจที่รู้สึกสงสารเห็นใจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ จะยังไม่ลงมือปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะโดยตรงเหมือนผู้ที่เข้าใจ เอาใจใส่ แต่ก็อาจเป็นผู้ที่มีความเข้าใจแนวคิด “คนเท่ากับคน” ด้วยก็เป็นได้

อย่างไรก็ตาม การสื่อสารเกี่ยวกับกิจกรรมของมูลนิธิอิสราชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะผ่านแฟนเพจเฟซบุ๊ก ก็ยังสามารถเชิญชวนให้ผู้ติดตามจากโลกออนไลน์ส่วนหนึ่งออกมาสัมผัสกับชีวิตผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในพื้นที่ออฟไลน์ได้ กระบวนการนี้สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมได้บ้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการรณรงค์ในโลกไซเบอร์ (Cyberactivism) (Symon Hill, 2013) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นจะใช้เวลาเคลื่อนไหวในสังคมออนไลน์อย่างเดียวไม่พอ แต่จำเป็นต้องใช้การปฏิบัติการทางตรง (Direct Action) โดยนำตัวตนจริงๆ ของทั้งผู้รณรงค์และกลุ่มเป้าหมายออกไปเคลื่อนไหวในโลกออฟไลน์ด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามูลนิธิอิสราชนควรจะใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจเชิญชวนให้ผู้ติดตามแฟนเพจออกไปลงพื้นที่กับมูลนิธิให้มากขึ้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้คนเข้าใจอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่มูลนิธิอิสราชนต้องการนำเสนอได้ดีขึ้นกว่าเดิม

ส่วนที่ 3 เวทีแห่งการถกเถียงหรือระบบคัดกรอง: เฟซบุ๊กในฐานะสื่อเพื่อต่อรองอัตลักษณ์

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิอิสราชน ผู้วิจัยพบข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับการใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจของมูลนิธิอิสราชน ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของการใช้เฟซบุ๊กในการต่อรองอัตลักษณ์สองประการ ประการแรกคือ มูลนิธิอิสราชนมักจะหลีกเลี่ยงการตอบคำถามกับผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการทำงานของมูลนิธิ และประการที่สองคือผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสราชนมักจะเป็นผู้ที่มีความคิดเห็นและอุดมการณ์ไปในทิศทางเดียวของมูลนิธิ ดังนี้

ข้อสังเกตประการแรก หลายครั้งที่มีคนเข้ามาแสดงความคิดเห็นในเชิงไม่เห็นด้วย หรือตั้งคำถามไม่รู้จบเกี่ยวกับการทำงานกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในเฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิอิสราชน เจ้าหน้าที่มักจะหลีกเลี่ยงการตอบคำถามดังกล่าว ตัวอย่างเช่น เมื่อมูลนิธิอิสราชนไปจัดกิจกรรมตามสถานที่ต่างๆ เจ้าหน้าที่มูลนิธิเคยประชาสัมพันธ์ว่าองค์กรมีเฟซบุ๊กแฟนเพจให้ผู้สนใจติดตามได้ แต่ต่อมาพบว่าหลายคนเข้ามาในแฟนเพจเพื่อตั้งคำถามและวิพากษ์วิจารณ์การทำงานมูลนิธิ เช่น ตั้งคำถามเรื่องการใช้จ่ายเงิน ดำเนินว่าผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นกลุ่มคนที่ขี้เกียจ ติดเหล้า ไม่สมควรได้รับความช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่ก็จะไม่ตอบคำถามหรือแลกเปลี่ยนความเห็น ทั้งนี้เป็นเพราะมูลนิธิมองว่า การปฏิสัมพันธ์กับผู้ติดตามทางเฟซบุ๊กเป็น “ความอึดอัด” ในการทำงาน และการตอบคำถามทำให้เสียเวลาทำงานอื่นๆ เหตุที่เจ้าหน้าที่มูลนิธิสรุปเช่นนั้นเพราะมองว่า การตั้งคำถามลักษณะดังกล่าวเป็นการ “ป่วน” มากกว่าตั้งคำถามเพราะความสงสัย เมื่อเจ้าหน้าที่ตอบโต้กลับไปด้วยท่าทีแข็งกร้าว ก็เกิดการทะเลาะกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้แสดงความคิดเห็น ดังนั้นมูลนิธิจึงแจ้งข่าวเรื่องเฟซบุ๊กแฟนเพจให้กับอาสาสมัครที่เข้ามาทำงานและกลุ่มคนที่มาฟังบรรยายที่มูลนิธิจัดเท่านั้น หากมีผู้สงสัยเรื่องการนำเงินไปใช้หรือการทำงานของมูลนิธิ เจ้าหน้าที่ก็จะใช้วิธีชักชวนให้คนเหล่านั้นลงมาดูการทำงานในพื้นที่ด้วยตัวเอง

ข้อสังเกตประการที่สองคือ เลขธิการมูลนิธิอิสรชนประกาศตัวชัดเจนว่าสนับสนุนแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ทำให้เขามักโพสต์ความคิดเห็นทางการเมืองสลับกับการทำงานในมูลนิธิอิสรชนทางเฟซบุ๊กส่วนตัวบ่อยครั้ง ส่งผลให้ผู้ที่เข้ามาติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีแนวความคิดทางการเมืองคล้ายคลึงกับเลขธิการมูลนิธิอิสรชน

เพราะเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ผู้ที่เข้ามาติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนหลายคน คือผู้ที่มีความคิดเห็นและอุดมการณ์คล้ายตามมูลนิธิ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มักจะคอยสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือมูลนิธิโดยไม่ตั้งคำถามใดๆ เกี่ยวกับการทำงานของมูลนิธิและการนำเสนอจุดยืนทางการเมือง¹⁰ของเจ้าหน้าที่มูลนิธิ จึงอาจกล่าวได้ว่า มูลนิธิอิสรชนใช้การกดติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจเป็นเครื่องมือในการคัดกรองผู้ติดตาม แม้เฟซบุ๊กแฟนเพจจะมีศักยภาพเป็นชุมชนออนไลน์และเป็นเวทีแห่งการอภิปรายถกเถียงกันได้ แต่มูลนิธิกลับไม่ใช้คุณสมบัติดังกล่าว

การกระทำเช่นนี้ไม่เป็นไปตามแนวคิดพื้นที่ปลอดภัยในโลกออนไลน์ (สฤณี อาชวานันทกุล, 2557) ที่อธิบายว่า แฟนเพจเฟซบุ๊กคือพื้นที่ปลอดภัยสำหรับถกเถียงในโลกออนไลน์ เพราะเป็นพื้นที่ซึ่งทุกคนทุกชั่วทุกฝ่ายรู้สึกสบายใจที่จะมาแสดงความคิดเห็นของตัวเอง แลกเปลี่ยนและถกเถียงกับคนอื่น โดยไม่ต้องกลัวว่าจะถูกใครประณามหยามเหยียด ถูกกดดันให้คล้ายตามคนอื่น หรือถูกเจ้าของพื้นที่กีดกันไม่ให้แสดงความคิดเห็น โดยพื้นที่ปลอดภัยในโลกออนไลน์สามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการถกเถียงระหว่างผู้ที่เห็นต่าง ซึ่งนำไปสู่ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือได้

ในทางกลับกัน งานวิจัยของเกศริน รัตนพรรณทอง (2555) ชี้ให้เห็นว่า เฟซบุ๊กแฟนเพจมักถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรม สินค้าหรือบริการต่างๆ สู่เพื่อนหรือบุคคลอื่นๆ ที่มีความสนใจร่วมกัน (แฟน-Fan) คล้ายกับศิขรา ศิริสาร (2556) ที่กล่าวว่า แฟนเพจคือพื้นที่อัตลักษณ์ร่วมของคนที่มีความชื่นชอบที่คล้ายคลึงกัน ผลการศึกษานี้พบว่า มูลนิธิอิสรชนใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจในลักษณะนี้ คือใช้การกดถูกใจในเฟซบุ๊กแฟนเพจเพื่อเป็นตัวคัดกรองกลุ่มคนที่มีความสนใจเดียวกัน เพื่อช่วยผ่อนภาระของผู้ดูแลแฟนเพจในการตอบคำถามเกี่ยวกับการทำงาน เพราะในแฟนเพจนั้นจะมีแต่ผู้ที่สนใจการทำงานของมูลนิธิและมีความคิดเห็นเรื่องการแก้ไขปัญหามือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในทิศทางเดียวกันกับเจ้าหน้าที่มูลนิธิ แต่ไม่ได้ตั้งคำถามใดๆ

¹⁰ เจ้าหน้าที่มูลนิธิแสดงจุดยืนทางการเมืองของตนอย่างชัดเจนผ่านการตั้งสถานะ และไม่ชัดเจน เช่น ในคลิปวิดีโอการสนทนาระหว่างเจ้าหน้าที่มูลนิธิกับมือชีวิตในที่สาธารณะถึงผลกระทบที่มือชีวิตในที่สาธารณะได้รับการชุมนุมทางการเมืองเมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน พ. 2556.ศ.โดยเจ้าหน้าที่มูลนิธิตั้งคำถามว่าเหตุใดมือชีวิตในที่สาธารณะจึงเข้าไปที่ถนนราชดำเนินซึ่งเป็นพื้นที่การชุมนุมไม่ได้ เมื่อมือชีวิตในที่สาธารณะตอบว่าโดนทุบตีเพราะเข้าไปร้องเพลงเสียดัง เจ้าหน้าที่มูลนิธิก็สอบถามต่อว่าใครตี มือชีวิตในที่สาธารณะจึงตอบกลับว่ามีมือ จากนั้นเจ้าหน้าที่มูลนิธิได้ถามย้ำอีกครั้งว่า “การดื้อเสียดัง” ใช่หรือไม่ มือชีวิตในที่สาธารณะจึงตอบว่า ใช่

อย่างไรก็ตาม การกลั่นกรองเช่นนี้มีข้อดีตรงที่ผู้ติดตามส่วนใหญ่มีฐานความคิดคล้ายคลึงกับมูลนิธิและพร้อมจะเปิดรับเนื้อหาที่มูลนิธินำเสนอ มูลนิธิจึงสามารถสื่อสารเพื่ออำรุงรักษาทัศนคติต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะของผู้ติดตามให้ไม่เปลี่ยนแปลงไปเป็นทางลบ แต่การกลั่นกรองเช่นนี้มีจุดอ่อนที่เฟซบุ๊กแฟนเพจมูลนิธิสรชนไม่ช่วยให้ผู้ที่มีทัศนคตินิ่งเฉยและทัศนคติในทางลบมาติดตามแฟนเพจเพิ่มขึ้น หรือแม้กระทั่งได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เนื่องจากมูลนิธิไม่ได้ประชาสัมพันธ์การมีแฟนเพจให้สาธารณะได้ทราบ ทั้งยังไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ติดตามเท่าที่ควร ดังนั้น การต่อรองอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะและการนำเสนอแนวคิดความเท่าเทียมกันจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในวงกว้าง ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า มูลนิธิสรชนใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกับผู้ที่มีฐานความคิดสอดคล้องกับมูลนิธิสรชน และผู้ที่ไม่มีทัศนคติเชิงลบต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอยู่แล้ว แต่ไม่ได้ใช้เป็นเวทีต่อรองอัตลักษณ์เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ที่มีทัศนคติเชิงลบหรือมีฐานคิดแตกต่างจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิสรชน

ผู้วิจัยจึงโต้แย้งแนวคิดพื้นที่ปลอดภัยในโลกออนไลน์ว่าเฟซบุ๊กไม่ใช่สื่อสังคมออนไลน์ที่มีความเป็นประชาธิปไตยในการสื่อสารและเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้เสียทีเดียว เนื่องจากเจ้าของเฟซบุ๊กแฟนเพจสามารถควบคุมการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้นบนหน้าเฟซบุ๊กที่ตนดูแลได้ เช่น การกดลบความคิดเห็น การห้าม (ban) ผู้ติดตาม ดังนั้นปัจจัยหลักที่จะกำหนดหน้าที่ของเฟซบุ๊กแฟนเพจว่าจะเป็นเวทีในการถกเถียงหรือเครื่องมือคัดกรอง คือผู้ดูแลเพจนั้นๆ ว่าต้องการใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจเพื่อวัตถุประสงค์ใด หรือให้ความสำคัญกับคุณสมบัติใดมากกว่า

โดยสรุป งานวิจัย เรื่อง “การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของมูลนิธิสรชนเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ของ “ผู้ใช้ชีวิตสาธารณะ” ผู้วิจัยพบว่า มูลนิธิสรชนต่อรองอัตลักษณ์ให้กับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในทุกมิติ ตั้งแต่สาเหตุ การดำเนินชีวิต แนวทางช่วยเหลือและแก้ไข โดยถ่ายทอดผ่านข้อความ ภาพถ่าย และคลิปวิดีโอ ซึ่งมีวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้ตัวละคร แก่นความความคิด สถานที่และบรรยากาศของเรื่อง มุมมอง และน้ำเสียงในการเล่าเรื่องที่หลากหลาย แต่มูลนิธิสรชนยังไม่สามารถสื่อสารเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ได้ตามที่มูลนิธิต้องการ คือยังไม่สามารถทำให้สังคมมองเห็นผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะมีความเป็น “คนเท่ากับคน” ได้ เพราะผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจหลายคนยังคงติดอยู่ในขั้นของความสงสารผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยยังไม่อาจพัฒนาไปสู่การมองผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอย่างเป็น “เพื่อน” ที่เท่าเทียมกันได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะฐานะทางเศรษฐกิจของมูลนิธิที่ไม่มั่นคงนัก จึงทำให้มูลนิธิต้องโพสต์ระดมทุนควบคู่ไปกับการสื่อสารเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ ดังนั้น การสื่อสารเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ในเฟซบุ๊กแฟนเพจยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม มูลนิธิสามารถต่อรองอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกับผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจที่ออกมาในโลกออฟไลน์ได้ ส่งผลให้ผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจเหล่านั้นมีทัศนคติและ

พฤติกรรมต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งนำไปสู่บทสรุปที่ว่า เฟซบุ๊กแฟนเพจเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่ต้องทำควบคู่ไปกับการดึงคนออกมาสู่โลกออฟไลน์ นอกจากนี้มูลนิธิอิสรชนยังใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจเพื่อต่อร่องอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกับผู้ที่มีความคิดสอดคล้องกับมูลนิธิอิสรชน และผู้ที่ไม่มีทัศนคติเชิงลบต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอยู่แล้ว แต่ไม่ได้ใช้เป็นเวทีต่อร่องอัตลักษณ์เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ที่มีทัศนคติเชิงลบ หรือมีฐานคิดแตกต่างจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิอิสรชน การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจในแนวทางนี้มีข้อได้เปรียบตรงที่มูลนิธิสามารถสื่อสารเพื่อธำรงรักษาทัศนคติต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะของผู้ติดตามที่เดิมเป็นเชิงบวกหรือนิ่งเฉยไม่ให้เปลี่ยนไปเป็นทางลบ แต่มูลนิธิก็จะไม่สามารถสื่อสารเพื่อต่อร่องอัตลักษณ์ให้กับสังคมในวงกว้างได้เท่ากับการนำเฟซบุ๊กแฟนเพจมาใช้ทำหน้าที่เป็นเวทีแห่งการอภิปรายถกเถียง ข้อค้นพบนี้นำไปสู่บทสรุปที่ว่า เฟซบุ๊กแฟนเพจเป็นได้ทั้งเวทีสาธารณะสำหรับการอภิปรายแลกเปลี่ยนความเห็น และเครื่องมือคัดกรองผู้ติดตาม ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ดูแลเพจนั้นๆ

ข้อจำกัดในการวิจัย

ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยเรื่องนี้มีข้อจำกัดคือ มูลนิธิอิสรชนไม่เน้นการทำงานกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะบางกลุ่ม เช่น กลุ่มชาวต่างชาติตึกยกก พนักงนบริการ เด็กเร่ร่อน และผู้มีความหลากหลายทางเพศ เนื่องจากมีมูลนิธิและหน่วยงานที่ดูแลกลุ่มคนเหล่านี้โดยตรงอยู่แล้ว ทำให้การเล่าเรื่องกลุ่มคนเหล่านี้ในเฟซบุ๊กมีเนื้อหาไม่มากพอสำหรับการอภิปรายเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกลุ่มนี้ได้ ซึ่งส่งผลให้การศึกษาเรื่องการต่อร่องอัตลักษณ์ของคนกลุ่มนั้นเป็นไปอย่างจำกัด

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

ผู้วิจัยพบว่ายังมีแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อต่อร่องอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ รวมทั้ง “ปีศาจ” (folk devils) และคนชายขอบกลุ่มต่างๆ เพิ่มเติมได้ ดังนี้

1. ศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจเฟซบุ๊กของมูลนิธิอิสรชนที่มีต่อผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อที่จะได้ทราบว่าผู้ติดตามแฟนเพจมูลนิธิอิสรชนส่วนใหญ่มีทัศนคติและพฤติกรรมเปลี่ยนไปหรือไม่ อย่างไร ซึ่งการศึกษาด้วยวิธีนี้จะทำให้ทราบข้อสรุปของทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดตามแฟนเพจที่แน่ชัด

2. ศึกษาเปรียบเทียบการสื่อสารเพื่อต่อร่องอัตลักษณ์ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะโดยองค์กรภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ที่ดำเนินงานเกี่ยวกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เพื่อที่จะได้ทราบว่า การสื่อสาร มีมิติและรูปแบบที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร หรือมีแง่มุมใดที่มูลนิธิอิสรชนไม่ได้เน้นนำเสนอ

3. ศึกษาการสื่อสารเพื่อตอรองอัตลักษณ์ของคนชายขอบกลุ่มอื่นๆ เช่น ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ชาวอีสาน ชาวโรฮีนจา เพื่อที่จะได้ทราบว่ากลุ่มคนเหล่านี้สื่อสารเพื่อตอรองอัตลักษณ์อย่างไร ทั้งการสื่อสารด้วยตัวเองและสื่อสารผ่านองค์กรต่างๆ หรือสื่อมวลชน

รายการอ้างอิง

- Brown., B. (2010). "The power of vulnerability." from https://www.ted.com/talks/brene_brown_on_vulnerability?language=en.
- Casas., J. (2014). "Storytelling: What it is and why all social media managers must use it in 2014." from <http://postcron.com/en/blog/storytelling-social-media/>.
- Castells, M., M. F.-. Ardevol., J. L. Qiu. และA. Sey. (2004). The Mobile Communication Society : A cross - culture analysis of available evidence on the social uses of wireless communication technology. California, University of Southern California.
- chor., S. (2556). "จับคนเร่ร่อน มาแปลงโฉมจะดูดีแค่ไหน ไปชมกันเลย." from <https://www.youtube.com/watch?v=04IGPJvV3NA>.
- Cohen., S. (1973). "Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers." from <http://jce.sagepub.com/content/2/3/380.full.pdf+html>.
- Critcher, C. (2006). Critical Readings: Moral Panics and the Media. Maidenhead, Open University Press.
- Drama-addict. (2555). "เกมออนไลน์ภัยร้ายของสังคม?!". from <http://drama-addict.com/2012/08/08/เกมออนไลน์ภัยร้ายของสี้/>.
- Faris, D. (2010). Revolutions without Revolutionaries? Social Media Networks and Regime Response in EgyptRevolutions without. United States, Publicly accessible Penn Dissertations.

Fogg., B. (2010). "How To Win Users And Influence Behavior." from <http://www.forbes.com/sites/Anthonykosner/2012/12/04/stanfords-school-of-persuasion-bj-fogg-on-how-to-win-users-and-influence-behavior/>.

Haidt., J. (2008). "The moral roots of liberals and conservatives." from www.ted.com/talks/Jonathan_haidt_on_the_moral_mind.html.

Hill, S. (2013). Digital Revolutions: Activism in the Internet Age (World Changing Series), New Internationalist Publications.

Kelman., H. C. (1967). "Attitude Change" in Compliance, Identification and Internationalization: Three Process of Attitude Change. New York, John Wiley and Sons Inc.

Kiitdoo. (2558). "เขาปลอมเป็น “คนเร่ร่อน” กับ “คนรวย” เพื่อดูว่าท่าทีของร้านอาหารต่างกันหรือไม่?". from <http://www.kiitdoo.com/>.

Lim, M. (2005). The Internet and Political Activisms in Indonesia. Enschede, University of Twente. The Doctoral Research.

Rheingold, H. (2000). The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier (Revised Edition). Cambridge, MIT University Press.

Rossi, P. (1989). Down and Out in America: The Origins of Homelessness. Chicago, University of Chicago Press.

Spivak., G. C. (1998). "Can The Subaltern Speak?". from www.mcgill.ca/files/crclaw.../Can_the_subaltern_speak.pdf.

Youlike2. (2558). "เจ้าของเซเว่น..#ไล่คนเร่ร่อน." from <https://www.facebook.com/Clipped2/videos/965982086753409/>.

Zimbardo, P. G., E. B. Ebberson และ C. and Maslach (1977). Influencing Attitude and Changing Behavior. London, Addison Wesley Publishing Co.

กองบรรณาธิการนิตยสาร BrandAge (2554). "Blue Social Network: The Digital Engagement." BrandAge Essential(5).

กอบกิจ ประดิษฐ์ผลพานิช (2553). "สื่อสังคม (Social Media)." from http://www.facebook.com/note.php?note_id=119559481421576.

กัณฑ์ฤทัย สืบสายเพชร (2556). การสื่อสาร “ปรัชญาการดำรงชีวิตอิสระ” ในเรื่องเล่าประสบการณ์ของคณพิการ. สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต: 20.

กัณฑ์ฤทัย แสงศรีจิราภักดิ์ (2553). การต่อรองอัตลักษณ์ของผู้หญิงอ้วนในพื้นที่สาธารณะ: กรณีศึกษาการประกวดราชินีช้าง. สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สตรีศึกษา).

เกศริน รัตนพรรณทอง (2555). การวิเคราะห์เนื้อหาสารประชาสัมพันธ์เพื่อสนับสนุนการตลาดของสินค้าอุปโภคบริโภคบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ. สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต.

เกษม เพ็ญภินันท์ (2552). ความโกลาหลของวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ, ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

คมชัดลึก (21 กรกฎาคม 2557). "จี้อัฒระเบียบคนเร่ร่อน." from <http://www.komchadluek.net/detail/20140721/188583.html>.

จตุพล พงษ์วิทยภาณุ (2554). อิทธิพลของเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม. นวัตกรรมกรรมการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต.

จุฑามณี สมบูรณ์สุทธิ์ (2547). หญิงชรา ความจน คนชายขอบ: ชีวิตริมฟุตบาทของหญิงชราขอทาน. สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สตรีศึกษา)

จุมพล รอดคำดี (2532). สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชูศักดิ์ วิทยาภัก (2541). "สังคมศาสตร์กับการศึกษาคนชายขอบ". วารสารวิชาการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีที่ 11 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2541).

ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ (2548). อัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้: บทสำรวจเบื้องต้นจากเอกสาร. วารสารปารีชาติ. ปีที่ 18: 104.

ดารณี พาลสุข (2532). ทฤษฎีการจูงใจ. กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เด็กดีดอทคอม (2556). "ลองเปิดใจกับตึงเกาหลีดูมัย!!?". from <http://www.dek-d.com/board/view/3078511/>.

เดลินิวส์ (13 กรกฎาคม 2555). "สธ.แนะประชาชนแจ้ง ตร.หากพบคนเร่ร่อนเป็นอันตราย."

ทัสพร จันทรี (2539). การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารด้านปัญหาโสเภณีในหนังสือพิมพ์รายวัน 4 ชื่อฉบับ. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน).

ทิพาพร ทานะมัย (2556). "อัตลักษณ์ของปรากฏการณ์เด็กแว้น." from <http://sd-group1.blogspot.com/2013/01/53241967.html>.

แนวหน้า (15 เมษายน 2555). "คนจรจัดและขอทาน ปัญหาใหญ่แต่รัฐบาลไทยแก้ไม่ได้." from <http://www.naewna.com/newspapers/2012-12-29>.

บุญเลิศ วิเศษปรีชา (2546). เปิดพรมแดนโลกของคนไร้บ้าน. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุษบรรณ จินเจริญ (2544). การต่อสู้ทางวาทกรรมของโสเภณีหญิงไทยจากกระแสหลักสู่เว็ลด์ ไซด์ เว็บบ. คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต.

เบญจวรรณ อุปัชฌาย์ (2543). การสะท้อนภาพกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมไทยของหนังสือพิมพ์รายวัน. ภาควิชาวารสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2555). "ภาพรวมความเหลื่อมล้ำ กับสัญญาณการเปลี่ยนแปลง(จากชั้นล่าง)." from <http://prachatai.com/journal/2012/08/42071>.

พรรณพิมล นาคนาวา (2557). "News and hegemony." เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาสัมมนาข่าวและสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โพสต์ทูเดย์ (9 เมษายน 2557). "ดส.ระดมกวาดล้างคนเร่ร่อน." from <http://www.posttoday.com/อาชญากรรม/288468/ตำรวจดส-กวาดล้างคนเร่ร่อน>.

ไพรัตน์ พงษ์พาณิชย์ (2555). "ปฏิวัติทวิตเตอร์กรณีศึกษานิวมีเดียที่อิหร่าน." from http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1275533587&catid=02.

มธุกร กิตติวัชรพงศ์ (2548). ความตระหนักรู้ ทัศนคติและความต้องการ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการรณรงค์เพื่อครอบครัว. สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรมหาบัณฑิต.

มีโชค ราชภูรานูวัต (2544). การต่อช่องทางเพศสภาพในนิตยสารผู้หญิงและผู้ชาย. คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรมหาบัณฑิต.

มูลนิธิอิสรชน (2557). "มูลนิธิอิสรชน." from <http://issarachon.org>.

วรินดา เปลียนศรี (2554). การรณรงค์เรื่องจิตอาสาในเฟสบุ๊กแฟนเพจ ช่วงวิกฤติอุทกภัย พ.ศ.2554, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต.

วัจนา เบี้ยวบังเกิด (2551). เรื่องเล่าจากประสบการณ์...การก้าวพ้นจากความรุนแรงในครอบครัว. คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

ศรัณย์ มหาสุภาพ (2551). การสร้างอัตลักษณ์เกย์ในงานเขียนแนวอัตชีวประวัติเกย์ร่วมสมัย. คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต: 4.

ศราณี เวศยาสิรินทร์ (2554). การสร้างอัตลักษณ์คนใต้ผ่านหนังตะลุง. คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต: 3.

ศศิน เฉลิมลาภ (2557). สถานะเดินเท้า. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์คมบาง.

ศิขรา ศิริสาร (2556). "กระบวนการปฏิสัมพันธ์และการสร้างอัตลักษณ์ร่วมในแฟนเพจเฟซบุ๊ก ศึกษากรณีแฟนเพจฮิปคองตอม." วารสารวิทยบริการ (กรกฎาคม-กันยายน 2556) ปีที่ 24 (ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2556).

ศิริชัย ศิริกายะ และกาญจนา แก้วเทพ (2531). ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ, ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสระชน (2548). เอกสารแนะนำสมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสระชน. กรุงเทพฯ, สมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสระชน.

สมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสระชน (2556). คู่มือการทำงานกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ. กรุงเทพฯ, สมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสระชน.

สฤณี อาชวานันทกุล (2557). "'พื้นที่ปลอดภัย' ในโลกออนไลน์." from <https://www.facebook.com/notes/sarinee-achavanuntakul>.

สาธิตา ตระกูลโชคเสถียร (2553). การวิเคราะห์วาทกรรมในข่าวอาชญากรรมและการถอดรหัสข่าวอาชญากรรมโดยอาชญากร. สาขาวิชาการศึกษาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต.

สายฤดี พัฒนพงสานนท์ (2555). การรับรู้วิธีการส่งเสริมการขายบนเฟซบุ๊กแฟนเพจและผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค. สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต.

สุกรี แมนชัยนิมิต (2553). "คลิกเดียวจุดติด "ม็อบเฟซบุ๊ก"." from <http://www.positioningmag.com>.

สุดาวรรณ ผาสุข (2550). การสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของอาสาสมัครสมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสระชนในโครงการชูปตัวคืนถิ่นเพื่อชีวิตใหม่ให้กับครอบครัวเร่ร่อน. คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

สุนทร คุณชัยมั่ง (2555). โลกไซเบอร์กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ของไทย (พ.ศ.2549-2554). สาขาวิชาการพัฒนาธรรมาภิบาล บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต.

สุมาลี โตกทอง (2549). การให้ความหมายและการต่อรองในชีวิตคู่ของหญิงรักหญิง. สตรีศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.

สุริชัย หวันแก้ว (2546). กระบวนการกลายเป็นคนชายขอบ. กรุงเทพฯ, สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการศึกษาวิจัยแห่งชาติ.

สุริชัย หวันแก้ว (2550). คนชายขอบ: จากความคิดสู่ความจริง. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรียา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา (2542). คนชายขอบ: ชีวิตและชุมชนของคนงานไทยในญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.

สุไลพร ชลวิไล (2545). ชีวิตชายขอบตัวตนกับความหมาย. กรุงเทพฯ, ศูนย์มานุษยวิทยา สิรินคร.

อรทัย อัจฉำ (2550). "เด็กชายพวงมาลัย: ชีวิตชายขอบในเมือง." from <http://www.ipsr.mahidol.ac.th/IPSR/AnnualConference/Conferencelll/Articles/Article09.htm>.

อรุโณทัย วรรณถาวร (2557). "สื่อทางเลือก: สนามแห่งการมีส่วนร่วมเพื่อต่อรองอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย." from <https://chiangmai.academia.edu/SindyMayarose>.

อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล (2555). การเมืองบนเฟซบุ๊ก: วัฒนธรรม-การเมืองบนเครือข่ายสังคมออนไลน์
ไทย พ.ศ. 2553-2555. สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

มูลนิธิอิสรชน

มูลนิธิอิสรชน เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ดำเนินกิจกรรมกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในประเทศไทย โดยเริ่มจากการก่อตั้งในรูปแบบของกลุ่มอิสรชน ที่เกิดจากรวมตัวของนักพัฒนาที่ทำงานในองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนด้วยโอกาสตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2539 โดยในช่วงแรกเป็นการทำงานไม่เต็มเวลา ส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างหลังจากการทำงานประจำ หาเวลารวมตัวกันพบปะพูดคุย และทำกิจกรรมกับเด็กในพื้นที่ต่างๆ โดยประสานความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ที่ดำเนินงานอยู่แล้วในรูปแบบของอาสาสมัครในกิจกรรมย่อยๆ

กระทั่งปี พ.ศ. 2542 กลุ่มอิสรชนได้พัฒนารูปแบบการดำเนินงานขึ้นเป็น ศูนย์กิจกรรมอิสรชน ที่เป็นองค์กรทำงานแบบอาสาสมัคร ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 ได้เสนอโครงการขอรับการสนับสนุนไปยังธนาคารโลกประจำประเทศไทย เพื่อดำเนินกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตแก่คนด้อยโอกาสและผู้ยากไร้ในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ โดยได้ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เน้นกลุ่มเป้าหมายหลักคือเด็กเร่ร่อน เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่อยู่ในภาวะวิกฤต มุ่งให้ความรู้ในเรื่องของทักษะชีวิต ยาเสพติด และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ศูนย์กิจกรรมอิสรชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และได้รับความสนใจจากผู้คนทั่วไปเข้าไปทำงานในฐานะอาสาสมัคร

ในปี พ.ศ. 2548 ศูนย์กิจกรรมอิสรชนได้ยื่นจดทะเบียนเป็นสมาคม ในชื่อ “สมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสรชน (สกอ.)” และใช้ชื่อในภาษาอังกฤษว่า “Voluntary Activity Creation Association (VACA.)” จวบจนปี 2554 ได้พัฒนามาเป็น “มูลนิธิอิสรชน” โดยได้รับอนุญาตจดทะเบียนจัดตั้งมูลนิธิอิสรชนในวันที่ 18 ตุลาคม 2554

มูลนิธิอิสรชนมีเป้าหมายในการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ โดยมุ่งเน้นการทำงานกับตัวบุคคล มุ่งเข้าไปฟื้นฟูสภาพจิตใจและฟื้นฟูสภาพครอบครัว ชุมชน สังคม รอบข้างไปพร้อมๆ กัน โดยใช้กิจกรรมการพูดคุย การเยี่ยมบ้าน เยี่ยมครอบครัว และชุมชนของผู้ที่อยู่ในที่สาธารณะ เพื่อค้นหาคำตอบที่แท้จริงเพื่อนำมาวางแผนปรับกระบวนการในการทำงาน ในรูปแบบของอาสาสมัครพูดคุยสร้างแรงบันดาลใจเป็นสำคัญ

ในปีเดียวกันกับการเกิดขึ้นของมูลนิธิอิสรชน ทางมูลนิธิฯ ได้ริเริ่มใช้ช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก (Facebook) มาเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการทำงาน (25 กันยายน พ.ศ. 2554) ภายได้ชื่อแฟนเพจ “มูลนิธิอิสรชน” โดยเฟซบุ๊ก (Facebook) เพื่อเป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจให้กับคนในสังคม ให้มองเห็นภาพผู้ชีวิตสาธารณะในแง่มุมที่สังคมอาจยังไม่เคยเห็นมาก่อน

คำนิยาม

มูลนิธิอิสรชน: องค์กรพัฒนาเอกชน ที่ทำงานด้านอาสาสมัคร เพื่อทำไปสู่สังคมที่อุดมไปด้วยจิตสำนึกเพื่อสังคม ในการมองคนเท่ากัน

พันธกิจของมูลนิธิอิสรชน มีดังนี้

1. เสริมสร้าง คุ่มครอง พัททษสัทธิ สร้างหลักประกันขั้นพื้นฐาน แก่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
2. ศึกษาวิจัย สร้างองค์ความรู้และเผยแพร่
3. รณรงค์ปรับทัศนคติ
4. ผลักดันกฎหมาย

วัตถุประสงค์หลักในการทำงานของมูลนิธิอิสรชน มีดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมอุดมคติคนหนุ่มสาว ให้เป็นคนมีจิตใจอาสาสมัครในการรับใช้สังคม
2. เพื่อทำการศึกษาวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางสังคม
3. เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีการรวมกลุ่มในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างเข้มแข็งด้วยตนเอง
4. เพื่อส่งเสริมสังคม ชุมชน ให้มีสุขภาวะที่ดี
5. เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาสังคม
6. เพื่อส่งเสริมด้านการศึกษาและพัฒนาศึกษาเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และชุมชน
7. เพื่อส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
8. เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. เพื่อส่งเสริมการดำรงอยู่ของความหลากหลายทางวัฒนธรรม
10. เพื่อส่งเสริมและสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง
11. เพื่อประสานงานร่วมมือกับองค์กรสาธารณประโยชน์อื่นในการส่งเสริมและพัฒนาสังคม
12. เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม
13. ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

นอกจากนี้ มูลนิธิอิสรชน ยังได้ยึดแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า “คนที่รวมตัวกันเป็นหมู่่มาก แม้ได้ชื่อว่าเป็น อิสรชน ก็ใช้อิสรภาพ คือความเป็นใหญ่ของตนเต็มที่ ไม่ได้ หากจำเป็นต้องจำกัดไว้ด้วยกฎข้อบังคับและวินัยอันเหมาะสม เพื่อให้แต่ละคนมีอิสรภาพ สม่่าเสมอกัน ทั้งมิให้ล่วงละเมิดกันและกัน” เป็นหัวใจสำคัญในการทำงาน

นโยบายของมูลนิธิอิสรชน มีดังนี้

1. นโยบายด้านการสนับสนุนการทำงานภาคสังคม

มูลนิธิอิสรชนสนับสนุนให้มีการจัดการเรื่องสวัสดิการสังคมโดยเน้นการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายในทุกกลุ่มเข้าถึงรัฐสวัสดิการ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ โดยเน้นการทำงานเชิงประสานงาน อย่างสหวีชาชีพ และการทำงานเชิงบวกเป็นสำคัญ โดยกลุ่มเป้าหมายหลักของมูลนิธิ ได้แก่ ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ พนักงานบริการอิสระ คนด้อยโอกาสในสังคม

2. นโยบายด้านการสนับสนุนการบริการด้านวิชาการ

มูลนิธิอิสรชน มีแนวนโยบายสนับสนุนการบริการด้านวิชาการ ในรูปแบบต่างๆ เช่น การศึกษาดูงาน การบริการให้คำปรึกษา เปิดรับนักศึกษาฝึกงาน การบรรยายให้ความรู้ในสถาบันการศึกษาต่างๆ ตามที่มีการร้องขอมาเป็นรายกรณีไป ทั้งนี้ ให้คพหนึ่งถึงแนวนโยบายหลักของมูลนิธิในด้านอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เป็นสำคัญ โดยเน้นให้ ผู้มาฝึกงานปฏิบัติหน้าที่เสมือนหนึ่ง เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิผู้หนึ่ง

3. นโยบายด้านการพัฒนาองค์กร

มูลนิธิอิสรชน มีแนวนโยบายด้านการพัฒนาองค์กรด้วยการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของอิสรชน เป็นผู้ริเริ่มพัฒนาโครงการเพื่อทำงานตามความถนัดของตนเอง และมีนโยบายสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ศึกษาความรู้เพิ่มเติมที่สอดคล้องกับการทำงานของอิสรชนเพื่อนำมาพัฒนางานที่สมาคมดำเนินอยู่ในโครงการต่างๆ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร ต้องผ่านกระบวนการคัดสรร คัดเลือก ตามประกาศ หรือระเบียบ ที่ออกโดย สมาคมฯโดยลำดับ

CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายชื่อของคณะกรรมการมูลนิธิอิสรชน มีดังนี้

1. ดร.โสภณ พรโชคชัย ประธาน
2. นางวิไลพรรณ หลวงยา รองประธานคนที่ 1 และเหรัญญิก
3. นายรัฐศักดิ์ อนันตริยะ รองประธานคนที่ 2 และฝ่ายกฎหมาย
4. นางกรองทอง สรวารี กรรมการ
5. นางสาวเหมพรรณช บัญย้อยหยัด กรรมการฝ่ายวิชาการ
6. นางงามจิต แต่สุวรรณ กรรมการ
7. นางสาวชุตินา ทังหิรัญ กรรมการ
8. นายนที สรวารี เลขาธิการ

(ที่มา: มูลนิธิอิสรชน, 10 สิงหาคม 2557: <http://issarachon.org/history-th/>)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว รำไพพรรณ บุญพงษ์ เกิดเมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ.2534 สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2555 จากนั้นเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2556 พร้อมทั้งทำงานเขียนให้กับนิตยสารและหนังสือเล่มในบมจ.อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง และเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกับมูลนิธิสรชนตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2558 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

